

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

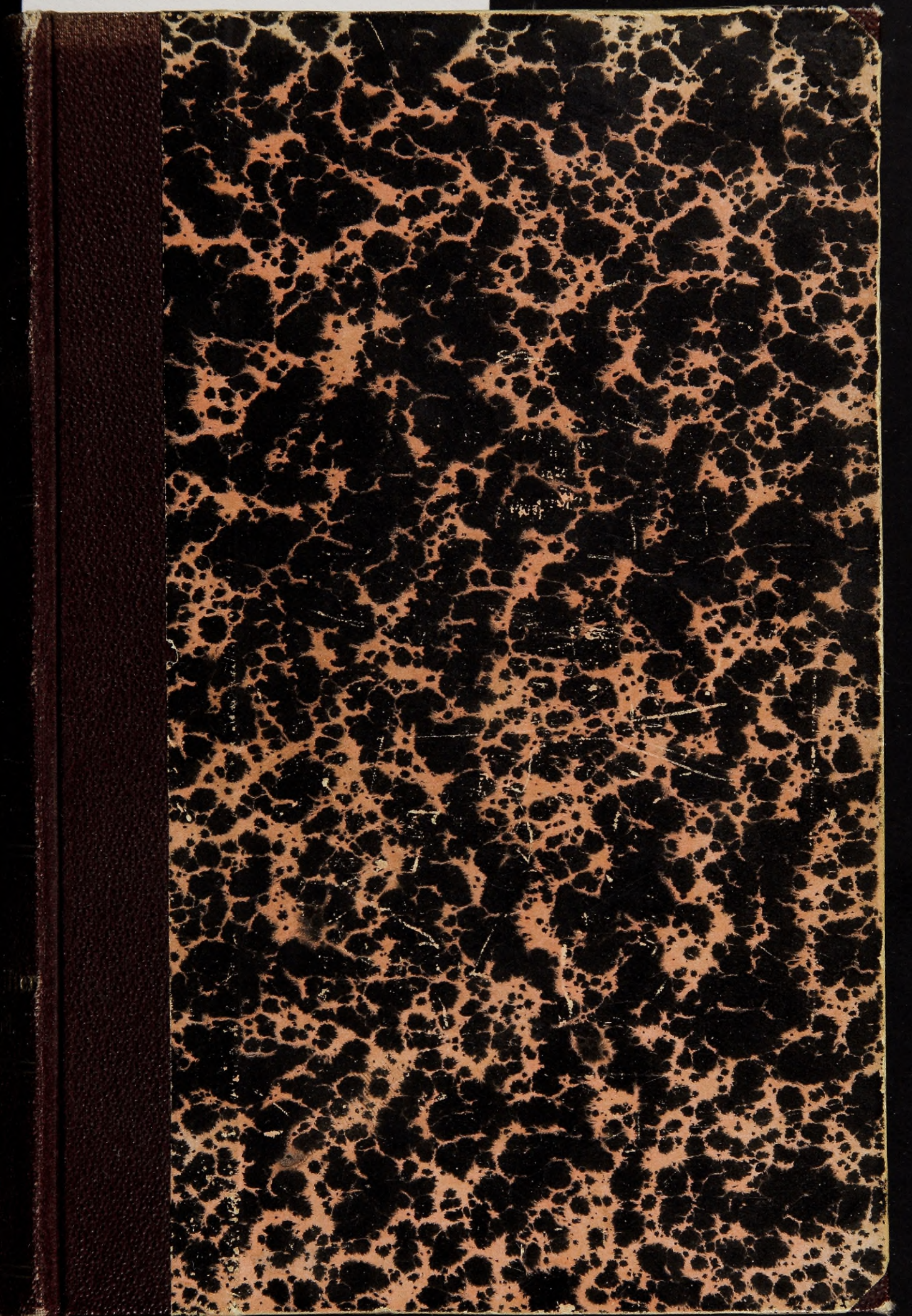
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

LIFSUPPGIFTER.

TVÅ BERÄTTELSER

AF

GEORG NORDENSVAN.

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

»... der var ikke Tale om at standse — for hvad der var færdigt, det var ogsaa forkastet, han var jo vokset fra det under Arbejdet...»

NILS LYHNE.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1887.

✻
FRAMGÅNG.
✻

FRAMGANG

I.

»Sätt maskinen i gång, herr kapten . . .»

Ångbåten hade lagt ifrån land vid Islandsbron och började att helt försigtigt paddla utför den smala Fyris, som lik ett klarblått band drog sig fram genom slätten i den friska vårmorgonen.

Sången ljöd ung och munter. Det var en studentkvartett som sjöng, och förutom sångarne syntes flere hvitmössor på däcket, men helt få öfriga passagerare.

Flustret passerades, domkyrkan drog ner sina båda nattmössor bakom hustaken, den gråa staden gled undan och lämnade plats för Promenaden, der den unga grönskan var ljus och saftig, inte bränd och torr som den blef längre fram, då sommaren aflöst våren.

»Hvart tog Borg vägen?» ropade man uppe på akterdäcket, der kvartetten höll sig samlad.
»Hvar har vi 'vår präktige bas'?»

»Han står der nere.»

»Håhå! Kikar efter ett 'kvins'.»

»Det är fröken Lund.»

Hon var smärt och mörk, tog sin morgonpromenad i strandalléen. Han hade hälsat från däckets och hon hälsade tillbaka. Hon var så nära honom, att de mycket väl kunnat talas vid.

»Är Psyche så tidigt ute och går?» sade Janne Claréus.

»Det ser så ut,» menade Borg.

Janne tog honom med ett säkert tag under armen för att hålla honom fast och satte på sig pincenezen för att titta efter den unga damen, då båten gled undan — allt längre och längre ifrån henne — och hon blef borta mellan träden.

Borg sade ingenting men drog upp sin näsduk och lät den fladdra. Han fick intet svar, men han visste, att hon hade sett signalen, han visste hur gerna hon velat besvara afskedshälsningen, han kände afsigten med hennes tidiga promenad denna morgon... ja, han visste...

»De ropa dig deruppe,» sade Janne småleende.

»Ja, jag kommer.»

Ännu en blick dit bort åt strandalléen — och så skyndade han upp till sångarne:

»Ska vi ta 'Ja, vi elsker?'»

Gustaf Borg var en ståtlig ung man, högväxt och spenstig — apollohufvud, ett skägglost ansigte, omgifvet af lockigt mörkt hår.

När han sjöng, lutade han hufvudet något bakåt, och hans stora blå ögon fingo ett varmt, längtande, svärmiskt uttryck. Det var känsla och ungdom i hans sång. Då den sista tonen förklingat, strök han mössan af sitt hufvud, for med handen genom det rika håret och sade skrattande:

»Ja, nu skulle vi ha bordet dukadt!»

Det var något nöjdt och belåtet öfver hela hans person. Hans säkra hållning, den eleganta sommardrägten, ny och modern, det sorglösa leendet, allt skvallrade om, att han var en lofvande, begåfvad, omtyckt ung man, som hade lifvet för sig och som hade skäl att vänta något af lifvet.

Och i denna stund var han mer än lofvande, han var lycklig — han var mer än omtyckt, han var älskad.

Han brydde sig katten om de andra, hvad de tänkte eller misstänkte. Märkte de något, så stod det dem fritt — alldeles efter behag. Hvarför skulle han dölja sin bästa känsla? Skämdes han öfver den, var han inte tvärtom stolt öfver den, och borde inte hela världen få se, hur lycklig han var?

Nu på vårsidan hade han råkat Nanny Lund nästan hvar enda morgon, när han gick sin tur utåt landet. I början af deras bekantskap hade de mest grälat och gnabbats. Det var ett enda ihållande ordkrig, oftast i den skämtsamma

stilen och irrande omkring allehanda obetydliga ämnen.

Sedan kom det åtskilligt allvar i deras samtal, men den lätta tonen bibehölls, hvad de båda än språkade om. Han talade gerna om henne, och hon skämtade gerna om honom och hans uppenbara små svagheter.

Och vintern hade flytt sin kos, och de få vårmorgnarna, innan han skulle resa, voro snart räknade.

I går eftermiddag hade han råkat henne för sista gången, — en sådan våreftermiddag, då det är hvarken skumt eller dager, då himlen är dallrande varm efter solnedgången, och månen, rund och hvit, lik en stor silfverslant, har stuckit upp mellan trädens grenverk, men utan att lysa, utan att göra minsta effekt.

Hvarje ord af deras samtal kom han ihåg.

»Fröken Nanny,» hade han yttrat. »Vill ni säga mig en sak? Hvarför ha vi talat så mycket kallprat sista tiden?»

»Vet ni inte det, inte vet jag det,» hade hon svarat. »Första tiden af vår bekantskap lärde jag mig mycket af er, — jag kom att tänka på så mycket, som aldrig förr kommit för mig. Jag var riktigt tacksam — fast *det* vågade jag inte tala om — af bara respekt, det var rätt löjligt.»

Hon begagnade ofta uttrycket »det var löjligt» — och hon sade detta med ett så lustigt tonfall.

»Nå, nu har ni inte lärt er något?»

»Jag vet inte.» Derpå med en hastig blick på honom:

»Ibland vet jag inte rätt hvad jag skall tro om er. Mins ni på bröllopet hos Falks?»

»Ja, nådig fröken gaf mig en uppsträckning för att jag gjorde narr af tärnorna. Fröken behagade förklara att jag bara gäckas och leker med folk och att man inte skall tro mig. Jag kommer ihåg det mycket väl, som ni hör. — Det är just när jag talar allvarsamt, som jag får höra att man aldrig vet hvar man har mig, att jag inte menar hvad jag säger. Har ni inte sagt det?»

»Kanske — när jag inte kände er,» hade hon svarat.

»Det var för öfrigt ganska riktigt tänkt,» hade Gustaf Borg sagt med allvar. »Det är så halft, det jag tar mig före — och jag lider mer än ni tror af att veta det.»

Åh, han kom ihåg hvart ord som talats, han skulle aldrig glömma denna stämning under träden. Det hade blifvit skumt, medan de gått der. Månen hade förgylt sig, der den hängde i löfverket, lysande som en eld och bredande ett skimmer likt rimfrost öfver grenarnes dagersida, medan skuggan föll som ett nät öfver vägen.

Men så blef det tid att skiljas åt.

»Tack för hela vintern,» hade Nanny sagt. Så hade hon tillagt:

»Ni har varit mycket vänlig mot mig, herr Borg.»

Han hade frågat, om de skulle komma öfver ens om att tänka på hvarandra ibland. Och hon hade svarat:

»Det kan ni ju föresätta er — om det behöfs.»

Det var det sista ord, han hade att minnas från hennes mun. Han skulle inte råka henne på lång tid, skulle inte få säga, det han brann af begär att säga henne — att det var till henne, hans tanke tog sin väg om dagen, till henne hans nattliga dröm, att hon gjort honom rik och lycklig, lycklig trots hans ungdomliga oro, hans ovisshet, hans längtan.

Om han blott råkade henne en gång till, hade han tänkt, då skulle han säga henne allt. Han kunde inte resa utan att få förtro sin hemlighet åt henne, som *borde* dela den.

Men hon hade gått hem, och han återsåg henne ej förr än när båten redan lagt ifrån land i morgonstunden.

Han var ändå nöjd och lycklig. Hvarför skulle de tala ut? De visste det ju ändå, båda visste det. Och de behöfde inte lofva att ha hvarandra i åtanke.

»Ja, det kan den blinde se!» hörde han 'hjeltetenoren' yttra.

Han väcktes ur sina drömmar. Han hade suttit i sin egen verld och sugit på sin cigarr, smålett åt sina tankar, sett ut öfver Mälaren

som nu vidgat sig omkring båten, öfver det vårblå vattnet, öfver de rensköljda stränderna. Nu vände han sig till kamraterna. Var det om honom man talat? Var det honom den blinde kunde se? Hvad var det fråga om?

»Om en sång, gamle Baskvist — en glunt.»

»Låt gå!»

Man valde:

»Här är gudagodt att vara,
Ack, hvad lifvet dock är skönt». —

Strax då sången var slutad klingade Gustaf Borg på sitt glas. Man hade fått ut konjak och vatten på däck. Han steg upp, skakade sin lejonman och började tala.

Det var för att fira våren, denna lilla kamratkrets, som hade så många minnen gemensamma, begifvit sig ut i dag, ut i det fria, ut i naturen, till böljeglitter och friska vindar, som svalka och blåsa bort bokdammet, till vågens melodi och Mälarens sirensång. Han ville tala för kamraterna, för de unge, för lifvets vår och lifvets poesi. »Lifvet är kort, lifvet är en dröm. Hvarför sörja bort det eller tråkas igenom det? Hellre skratta bort det eller sjunga sig fram derigenom. Vi lefva inte mer än en gång, — och det går med en fart, så vi få verkligen passa på och taga vara på minuterna. Derfor klang för lifvets bästa årstid, som vi fordra så litet af, men som ger så mycket! Skål!»

Det var kort men kärnfullt sagdt och ypperligt lämpadt till stundens stämning. Det slog

också an. Man hurrade och drack i botten — alla utom Janne Claréus.

Janne satt kutryggig med sin käppknopp framför munnen och sade nu helt lugnt:

»Mången fordrar oskäligt mycket af *alla* årstider. Men lifvet ger oss min själ ingenting för intet.»

Allmän opposition.

»Ingen korpålåt! Öfver bord med 'en . . .»

»Ta vara på minuterna få vi min själ göra,» fortfor den lille trygge prestkandidaten med samma säkerhet. — »Mången hinner ingen vart ändå, sanna mina ord. Och är lifvet en dröm — hvilket inte är så säkert — så nog vakna vi ur den slummern med bondånger — som när man förspilt en dag.»

Janne Claréus — Johannes hette han egentligen — hade ett fint ansigte med små goda ögon. Det sjukligt ansträngda draget öfver pannan, der han redan hade ett par skarpa fåror, och den gråbleka ansigtsfärgen talade om kroppslig svaghet, och han sjönk lätt ihop, der han satt, och såg med ens helt gammal och trött ut.

Men när han småleende och med sin vänliga blick såg fast och lugnt på den, han talade vid, gjorde han intryck af en anspråkslös, god, litet drömmande natur, en genomhederlig, pålitlig människa, en sådan, som man har lätt att tala till och lätt att förtro sig åt.

»Och de, som skratta bort sitt lif,» fortfor han, »dem afundas ingen af oss i själ och

hjerta. Men *jag* afundas dem, som kunna konsten inte blott att arbeta med lust och med idealet för ögonen — utan dem, som också kunna glädjas af hela hjertat — glädjas fullt och rent. Skål för den glädjen!»

Han slog några droppar konjak i ett glas vatten.

»Och så dricker han vatten! Jo, det blir man glad af!» skrek förste tenoren, som ej i något afseende var absolutist.

»Gossen får lof att vara försiktig — han har stränga läkareorder,» hviskade Borg. »Han var uppe hos professorn i går senast.»

»Vet du att Glunten är icke mera,
Han dog i natt af slag»

mullrade förste basen, och kamraten istämde:

»Hvem, jag?»

»Ska vi ta den? . . .»

Janne hade stigit upp och gick längst bort i aktern, der han stälde sig att se efter strömfåran i vattnet, som sjöd och kokade bakom propellern. Han var upprörd, det grep honom ofta så djupt, det han sade eller hörde sägas, och han hade på sista året, då han var krasslig, förlorat all sjelfbeherskning, hade blifvit till ytterlighet blödig.

En annan talare äskade ljud borta vid bordet. Han hade också åtskilligt att säga om lifvets innehåll och om ungdomsglädjen. Hans tal var en variation af Borgs ord nyss, men han var

komiker och han talade om lifvet ur humoristisk synpunkt. Lefva var ett, tungusa var ett annat, och hvad som kunde vara tillåtet för glunten och magistern en kväll på kyrkogården, dugde inte alls en vårmorgon ute på sjön vid glasens klang.

Under tiden gick Gustaf Borg fram till Janne, som stod kvar i aktern och tittade efter ett segel, ett skinande nytt, olappadt vårsegel, som just styrde fram mellan ett par holmars mörka furuskog.

»Hur är det?»

»Åh, det känns här inne,» sade Janne och lade handen midt på bröstet, der han kände hjertat klappa.

Men så log han:

»Nå, det går öfver, när jag kommer ut till min skärgård och får gassa mig sommaren igenom der i Jämmerdalen — ja, stället heter tyvärr Jämmerdalen. Jag skall bara ligga på en sten der ute och lapa solsken dag ut och dag in. Och i höst är jag kry — hvarom inte så... så le vi när vi träffas, som Brutus sade.»

»Åh, tänk inte så,» sade Borg, som kommit alldeles ur stämningen.

»Nej, sjung ni och var glada. — Hör du, bror, du borde inte säga så der — med den säkerheten — att vi inte lefva mer än en gång, för du tror det inte.»

»Åh, du vet väl...»

Janne afbröt honom:

»Det är just inte lämpligt att nu gå in på det kapitlet. Du känner min tanke om dig. Du har skefva åsigter i trosämnen och borde inte inlåta dig på dem. Vänta tills du blir litet äldre åtminstone.»

En unison skrattsalva från kretsen vid bordet påminte de två om att man var ute denna dag för att jaga bort alla moln och fånga glädjen. Det var baronen, som härmade professor X. riktigt otäckt likt — han hade också tagit nämde professor till specialstudium vid akademien.

Munterheten steg för hvar timme som gick. Man pokulerade och sjöng, var ensam herre öfver båten och hade dagen framförsig.

Men Johannes satt stilla utan att kunna taga del i de andras glädje.

Det var endast en tillfällighet att han kommit med på båten denna dag. De andra foro till Stockholm för att roa sig, han var på väg till skärgården för sin helsa, för att vinna litet krafter till hösten, till läsåret. Bli fullkomligt frisk kunde han inte hoppas numera.

Det var detta i bröstet, detta som ville tränga hjertat öfver till högra sidan. Men det var också något annat, och den ena läkaren var lika oförmögen som den andra att upptäcka det ondas källa.

I Upsala lefde han mycket indraget till sammans med sin gamla moder, prästenka, och sina båda systrar, af hvilka den ena var blind.

De hade ett litet enkelt hem, tre små låga rum, der den enda prydnaden utgjordes af faderns porträtt i olja på salsväggen och af en liten akvarell, föreställande prestgården der Johannes växt upp — röda gammaldags bygnader med gula åkerfält omkring och Göta kanal skymtande fram i bakgrunden.

Johannes' framtid var en gång för alla klart utstakad. Han tillhörde en gammal prestsläkt och hade aldrig tänkt på att bli något annat än en ny värdig länk i denna kedja af menighetens vägledare till tro och vetande.

Hans åsikter voro fasta och bestämda, han hade små fordringar, ett barnsligt sinne, som ej behöfde mycket för att glädjas och nöja sig. En lycklig natur, litet häftig och uppbrusande, men genast åter god och lugn och i jämvigt. På sista tiden hade häftigheten i lynnet också lagt sig, han hade blifvit mera stillfärdig än någonsin. Det var inte något godt tecken. Svärmande liksom Gustaf Borg för poesi och estetik men anfäktades aldrig af hans tvifvel, hans invändningar, hans anlag för radikalism.

Under första tiden af deras bekantskap disputerade de ofta, mest i teologiska frågor. Gustaf hade haft sina funderingar på att bli prest — förmyndaren hade rådt honom till att välja den lefnadsbanan — men han öfvergaf snart alla tankar ditåt. Han hade läst sig till fria idéer, och han försvarade dem oförskräckt och ifrigt, med ungdomens djärfva tro på sin

egen tankekraft och med ungdomens hela förmåga att tillegna sig andras åsigter och sedan tro, att man sjelf lefvat sig till dem.

Kärnpunkten i deras tvistigheter var alltid den samma.

Kyrkan, påstod Gustaf, var vetenskapens arfñende genom seklerna. Så hade det varit, så skulle det komma att förblifva. Konsten, vetenskapen var och måste vara hedning, hellen, oomvändelig. Men kyrkan sökte stäffa framåtskridandet på alla områden — och kyrkans syndaregister gick i det oändliga.

Han sparade ej på citat. Men Johannes såg saken ur en helt annan synpunkt. Han var ingen slafsjäl. Teologiska falkulteten gaf han gerna en snärt, när så ske kunde. Läsarehögmod afskydde han och likaså all etter, som i religionens namn sprutades ut mot olika troende. Men det var nu inte fråga om dylikt, utan frågan gälde i stort den kristna verldsåskådningen. Det var likväl kyrkan — den stridande och segrande kyrkan — som spridt kristendomen öfver jorden. Och kristendomen var ej blott en lära, som man kunde taga på sig, som man ikläder sig en rock och kastar ifrån sig igen, om den känns tung att bära — utan den var *lifvet*, lifvet sjelft.

Olikheten i åsigter hindrade ej Johannes ifrån att fästa sig vid Gustaf Borg. Han behöfde någon att hålla sig till och att tala med. Johannes var för öfrigt långt ifrån den enda, som

trodde högt om dennes framtid. Det var något hos Gustaf, som pekade framåt, som sade att denne unge man kunde man vänta något af, att han skulle infria alla löften, han gifvit.

Men hvad Johannes tyckte illa om hos kamraten, var ej blott ytligheten i hans sätt att se och tänka utan äfven hans förmåga att göra sig omtyckt. Gustaf var alltid välkommen ut i »verldsvimlet» och drogs alltid dit af egen lust och böjelse. Särskildt till personer med inflytande, med hög samhällsställning.

Om detta drag hos kamraten talade Johannes aldrig. Ty att han lagt märke till det berodde i sjelfva verket på afund, han var öfvertygad derom, afund mot den rikt begåfvade ynglingen, afund, som gjorde honom sjelf, den obetydlige, anspråkslöse prestgesällen, så kritiskt gent emot Gustafs sätt att hålla sig framme, att odla sina bekantskaper, att draga nytta af sitt umgänge. Gustaf var heller ej den, som lät sin fria tanke bindas. Han var ingen krypare. Han bar sitt vackra hufvud högt, och fritt och öppet blickade han ut emot framtiden, mot allt det der som väntade.

Dock ej utan oro . . .

Men nu voro alla tvifvel undanblåsta, nu var man ung och fri, nu svalkades man af Mälarvindarna och eldades af sång och glödande ord, nu var man ute för att fira ungdomens och vårens fest, att af fullt hjerta glädja sig öfver

stunden och med hänförelsens värme och trons kraft sjunga ut sitt kraftiga, ljusa hopp om framtiden.

* * *

I hög stämning hade kotteriet gått i land vid Riddarholmen efter att gång efter annan från däckets ha hurrat och viftat med hvitmössorna åt Mälardrottningen, Sveriges fagra, vågomkransade hufvudstad. I hög stämning hade man ätit middag — nu utan tal, ty den varan hade sinat under den dryga ångbåtsfärden — och i hög stämning hade Borg lemnat kamraterna vid kaffebordet i operakaféets »lagerlund», der man hvilade sina trötta lifsandar efter midnatten.

Han hade ett angeläget ärende att uträtta nu då han var i Stockholm. Han skulle söka upp sin bror, »taga reda på honom», som han med allt skäl uttryckte sig.

Ty det ville icke bli folk af brodern. Han hade, så länge Gustaf kunde minnas, varit svårstyrd och haft farliga anlag. Hemma hade det, medan modren lefde, varit ständiga uppträden för hans skull. Också lemnade han hemmet så fort han kunde. Han ville bli artist, ville i alla händelser sjelf draga sig fram. Och det måste han för öfrigt göra, ty det var inte råd för mer än den ene af bröderna att studera, och det föll af sig sjelft att denna ena skulle bli Gustaf, han,

som alltid var exemplarisk i skolan, alltid satt främst i sin klass och aldrig tog del i några pojkstreck — i alla stycken en motsats till sin bror.

De båda bröderna träffades numera helt sällan. Gustaf visste att Karl gick på slöjdskolan och att han retoucherade åt en fotograf. Nu hade han händelsevis hört en studentkamrat tala om honom. Kalle Borg lefde röfvare i Stockholm och var i kotteri med några andra sluskar, som höllo till i sitt gifna hörn hos Blanch hvar enda kväll och som hade supit sagesmannen full, hvilket emellertid alls inte hindrade att de haft mycket roligt tillsammans.

Johannes följde med Gustaf. Han var inte vid lynne att festa, passade för öfrigt inte i laget, han kunde inte undgå att märka det.

Efter en halftimmes vandring uppåt norr stodo de i Karls förstuga, der en skrynklig käring gläntade på en murken dörr och skrek till dem, att han bodde längst fram i farstun.

»Stilig lokal!» sade Gustaf. »Längst fram i farstun. Kan du trefva dig fram dit, Janne?»

Det var på vinden, i ett gammalt stenhus i en af backarna vid Luntmakargatan. Hela lokalen var skräpig, trånga branta trappor med slitna, försåtligt sluttande trappsteg, brädväggar, svarta af ålder, tegeltak, der man såg himlen mellan pannorna.

Här måtte det vara. Gustaf tände en tändsticka för att kunna läsa på visitkortet, som

satt på dörren. »Karl Borg, artist», mycket riktigt.

Han knackade på, och ögonblickligen sparkades dörren inifrån upp på vid gafvel.

»Nej, men titta sa' smålänningen!» ropade brodern, när han fick se Gustaf i studentmössa stå der i farstun.

»Stig mans på!»

Rummet var litet, lågt, en smula skumt så här på eftermiddagen. Fläckiga tapeter, en stor ritning på väggen — ett bord framför fönstret, en pinnssoffa och ett par stolar, det var hela bohaget.

»Jaså, du är ute och åker,» sade brodern, som var liten och axelbred. »Min bror, — herr Heine,» presenterade han, så fort brodern hunnit in genom den låga dörren.

»Och det är herr Claréus, jag har med mig,» sade Gustaf och lemnade rum för denne att komma in.

Han, som bar det stora skaldenamnet, reste sig trögt från pinnsoffan, der han legat. Det var en blek ung man med ett magert, skägglöst ansigte, hvass blick och en rikedom af svart hår. Han var klädd i en sliten sammetsjacka och hade en stor röd halsduksrosett under hakan.

»Vi ha sett hvarann förr,» sade han ganska liknöjdt till Johannes.

»Ja — i skolan,» medgaf denne. Och Heine satte sig genast i soffhörnet igen och tog fram cigaretter.

»Sitt ner, så många som får rum,» sade Kalle, »jag har plats för ett halft dussin, om de samsas. — Ska ni ha ett glas malaga, pojkar?»

Der stod en butelj på bordet. Karl sökte fram en äggkopp åt sig, efter det inte fans flera glas än två.

»Jo, jag skulle upp och se, hur du hade det,» började Gustaf, sedan de skålat.

»Jag har'et litet trångt förstås,» sade brodern. »Men det gör ingenting,» tillade han. »Vi bodde två här i rummet förra vintern. Men den andra var ett nöt.»

»Ovanligt utveckladt sådant!» instämde Heine med släpig röst.

»Han deklamerade Tegnér . . .»

»Bosch!» inföll Heine i retsam ton.

»Är Tegnér bosch?»

Det var Johannes, som höjde sin röst.

»Jag tycker inte vidare om Tegnér,» sade Heine öfverlägset, döljande sig i moln af cigaretrök.

»Och hvarför inte?»

»Derför att han inte var sig sjelf, när han skref — annat än i lyckliga undantagsfall — ryckte inte ut sitt skälfvande hjerta och slängde det fram för mina fötter . . .»

»Och så läste han filosofi,» fortfor Karl. »Men midt i en månad flyttade den göken sin kos, för jag var materialist, sa' han — och det var inte han och derför tålde han inte höra litet

ovett — som han förtjenade för öfrigt. Han drog mig för resten ut att supa ständigt och jämt. Och när han blef sned — som han alltid blef, så fort det var någon möjlighet — så skälde han mig för Hartmannare. Glömmer't aldrig!»

»Nu har karlen blifvit metodistbiskop,» sade Heine från soffan.

»Jag var och hörde'n i en sal i Besvärbacken,» sade Karl. »Jo, det fins exemplar!»

Heine hade lutat sig ned, fått fatt i ett vedträ och balanserade det på pekfingeret.

»Men hur ämnar du egentligen ställa dig?» frågade Gustaf, som ville att brodern skulle berätta om sig sjelf hellre än om andra exemplar och som inte vidare intresserade sig för rumkamraterna.

»Vete fanken! Ser du, det är så förbistradt ondt om småslantar — eljes skulle jag bli artist.»

»Men det är du ju?»

»Ja, på mina visitkort, ja.»

»Det är nog en svår bana, och innan du kan komma fram på den . . .»

»Komma fram?» inföll Heine med sin retsamma ton. »När anser herrarne att man kommer fram? Är det när det är slut med talangen, med det ursprungliga, — när man har gjort af med sitt eget och börjar lefva på andras, på dem man ämnar ärfva? Ja, då når man sitt mål, konstens höga mål, som det heter.»

»Är *du* också artist, Heine?» frågade Johannes.

»Nej, kan inte ha den äran. Jag är bara en ung man, som är förklarad för misslyckad.»

Han blåste ut röken i cirklar, som han skickade upp till taket. Så sträckte han ut sin sammetsarm och fick tag i ett glas. »Skål på det!»

»Jaså, herrarne ä' skolkamrater,» sade Karl.

»Jo men,» sade Heine, alltid lika släpigt, som orkade han knapt få fram orden. »Men vi ge fan i att tacka hvarann för sist.»

»Det var just ingen orsak,» menade Johannes.

»Nej, det drifhuset kunde man ha varit utan.»

»Ja, du slutade . . .»

»Jo men, det var när Flusen bar sig en smula ohöfligt åt mot mig — han var inte precis gentleman, den hedervärda Flusen. Och se'n jag öfversatt Horatius på vers, så var det slut med själarnas sympati oss emellan.»

»Nå, nu är du ju fri,» sade Johannes kort.

»Jaha — ja, ovanligt fri.»

Så blef han tyst, lade upp benen i soffan igen och rökte den ena cigaretten efter den andra.

»Kanske röken generar?» sade Karl och knuffade upp fönstret.

»Hvad gör du nu för tiden?» frågade Gustaf sin bror.

»Litet af hvarje, går på slöjdis och modellerar — målar litet, när jag så hafva kan — och laborerar med dåliga affärer på lediga stunder.»

»Men du kan väl inte fortsätta på det viset i längden?»

»Hur gör *du* då? Är det fett om förtjensten i Upsala?»

Gustaf svarade inte. Han var inte van vid denna ton, och Heines öfverlägsna hån hade förut retat honom. Johannes satt framåtlutad på sin stol längst bort vid dörren och sade inte mycket.

»För resten vill jag säga er,» fortfor Karl, »att jag *ska* fram.»

»Skål på det!» sade Heine sömnigt. »För ungdomens rosiga hopp, som alltid för till seger.»

»*Det* kan bero på en sjelf,» sade Johannes.

»Ja, det tror jag,» hördes från soffan.

Johannes fortfor:

»Om man vill lära sig att inte stöta folk ifrån sig i onödan, inte såra genom att tala, der man gör bättre i att tiga . . .»

»Prestlogik!» utbrast Karl.

Johannes brusade upp och det höll på att bli gräl.

»Jag blir arg, skall jag tala om, när jag hör sådant der sägas,» sade Karl och gick fram och tillbaka på golfvet med händerna i fickorna.

Hans röst var skarp och harmsen, — det var inte fråga om att det inte var han och endast han, som var den förolämpade.

»Var det för att komma fram med sådant, jag blef hedrad med besöket, så kunde herrarne besparat sig vandrigen hit bort! 'Stöta folk ifrån sig!' Ne-nej, man skall inga åsigter ha — jag vet det — man skall bocka sig och smila, jag känner nog till'et. Men jag tål inte höra sådant, om det också är på skämt, — för det är lifvets skarpaste allvar det gäller.»

»Tag dig inte så hett,» hördes Heine lugnt och öfverlägset från soffan. »Att inga åsigter ha, det är just det eftersträfvansvärda, då har man verlden vidöppen framför sig. Stig in och sitt, var så artig.

Ja, jag talar allvarsamt. Då kan man tassa upp för jakobsstegen — helt smygande lätt — skjuta upp battangerna och ta ett skutt upp i schaggsoffan. Väl der en gång hugger man sig fast och visar klorna.»

»Är det meningen att vara oförskämd?»

Gustaf steg upp, och Johannes reste sig också.

»Det är bäst, vi går.»

Men Gustaf stod hög så att hans hufvud tog i taket.

»*Jag* har aldrig hycklat undergifvenhet för någon åsigt, som inte var min egen,» sade han med kraft. »Och om herrarne ämna vara ohöfliga mot mig och mina vänner . . .»

»Jag sa' bara prestlogik,» skrek Karl. »Jag och mina bekanta ha den vanan att sjunga ut våra åsigter.»

»Det är farligt,» sade Johannes med lugn, »att hetsa upp sig med sådana läror. Och osmälta ä' de också.»

»Äh, det är inga läror alls. Jag bryr mig tusan om läror — jag skall lefva först och främst.»

»Något rättesnöre ska vi väl alla ha för vårt lif,» sade Johannes.

Gustaf, som tagit sin mössa för att gå, lade den åter ifrån sig och satte sig. Ännu hade han ju knappast fått tala vid brodern som han velat.

Karl invände nu ingenting, men Johannes fortfor:

»Jag har valt prestlogiken för min del — så nu får du förakta mig, Heine. Jag vill lära människorna att rätt tro och rätt lefva. Men det vill jag säga dig, att jag fordrar aktning för min sträfvan — och jag har rättighet att fordra det.»

Det blef tyst. Så steg Heine upp men utan att göra sig någon brådska.

»Det fins de, som få lefva utan,» sade han torrt. »Folk har, förbanna mig, väderkorn på hvad och hvem, som bör högaktas, hvem som skall sparkas fram och hvem som skall hängas. Hängas skall den, som har rätt, det är ju ett gammalt ordspråk. Hängas skall den, som före-

drar att bli en hel skurk framför en vanlig ljum halfmenniska, — den som menar att man bör lefva, medan man lefver, — den som spänner bågen, så det knakar i den — brista skall den ju i alla händelser förr eller senare. Ja, *den* skall hänga, ser du, gamla Ravailac!»

Han hade fått fatt i vedträet, som han nyss balancerat med. Vid de sista orden knackade han Johannes i ryggen med det.

»Hvad är det der för ett sätt?» frågade denne, röd af harm.

Men Heine såg fortfarande fullkomligt allvarsam ut.

»Trångt!» sade han, slängde vedträet i kakelugnsvrån och satte på sig en slokig hatt.

»Gör slut på vinet, smågossar!»

Så gick han sin väg utan att säga adjö.

»Är han klok, den der?»

Det var Gustaf, som först bröt tystnaden.

»Han har sina svåra dagar,» sade Karl.
»När han kommer hit på morgonsidan, då har det varit något uppträde hemma hos 'en. Gubben far hans är rent förbannad mot pojken, och därför har han blifvit så der. Han är bryggare, gubben — Heine på Kungsholmen. — Det är en talangfull pojke. Men när han blir arg, så vet han inte hvad han gör. Han är alldeles för ärlig, det är hvad han är. Om han kunde vifta svans aldrig så litet, skulle han ha 'et bra. Rik pappa. Han behöfde bara tiga. Och hade han en smula fasthet och kraft i viljan . . .»

»Jaså, han har inte det?»

Karl skakade på hufvudet.

»Nej, han tjurar emot och ilsknas, men kan inte ta i på allvar med någonting. Och det är inte sättet.»

»Hvad gör han då?»

»Han går på teknologen, skrifver pjäser för T. I., komponerar musik, fuskar i litet af hvarje . . .»

»Fasthet hade han nog af, när han gick i skolan,» sade Johannes, »och ett tjurhufvud var han. Han höll tal om slafveri och frihet och ville en gång kasta ut en af lärarne — Flusen, som han talade om nyss. Heine var verkligen den ende af oss, som vågade uttala den allmänna meningen. Han hade smak för att uppträda och tala för tankens frihet — 'det får inte förekomma någon fri tanke i skolan', sa' rektorn rent ut. — Och när han gick och läste, så steg han upp före sista lektionen, innan presten kommit, och tackade flickorna för den angenäma sammanvaron. — Han bekände på samma gång, att han inte trodde på något af det de hade läst.

Det var nog lifvet, som lärt honom tänka så. Han var ju hela sjutton år på den tiden.

Jag mins, när han slutat skolan — efter ett häftigt uppträde — så sa' rektorn: 'Heine är en allt för sann natur för att gå förlorad.' Något exempel för oss andra var Heine just inte. Men det *var* något ärligt och sant hos honom.»

Samtalet hade tynat af, Janne hade talat ensam, utan att de andra invände eller tillade något. Noga taget hade de bra litet att säga hvarandra, dessa tre, — Karls intressen voro så skilda från de båda andras.

»Nej, vi ska gå . . .»

Karl följde med. Han skulle upp och rita på skolan klockan sju. De gjorde sällskap ett stycke, upp för en brant backe med dålig stenväggning, upp till Johannes' plan och derifrån framåt Malmskilnadsgatan.

»Se der ha vi busen!» skrek en hes röst tvärs öfver gatan, när de veko om ett hörn, och två unga män kommo öfver, den ena temligen sliten.

»Går du till Blanch?» sade den hesa.

»Nej, jag skall på skolan.»

»Åh, nog kan du gå med och »bränvina», skrek den andra, så att det hördes långa vägar.

»Vi går till holmen och äter sexa.»

»Det kan behövas,» menade den andra och strök sig öfver magen.

»Nej, försök inte med mig,» sade Karl, »jag brukar inte försumma mina lektioner. Och har inga kosingar för resten.»

»Det ha vi.»

»Nej, det var aldrig värdt — frid på er!»
Var det hans vänner?

»Ja. Bra pojkar, båda två. Fast de ha det drygt. Men de ä' inte ledsna. Den lille heter Berg, och den med stormen heter Röding och är vid mindre teatern.»

Han fortfor att berätta om dem — — —

När de båda studenterna aflemnat Karl vid slöjdskolans port, gingo de tysta nedåt Gustaf Adolfs torg. Gustaf var inte alls i stämning längre. Han hade känt sig så vänligt och öfverseende stämd emot brodern, när han gick att söka upp honom efter kotteriets middag. Men hvad var det för sällskap, han kommit i lag med? Friska pojkar, hade Karl sagt. Men som hade det drygt. »Men det är lif i gossarna», hade han förklarad. Stackars satar, det är inte lätt för den, som inga pengar har. Men deras mål tycktes också vara att med första möjliga göra slut på det lilla, de kunde skrapa ihop. Jo, det blir något af dem med tiden! Och platt intet hade han uträttat med sitt besök. Var det för att vara med om ett gräl som han sökt upp sin bror? Han kunde så gerna stannat hos kamraterna, i sin egen krets, der han hörde hemma och der han passade. Taga emot ovett af den der slusken der uppe — Heine!

»Ja, jag går och får mig ett rum,» sade Johannes. »Jag råkar ju dig, innan jag reser?»

De skildes åt utan ett ord om det man talat der uppe hos Karl. Men Johannes såg så trött och nedstämd ut, att Gustaf undrade om han inte borde följa honom och söka muntra upp honom. Stackars Janne var ju klen och krasslig och tog sig så häftigt af allt hvad han hörde. Men det var kanske bäst att han fick

gå och lägga sig i ro. Kotteriet väntade också i lagerlunden.

»Ja, god natt med dig, Janne. I morgon bitti tittar jag upp till dig.»

Så skildes de.

Gustaf hälsades med ett jubelskrän från kotteriet, som hade ett ansenligt förråd af utdruckna buteljer på bordet framför sig. Stämningen var hög, så att man ej brydde sig ett tecken om, att man väckte uppseende.

»Ja, mina herrar,» talade sällskapetets korade humorist — ». . . kampen för tillvaron, mina herrar . . . när vi stiga upp på den kampens rygg, mina herrar, då erbjudes världen ett skådespel, sådant . . .»

Och första tenoren var genast färdig med ett annat tal på andra sidan bordet:

»Låt oss vara styfva, kamrater, låt oss bära våra hufvuden högt, så länge vi ha en nerv, så länge vi ha en muskel, så länge vi ha en benpipa i behåll. Här talar han om kamp och tror, att vi ä' fulla i hans sällskap eller att han är full i vårt sällskap, hvilket vi för vår del tro . . .»

»Full? Man har väl annat göra i lifvet, än att dricka sig full,» sade humoristen.

Så slutade den glada dagen, som var en fest för ungdomen och våren, för frihet och ideal — och som börjat med fosterländska sånger ute på den solglittrande Mälaren. Den slutade med supé i enskildt rum med piano och med bål efter supén, bål, som man tömde motvilligt, der-

för att man fått sitt lystmäte och mera dertill under dagens lopp, men som man tömde ändå, därför att den stod der och torkade och man inte hade annat val.

Gustaf satt och klinkade på pianot, medan talen borta vid bordet blefvo allt dummare och det hela fick en allt mera jolmig pregel.

Han var alls inte i stämning i kväll. Han ville inte sjunga, och han var den första som bröt kretsen och gick hem och lade sig.

* * *

I en anspråkslös, fridfull prestgård på landet skulle pastor Claréus bo med sin lilla gumma. Vildvin omkring verandans stolpar, en nätt liten trädgård — utsigt öfver åkerfälten liksom från hans gafvelfönster i det gamla barndomshemmet — den hvita kyrkan med sin tornspira — och sjön nedanför, en stilla insjö med neckrosor och leende, lummiga stränder.

Der skulle Gustaf Borg vara det unga parets gäst för sommaren. Der skulle gamla mor ha hedersplatsen i stora länstolen, som varit fars skrifstol i tiden. Om kvällarne skulle de alla sitta i bersån med utsigt öfver sjön och läsa högt eller utbyta tankar.

Der skulle Johannes ha sin verksamhet, der skulle hans lif förflyta stillsamt, i träget, lugnt arbete, der skulle de åldras, han och hans kära . . .

»Jag hör nog inte till de utvalde, till dem, som bryta banor. Det är nog för mig, om jag kan lära att styra mig sjelf till mina medmeniskors sanna väl. Det tackar mig ingen för — men det är seger nog.»

Han såg ut öfver strömmen med dess framilande ångslupar, dess glittrande småvågor, öfver Skeppsbrons rader af ångare i hvila, öfver staden, som låg der badande i vårmiddagens solljus. De sutto på en bänk på Skeppsholmen, Gustaf och han, strax på andra sidan bron. Om en timme skulle Johannes resa, kappsäcken var redan ombord — dit der hafsvindarna föra friskhet och lefnadslust från det fria, ut till de grå klipporna och de blå böljorna.

Han hade talat om sina senaste somrar ute hos gubben kontraktsprosten, hvars predikobiträde han varit två år å rad. Från det stora bostället der borta på Uplandsslätten, der det fans fullt upp af ungdom och oskyldig glädje och der *hon* fans, hans drömde brud, hans framtids lilla gumma, hade så tanken irrat till det drömde hemmet. Det var ett behof hos honom att tala om det — då det var en verklig vän, han talade till och kunde förtro sig åt — liksom i allmänhet att tala om framtiden, tala om hvad han sträfvade till, hvad han hoppades, hvad han ville uträtta.

Gustaf kände honom tillräckligt för att veta orsaken. Men i dag fick han en pinsam känsla, när han hörde kamratens naiva tal, hans lugna,

ljusa framtidsförhoppningar, hans ödmjuka ord om sig sjelf. Gustaf visste egentligen inte hvarför, men han hade aldrig kunnat rätt tro på dessa framtidsbilder. Så der enkelt var inte lifvet, så lätt gick man ej och intog sin plats i verlden — och behöll den sedan i ro och lugn till lefnadens slut.

Johannes hade kanske tänkt något dylikt, äfven han. Ty sedan han suttit en stund och sett på den lifliga taflan framför dem, sade han med en röst, som darrade litet af rörelse:

»Det kommer öfver mig just nu ett så besynnerligt tvifvel på allt hvad jag hoppats. Jag tycker ibland, att det är så tungt, ser du, bror, när jag tänker på framtiden och på min gamla mor och min syster. Jag är tjugosex år nu och kan inte förtjena mitt bröd. Mitt lif är förfeladt, jag har ingen nytta gjort, inte fått försöka. Trångt, som Heine sade. Han hade rätt. Det är ju så i detta landet, att när vi få börja tjena samhället, då ä' vi till hälften utlevvade. Och då först skulle kampen börja. Men då ha vi inte kvar ungdomens friskhet och dess behof af utveckling. Vi ha redan hunnit stagnera.»

»Hvar komma alla onda tankar ifrån?» återtog han efter en stund. »Min blinda syster borde kunnat lära mig tålmod och förnöjsamhet. Men det ser inte ut, som hade jag lärt någonting af henne — inte ens att möta förolämpningar med jämnmod.»

»Tänk nu inte på det,» sade Gustaf, som inte var vidare hågad att rifva upp minnet af gårdagens besök hos brodern och draga fram hvad derunder yttrats.

»Å nej, det är inte värdt,» medgaf Johannes. »Din bror är nog en duktig pojke. Det var något tryggt och säkert hos honom.

Heine har varit ett sådant der skolgeni, du vet. Har vant sig att bli uppburen och framhållen, om inte af lärarne så af sina kamrater — och har lärt sig att se ned på alla omkring sig. Vi ha varit vänner en liten tid, han och jag. Oböjlig, men en sann natur.»

Gustaf fann honom endast obehaglig.

Här var fridfullt och soligt under de stora lindarna. Fåglarne kvittrade, vattnet skvalpade nedanför, måsarne kretsade kring skäret nedanför museet.

Men Johannes tankar voro långt borta. Han ritade med sin stadiga käpp halvcirklar i sanden och han såg ned på dem, då han fortfor:

»Att de hånade presterna borde jag ändå inte tagit så hett. Den som tar prestkappan på sig är ju hemfallen åt grinet. Hycklarkåpan naturligtvis — när det icke är narrkåpan. Man har till uppgift att säga folk sanningen. Hvem vill höra sanningen? Den blir alltid obehaglig att höra — och därför bli presterna de obehagliga i landena.»

Han tystnade. Gustaf gjorde inte heller nu någon invändning. Han ville inte såra genom

att säga emot, och Johannes visste för öfrigt mer än väl, huru olika deras åsikter i många fall varit och voro.

På strömmen var lifligt. Midt framför dem låg en stor ångare. Man spacklade och målade den utan och innan. Ett par långväga främlingar, den ene med amerikanska flaggan uppe, hvilade sig, förtöjda ute på strömmen, och skeppsbrobåtarna lastade, medan de små hvita skärgårdsångarne lågo smått rökande i rad nedanför Kungsträdgården och svarta bogserare kommo mödosamt framknogande med tunga pråmar efter sig och pustade tjock, brun rök upp mot den blå himlen.

De båda vännerna sutto här framför det pågående vårarbetet och kände en viss förstämning, ingendera visste rätt hvarför. Men då det blef tid att bryta upp, var skilsmessan välkommen för dem båda.

»Det är som ville jag säga dig något, bror Gustaf,» sade Johannes och blef sittande, då hans kamrat redan stigit upp. »Men jag vet inte rätt hvad. Jag är så underligt modfäld i dag . . .»

»Vet du, bror, jag tror nog du kommer att gå långt — när du blott får utbilda dig.»

Han såg med sina små goda ögon upp till Gustaf.

»Hur kommer du på det?»

Gustaf kände sig pinsamt berörd.

Men Johannes fortfor:

»Det som fattas dig, är en fast grund att bygga ditt lif på. Stora möjligheter har du, rika anlag. Jag tror nog du blir något.»

Nu steg också Johannes upp för att gå.

»Jag afundas dig ändå inte,» sade han helt lågt.

Så följdes de åt öfver Skeppsholmsbron utan att någondera hade något vidare att säga. Först när de kommo fram till båten, som låg fullastad nedanför Grand hotel, frågade Johannes, om Gustaf fått uppgjordt ännu om sin sommarkondition.

»Nej, men jag skall nu gå till grefve Stjernhjem och tala med honom.»

»Och så far du till din herrgård. Det blir ett annat lif än mitt i Jämmerdalen der ute på mitt skär.

Ja, det är bildande att vara hos främmande menniskor. Det skall du ha nytta af. Lycka till, min bror!»

»Rolig sommar, Janne! Och håll dig rask och kry och munter. Vi råkas!»

Utan att vänta, tills båten lade ut, gick Gustaf uppåt Kungsträdgården. En gång vände han sig om — der stod Janne på däck och såg efter honom — nu viftade han med en blå näsduk, Gustaf viftade farväl och gick.

Han var inte riktigt i jämnvigt. Jannes tal hade varit så besynnerligt. Hans myckna ordande om sin framtid påminde om lungsotspatienters sätt att berätta om, hur de skola ställa

det för sig i en framtid, som aldrig kommer. Skulle han vara farligt sjuk? Han hade blifvit så olik sig på de sista dagarna, fått ett slags undergifvet lugn öfver sin person, som han ej alls haft förut, uppbrusande men godsinnad och hvardaglig som han varit.

Gustaf fann honom hvardaglig mest därför, att han så gerna och så oförbehållsamt plögade tala om sin kärlek, om detta, som oskäras, blott det vidröres af ett ord — och därför att han kallade sina drömmars brud helt rätt och slätt »min lilla gumma».

Sjelf *visade* Gustaf kanske sina känslor i något obevakadt ögonblick. Men han talade aldrig om dem. Och då Janne skämtsamt kallade Nanny Lund för Psyche, låtsade Gustaf som hade han ingenting hört.

Hvarför skulle Johannes just nu börja med det der om Gustafs framtid? Det var som ett afsked — afsked för lång tid.

Rätt hade han för öfrigt haft i hvad han sagt. Gustaf Borg, den omtyckte förste basen och eftersökte kamraten, saknade något väsentligt för att gå ut i lifvets strid. Han hade sagt det till Nanny men till ingen annan. Han stälde stora fordringar på lifvet, det hade han rättighet till, men äfven stora kraf på sig sjelf.

Bekantskapen med Nanny Lund hade kommit honom att som aldrig förr gå in i sitt eget jag och pejla efter sina fel.

Men kärleken till den lifliga, muntra flickan tystade också ganska snart denna själfpröfning. Hvarför plåga sig? Lifvet är rikt, rikt och härligt, och ungdomen flyr som en dröm. Grip stunden, håll fast lyckan, innan den flyr, och medan det ännu är tid.

Och medan pengarne räcka. Ty pengar är en flyktig vara, och han drog oförskräckt vaxlar på framtiden, sedan studierna slukat det lilla som han själf egde.

Nu var det honom omöjligt att fortsätta i Upsala. Han måste bort för en tid. Och därför hade han låtit en högadlig kamrat anmäla honom såsom hågad att läsa med grefve Stjernhjelm's gossar.

* * *

Han mottogs med osökt vänlighet i den grefliga familjen. Om några dagar skulle de bryta upp, och då skulle han följa med ut till Stjernhof.

»Anse er som hemma hos oss,» hade gamle grefven yttrat.

Gustaf intog sina middagar hos dem. En dag, när han kommer in i salongen, sitter grefvinnan och läser i en morgontidning.

»Det är ju förfärligt!» utropar hon. Det var en polisnyhet — om en yngling, som hotat sin egen fader med en revolver.

»Han heter . . . Heine, — son till en bryggeri-ålderman. Och han är häktad, den beklagansvärde ynglingen.»

»Den klassen plägar inte ha mycken känsla för sina barn,» sade grefven, som stod borta vid kakelugnen.

Efter middagen gick Gustaf genast och sökte Karl, fann honom ej hemma, väntade en timme, träffade brodern slutligen nere på gatan.

»Ja, det är ju eländigt,» började Karl utan någon inledning. »Det *skulle* då gå åt helvete för 'en!

Ja, jag kommer derifrån nu — från cellfängelset. Han är alldeles vild, man har fått sätta tvångströja på'n. Han blir galen, säger jag — det är inte så *han* skall behandlas.»

»Men fadern, kunde han verkligen gå och ange honom . . .»

»Ser du, — jag kan säga det nu — det har hänt något i samma väg förut — i julas. Då tystades det ned, tack vare en poliskommisarie, och kom aldrig före vid polisen. Men gubben svor på, att det var sista gången han förlät pojken. Gubben är lika hetlefrad, lika hätsk och argsint, han. — För öfrigt var det den här gången inte gubben utan en piga, som sprang ner på vaktkontoret och ropade upp polis. Ja, jag fick inte råka honom, han var insatt i cell. Och jag kan ingenting göra för stackarn!»

Karl Borg hade tårar i ögonen och var alldeles blek.

Röding, en af ligan, kom till. Samma historia om igen. Karl hade nu inte tanke för annat, och han talade om det gång på gång.

Gustaf gick upprörd från honom tillbaka till grefvens, men också han hade svårt att tänka på annat.

Der såg man, hvart det ledde, detta lefnadsätt, detta sällskap, som hade hvarken karaktär eller moralisk känsla och som rent af skröt af att sakna dessa egenskaper. Och dessa omogna idéer, som tycktes stå högt i kurs hos dem, — ja, hos hans bror också! Det var farligt — hvad hade de för öfvertygelse, dessa pojkspo-lingar, det var ju endast lättsinne alltihop. Men ett lättsinne, som kunde leda till ruin, komplett ruin för hela lifvet. Ett ögonblicks öfverilning, och så var det gjordt!

Gustaf var tankspridd, fåordig under aftonen. Hans värdfolk talade om helt andra saker, om en väntad ministèrförändring, om deras nya granne på landet, en uppkomling, som riktat sig på bränvin och skogssköfling och som lefde högt och förslösade ofantliga summor på den herregård, han köpt af en ruinerad baron — men som också högg ner den präktiga skog, företräda- ren låtit stå kvar.

I den greffliga familjen var förfining och elegans, men här var intet tryck och intet tvång, lika litet som något öfversitteri eller någon miss-

tänksamhet. En helt annan värld emot den der nere. Detta var verklig adel, och här triffades Gustaf, i dessa säkra, behållna samhällslager. Hvem nekade honom här att vara hur frisinnad som helst, att ha sina åsigter okränkta?

Förstås, han fick ej bryta mot det passande, ej såra, ej komma klumpigt som brodern med ofina yttranden. Han fick ha försyn för hvem han talade med, och det måste en hvar ju ha, om man vill göra lifvet behagligt för sig.

Och *det* ville Gustaf Borg. Han kände det nu klarare än någonsin, då han hade ett friskt minne af den värld, der hans bror lefde. Och händelsen med Heine visade allt för tydligt följderna af det lif, dessa ungdomar sjunkit ned till.

Nej, kunde han välja, så visste han hvad han valde. Han måste hålla sig uppe, det var hans skyldighet mot sig sjelf och därför äfven mot världen. Hans moder och förmyndaren, morbror Lars, som alltid talat om, att han måste söka komma fram i världen, de skulle ha gillat hans tankar nu. Det behöfdes endast den fasta viljan, så följde förmågan af sig sjelf — ofvanifrån skulle modren sagt. — — —

Han for jämte familjen ut till det präktiga godset i Södermanland. Sommaren blef härlig. Herrgårdslif på landet, utfärder, sällskapslif . . .

Han läste i tidningarna om, hur Heine dömdes till ett halft års straffarbete, och han kunde

ej underlåta att slå fram ett ord om, att han sett den olycklige en gång, blifvit presenterad för honom i ett sällskap i Stockholm. Intresserade ansigten vändes emot berättaren, — der var just främmande på Stjernhof, unga damer. Gustaf måste beskrifva Heine, tala om hvad han visste om dennes lif och karaktär. Han kunde alls inte räkna honom bland sina bekanta, visst inte, det var endast en slump, att han träffat till samman med honom en enda gång. En egenomlig människa var han, intressant — och en människa, som hans vänner, äfven de mest allvarligt sinnade, ansågo sig ha orsak att skatta ganska högt.

Men medan han berättade, hade han en pinsam känsla af att han gjorde orätt i att tala om detta. Han öfverdref ej, diktade ej till det allra minsta. Men han borde likväl ha förtegat bekantskapen, det kände han, och han ångrade sig genast. Lumpet att göra sig intressant på den stackarns bekostnad! Han grämde sig i flere dagar öfver sin öfverilning, sin brist på finkänsla.

* * *

Vid ett besök i staden träffade han sin bror.

Karl hade varit ute vid Långholmen, dit Heine blifvit flyttad, men det hade varit omöjligt att få träffa honom. Han fick blott tala med en direktör eller kamrer eller hvad det var för

en, och höra, att Heine gång på gång varit vild och oregerlig. Han ville inte göra någonting, hade öfverfallit väktarne och fick sitta i straffcell den mesta tiden.

»Han är galen, alldeles galen, den präktiga pojken. Ja, en styf pojke är det — talangen är det nu inte fråga om, men det är en pojke med hjerta och kamratsinne. Fast han var våldsam och blef ursinnig, när man sa' honom emot. För en vän kunde han gått i döden. Nå, nu få vi emellertid se till att hjälpa'n.

Jag har varit uppe hos gubben far hans, fast det kostade på mig. Inte just roligt. Men jag betvang mig — var mycket lugn. Nå, han ville inte höra talas om sonen. Gubben har blifvit hvit i skallen på den här tiden. Skandalen har kostat på honom, och så går han och tror, att det första pojken kommer ut, så gör han om det. Ja, emellertid få vi ju lof att hjälpa honom, säg? Jag har varit hos gubben Lundmark och hos ett par täta personer till, och de ha lofvat ge'n ett par hundralappar. Jag skref till Heine om, att vi skulle hyra in honom någonstads på landet — afsides till en början och det är han med om. Han gick in på förslaget utan minsta invändning, egendomligt nog. Men jag undrar ändå, ja, jag misströstar ibland. Jag känner honom, *skall* han sjunka, så sjunker han helt och hållet, ger sig inte förr än han ligger der. Men vi ska emellertid försöka, vi ska ha'n till Amerika!»

Karl hade ej nämnt ett ord om sig sjelf. När de skulle skiljas frågade Gustaf, hur brodern hade det nu på sommaren.

»Åh, jag har haft 'et rätt drygt — fått stampa på ett och hvarje af mina egodelar, och det lefver man just inte på. Jag har ritat åt en litograf i en månads tid — men det var inte mycket värdt. Åtminstone anser han det värdt bra litet, för han blir alltid ovetting, när jag påminner honom om pengar.»

»Men inte duger det här. Du får lof att slå dig på något.»

»Erkännes gerna. Men när man inte har schaber, så hafver det sig ganska svårt.»

»Jag vet det,» sade Gustaf och stack i gatan med sin eleganta sommarkäpp.

»Jaså, vet du det?» sade Karl och smålog litet elakt.

Och så sade de adjö och gingo hvar åt sitt håll.

Gustaf stannade på landet också öfver vintern, hade goda dagar och god tid att sköta sina studier.

»När man inte har pengar, så hafver det sig ganska svårt!» Det hade brodern mycket rätt i. Nej, vill man verka något, så måste man ha makt. Derfor sträfva uppåt, med framgången som första mål. Gå brödlös och tvingas att böja sig för hvar och en skräflare — nej! Framåt, uppåt, med klokhet — och med målet i sigte.

Hans åsigter stadgade sig under inflytandet af omgifningen. Här trufdes han utmärkt och här passade han — och han var undan björnarne i Upsala.

Till Nanny Lund skref han en gång ett eldigt bref efter en promenad solo i månskenet. Morgonen derpå ref han sönder skrifvelsen. Han utarbetade sedan ett nytt bref, försigtigt, med koncept. Han kunde icke athålla sig från att bedja henne skicka honom en rad, en enda hälsning, nu då han var tjärran från henne. Han skref litet om stället, der han var, och om att han studerade flitigt. Var så nyfiken att höra *något* från henne, så hon skulle inte kunna neka att för en enda gång skicka honom ett bref. Hvad låge det för ondt deri, gamla vänner, som de voro?

Han fick också svar, nätt, korrekt skrifvet med hennes jemna, långdragna stil. Det var ett bref, som icke uttalade något, fastän det var okonstladt och öppet och ej bar pregel af att vara utarbetadt med försigtighet, som hans skrifvelse varit.

Nanny ville visst icke göra honom emot, då han för en enda gång bad henne skrifva, och derfor skref hon ett par små glesa sidor om att allt var sig likt omkring henne, så som det varit vintern förut. Hon berättade om hvad hon selsatte sig med och hvad hon läst, sedan de sist sågo hvarandra.

Han satt der med lång näsa och kunde nu inte bedja henne skriva en gång till. Han läste hennes bref, tills det föll i bitar, omöjligt att upptäcka *något* deri. Han svärmade för henne under långa ensamma vandringar, diktade vers till henne och var henne absolut trogen. Men ibland kommo tankar på framtiden och refvo totalt upp hans drömmar. Förut hade hans känsla för henne lefvat stundens lif och ej begärt några garantier för det kommande. Det hade allt ihop fallit sig så naturligt, han hade aldrig reflekterat öfver sina känslor, endast följt sin böjelse, som drog honom till henne, och varit lycklig, då han anade, att hon förstod hans aldrig utsagda känsla, denna ungdomens rena kärlek, som ej tålde att klädas i ord, inte ens i poesiens skäraste toner. Möjligen i musik.

Men han hade under denna tid kommit in i helt nya förhållanden, som tvingat hans tankar in på nya banor. Det var utveckling, det var tillväxt, han såg det väl. Men det var ock oro, der förr hade varit fridlyst område, det var längtan och det var ett vemod, som om denna längtan aldrig skulle kunna nå sitt mål, som blefve den vackra drömmen en dröm och ingenting annat.

Då han tänkte på den muntra flickan med sitt roliga tonfall — »det var löjligt» — och sitt klangfulla skratt, kom det för honom, att dessa luftslott hade en viss likhet med Jannes fantasier om prestgården, om det enkla, förnöj-

samma lifvet vid lilla gummans sida, som väntade honom, då han tagit sin examen och fått sin plats i samhället, — dessa leende framtidsbilder, som Gustaf aldrig rätt kunnat tro på, han, den öfverlägsne gent emot kamratens barnsliga naivetet.

2.

Johannes hade varit klen och sjuk allt sedan sommaren. Skärgårdsbesöket hade ej haft goda följder. Der ute vid hafvet var det ständig storm och kyla. Han skref ute från sin Jämmerdal om, att han förkylt sig kort efter sin ditkomst och fått lägga sig mellan lakan. Någon läkare fans ej på stället, utan han hade blifvit skött af en barnmorska, som hade en kvinlig patient i närmaste hus.

Denna skötsel hade nog inte varit så lämplig, fast den, som Janne uttryckte sig i ett bref, erbjöd flera ganska humoristiska sidor.

Han kom emellertid tillbaka till Upsala klenare, än han farit derifrån. Hans mod var också nedslaget, då allt hvad han hoppats af sommarens och hafsluftens läkande kraft gått om intet.

På vintern var han totalt oduglig till arbete. Han konsulterade flere läkare på nytt, men utan gynsam resultat. Vid jultiden flyttade han upp på akademiska sjukhuset.

Gustaf skref mycket ofta till honom, skildrade vidlyftigt sitt sinnestillstånd, skref om Nanny, om framtiden, om det starka brytningskede, han nu var inne uti, om den utveckling, som *måste* spira upp derutur — om sin föresats att nå fram, att vinna ett namn, att uträtta något i verlden. Han skildrade — för att roa den sjuke i hans ensamhet — lifvet på den ståtliga herrgården, julgästabuden, slädpartierna, hela denna ungdomsglädje, som han fann så stort behag uti, njutningslysten som han erkände att han var.

I svaret som följde på detta bref om julfesterna skref Johannes följande rader:

»Du festar och roar dig, min bror, och det hör din ålder till. Snart nog ställer man kanske också till en fest för mig, enkom för mig. Sångarne skola sjunga för mig, nationsfanan skall tagas fram till min heder, kamraterna skola mangrant infinna sig omkring mig. Tre skoflar mull — och så har man visat mig den sista tjensten, innan man glömmer mig.» . . .

Gustaf kände hur han bleknade, när han läste detta. Han förstod knappast. Ty det vore väl aldrig möjligt, att Janne skulle . . . Ah, det var bara fantasier, han var sjuk och matt, han skulle naturligtvis bli frisk igen, snart nog blefve han frisk. Det voro ju meningslöst, om han, som var så enkom skapad för att göra andra glädje, för att verka för sina medmänniskor utan att fordra mycket för sin egen del, om han skulle ryckas bort, innan han hunnit inom

dörrarne till den verksamhet, som skulle fylla hans lif och bli till välsignelse för mången.

Det vore ju inte tänkbart.

Han skref så lugnt, det gick en djupt vemo- dig undergifvenhet genom hela brevet. Der fans ingen påminnelse om de ljusa framtidstaflorna, som på sista tiden verkat så upprörande och som Gustaf ej velat tro på. Men någon smula bitterhet gömdes ändå i den resignation, som diktat brevet.

Han trodde det säkert inte sjelf, när han skref det. Gustaf trodde det ännu mindre, kunde inte tro det.

Vintern drog fram. En gång var Gustaf åter inne i Stockholm och gick då att söka sin broder. Från honom hade han haft bref en gång, men det tycktes vara en princip hos Karl att hvarken tala eller skriva om sig sjelf och sin ställning. Inte en rad om hans egna angelägenheter. Han skref endast och allenast för att fråga om Gustaf, som tycktes lefva i kapitalstarka omständigheter, kunde afvara ett par tior åt Heine. Man höll nu på att samla ihop en reskassa åt honom. Han var ännu på landet men trufdes inte der och hade samtyckt att gifva sig af till Amerika.

I Karls vindsrum vid Luntmakaregatan bodde nu en gammal döf fru, som skrek »hvem ä' de'?» när Gustaf bultade på dörren, och sedan argt upplyste om, att hon inte kände artister och dylikt ogudaktigt folk.

Gustaf gick ner till Blanch men såg inte till någon af broderns kotteri. Han måste fara sin väg igen utan att ha träffat honom.

Så började våren att bryta fram, studierna måste göra sig undan för ströftåg i skog och mark, och drömmarne om Nanny blefvo allt svårare att drifva bort. Med vårflägarne väcktes det gamla svärmeriet till lif igen, och tankarna på framtiden, på lefnadsmålet blefvo för tillfället undanskjutna.

En aprildag kom det sista brevet från Johannes.

— — »Jag är hopplöst förlorad och väntar nu blott att befriaren skall komma och föra mig till det rätta hemmet.» — —

Det korta brevet, som underrättade Gustaf om att Janne var dödsdömd och endast skulle lefva helt få dagar ännu, slutade med de orden:

— »Min innerliga önskan är, att du måtte bli en prydnad för vårt älskade fosterland».

Gustaf reste genast.

I Stockholm måste han vänta ett par timmar på Upsalatåget. Han gick och dref omkring på gatorna, hit och dit, utan mål.

Der var en tidig vårdag, sådan, då alla menniskor äro ute och drifva, då man vill gå med öfverrocken uppknäppt och känner lust att språka med litet hvar af dem, man möter. Då den mjuka modden samlat sig till små högar vid rännstenskanterna, då gaslyktorna spegla sig i gatornas vatten, då sista snön åker kana utför

taken och dunsar i gatan med ett plums, då isflaken segla hvita och rätliniga utför Norrström i långa rader och paviljongerna på Nybrovikens is se ut som öfverbygda båtar, der de stå kvar i vattnet, som svämmat öfver skridskoisen. Då vi litet hvar äro öfverens om att vintern varit tillräckligt lång, mörk och enformig. Nu kan han gå, ingen sörjer förlusten — farväl!

Bäst Gustaf gick der och såg på våren och på de promenerande, ryckte han till och blef röd. En ung man kom emot honom — mager, gråblek, ett skarpt skägglöst ansigte, svarta ögon med denna hvassa men på samma gång skygga blick, som han kom så väl ihåg. — Ja, det var Heine.

Deras blickar möttes och båda lyfte på hattarne — Heine vårdslöst, Gustaf afmätt men ganska artigt. En instinktlik känsla bjöd honom visa, att *han* inte var den som dömde.

Då de gått om hvarandra kunde han inte afhålla sig från att se sig om. Heine var fint klädd men ej med den förra artistiskt vårdslösa elegansen. Han gick fort, såg sig ej omkring, höll händerna i öfverrocksfickorna.

I centralstationens förstuga vid biljettluckan fick Gustaf syn på en annan af brodrens bekanta, en af dem som ropat »der kommer busen» på Malmskilnadsgatan. Han hette visst Röding.

Gustaf hälsade — jo, mycket riktigt — det var rätt person, en liten herre med ett finligt goddagspiltansigte.

»Kalle,» svarade han på Gustafs fråga, »har inte varit förevisad här i stan sedan i mars.»

»Vet ni då inte hvart han tagit vägen?»

»Jo vasserra! Han har gifvit sig till rallmålare och är stationerad ute vid Bergsund.»

»Hvad för slags målare?»

»Stryker båtar, vet jag, — så här på vår sidan strykas alla båtar. Jag var ute hos honom förleden. Han var pittoresk — nedsmord både fram och bak. Hvad ska man göra, när det är slut med slantarne? För resten hade vi det gladt derute, Kalle spelade bondklavér för de andra gesjälarne och bjöd på öl öfver lag. Alltid morgonfrisk.»

Gustaf skämdes i stället på hans vägnar, när han hörde berättas om skandalen. Han tyckte sig se brodern drickande öl med målaregesäller och schåare — och sjelf gesäll, kamrat, jämlike till det andra sällskapet, strykande båtar med rödfärg ur en pyts.

Jo, det var resan utföre!

»För tillfället är han såvis,» fortfor den lille finnige. »Och hyran har gumman fått, jag var med och tjusa' till henne med mynten. — Nej, reser ni med Upsalatåget, så är det allt på tiden . . .»

»Hvart far herr Röding?»

»Till Järfva. Jag heter för öfrigt Berg — men det är då lika kärt för resten . . .»

Han äntrade upp i en tredje-klass-kupé, och Gustaf, som inte ville släppa tillfället att få höra

något om den han nyss mött, följde efter. Det förströdde honom också att få någon att tala vid.

»Jag mötte Heine nyss,» började han, sedan de båda blifvit trängda in i ett hörn bakom en flock bondgummor med kænsten och korgar. — »Hur var det, skulle han inte skickas af till Amerika?»

»Jag vet inte. Han tycks vara ohjelpig. Kalle har inte haft litet bråk för hans skull. Det var Kalle som for och hämtade honom när han tjenat ut der borta på hotellet — på Långholmen. Och Heine bodde hemma hos Kalle, tills han for i väg till bondlandet.

Kom tillbaka naturligtvis. Trifdes inte! Hvem trifs? *Jag* går ur vägen för honom, jag har aldrig förstått mig på karlen. Hvad fan, man har väl nog med sina egna dåliga affärer!»

»Ja, jag instämmer. Karl skref till mig också — om insamlingen — och jag skickade det lilla, jag kunde gifva. Men en, som bara vill följa sitt eget hufvud, hvem kan hålla på att hjälpa den? Jag känner honom för öfrigt knappast . . .»

Vid Järfva banade sig herrarne väg mellan gummor och flickor, öfver bylten med spisbröd, öfver smörbyttor, säckar och påsar. Berg sade 'tjenare' och gick. Gustaf flyttade sig till en andra-klass-vagn, satte sig bekvämt i ett hörn, lutade hufvudet mot väggens stoppning och försjönk igen i sina tankar. Den lille Bergs prat hade ryckt upp honom för en stund, men nu

kom tanken på det närvarande med förnyad styrka öfver honom.

Med ens sköt den tanken upp ibland de andra:

Han skulle träffa Nanny Lund.

Han satte sig upp och såg ut öfver landskapet som ilade förbi.

Också hit hade vårens förebud hittat. Skymningen dröjde att infinna sig. Men landskapet var ännu färglöst, och sjöarne hade ej hunnit bli fullt morgnade, sedan de kastat af sig istäcket.

I Upsala redde man sig till Valborgsfesten. Det var ju bacchanalernas, ungdomsdårskapernas besjungna tid, som nu gick in — nu, när han kom tillbaka hit upp för att följa sin kamrat till den fest, Janne skrifvit om, den fest som föregår glömskan.

Och det var bara ett år, sedan de gjort den der lustfärden — också en vårdag — då var Janne med, det var då han blef så upprörd, när man sjöng om gluntens dödsfantasier:

»Vet du att glunten är icke mera,
Han dog i natt...»

Bergsbrunna passerades, utsigten vidgade sig. Der stucko domkyrkotornen upp öfver slätten — och Karolinas gråa mur. Der låg den lilla staden och vegeterade i solskenet. På backen bredde sig slottet, kasernlikt och klumpigt, och nedanför låg sjukhuset, modernt, prydligt, elegant. Der inne var det...

Tåget rullade in under banhallens glastak.

* * *

»Det är nära slutet.»

Johannes' gamla moder kom och öppnade, när Gustaf knackat på dörren till sjukrummet.

»Vi väntade er, min vän!»

Den gamla klappade Gustaf på skuldrorna:
»Ja, slutet är nära.»

Den blinda systemen satt tyst vid Johannes' säng, lyssnande på hans andedrag, hans rörelser. Han var så besynnerligt olik sig, han var inte mera densamme. Det förekom Gustaf, som hade den sjuke redan hunnit glömma lifvet, glömma sina förhoppningar, sin lefnads uppgift, glömma sin bitterhet vid tanken på, att han ännu ej kunnat uträtta något, ej fått göra bruk af sin kraft, glömma allt som låg bakom det närvarande, allt som varit och farit.

»Mig skall intet fattas,» hviskade han, då han fick se Gustaf framför sängen. Han gjorde intet tecken till att han kände igen sin gamle vän, endast såg stelt på honom. Hans röst var hes och utan klang, äfven den föreföll främmande, som var det en annan än Janne som talade.

Gustaf kunde inte få fram ett ord. Den döende tycktes ej heller höra, hvad man sade till honom. Han lefde i sin egen tankeverld, förlorad för de andra, likgiltig för dem.

Efter en stund reste han sig upp något, med moderns hjälp, fattade Gustafs hand hårdt och såg på honom med en underligt glanslös blick.

»Gå fram din bana,» sade han med ansträngning. »Men glöm aldrig: — En gång dö — och sedan domen — det är oss alla förelagdt...»

Det var det sista Gustaf hörde honom säga. När midnattsklockan ljöd från domkyrktornet, var Johannes borta.

Nationsfanan kom fram, kamraterna samlade sig, »Stilla skuggor» sjöngs och verser på svartkantadt papper prisade den afidne, förhoppningsfulle kamraten. Den gamle prosten, hvars predikobiträde Johannes varit under de två senaste somrarne, vigde honom vid jorden, och bland de närvarande var ock prostens dotter, hon som varit med på den der leende framtids-taflan — prestgården, familjelugnet, det stilla arbetets frid.

Gustaf tryckte hennes hand till afsked och såg henne in i ögonen. De förstodo hvarandra. De båda skulle inte glömma honom, som nu låg dernere i jorden. Minnet af deras gemensamme vän skulle omhägna dem, han som gått förut skulle visa dem vägen, tanken på honom skulle höja deras egen blick uppåt, bort från det förgängliga, det oväsentliga.

Han sade farväl åt Johannes' moder, som bar sin sorg med en själsstyrka, som aldrig svek henne ett ögonblick, och åt de båda systrarna.

Dessa tre kvinnor gingo nu att lefva tillsammans i stilla tillbakadragenhet — utan honom som varit deras föreningspunkt, deras stöd och framtidshopp, — de gingo att dölja sig, trösta hvarandra, intala hvarann mod, lefva i sina minnen och sitt vissa hopp om återseende.

Det plågade Gustaf att se deras tysta, tåliga undergifvenhet. Han sökte ensamheten, undvek att träffa sina förra kamrater, sällskapade blott med sina tankar, sina jäsande, upproriska tankar.

Det var allvar, lifvet, det hårdaste allvar. Det gälde att försaka, om man ville nå sitt mål, det gälde att med fast blick se verkligheten i ögonen, om man ville taga upp striden. Drömmarnas tid *måste* vara förbi, förbi det planlösa irrandet efter stundens hugskott.

I denna sinnesstämning kommo de förnyade påminnelserna om hans skulder, hans trassliga penningeförhållanden.

I denna sinnesstämning var det han återsåg Nanny.

* * *

»Lifvet är dock något helt annat än dikten, än vår ungdoms djärfva drömmar.»

Han talade med allvar, lugnt, dämpadt. De gingo — Nanny och han — på vägen förbi observatorium åt kyrkogården till.

»Och det är mitt stora fel, detta, att jag inte lefvat verklighetens lif. Hvad har jag ut-

rättat, hvad har jag sträfvat till? Hetsat mig in i en skenverld, som inte fins till . . .»

»Kanske den fins,» sade flickan helt sakta.

Hon hade dragit ned floret öfver sina ögon. Den skarpa morgonluften svepte om hennes kinder, så att hon emellanåt rodnade för ett ögonblick, — och ibland kommo häftiga vindilar, sopande torra löf från i fjol i massor öfver vägarna och med sin råa kyla drifvande undan vårvärmen, som kommit för tidigt, som ej var lefnadskraftig nog att behålla terrängen och som därför kasserades utan förskoning.

Gustaf skakade på hufvudet som svar på hennes inkast.

»Jag kan precis inte säga, att jag genomlevvat mycket på det här sista året, men något har jag ändå sett, och en lärdom har jag fått — en hård lärdom, obeveklig som sjelfva lifvet.»

»Är lifvet obevekligt? Är det inte vi sjelfva, som ha att knuffa på det?»

»Jo, och det är just det, jag vill göra. Jag är icke alldeles den samme, som jag var förr, när vi gingo här, vi två, och skämtade bort vår tid.»

»Åh, herr Borg . . .»

»Jag måste säga er det — *måste* — ni skulle eljes ha rätt att tro mig vara feg och vara dubbel mot er, inte att tro på.»

»Nog visste ni, hvad ni trodde om mig.»

Hennes röst var något osäker, och han skyndade att taga ordet igen.

»Ni plägade säga — ja, jag mins det nog — att jag bara skämtade och pratade tok, att ni inte visste hvar ni hade mig. Det var sant, sant! Jag visste det inte sjelf, jag visste inte då hvad jag ville. Det är det jag tror mig veta nu, jag sträfvar åtminstone till att lära mig det.»

Det syntes honom allt svårare för hvar minut som gick att taga upp tråden, att tala ut hvad som var hans pligt att säga och som måste sägas nu.

»Nu måste ni veta hvar ni har mig, jag måste tala ut, jag måste säga er att min framtid . . .»

Nej, det var för dumt — och orätt, han trodde ju inte på det sjelf. Ty hur han resonnerade och bevisade och intalade sig sjelf att det ej kunde vara på mer än ett sätt, att han hade endast en väg att gå, endast ett mål att sträfva till, så fans det likväl alltid en liten glimt af hopp. Slockna ville den inte, den skulle aldrig slockna.

Hon såg med ens på honom öppet och frågande:

»Hvarför säger ni allt det der till mig?»

»Derför att ni skall förstå mig.»

»Det har jag alltid haft ganska lätt för,» sade hon med något af det förra skämtsamt retsamma tonfallet.

Han dröjde litet med svaret:

»Ja, lika lätt, som jag haft att tro på hvarje hopp, hvarje luftslott, tro på allt, som min

lifliga fantasi förespeglat mig, men som måste ramla. Men jag vet inte hvad jag skall tro, jag tror, att ni är samma barn som alltid, att ni inte *vill* förstå, hvarför jag måste tala som jag gör.

För min skull, Nanny, får ni inte försaka något, inte gå in i en tvifvelaktig framtid. Hvem som kan ha rätt att dra vaxlar på det kommande, inte är det jag.

Det kommer för mig ibland i mulna stunder, detta tärande, hetsande tvifvel på mig sjelf. Jag måste dra foten tillbaka, så snart jag tagit ett steg. Det är alltid så med mig. Ingenting helt, ingenting tryggt. Tanken, känslan får inte råda öfver mig. Förstår ni, att det är på er jag tänker nu och endast på er — och om jag inte satte er så högt, skulle jag kanske inte ha styrka att tala så öppet, att tala som om ni vore...»

De sista orden dogo bort och det blef intet slut på meningen. Nanny kunde ej heller säga något. Det hade kommit så oväntadt och var så besynnerligt, allt hvad han yttrat, sedan de nu träffats. Deras samtal hade gått i en helt annan tonart än förr, och hon var inte van att höra honom förtala sig sjelf, blotta sig på detta sätt. Han var alls inte lik sig, hon kände inte denne ungherre, som gick och talade till henne.

Så kommo de fram till kyrkogårdens mur, der de måste stanna för blåsten.

»Nej, jag skulle inte följa med längre,» sade hon och vände sig undan vinden.

»Nanny!»

»Ja...»

»Ack, säg ett ord, bara ett enda ord. Låt mig få veta, hvad ni tänker, jag vet ju inte...»

»Jag, — hvad skulle jag tänka? En barnunge som jag... Jag förstår inte hvad ni vill att jag skall säga.»

»Förstår ni då, att jag sätter er vänskap så högt som *ingen* annan kan göra?»

»Nu går jag hitåt,» sade fröken Lund kort.
»Adjö!»

Hon räckte fram sin hand och han måste räcka henne sin. Men hon vände sig om med det samma och gick, gick fort utefter stenvuren och öfver vägen åt Karolina till. Gustaf stod kvar i blåsten, medan löfven rasslade fram öfver hans fötter.

Detta var deras återseende!

Så tomt, så ljumt och halft! Ynkligt! Bara för att han inte kunnat tala som han velat. Men hur skulle han också *kunnat* det?

Egentligen hade han dock talat tydligt nog — fast alls inte på det sätt han velat.

Han föraktade sig sjelf, på samma gång som han kände ett visst medlidande med sin sorg. Ställa till en dylik scen, jo, det var ståtligt, — som hade han sitt nöje af att hetsa sina känslor till denna upproriska resignation! Nu föreföll det honom pojkkaktigt och intet annat.

Men det var ju hans pligt, det var det enda han hade att göra som hederlig man, och det

var för hennes skull han gjort det, endast och allenast för hennes skull.

Han borde för länge sedan talat så som nu, det hade varit hans pligt att aldrig låta det gå så långt.

Hans pligt? Att sköfla sitt lif, rycka ifrån sig det enda som gaf lifvet värde...

Han hade ej reflekterat vidare, han hade *levvat* och älskat och varit lycklig. Och då de skilts åt, hade det varit med mod och hopp å ömse sidor. Han kom ännu ihåg deras samtal den sista kvällen i Upsala.

Det syntes honom nu så längesedan, nu, då han vaknat till nykter besinning, nu, då han ej längre bygde på drömmar och känslor, nu, då han, hellre än att gifva åt henne en oviss framtid, kanske med umbäranden och försakelser, slog hela luftsloppet i grus.

Det *var* likväl rätt gjordt, det kunde inte vara annat än rätt.

Det kom för honom, som hade det varit sin egen ungdom han dödat, han som nu inte längre hade råd att vara ung. Och därför stod han nu ensam, som han velat, ensam med den der framtiden, som tog upp så stort rum i hans tankar, men som nu syntes honom lika oviss och dimhöljd som någonsin.

Så stannade han framför Johannes' graf, nationens gemensamma syskonbädd. På bauta-
stenen hade man redan hunnit rista in kamratens namn i guld, blänkande nytt, det sista i raden

efter de andra namnen, som redan hunnit tappa förgyllningen.

Den döendes ord »Du skall bli en prydnad för vårt land» uppstego i Gustafs minne. Och han gick bort derifrån och kände vämjelse med sig sjelf, — fast han gjort sin pligt, och fast det *var* hans tro, det som han sagt till Nanny.

Nu är du *man*, upprepade han hånande till sig sjelf. Hans framtid var hans och han skulle bygga den sjelf åt sig, han hade sig sjelf att sörja för och svara för — ingen annan än sig sjelf.

Hemkommen satte han sig ned och skref ett vördnadsfullt bref till grefven, hans principal, som han lemnat så brådstörtadt för att skynda till sin kamrats dödsbädd.

Han reste snart tillbaka till Stjernhof.

Nu hade våren kommit, hoppets årstid, på allvar. Nu var all snö borta ur bergsskrefvorna. Nu rodnade björkarne af glädje och pilarne ringde in våren med sina gyllene klockor. Dikena drogo blå linier tvärs öfver de grå gärderna och i kärren blänkte solen på vattenglänsande växter, och grodorna kväkade der nere. Nu susade det i småskogen, som började få färg, och de grå gräsmattorna voro gröna, när man såg dem på afstånd. Det behöfdes nu blott regn, ett tätt, fint, friskt vårregn, så var allt färdigt att spricka ut.

3.

»Men min kära bror, du måste väl veta att jag med allra första ämnar honorera den lilla fordran du har på mig. Det skulle naturligtvis ha skett för länge sedan — hade inte detta kommit emellan. Nu gäller det ju en bagatell — men man har lagsökt mig, och det är min moraliska skyldighet att betala. Du får därför inte säga nej, vi ä' ju gamla vänner.»

Gustaf Borg satt i baronens soffa, höll cigarren i ena handen och gestikulerade ifrigt med den andra, medan han framställde sin begäran.

Värden, en ung herre i ridstöflar, satt i gungstolen i rummets hörn, gungade ifrigt och fann situationen obehaglig. Nog för att han gerna viggade prissen Borg vid behof. Men detta kom för ofta på och var annat än viggning. Om Borg inte hört till kotteriet — 'snobbkotteriet' som det kallades — och varit så omistlig för sin rösts skull och för öfrigt så angenäm att vara tillsammans med, så hade det varit lättare. Men nu — nå, det kunde inte undgås.

Gustaf rökte sin cigarr med den vanliga belåtna uppsynen, men han kände det tungt. Nog för att han var van vid att besöka sina kamrater i detta ärende, men han visste allt för väl, också han, att det började bli allt för van-

ligt. Och det skulle inte dröja länge, innan han stod på samma punkt igen.

Oupphörligt samma historia, skulder, vaxlar, nya lån, omsättningar. Alltid på branten, aldrig säker. Han tog numera sakförhållandet med en viss öfverlägsenhet, var fortfarande den älskvärde kamraten, som höll sig till de aristokratiska studentkretsarne och umgicks i stadens finaste familjer. Det simplare studentlivet låg ej för hans lynne, han var aristokrat af böjelse och var fullkomligt känslolös för alla pikar om snobbkottet.

Det fanns flera än han, som hade samma svaghet. Men *han* blef aldrig rolighetsminister i de förnämras klick, han betalade aldrig sitt inträdeskort dit hvarken med ett eller annat, och lika litet blef han något driftföremål för de dryge. Han hörde helt enkelt till dessa kretsar, han sjöng gluntar med baron Klaes och spelade vira med ett par diplomatämnen. Allt var som det borde vara, allt skulle varit mycket angenämt — hade han bara haft pengar.

Men skulderna voro hans mara, hans allt annat än behagliga dagliga sällskap, till på köpet omöjligt att undvika. Så gälde det då att hålla humöret uppe och fördraga obehaget med sinnesro.

Det var detta han lärt sig. Till och med i de svåra stunderna, i situationer sådana som den närvarande, var oron omärklig. Det plä-

gade reda sig, det skulle väl reda sig äfven denna gång.

Han fick sina pengar, satt kvar och språkade en stund om ett och hvarje, dagens små händelser, om nyheter från Stockholm, steg der- efter upp, tackade med en lätt handtryckning för vänligheten och gick.

»Du kommer till Edelheim i kväll?»

Det var snöslask, kallt och ruskigt ute.

Gustafs hem var elegant och modernt, med mjuka fåtöljer, bladväxter, mattor. Sjelf hade han fått dyra vanor. Ju mera skulderna växte, dess mindre brydde han sig om att neka sig något. Han behöfde väl någon ersättning för den ständiga otrefnaden, det oupphörliga medvetandet om att ha svärdet hängande öfver hjessan.

Under allt detta skötte han sina studier. Han *skulle* fram, skulle kämpa sig fram, trots allt.

* * *

»Herrn!»

»Jaha, det är jag det.»

Karl Borg stannade, och husvärden kom fram till honom. Det var samma ruskiga vinterkväll med snöglopp och blåst. Gaslyktan flämtade med sönderblåst glas och det var surt och råkallt.

Värden, byggmästaren — i skinnmössa, dragen ned öfver öronen, och händerna i kavajfickorna — följde Karl in i porten.

»Herrn får inte hysa lösdrivvare, det har jag sagt förr. Nu har det varit nya uppträden för herrns skull.»

Karl anade, hvad som komma skulle, ty det var verkligen inte första gången.

»Jag har inte varit hemma på fyra dygn,» sade han. — »Har varit i Södertelge.»

»Men herrns bekanta har varit här. I natt, när jag kom hem, stupade jag öfver en som låg i trappan och sof. Mörkt var der, så jag såg inte gynnarn. Och kan man tänka sig, den fan gaf mig en örfil. Men den som klådde honom och sparka' ut honom, det var allt jag det. Han får vara glad, att jag inte lämna' honom till polisen, — lösdrivvare — skulle få fritt husrum borta på söder ibland 'dillhajarna'. Herrn får flytta, om det händer nå'n mer gång — lägg märke till det. Så ogerna jag än låter det gå så långt, för herrn är den ordentligaste hyresgäst jag haft. Men herrn får ursäkta att jag inte tycker om att få örfilar i mina egna trappor. Hvad fanken ska herrn också med tockna bekanta att göra?»

Kalle gick uppför de fyra branta jerntapporna och kom in i sitt lilla rum. Han tände ljus och tog fram ett franskt bröd ur fickan. Det var kallt der inne och snön gloppade mot de svarta rutorna.

Det skulle någon ha berättat för ett år sedan — att Heine, den hetsige, dryge Heine tagit stryk och låtit sig köras bort som en hund!

Låg och sof i trapporna! Ja, det var andra tider nu.

Också för Karl sjelf hade det varit hårda tider. Så länge han var ute vid Bergsund gick det väl an, men han hade blifvit afskedad der helt kort och godt efter ett uppträde, då han tagit parti mot förmannen och försvarat en gesäll, som burit sig dumt åt, men som Karl höll med derför att han i alla fall haft rätten på sin sida.

Karl hade sedan sökt plats hos yrkesbildhuggare och målare och nu ändtligen blifvit antagen hos en, fast denne afrådt honom och sagt, att han på förhand visste, hur det skulle gå.

Sådana der pojkar från akademier och lärda skolor, hade mästarn sagt, bli aldrig långlifvade på verksta'n. Jag känner till det, jag. Det smakar inte att stå under gesällers kommando och lyda dem och bli hunsade af folk, som ingen bildning har och som det inte är roligt just att subordinera under.

Kalle hade förklarar att dylikt inte bekom honom det ringaste, och så hade han installerat sig på verkstaden och blifvit målarjanne. På lediga stunder modellerade han.

Han hade inte varit hemma tio minuter, då det knackade på hans dörr, knackade sakta men skarpt. Heine kom in, lungvåt, aftärd, smutsig, nickade utan att säga ett ord, gick fram och satte sig i soffan.

Karl var egentligen ond på honom. Han ämnade tala om, hvad husvärden sagt, men han

kunde inte. Stackarn såg så utsvulten ut, gråblek, afmagrad.

Och dåligt klädd, han som förr alltid hållit på ett elegant yttre, ett yttre, som røjde konstnären.

»Vänta här en minut.»

Karl gick ner och köpte mera bröd och ett par buteljer öl.

»Vet du hvad, Heine, det var en bokhållareplats ledig hos en kropp i Södertelge. Hvad säger du om den? — Tag för dig af hvad huset förmår.»

Heine teg en stund, åt och drack.

»Hvad skulle jag der? Jag såg ju hur det gick ute på landet. Inte värdt att försöka. Jag passar der inte.

Hvad gör du nu?» frågade han efter en stund.

»Jag har gifvit mig till plankstrykare,» sade Karl. »Hvad fan, man kan väl inte gå och svälta med vett och vilja? Och det är minsann ingen, som kommer och frågar, hvilket arbete man helst vill ha.»

Heine satt slapp och orörlig, framlutad, med händerna nedhängande mellan knäna.

»Hvarför for du inte till Amerika?» sade Karl, inte utan något bittert i tonfallet.

»Far dit sjelf!»

»Var nu inte dum! Hade jag pengar, så gjorde ja't, var säker på det. Jag har just inte orsak att vara vidare fosterländskt sinnad. Men

du hade pengar till 'et, du. Och därför tycker jag det varit din skyldighet att ge dig af.»

»Jag skall inte besvära dig.»

Heine var stucken, steg upp och tog sin mössa. Men snögloppet slog häftigt emot rutan och stormen tjöt och pep utanför i mörkret. Han stannade der han stod, och sade utan att se upp:

»När du ser att jag ingenstans kommer här hemma, hur skulle jag då kunna lefva der ute i Amerika?»

»Arbeta, hvad fan!» skrek Karl, stack händerna i byxfickorna och körde fram hufvudet, som ville han stängas med hela världen. »Ryck upp dig och gå inte och häng. Kom med på min verkstad i brist på annat och blanda färg, det är alltid något. Seså, pojke, friska tag!»

Heine hostade, kom fram till bordet, slog i öl och drack ur det.

»Jag passar inte till ditt arbete,» sade han med något af den gamla drygheten i sin röst — men utan den gamla säkerheten.

»Passar det att kasta bort dig sjelf då?»

Nu var Kalle ond. Men han mildrade tonen genast och klappade kamraten på axeln.

»Du behöfver bara en uppruskning. Unga, kraftiga pojken! Men du måste till en annan ort och hugga i. Gif dig bara fan på att du *skall* opp.»

Heine skakade på hufvudet, trött, liknöjdt. Kalle sade ingenting mera i det ämnet, utan

gjorde i ordning till natten. Hans gäst lade sig på soffan — på sin vanliga plats — med en gammal rock öfver sig.

»Tror du gubben är sjuk?» frågade Heine, när Karl blåst ut ljuset.

Gubben, det var hans fader, som han eljest aldrig talade om.

»Nej, jag såg det lyste, när jag gick der förbi.»

»Ja, det gjorde det,» sade Heine.

Han hade således varit der utanför, utanför sitt gamla hem. Hade han ämnat gå upp? Det hade varit främmande hos fadern, våningen var upplyst — kanske hade gubben spelparti, som han förr plägade ha om onsdagskvällarna. Och den utstötte gick nere på gatan och tänkte på ingenting, likgiltig, slö, numera ej ens hätsk på de bättre lottade och på sitt eget oblida öde, utan hopp om framtiden och utan bekymmer för den.

Han var utbränd nu, han hade gifvit sig sjelf förlorad. Hade Gustaf sett honom, skulle han fått samma intryck som af den döende Johannes. Han var sig icke lik, han hade kommit utanför, lefde ej mera i samma verld som de andra.

Han somnade ögonblickligen, uttröttad som han var af att stryka omkring ute dagen i ända. Han låg och huttrade i sönnen, suckade ibland tungt och kved som ett litet barn.

En gång steg Karl upp, bredde sin gamla filt öfver stackarn och tog sjelf på sig sin kavaj.

När Karl vaknade, var det ej dager ännu. Men Heine hade redan gått. De öfverblifna brödbitarne hade han tagit med sig. Filten var också borta.

»Stackars fan, den får han inte mycket för,» tänkte Karl, och sedan glömde han bort att han egt en filt.

Han såg inte till Heine på en tid, fick inte påhälsning af honom någon mera kväll och husvärdens slapp att träffa på lösdrivvare i trapporna, der gubben numera gick försigtigt med en liten blindlykta och en försvarlig käpp.

På verkstaden var Kalle Borg snart hemma-stadd, han tog fatt på arbetet med en viljekraft, som inte tog intryck af några motigheter, och tycktes ej alls ämna ledsna der och gå sin väg för alltid.

Framåt vårsidan fick han läsa i Fäderneslandet, att Heine stulit en öfverrock i en tambur, pantsatt den, blifvit ertappad och häktad.

Den talangfulle pojken, den sanna, äkta naturen — nu trodde Karl inte längre, att han kunde komma sig upp igen.

4.

»Doktors saker ä' redan komna,» förklarade akterstäderskan.

Så neg hon litet och tillade:

»Förlåt, kyrkoherdens skulle jag ha sagt.»

Restauratrien, kaptenens fru, kom också fram och neg.

»Blåsigt i dag, fru Bergholm.»

»Ingenting att fästa sig vid. Vi ska inte bli försenade, det kan jag lofva. Bergholm vet ju, att kyrkoherden är med ombord . . .»

Der kommo herrar och hälsade.

»Jag gratulerar! — Jaså, det bär sta' till bröllops nu? — — Ja, jag har den äran, min hedersbror!»

Båten låg och stötte mot bryggan och blåsten hven i suntältet, som outtröttligt piskade mot stängerna.

Det var en klar aprildag, ibland solsken, oftare mulet. Hög, praktfull vårhimmel, ej alldeles att lita på, vårblå sjö, och skogen redan skiftande litet i grönt, — åtminstone såg det så ut för den som hoppades på snar vår.

»Vår herre är väl så beskedlig, så han skaffar bättre väder, tills vi komma ut på sjön,» hördes patron Berglund säga.

»Jo pytt, han aktar sig nog,» inföll hans dotter.

Det for ett litet löje öfver kyrkoherdens läppar, men det försvann ögonblickligen. Han vände sig till herrarne, som lyckönskat honom, nickade välvilligt till sin kusk, då denne satte sig i fart hemåt, talade om sin resa.

»Om tre dagar återser jag Viksbo som äkta man.»

När båten lade ut, upphörde krängningarna. Kyrkoherden hade fått en bekväm plats i ett hörn af rökhytten. En dyna sköt han bakom sin rygg.

Patron Berglund satte sig bredvid honom och inledde ett samtal i kommunala frågor.

Gustaf Borg var nu trettioåtta år. Det hade fallit mycken snö sedan hans första gröna tid i Upsala, hans lyriska period, som han sjelf plägade kalla den. Hans hela lif hade fått en ny riktning och hans öfvertygelse, hans åsikter hade småningom undergått en betydlig förändring, sedan hans ungdomliga jäsningstid väl nått sitt slut.

I stort sedt hade den långa studietiden, vistelsen i Upsala och på Stjernhof, öfvat ett väsendtligt lugnande inflytande på honom. Allt sedan han kom in i den grefliga familjen, han kunde säga allt sedan den der stockholmsresan, då han sökte upp sin broder och skildes från Johannes, hade han haft fullkomligt klart för sig, hvad han hade att göra. När han sedan återkom till Upsala för att avsluta sina studier, var

han mera stadgad än någonsin, hans åsigter exemplariska, hans umgänge det bästa.

Det hände nog ibland att det drog upp ett litet tvifvel — det var i ensamma stunder, i dessa nattliga timmar, då han öppnade dörren för sina egna tankar, då hans första ungdoms hänförelse klappade på och frågade, om han glömt hvad han förr velat, hur han förr tänkt och känt. — Och Johannes kom, såg på honom med sin frimodiga blick och frågade, om han skulle svika, han också.

Svika? Prat! Stora ord från lyrikens tid, ord som ingenting betydde.

Vid nykter besinning, när han vid fullt dagsljus kom ut bland människorna vid torget, kunde han småle åt sitt sjelfplågeri i den ensamma natten, som åt en barnslighet, han växt ur. Jo, det blefve ett mönstersamhälle, om ungdomen från den ålder, då han och Janne ifrigt dryftade alla ämnen, höga som låga, om den reste sig upp och började tala högt, fordra utrymme för sina åsigter, sina *mogna* åsigter, bevars! Det fins nog de, som så göra, men hur går det med dem?

De träffas här och hvar ute i lifvet, bland de misslyckade, de skeppsbrutna. Man hör dem tala bittra och föraktfulla ord om allt och alla — men det är numera i främsta rummet afund, som lägger orden i deras mun, afund mot de lyckligare lottade, mot dem som kommit fram, dit dessa andra genom sitt trots i otid stängt dörrarne för sig. De ha velat kasta samhället

öfver ända, de ha börjat med ungdomens starka rättskänsla och sjelfförtroende, men verlden är ej sådan, som deras entusiasm och verkningslust målar ut den för dem. Man kan inte lefva på idéer. Så kommer bitterhet och hat — och konsekvenserna af deras läror drifva dem att gå längre än dit de mera sansade kunna följa. Så få de orätt till slut och samhället får rätt i alla fall.

Förstås, om de ha pengar, om deras oberoende är försäkradt, då behöfva de inte tuga med sina tankar. Då ha de rättighet både att tänka fritt och att tala fritt, och kunna till och med få behålla sin medborgerliga aktning orubbad, hur radikala de än äro.

Men de andra? Man kan ej störta, därför måste man tuga. Det är den hårda nödvändighetens bud, det är en jernlag, mera orygglig än den der bekanta om kapitalet.

Mot Johannes hade han förr tagit i försvar tankens och ordets obegränsade frihet. Gamle Janne hade haft så tama åsigter, afundsvärda åsigter för öfrigt. För honom var det lätt att vika undan, att lefva utan betänkliga sammanstötningar. Gustaf skulle under den gröna tiden alldeles säkert kallat detta, som han nu gjort, att svika, att döda sina åsigter för bröd.

Hvad han och andra kallade att svika, det var i sjelfva verket just hvad de alle sammansträfvade till, att hålla sig uppe, att bryta sig väg. Skulle man göra sig omöjlig bara för

nöjet att få vara oförskämd mot de högtstående, därför att man sjelf stod lågt? Var det inte ett slags humbug, detta sätt att puffa för sig sjelf, då man inte kunde uträtta annat? Se efter i de innersta driffjädrarna till dessa omstörtares och storpratares uppträdande, och man skall finna att egen framgång är deras mål, man skall finna sjelfviskhet, dolda grunder, humbug der såväl som öfverallt. Det är dock ärligare att tillstå detta och hålla sig utom oppositionen, ställa sig bland de neutrala.

Hur många gånger hade han ej sagt detta till sig sjelf, påmint sig om att han var en ärlig natur, att han aldrig nått ett steg uppåt genom att förneka sig sjelf, aldrig varit feg för framgångens skull, endast följt den öfvertygelse, han lefvat sig till, och som han ämnade följa äfven för framtiden.

I Upsala hade han funnit sig mycket väl, så väl att han en dag fann sig höra till de gamle studenternas ärevördiga led. Kamraterna flyttade ut i lifvet för att fortplanta småstadsuniversitetets herskande idéer, och de nya element, som ersatte de gamla, hade sina koterier fulltaliga allt ifrån första början. Nu mera kunde det hända, att ett närmande från Borgs sida möttes med pikar och skämt, som kom honom att genast draga sig tillbaka.

Så tog han sin grad och profvade som lärare vid Upsala skola. Han måste nöja sig, blott han fick lön och slapp gå och vänta på

en anställning i statens tjenst. Han visste ju aldrig, hvilket yrke han egentligen var kallad till. Hans drömmar hade gått åt så olika håll och hans anlag varit så mångsidiga, men nu, då han stadgat sig, var det ingen tid att experimentera längre utan han måste taga, hvad som bjöds. Ty nu var det i elfte timmen, skulderna voro nära att växa honom öfver hufvudet, det var intet val, han måste bort.

I en af det södra Sveriges medelstora städer fick han anställning, flyttade sig och sina dåliga affärer dit, väckte för öfrigt ett visst uppseende i samhället genom sitt gentlemannauppträdande och sina sällskapsgåfvor. Men han var dryg, tyckte de flesta, han slöt sig från första stunden till stadens lilla nobless och hade ett eget slags öfverlägsenhet i sitt sätt mot de öfriga skolmenniskorna.

Damerna vann han deremot genast. Doktor Borg var en fulländad verldsman, som deras egna herrar och män kunde ha ett och annat — ganska mycket — att lära af. Han sökte också i främsta rummet damernas umgänge, damernas och de äldre högtstälde herrarnes. I dessas sällskap var han spirituel, underhållande, tog gerna ordet och utvecklade sina åsigter — rättsinniga, ädla, stadgade åsigter.

Ett motparti fick han, och det bildade sig bland stamgästerna på stora hotellet vid aftontoddy. Man hittade på att kalla honom »familjevänner», och det väckte mycken munterhet, när

öknamnet spred sig i staden, der man var högeligen mottaglig för allt, som var roligt.

Om hans affärsställning började man också tala ett och annat, och hvad som sades i det ämnet, verkade en smula afkylande på de mera finkänsliga bland damerna i staden. Ett rykte spred sig också att doktor Borg fått en korg af fröken Reisch, konsulns dotter, en af samhällets mest firade unga arftagerskor.

Året derefter uppkom ett annat rykte. Det gälde nu en flicka utan föräldrar, men med två bruk i Vermland. Hon vistades i staden en vinter hos sina släktingar, men när det blef sommar igen, reste hon helt beskedligt sina färde, som ämnadt var, och tog med sig hemligheten om hur långt saken avancerat mellan henne och doktorn.

Han fann sin ställning obehaglig nog ibland. Staden var ingen dylik håla, der man visste, hvad hvar och en familj hade till middag och hur mycket tebröd som beställdes till hvar bjudning. Men den, som en gång låtit uppmärksamheten riktas på sin person, han tilläts ej hafva fred eller lefva utan kontroll. Såg doktorn ut att trifvas för väl i en familj, strax var ryktet ute att han friade till döttrarnes pengar. Han hette ej »familjevänner» för ro skull, han var ute och vädrade, det visste man, och mödrarne drogo öronen åt sig, så fort han närmade sig och på sitt obesvärade, verldsvana sätt inledde

ett samtal, som obegripligt lätt halkade in på temligen intima områden.

Hade karlen bara varit rangerad, tonen skulle då ha blifvit en helt annan. Det var en fabriks- och handelsstad, det lilla samhället, penningen spelade en stor roll derstädes, och grosshandlare och fabrikörer trakterade första fiolen. En herre med dåliga affärer kunde fördragas, men i de hus, som hade döttrar att afyttra, vann han intet förtroende och hade intet att hoppas.

År efter år förflöt. Borg såg ingen räddning. Han slet ut sig i det enformiga skollifvet, inkomsterna ökades något, skulderna växte också.

Då blef han prest — och då blef han förlofvad.

Han var på besök hos grefve Stjernhjelm, »farbror Stjernhjelm», hans gamle gynnare. I dennes hus mottogs han alltid med den största vänlighet, och der fann han alltid trefnad. Grefven hade köpt en egendom åt äldste sonen, som nu gått igenom Ultuna. Med godset följde patronatrrätt, och församlingens prest hade nyligen dött. Grefven kom genast ihåg Borg, påminde sig en gång, då denne uttalat sig varmt om prestens kall, om hvad denne kunde uträtta, så vida han ville se sin uppgift från dess rent praktiska sida, ville ställa sig som en rådgifvare, en faderlig vän till sina församlingsbor.

Det var hvarken vidare nytt eller originelt sagdt, men det kom enkelt och varmt och upp-

riktigt. Den gamle grefven hade lagt det på minnet och kom ännu godt ihåg det. Han visste också, att Borg behöfde en inbringande plats — fastän denne aldrig i det grefliga huset häntydt med ett ord på sina affärstransaktioner. Kyrkoherdeplatsen vid Viksbo var visserligen ingen guldgrufva, men var dock alltid bättre än Borgs skolläraresyssla i staden.

Han antog tillbudet med tacksamhet — efter någon betänketid, efter en tids vacklande, efter att ha kastat omkull alla invändningar, som reste sig i hans inre.

Under hans tidigare studentår — då Johannes ännu lefde — skulle tanken på att anlägga prestkappan förefallit honom som en absurditet. Men det var så mycket, som var olika nu mot på den tiden. Lifvet fogade sig ej efter hvarje ungdomsnyck, och om förhoppningarna från tjugoårsåldern någon gång gingo i fullbordan, så skedde det alltid på ett helt annat sätt än hvad man i sin fåkunnighet väntat.

Just då han mottagit grefvens anbud, gjorde han bekantskap med sin tillkommande. Hon var syster till fru Grynder.

Konsul Grynder förde ett af de ståtligaste hus i staden. Konsuln hade betydliga affärer i trä, var en lefnadslustig herre och såg hela staden hos sig. I hans intima virakrets hade doktor Borg tidigt blifvit introducerad såsom en akquisition.

Fru Grynders yngre syster var också bosatt i staden och äfven hon gift med en handelsman. Men Stenbergs voro hvarken så förmögna eller så gästfria som konsulns. Stenbergs affär ville aldrig gå, för honom var det ständigt dåliga konjunkturer, det fattades tillräckligt rörelsekapital och hustruns förmögenhet hade han ingen glädje af, ty hans svärmor lät inte sina döttrar få ut ett kronans öre, så länge hon lefde.

Nu hade fröken Anne-Charlotte Wijk, den mellersta system, kommit på besök. Hon var »ämne till en skönhet», brukade Grynder säga, — men som stannat i växten. I hvarje fall en presentabel flicka.

Konsuln berättade utan att genera sig att han verkligen haft sina funderingar på henne, först då han blef bekant med flickorna Wijk. Anne-Charlotte var den vackraste af dem. Men flickan kunde aldrig hålla jämna steg med honom och därför var partiet omöjligt, skämtade han.

I sjelfva verket var orsaken en annan.

»Förbannadt tråkigt!» — det var Grynders tysta tanke om henne.

Fru Grynder förtrodde Borg, att system var så klen och ömtålig. Och hennes lif var inte af vidare uppmuntrande art. Ständigt instängd med mamma, ingen omvexling, ingen vederkvickelse. En orangeriblomma, van vid kammarluften, känslig för hvarje vindfläkt.

»Doktorn får lof att muntra upp henne, lofva mig det.»

»Familjevänner» gaf sitt löfte, och han för-
måde verkligen att lifva upp det bleka skön-
hetsämnet.

Hon var skygg och tillbakadragen, der hon
satt i soffan, alltid i soffan, och såg ut som en
vaxdocka. Hon talade föga, men då man talade
till henne, tog hon med nöje emot, och hennes
stora, bruna ögon fästades då med ett egendom-
ligt tankfullt drömmande uttryck vid den talande.

Hennes släktingar kelade alle samman för
henne som för ett sjukt barn eller en stenrik
gammal tant, som man väntar att få ärfva. Man
pelsade på henne, lindade sjalar om henne. Och
hon tog med orubbligt lugn emot upppassningen.
Hon var van vid att bli uppmärksammas, det
var som fölle det af sig sjelft, att alla skulle
betjena henne.

En liten knähund hade hon med sig, rädd
så att han kröp utefter golvet, bara man ropade
hans namn. En söt liten leksak, som man inte
fordrade en smula förstånd af, som inte brydde
sig om någon annan än henne och som af alla
andra var ansedd som det mest idiotiska kräk
vår herre skapat.

Sjelf tycktes Anne-Charlotte vara måttligt
begåfvad. »Bara själ!» hviskade fru Grynder till
Borg. Men det var ett talesätt. Hade hon haft
några anlag, så hade hon inte fått några vidare
tillfällen att utveckla dem. Hur det varit med
lusten därför, omtalades ej.

Det var en något medlidsam vänlighet, Borg visade henne. Han kände sig allt igenom öfverlägsen, han fann sig göra en god gerning, då han sysselsatte sig med den tystlåtna unga damen med de djupa värtaliga ögonen, och han märkte mycket väl, huru hon sökte hans sällskap och hur road hon var af att höra på honom.

»Nu har doktor Borg en ny,» berättades i staden. Han syntes dagligen gå ute och promenera med fröken Wijk, han följde henne artigt till hennes port, och hos Grynders egnade han henne den tid, då virabordet eljest pläгат fångsla honom. När han undantagsvis var hemma hos sig någon stund, gick han långsamt af och an med pannan i djupa veck och munnen hopdragen i ansträngande tankar.

Han kände, att han — nu om någonsin — stod vid en skiljoväg, att lifvet ej skulle erbjuda honom detta tillfälle mera än en gång. Ett lyckligt tärningskast, som gjorde honom till segrare, ett halmstrå — och han stode på fast mark.

Rangerad, skuldfri! Tanken var så lustig, så att han måste skratta åt den i sin ensamhet.

Han var trött på allt det, som väntade honom, i fall han underläte att gripa tillfället. År efter år i detta odrägliga läge. Aldrig annat.

Så fattade han sitt beslut. —

»Har ni hört den stora nyheten?»

»Hvem är förlofvad?»

»Doktor Borg — — med fröken Wijk.»

Ryktet lopp staden rundt, upprepades och kommenterades. Och det intresse, som under Borgs första tid i staden samlat sig kring honom, men som sedan blifvit i viss mån förflyktigadt, tycktes nu ämna återvända till hans person.

Han var förlofvad, han blef prest och han fick Viksbo pastorat. Han hade redan installerat sig i kyrkoherdebostället derstädes.

Och nu for han till sitt bröllop.

Han hade varit nere i försalongen och ätit en god frukost. Kom nu tillbaka upp i rökhytten för att tända sin cigarr.

Der hade två damer, en gammal och en ung, tagit plats.

»Nej, hvad ser jag?»

Det var Nanny Lund.

Hon blef inte förvånad. Hon reste sig och presenterade utan spår till förlägenhet sin följeslagarinna, presidentskan Örnberg.

Kyrkoherden hälsade och satte sig jemte damerna.

»Jag visste, att ni var med på båten,» började Nanny samtalet.

»Men för mig var det en verklig öfverraskning att träffa fröken.»

Damerna berättade om sin resa. De kommo nu från Brogård, der de varit under en del af sommaren — hos presidentskans bror.

»Jag känner litet till trakten,» sade Borg, »der är bra vackert!»

Han kände också en släkting till presidentskan, häradshöfding Örnberg och dennes familj — de hade varit studentkamrater, och Gustaf hade ett och annat att berätta om den framstående mannen.

Damerna talade om hans karriär, om hans hem. Samtalet gick lätt och otvunget från ömse sidor, och den gamla damen fann i kyrkoherden Borg en angenäm och underhållande kåsör.

Man det blef dragigt här uppe, var ännu långt till sommaren, fastän solen allt som oftast sken upp så vänligt och sköt ett par sneda ljusgrå strålar tvärs genom salongen.

»Jag går ner i vår hytt. Sitt kvar här, mitt barn, du vill ha frisk luft, antar jag.»

Så blefvo de ensamma, Gustaf och Nanny. Och nu blefvo de också mera tystlåtna.

Nanny nämde något om Upsala. Hon hade inte alls varit der på dessa år.

»Det är nu så länge sedan...» sade Gustaf.

Hon skrattade:

»Ja, och det var verkligen bra löjligt att vi skulle träffas här.»

Hon använde då det der ordet »löjligt», både när det passade och när det inte passade. Hon var så lik sig, hade bibehållit sig märkvärdigt väl, hade sin friska hy orubbad, såg ännu bättre ut nu än förr, än den der vintern, då de gjort hvarandras bekantskap.

Hon var klädd med mycken smak, enkelt men stilfullt, på ett sätt som skilde henne från andra. Sitt hår hade hon klipt kort och hade nu en burrig lugg som klädde henne förträffligt.

»Åh, man råkas alltid,» svarade han...
»Förr eller senare.»

Då vände hon sig emot honom, såg på honom med en öppen, hel blick och frågade:

»Är ni lycklig nu?»

Hon hade frågat det helt osökt, utan inledning, som vore spörsmålet det naturligaste i världen. Men det dröjde litet för länge, innan han svarade:

»Ni tycker fortfarande om att nyttja starka uttryck.»

Hon upprepade ej sin fråga om han var lycklig, hon tycktes ej ens ha lagt märke till att den förblifvit obesvarad, utan fortfor:

»Ni har inte särdeles lätt för att bli nöjd. Ni fordrade mycket af lifvet. Hur uppfyller det edra önskningar?»

»Jag hade så många drömmar på den tiden,» svarade Gustaf Borg. »Behöfver jag säga er att det blåst många vindar på dessa år, att det är mycket förändradt sedan jag var ung?»

»Nej, det behöfver ni alls inte säga. Utvecklas ska vi ju alla.»

»Tänd cigarren, genera er inte för mig,» fortfor hon småleende, då han inte svarade.

Han gjorde så. En gång hade hon afprofvat hans cigarr, nu kom han så väl i håg det — det var en morgon då de promenerat på vägen åt Gamla Upsala — och hon hade sagt att det var löjligt, att hon fann den förtjusande.

»Jag har så ofta tänkt på er, fröken Nanny, och undrat hur ni hade det,» sade han derefter, i det han satte sig igen. Han flyttade åtminstone striden från sin egen mark.

»Har ni? Åhjo, jag reder mig, som ni ser, — är lärarinna åt ett par duktiga flickor.»

Han lade märke till, att hon sade duktiga, inte söta eller snälla eller något i den vägen.

»Jag har också lärt mig ett och annat,» fortfor hon med sin klara, lugna röst. — »Jag har varit en smula utomlands — och skaffat mig några intressen. Och jag är glad öfver att kunna känna mig ung ännu — riktigt, riktigt ung. Det blefve allt en gråkall dag, när man upptäckte, att man inte längre kunde det.»

Ny tystnad. Han gjorde sin roll ömkligt denna gång. Det var honom omöjligt att yttra någon tom fras, när hon talade i denna ton, så frimodigt, öppet, som till en gammal vän — men utan att blotta sig. Och att svara med samma öppenhjertighet, nej, han kunde inte, hvad skulle han väl säga? Och för hvarje sekund tystnaden varade, blef det allt omöjligare för honom att börja tala och allt mera pinsamt att sitta tyst.

Hon steg upp för att gå ner efter sin själ — det var ändå en smula svalt här uppe — och han blef sittande ensam.

Egendomligt att han just nu skulle träffa henne. »Löjligt!» Det var, som hade han genom henne fått en hälsning från sin tidiga ungdom, från lyrikens, kvartetternas, svärmeriernas, luftslottens, drömmarnes tid.

Det var ändå en herrlig tid, denna i Upsala. Den vinter, då hon var der, den vinter som slutat med deras farväl den der månskenskvällen i Promenaden.

Men återseendet var pinsamt att komma ihåg, fastän också *det* var så länge sedan. Den der promenaden till kyrkogården, då de skilts åt vid muren och hon gått ifrån honom — en råkall vårdag . . .

Han hade låtit det gå för långt, han hade i sin lycka glömt allt annat — och så hade han vaknat, och den kalla världen hade talat förstånd med honom. Och han hade krossat sin ungdomsdröm. Den vackra sagan gick inte öfver i hvardagslivets triviella släp, den sjönk aldrig till en liten grafkulle af vissnade blad. Den offrades i sin skära kyskhet — en flägt blott från den råa verkligheten och den lyfte sina vingar och flydde, flydde bort — till minnenas land.

Så der ja, nu var han midt uppe i lyriken igen!

Det fans minsann inte ett spår af poesi i den vackra drömmens epilog. Han hade inte

kunnat handla på annat sätt, och det var för hennes skull, han gjorde offret, för hennes framtid — naturligtvis!

Det hade likväl lemnat djupare märken än han först trodde. Och nu, då så mycken snö fallit sedan dess, nu refs allt sammans upp igen, nu när han så oförmodadt träffade henne — nu, när han var på väg till sitt bröllop.

Då fröken Lund kom igen och satte sig, upptog hon genast samtalets tråd. Hon liksom han hade haft ett och annat att tänka på under mellanstunden.

»Det är löjligt att träffas så här och tvingas att erkänna, hur tiden förändrat oss. Hela världen skulle förstås komma på sned, om man inte fick det precis som man ville ha. — Ja, ni ser på mig så förskräckt, som vore det händelser jag uttalade. Jag går rakt på saken. Hvad tjenar det till att stylta upp sig och lefva i en inbillad verld, när det ändå är just denna verlden, vi ha att göra med. Ser ni, jag har kommit ur min idealistperiod, jag. Totalt! Och nu först har jag lärt mig inse — inte bara hvad jag var för en toka på den tiden — utan också hur herrligt det är att lefva och ha krafter och håg att uträtta något. — Men jag bara pratar och ni säger ingenting.»

Han medgaf att förändrad var hon, märkligt förändrad. Var det resorna till utlandet?

»Åh, det är väl mer än så. När man sofver, har man inte samma utseende, som när man är

vaken. Och hvad jag var under min upsalatid, inte kunde jag kallas för vaken, Det behöfdes en uppruskning. Och den blef också radikal.»

De sutto tysta en stund. Stränderna seglade långsamt förbi, ömsom leende i solljus, ömsom skuggade af mörka molnmassor. Der kommo mörka skogar och der lågo gråa åkrar och grågula tomma fält.

»Jag kan gerna säga det — det är ni, som på sätt och vis är orsaken till att jag började arbeta på allvar för att bli något, lära mig något, kunna uträtta något. Jag förebrår er ingenting, herr Borg, i så fall sutte jag inte här och talade om saken lugnt som nu. Men det kan vara nyttigt för er att höra.

I början tog jag inte ert uppförande mot mig så lugnt — tvärtom. Det var en kris, det var nog ett och annat som ramlade då. Jag kunde ju inte tro på någon — förstås, — när jag inte kunde tro på *er*.

Men det gick öfver. Det som grämde mig sedan, då jag lärt mig att nyktert och med besinning tänka öfver saker och ting, det var just, hvad som i grund och botten var orsaken till ert handlingssätt, det der . . . föraktet för oss kvinnor . . .»

Han såg upp högst förvånad.

»Hur kan ni säga något sådant?»

»Ja, förakt, jag tar inte tillbaka ordet. Eller hvad är det annat! Ni sjunger kvinnans lof, hon är ett öfverjordiskt väsen, men hur mycket

litar och tror ni i sjelfva verket på henne? Engeln kan naturligtvis inte arbeta — utom sy kläder och stå i kök, för det är odisputabelt, att hon det kan. Åt henne ska ni bädda mjukt, och det går ju inte an att begära att hon skall vara med om att elda sjelf för att få hemmet varmt. Är det inte förakt detta, att inte anse oss värdiga att dela arbetet utan bara ha oss som lyxartiklar?»

»Det är något i hvad ni säger,» invände han. — »Men i praktiken blir saken annorlunda. Se er sjelf om i hemmen, i de hem, der hustrun går och . . . och eldar, som ni uttryckte er. Förhållandet är inte alltid så eftersträfvansvärdt. Hur som helst, så kan jag ännu i dag inte se annat än att jag den gången gjorde hvad det var min pligt att göra. Fastän sättet . . .»

»Ja!» sade hon torrt. — »Olika synpunkter! På hvilken plats man än kommit, kan man för öfrigt uträtta en massa saker.»

»Det är just det jag tror,» sade kyrkoherden allvarligt. — »Lifvet är ingen lek.»

»Ne—ej! Men ändå är det otroligt många, som låta det förgå i ett lättsinne utan gränser — dåsa bort en dag i sender, eller lefva undan, som det heter — eller också grubbla bort det, gräfvna ner sig i sig sjelfva, och så finna de en vacker dag att de ingenting uträttat och att tiden är förliden och krafterna borta. Vi ha i alla fall bara ett lif.»

Nu tittade akterjungfrun upp med hälsning från hennes nåd, att fröken skulle ha godheten komma ned.

Det var i helt andra tankar, kyrkoherden blef lemnad ensam nu mot förra gången, då Nanny gick ned efter sin schal. Han blef sittande, och ju längre han satt, dess mera förflyktigades hans glada stämning. Men inga bestämda tankar, han jägtades hit och dit, oroliga hugskott, bilder från det flydda irrade genom hans hjerna. Upsala, studentsången, barndomsminnen. Hvarför skulle han också alltjämt tänka tillbaka? Hade han ingen framtid att tänka på? — Han lutade hufvudet mot väggen bakom sig och kände sig med ens så gammal, så gammal.

'Vi ha i alla fall bara ett lif ...'

Det var underliga tankar, de som kommo. Det oväntade mötet med Nanny — allt jordadt, som med ens trängt sig inpå honom, hans ungdom, dess rika löften. En känsla af bitterhet, af tomhet, ensamhet, som han ej känt förut, lade sig öfver honom, der han satt i rökhytten.

Med ens blef det alldeles mörkt omkring honom. Han hade inte lagt märke till, hur molnmassorna höljt hela himlen i en jämn, grå slöja. Stränderna lågo klart upplysta, som när det om sommaren drar upp till åskväder, — så att ett par röda tak lyste skarpt mot den blygrå, tunga himlens mörker. Enstaka snöflingor yrde omkring utanför salongens fönster.

Nu reste han sig och nära nog skuffades framstupa mot andra väggen. Båten kastade häftigt och det knakade i skrofvat, blåsten tjöt och hvisslade, sjön låg ljusgrön och sköt hvita ryggar, det var en häftig orkan, man kommit midt uti.

Om det bure omkull —? Tanken kom af sig sjelf.

Han satte sig igen. Det vore kanske det allra bästa, svarade han på sitt hugskott.

Det gick inte omkull. Byn gick tvärtom mycket snart öfver, men medan den varade, hade ett vildt snöväder blifvit arrangeradt. Snön öster, så man knapt såg flaggstången och räddningsbåten borta i aktern, stränderna voro alldeles försvunna, en hvit ridå var nedfäld utanför fönsterna, prickad med gråa punkter, som hvirlade ned i yrande dans. Däcket var redan mattbelagdt af snö, tågverket snöinfattadt och genom de otäta fönsterna sipprade en smal vattenstråle ned utför väggen.

Det varade endast några minuter, så var der stor scenförändring. Snöyran upphörd, tjockan delad. Men nu var det vinterlandskap, som långsamt gled förbi på båda sidor om båten. Slätterna hvita, marken hvit långt inne mellan björkarna i småskogen, bondgårdens tak täckt af jämn snö. Och himlen ljusgrå, så ljus att man anade blå luft och solsken der bakom.

Stormen var alldeles förbi och båten gick jämt och kraftigt genom de blå vågorna.

Gustaf stod kvar och såg ut, stödjande sig med handen emot väggen.

Der drog en lång solstråle sin glittrande linie öfver molnväggen och kastade ett silfverskimmer öfver en del af sjön, så att vågorna blänkte och glittrade. Hans stämning blef också en annan, och han skämdes för sig sjelf.

En sådan tanke! Han, som for till sitt bröllop, till den han älskade, han som *var* lycklig... är då lyckan ej djupare? Till henne, som var hans allt, gick ju resan, och ändå önskade han i barnsligt trots...

Åhnej, inte önskade.

Hon, som han nyss träffat, hon hade frågat om han var lycklig. Hon hade i alla fall ett bra underligt sätt. Inte just finkänsligt att så der gå honom in på lifvet! Nå, sådan hade hon alltid varit, och det var just det rättframma, barnsligt naiva hos henne, som varit orsak till hans första närmande.

Men af det barnsligt tilldragande var nu ingenting kvar. I stället detta okvinliga sätt.

Om han talade om sina stridiga känslor för sin brud, hvad skulle hon tro? Han plögade verkligen förtro henne ett och annat, rätt mycket. Men inte skulle hon förstå detta, och inte kunde han förklara denna känsla af missmod, som så förrädiskt smög sig öfver honom på sjelfva färden till bröllopet. Det var en svaghet, detta, att alltid vilja dyka ned till botten af sin personlighet, att ständigt vilja göra sig sjelf och sitt

sinnestillstånd till föremål för pejlingar. Gustaf Borg kände till detta sedan gammalt — men han hade växt ur det liksom han växt ur sin ungdom. Och inte hörde han till dem, som ej känna sig nöjda, om de ej ha en olycka att skryta med inför sig sjelfva — fast de inför andra knäppa igen rocken öfver den svagheten.

Hans brud! Ja, fullt sann mot henne hade han visst inte varit, fastän det aldrig var hans afsigt att dölja något för henne. Man har så många hänsyn att taga. Och alla ha vi för öfritt någon liten vrå, dit ingen, *ingen* får se in. Det fins på jorden ingenting helt. Ger jag mig helt?

Nå, är jag inte eländig då? Sken alltihop, tomhet, skuggspel.

Nej, der kom folk på däck. Kyrkoherden reste sig upp, torkade sin svettiga panna med näsduken, ordnade sin halsduk.

Han var nervös, hade öfveransträngt sig — alla dessa göromål, som han öfverhopat sig med under den sista tiden — så mycket som skulle ordnas, så mycket att tänka på — och så denna stormby . . . ovan vid sjön som han var. Det var endast svaghet alltsammans, upphetsning, nervositet.

En blick i spegeln. Ja, han var blek.

Men han såg fortfarande ung ut, fast han hade fetmat och inte mera var någon Apollotyp.

Han for med handen genom det glesnade blonda håret, satte hatten på sig och gick ut på däck.

Nu hade det vackra vädret fått öfverhand. Solen hade slitit hål i molnväggen och sopat bort spillrorna, så att de i otaliga små söndertrasade tappar seglade sin väg och lemnade ljusblå sommarhimmel efter sig. Och sjön randade sig med klarblå strimmor öfver den enformigt grågröna ytan, och rätt framför lyste den lilla stadens byggnader vänligt, medan en och annan slup, som varit ute i snöyran, hoppade lustigt fram mot ångbåten med vågskvalp kring stäfven.

Utsigten hade helt och hållet bytt karaktär. Vinterlandskapet var redan i färd med att öfvergå till vår, slätterna röjde ansats att bli svarta igen, på däcket var snön smält och skorstenen blänkte våt och nytvättad, medan vattnet sipprade och dröp ned från suntältet. De resande kommo fram, glada och krya, och voro öfverens om att färden varit angenäm och att aprilvädret var välgörande för landet. »Det var en häftig orkan.»

»Ja, jag sa' ju att vi skulle få oväder.»

»Men det är så nyttigt att det kommer ner.»

De förste kyrkoherden träffade ute på däcket, var ett par af hans många för detta vänner från Upsala. De hade redeligen hållit sig till fru Bergholms varor och ej låtit sig ses på däcket under hela resan, därför att sjön sög. Betydligt rödbrusige och besvärligt högljudda voro de båda två.

»Jaså, du gifter dig du,» sade Pettersson familjärt med sin falsett, som gjort så dråplig

effekt, när han förr i världen spelade fruntimmer på nationsspexen.

»Ja, jag gör så,» svarade kyrkoherden temligen kort.

»Det gör du rätt i, gamla Baskvist — — Efter som tösen lär ha *pluskvernans mångfald*, hvad?»

Gustaf rodnade häftigt vid detta lömska öfverfall. Och den andre hade till på köpet skrikit med sin genomträngande gälla röst, så hela världen hört hvad han sagt.

»Det är det enda fel hon har,» svarade Gustaf lugnt och allvarsamt och vände sig ifrån dem.

Men det föreföll honom, som hade någon sagt: »Tartuffe». Han visste inte hvem — kanske var det en inbillning — men han *hade* hört någon hviska Tartuffe.

Då han sade farväl till Nanny Lund och hennes tant, var han åter fullkomligt lugn. Han log sitt mest tacksamma småleende vid den gamla presidentskans lyckönskningar till hans förestående äktenskap. Men han undvek Nannys blick då hon tog honom i hand — kraftigt och kamratligt — och sade sitt enkla »lycka till, farväl!»

»Adjö, fröken Nanny!» Nu var det ett afsked för lifvet, han kände det.

Staden hade emellertid närmat sig. Der var hela bryggan fylld af folk. Der viftade också kyrkoherdens brud, och då han väl var

kommen i land, fattade hon honom med ett riktigt trofast och hängifvet tag om armen.

Nanny och hennes tant foro vidare. Men kyrkoherden Borg gick långsamt och värdigt vid sin bruds sida upp till fru Wijks bostad. I många fönster kommo ansigten fram och tittade på det lyckliga paret — i reflexionsspeglarna kunde man se dem hela gatan utefter — de mötande hälsade artigt och mången vände sig om efter de båda och hade mycket att hviska om honom och om henne.

* * *

»Pluskvernas mångfald.»

Ingenting skulle ha kunnat förarga honom högre i denna stund än det oförskämda uttrycket och Petterssons retsamma tonfall, när han kastade fram det.

Jaså, man trodde det! Afundsjuka, intet annat än afund och lust att häckla var upphof till den der halffulla sluskens sätt att tala.

Men det var inte blott retsamt, det var också pinsamt. Gustaf kunde omöjligt bli kvitt den der studenttermen. Den ringde i hans öron under hemvägen, då han berättade för fästmön om sin resa, om hur han ordnat deras blifvande hem, och sedan under hela aftonen, då han var fjerde man hos gumman Wijk.

Han hade endast varit här ett par gånger förut och då på helt korta besök. Kände

ingen vidare dragning till den gamla frun och hennes krets.

Då hade hans svärmor varit omgifven af flera äldre damer, som träget uppvaktade henne, som sutto kring förmaksbordet med sina handarbeten och täflade om att berätta nyheter från den yttre verlden, som gumman Wijk sjelf tog så föga notis om.

Det var en tacksam krets, det måste fästmannen medgifva. När han kom dit, lemnade man utan minsta invändningar hedersplatsen och ordet åt honom. Och gud, hvad han var intressant! Damerna utbytte menande blickar, under det han talade, och suckar och utrop af hänryckning hördes vid hvarje lämpligt tillfälle.

Den enda, som inte visade någon förtjusning, var gamla mamsell Beate-Sofi Hahr, en sextio års gumma med spetsig röd näsa och blomstrande, rödligt ansigte.

Hon var fru Wijks ordinarie sällskapsdam, men blef bistert vred, om någon häntydde på det. Hon befann sig nämligen i huset endast på ett kort besök, skulle alltid resa sin väg om fjorton dagar. Lika vred blef hon också, om man kallade henne fröken. Hon var mamsell född och skulle — »ta mig dalen» — dö som mamsell också. Och så länge hon hade mål i munnen, skulle hon *inte* taga plats som »aftonbladsfröken».

I denna ring hade fru Wijk suttit som drottning. Sjuttioårig, stilla och fin, uppassad af alla.

Nu var mamsell Hahr den enda, som uppvaktade. Men de andra hade allesamman erbjudit sin ringa hjälp i och för tillrustningarna till bröllopet, och de hade verkligen allesammans sprungit der och ordnat och trätt på hvarandra och druckit kaffe och ätit frukost och ätit afton i en veckas tid.

Gumman Wijks bo var orubbadt, sedan hennes mans dagar. Möblerna, tunga och oflyttbara, radade sig utefter de långa väggarne, och de många, stora rummen gjorde ett tomt intryck.

I sin hvita mössa satt den gamla i förmakssoffan med en mjuk kudde bakom ryggen. Ofvanför på väggen hängde två små porträtt i olja — rådman Wijk, stel och stram med en ytterst ordentligt knuten vit halsduksrosett under hakan och med frack-kragen upp till öronen, och hans maka, barhalsad, rödblommig, med ett sockersött leende och slättstruket hår.

Beate-Sofi gick omkring och stökade, nu utan att plågas af de andra uppvaktande damernas hjälp och därför jämförelsevis belåten. Hvar femte minut ryckte hon upp någon dörr temligen hårdhänt, kom instickande och frågade, hur Bernhardine ville ha det eller det, sade alltid tvärt emot, men gick ändå och utförde befallningen, muttrande att »nog var det en smula dumt alltid...»

Det var hennes sätt. Fru Wijk kände henne. Och när mamsell Hahr försvunnit och

smält igen dörren efter sig — det var också hennes sätt — sade svärmodern med ett urskuldande småleende till sin måg:

»Hon är litet originel, den goda Beate-Sofi. Men en mycket beskedlig människa.»

När hon sedan skickat denna beskedliga människa ett ärende till konditorn och sålunda var fredad för öfverrumplingar under tio minuter — Beate-Sofi var rapp och punktlig — vände sig fru Wijk till Gustaf, som satt i en länstol framför soffan, och sade i så likgiltig ton, som hade hon talat om väder och vind:

»Jag vill inte vara ogranlaga, min värderade måg, och göra dig några närgångna frågor angående din ekonomi. Du har naturligtvis öfvervägt och betänkt dig, innan du tog detta viktiga steg.»

Mågen kunde inte annat göra än medgifva detta.

»Anne-Charlotte är, som du vet, van att ha det bekvämt omkring sig, klen som hon varit. Hon är inte van vid umbäranden, och hon har aldrig förstått att ekonomisera. Hon är i det afseendet som ett barn, trots de tjuguåtta åren.»

Gustaf skyndade att få ordet, sköt sin länstol litet närmare och började tala i förtrolig ton.

Han ville inte förneka att han hade skulder, ganska stora skulder till och med. Han ämnade gå närmare in på det kapitlet, då svärmodern temligen häftigt afbröt honom:

»Aldrig göra skuld — aldrig ett öres skuld, det är min första och sista princip, och den som vill lefva i ro bör följa den principen — oryggligt. Liksom att inte låna ut pengar — och *naturligtvis* aldrig skrifva på borgen, för det är ett förderf. Jag har sett så mycket elände, uppkommet af ekonomiskt obestånd, och det har gjort att jag, hvad mig beträffar, strängt följer mina principer. — Jag vill upprepa för dig, hvad jag förut ansett vara min skyldighet att säga till mina andra mågar, att efter min död få mina döttrar hvad jag har, men medan jag lefver, ger jag dem *ingenting*.

De ha hvar och en fått en vacker utstyrsel. Deras lif tillhör det deras män att försörja. Och den man, som inte försörjer sin hustru, anser jag inte som en hederlig man.»

Hennes röst hade blifvit torr och sträf, medan hon talade, men hon såg så värdig ut, der hon tronade i soffhörnet, den lilla fina, bräckliga damen, att hennes åhörare ej kunde komma sig för med någon invändning.

Nu suckade den gamla och fortfor:

»Oss emellan, min käre Gustaf» — hon lutade sig fram och klappade honom ett enda litet tag på armen — »det kommer inte att dröja länge. Jag känner det, vår herre har skickat mig sitt förebud — och jag går nu i väntande dagar . . . Jag är gammal — och denna verlden är inte lätt att lefva uti.»

Åter en paus, som var pinsam nog och som Gustaf inte kunde fylla med någon invändning. Derpå fortfor svärmodern lättad:

»Ja det är för formens skull, för att allt skall vara tydligt och klart oss emellan, som jag ville säga detta åt dig liksom åt mina äldre mågar.»

Dermed var samtalet slut.

Kyrkoherden kände sig uppriktigt skamsen, när han blef lemnad ensam. Det förekom honom som om svärmodern misskände honom och endast trodde på lumpna bevekelsegrunder för hans giftermål. I hans öron ringde det förhatliga »pluskvernas mångfald», och han hörde ännu Petterssons kitsliga falsetfflin.

Och så detta, att hon gick i väntande dagar — skulle dö snart. Liksom urskuldande. Skulle inte hålla länge på arfvet!

Det var en egendomlig ironi i alltsamman.

Gustaf sof ej mycket denna natt, den sista före hans bröllop.

På morgonen började det reda sig med tillrustningarne. Svärmor syntes åter, stillsam och belåten, och mamsell Beate-Sofi seglade omkring i rummen, och hennes spetsiga näsa lyste i alla hörn. Hon var mer än vanligt argsint men riktigt i sitt esse, nu då hon stod i stök upp öfver öronen.

Sista afdamningen tog sin början, och till det rum, der bruden skulle klädas, var det ett oupphörligt spring.

Frampå förmiddagen började gästerna att komma. Grynders och Stenbergs voro de första. De kommo med morgontåget från sin stad, Grynder i festhumör, Stenberg lite sur, som han ofta nog plägade vara — isynnerhet när han fick se sin svärmor. Men hon var lika blid och vänlig och öfverseende mot honom som mot alla andra.

Med posten kom samtidigt bref från Gustafs bror. De båda hade inte sett hvarandra sedan Gustaf var i Stockholm den der vintern, och Karl var inte den som skref bref i onödan.

Hvarför skulle han också skriva? Inte intresserade det hans fina bror att höra, hur han släpade och arbetade. De hade inga intressen gemensamt, brydde sig i sjelfva verket litet om hvarandra, de kände hvarandra mycket litet, inte mera än andra barndomskamrater, som lifvet för in på olika banor och som aldrig ha något att säga hvarandra, när de träffas som fullväxta.

Nu var Karl naturligtvis bjuden på bröllopet. Brefvet innehöll ett afslag och det hållet i rätt sträfva ordalag.

Men skälet var klart angifvet. Det var inte sådana tider, att man gaf sig ut på lustresor, skref brodern. »Nu mer än någonsin är jag tvungen att taga vara på hvar enda dag. Står nämligen utan plats igen. Vill du veta af hvad orsak, så kan du leta dig till den i bladet. Jag hade slagit mig på bildhuggeri, som du kanske

påminner dig, — men det der kan du läsa i tidningen. Men inte är det jag som nu reser någon vart.»

Derefter en lyckönskan. Det var allt.

»Det är från min bror,» sade Gustaf. »Han kan inte komma.»

Herrarne stodo som bäst och väntade, medan damerna voro inne och klädde sig.

»Det är en äkta bråkmakare, din käre bror,» sade Stenberg. »Nu skrifver han ovet i tidningarna.»

»Ja, du har väl läst det?» sade Grynder och såg fryntlig ut, der han stod bredbent och säker och drog i sina långa engelska polisonger. Gustaf måste tillstå sin okunnighet.

»Uppfriskande!» fortfor Grynder. »Det var när klubben fick sin nya lokal i Stockholm — som invigdes i förra veckan. Det lär vara en elegant salong och särskildt var der en del bildhuggerier kring taket. Djerft genialiskt — en heder för upphofsmannen, 'vår ansedde ornamentsskulptör Blixt', stod det i tidningarna.»

»Det var gjordt hos honom,» murrade Stenberg.

»Men, ser du, då var det Karl Borg, som i nästa nummer kom stickande med en insändare. Han påstod, att det var han och ingen annan som gjort gubbarne. Och han var allt en smula giftig mot Blixt för att *den* tog både äran och förtjensten.»

»Historien är bra,» skrattade konsuln, belåten öfver den lyckade skandalen.

Brodern hade alltid varit sådan, menade Gustaf. Riskera sin framtid bara för nöjet att få racka ner sin förman. Att han nu var utan plats, var det underligt? Efter ett sådant uppträde skulle han naturligtvis bli bortkörd från verkstaden, om han vågade sig dit.

»Ja, det vore synd att säga att han är om sig,» menade Stenberg, der han stod och drog i sin underläpp, som han plögade.

»Det var duktigt gjordt,» sade Grynder. »Skall en annan få äran af det arbete, jag har utfört? Den der Blixt är en stor humbug, det vet hvar enda kotte i Stockholm. Men han har kommit sig upp. Och vänta, det är inte slut på historien ännu. Det allra bästa återstår.

Det kom en tidning da'n derpå också. Nytt genmäle — den gången af Blixt sjelf. Förvånad — sårad — högeligen sårad — otack och allt det der. Herr Borgs uppgifter kräfde reduce-ring. Allt som utgick från Blixts atelier — från hans sedan många år tillbaka välkända atelier — hade han naturligtvis gjort — och den andra hade ljugit, skamlöst.

Dermed var saken afgjord. Så går det till här i »frihetens stamort på jorden», gnolade Grynder, och skrattande sitt lilla gnäggande skratt gick han bort till ett fönster efter sagd replik.

»Kallar du det inte ens oförskämdhet?» frågade Gustaf med öfvertygelse.

»Kanske *du* ville ha en bokhållare, som bar sig åt på det sättet?» slog Stenberg fram.

»Jag! Hvad fanken hör det hit?» sade Grynder. —

Nu blef det tid att taga på sig bröllopsklädnaden.

Gästerna anlände i långa rader, till fots och i vagn, begapade af stadens unga slägte och af gummor och pigor, som fylde hela gatan och gården utanför.

Vigseln förrättades af stadens kyrkoherde, en liten artig man med ett välvilligt småleende. Hans sätt mot brudgummen var det mest aktningfulla och förbindliga, och talet, han höll till första skålen, var både smickrande och varmt samt uppblandadt med en lagom dosis fin humor.

Sjelf var han inte gift. Kanske var det just denna orsak, som gjorde hans styrka i brölloptal. De hjertliga, själfulla orden om det äktenkapliga samlifvets makt att rena, förädla hjertat och lefnaden gjorde alltid intryck, isynnerhet på damerna, som alla voro förtjusta i sin snälla kyrkoherde, och hans behagligt skämtsamma uttryck om de små »putslustigheter», som gjorde hvardagslifvet i hemmet omvexlande och angenämt, väckte mången suck af saknad och af afund hos de ogifta damerna, men äfven åtskillig undran hos en och annan af de gifta.

Grynder höll också ett humoristiskt tal. Det var hans specialitet — olika tal för olika stämningar. Brudgummen var verldsman och bruden,

i hvitt, på sitt allra bästa. Omgifvet af slöjan var hennes bleka ansigte ej blott »ämnet till en skönhet», utan skönheten fullfärdig.

Der herskade för öfrigt en ganska liflig stämning på bröllopet. Särskildt var mamsell Beate-Sofi strålande. Under vigselakten hade hon varit rörd, hållit sig längst bakom gästerna, sett ut som en ovädersspåman och dessemellan gråtit och gnidit sin näsa. Men nu, då den högtidliga akten var förbi, tinade hon upp, njöt synbart af att allt var så fint och så lyckadt och kunde inte afhålla sig ifrån att berätta, hur hon hade besparat Bernhardine allt besvär och ordnat allt samman sjelf. Hon skålade med herrarne, blef allt mera skinande och allt mera pratsam. Hon kunde inte ens afhålla sig från att berätta sin historia om inspektoren, som gifte sig med den täta bondgumman och som på bröllopet, när en något ankommen herre frågade, hur han kunde gå åstad och taga det gamla trollet, helt lugnt och kort svarade: »Fattig karl, ser bror, dåliga affärer».

Det var en gammal historia, men den föll i god jord, och man skrattade mycket åt den och åt gummans förnöjda min, när hon berättade.

Sista skålen måste hon dricka särskildt med brudgummen. Hon banade sig väg fram till honom, stötte sitt glas mot hans och sade med ett litet skratt:

»Ja, hvem kunde tro det!»

Gustaf frågade inte, hvad hon menade, och gumman bara flinade. Hon var nu en gång vid skämtsamt lynne, nickade åt honom, lade sin hand på hans arm och sade:

»Kyrkoherden drack inte ur sitt glas.»

Han tömde det nu.

»Champagne skall man eljest inte dricka för mycket,» sladdrade hon. »För det *syns* — man blir så virrig i bena.»

Hon hade blifvit omgifven af en krets herrar, som nu lade sig i samtalet. Åh, så roligt man hade! Sjelf hade mamsell Beate-Sofi visst allra roligast. Hon talade sedan vid hvarje tillfälle om Anne-Charlottes bröllop såsom ett af sina roligaste minnen.

När detta bröllop kom på tal, citerade man gerna utropet »hvem kunde ha trott det!» — dessa gyllene ord af mamsell Hahr, som nog var en smula »virrig i bena» vid tillfället.

5.

»Far! Kyrkoherden!»

Det var Lars Erssons äldsta dotter, som stack in hufvudet genom dörren och ropade till sin fader, att kyrkoherden var i antågande.

Lars Ersson lade pennan ifrån sig, slog ihop mjölkjournalen, som han höll på att granska, steg upp med mera brådska, än han eljest plägade använda, och gick att taga emot sin gäst.

Kyrkoherdens schäs hade kört upp på gården. Der stod Lars Erssons son, en ung herre i skjortärmarna och löskrage. På andra sidan om gårdesgården strax invid hade ett brunt sto och en fåle kommit fram, sträckande sina hufvuden gnäggande mot husbondens son.

Kyrkoherden hade stigit ur och gick närmare för att se på hästarne och höra hur gamla de voro.

»Det är det här stoet, som far köpte af ryttmästaren. Hon var betäckt då. Fålan är sju månader,» upplyste unge herrn, sedan han säfligt strukit af sig mössan och hälsat på husets gäst.

»Hvad säger kyrkoherden om djuren?» hördes Lars Erssons röst bakom de öfriga.

Han blef komplimenterad för de duktiga hästarne.

Så gingo herrarne in i Lars Erssons »kontor», ett litet rum med en stor bred skinnsoffa, bössor på väggen, en piphylla i hörnet och fri utsigt genom det höga fönstret utan gardiner ner öfver de soliga fälten, som började gulna i julivärmen.

Husets dotter kom med en butelj Marsala och glas på en bricka. Hon hade varit i folkhögskola och var bildad, sonen likaså. Lars Ersson var en af nejdens storbönder och hans

hem rymligt och herregårdslikt. De enkla, solida möblerna och den totala frånvaron af konst-saker var utmärkande för stället.

Lars Ersson hälsade sin gäst välkommen och tackade samtidigt för senast. Det var på den stora bjudning, som kyrkoherden i förra veckan gifvit för de förnämligare socknemännen.

Ingen tack värddt, smålog kyrkoherden. Det var honom alltid ett nöje att se socknens värdiga representanter under sitt tak.

Nu hade han kommit hit för att höra hvad en så erfaren man som Lars Ersson tänkte i ett par ekonomiska frågor af vigt för socknen.

Det gälde upptagandet af ett nytt lån på församlingens vägnar. Kyrkoherden, socknens förtroendeman, behöfde alls ej fråga någon till råds i dylika ting, ty kyrkorådet hade en gång för alla lagt affärerna i själasörjarens händer. Men han ville löna förtroende med förtroende och kom därför för att tala med den värderade Lars Ersson.

Lars Ersson satte sig makligt till rätta i sin stora stol, drog ner västen öfver magen och knäppte ihop händerna deröfver, redo att höra och att derefter uttala sin mening.

Kyrkoherden började tala. Han var hela tiden den öfverlägsne, men lät aldrig märka det. Tvärtom, utan att höra den erfarne Lars Erssons åsigt i frågan, ville han inte förorda några kommunala ändringar.

Då detta ämne var slutordadt, öfvergick man till andra samtalsämnen. Lars Ersson slog fram ett ord om, att han inte ogerna skulle se sig återvald till kyrkvärd för nästa år, och kyrkoherden skyndade att lofprisa den tanken. Storbonden behöfde inte en gång bedja om ett handtag ifrån prestens sida. Han fick dennes löfte utan betingelser, med den mest frikostiga nedlåtenhet.

Men när hästen höll på att spännas före, kom kyrkoherden ihåg, att han också hade en annan sak att tala om med sin värderade Lars Ersson. Det gälde en liten penningförsträckning; — han hade haft oförutsedda utbetalningar, de många kommunalangelägenheterna hade hindrat honom från att tänka på sina egna intressen. Det allmännas väl i främsta rummet. Det var — som hans socknemän nogsammt visste — heller inte hans sak att samla i ladorna åt sig sjelf.

Lars Ersson var stolt att kunna göra presten den lilla tjensten. Så mycket han eljest höll på styfrarna, denna gång såg han dem med verkligt nöje rulla sin väg. Tjenst mot tjenst.

De båda herrarna skildes åt med ömsesidig belåtenhet.

Kyrkoherden körde sjelf sin lilla eleganta schäs, den enda i sitt slag i trakten. Vägen ringlade sig fram mellan skogbeväxta bergshöjder och gröna fält, genom småskog och furudungar. Hela tiden skymtade Storsjön långt borta i öster och bakom det klara vattendraget

följde Kilsbergens sträcka, blånande i den något solrökiga sommarluften.

Nu kom kyrkan fram mellan träden, hvit och kal med sin smaklösa trähuf på det trubbiga tornet.

Kyrkoherden höll in sin häst, tveksam om han skulle vända in på en biväg, som stötte till. Bakom stora åkrar låg der en bondgård på en solig backe — en dryg, nytimrad, ännu omålad mansbyggnad, två våningar hög, med en lång rad fönster i hvarje våning.

Nej — han fortsatte vägen hemåt. Det bar så emot, detta att inleda penningtransaktioner med bönderna, att låna af dem, komma till dem som supplikant. Nog för att de voro stolta öfver att få ingå i affärer med sin kyrkoherde. Men det var obehagligt, — det kunde komma en dag, då man sade nej.

Tanken på en sådan möjlighet var rent af vämjelig, och ändå såg han ingen annan utväg än att fortsätta som han börjat, draga ut på tiden, hålla sig uppe så godt det kunde gå. Affärstransaktionerna voro nu en gång hans lifs skugga, som följde honom hvart han vände sig. Det gick an, att han längesedan hunnit vänja sig vid dem, vänja sig att taga saken någorlunda lätt, som ett obehag, som måste öfvervinnas.

Nu körde han in på backen, som långsluttande ledde upp till kyrkan, till *hans* kyrka. Han hade burit prestkappan redan i sju år, och när han nu såg tillbaka till sin skollärartid och

upsalaåren, syntes allt detta ligga så i fjerran, som hade det gällt en helt annan person, inte honom sjelf, Gustaf Borg, kyrkoherden i Viksbo.

I sina svågrars stad hade han varit flere gånger i och för affärer. Det hade då alltid blifvit trefliga, små intima festmiddagar hos Grynder, och om inte Stenberg var alltför missnöjd med verlden, så stälde han också till något roligt för att fira svåger Borgs dervaro.

Men hos Grynders var det alltid ojämförligt mycket gladare. Grynder hade en märkvärdig förmåga att taga allting lätt och särskildt att finna ursäkter och förmildrande omständigheter, der andra dömde strängt. Det var endast i *en* fråga han var omöjlig, och det var när Gustaf sökte få pengar af honom. Den minsta lilla antydning åt det hållet var nog för att få honom att draga öronen åt sig och krypa in i sitt dryga köpmannaskal, och det var en gång för alla ointagligt.

Ty Grynder var mer än en festprisse, han var en duktig köpman, som förstod sin sak. Han hängaf sig med hela sin själ åt sin affär, så lång som dagen var, men när det var fråga om att hvila sig och njuta af tillvaron, då förstod han att göra det med en ifver, som funnes det i verlden ingenting annat, värdt att anstränga sig för. När han fick sitt lilla spelparti i ordning och satt der med cigarren i mungipan och punschglaset bredvid korten, medan soupebrödet dukades fram i salen utanför, då lefde han så upp

i stunden, som hade han aldrig en tanke på annat. Och om hans svåger kyrkoherden då vann af honom några tior, så lät han dem gå med ett jämnmod, som om det aldrig kunde falla honom in att hålla på sedlarna.

Stenberg var omöjlig. Han hade fortfarande dåliga konjunkurer, äfven när alla andra stodo sig briljant. Minst af alla kunde *han* göra något för andra. Det var aldrig värdt.

Lika litet som att försöka hos svärmor.

Hos henne hade Gustaf verkligen försökt en gång, och det hade varit en originel visit.

Svärmor, som intet bruk hade för sina många pengar och ingen glädje af dem heller, hon som gick i sina stora, tomma rum der borta i småstadshålan utan att depensera ett öre annat än till te och dopp och kaffe med en liten likör åt de uppvaktande damerna, hon — om någon — borde väl räckt en hjälpsam hand åt sin måg, som i alla fall hade ett slags rättighet att hjälpas och stödjas af henne.

Men svärmor blef så förolämpad, att Gustaf helt och hållet förlorade lusten att göra om försöket. Först såg hon på sin måg, — med stora förvånade ögon, som undrade hon om det verkligen var möjligt att han gått ifrån förståndet. Hade hon då inte talat tydligt nog, den gången, då hon sade: »Inte en riksdaler förr än jag är död. *Då* må ni ta allt sammans. Det är en princip — och en ärlig menniska frångår aldrig sina principer.»

Gustafs yttrande om, att det varit bekymmersamt för honom, gjorde alls ingen verkan.

»Det är alltid bekymmersamt för slarfvar,» sade svärmor utan att vända sig direkt till sin värderade måg, talande ut i rymden i så bestämd ton, som kunde invändningar eller motsägelser inte komma i fråga.

»De tänka och tro,» fortfor hon, »att vi, som sköta oss, ska vid anfordran be dem ha godheten förstöra också våra pengar. Men jag säger pass för mig!»

Svärmor blef så ohöflig, att Gustaf inte ens uppfattade det komiska i hennes förändrade sätt mot honom. Hon sade åtminstone rent ut och slog inte bort saken med skämt som Grynder eller skrufvade sig ifrån den som den andre svågern. Hon sköt sin princip som en sköld framför sig och kunde ej förvåna sig nog öfver att hennes måg kunde bära sig så illa åt som att *vilja* låna pengar.

Det var honom omöjligt att fortsätta på det kapitlet. Och då glömde svärmor genast hvad de talat om och bemötte sin måg såsom förr med ett slags något reserverad erkänsla — som om hon hade något att tacka honom för.

Han stannade kvar öfver natten men kunde inte sofva, utan gick ut och gick tidigt på morgonsidan. Då mötte han mamsell Beate-Sofi på landsvägen ett stycke utanför staden och fick sällskap med henne.

Hon skötte sin helsa med exemplarisk noggrannhet. Steg upp klockan sex, sommar och vinter. Ute två timmar hvarje morgon — i hvilket väder som helst. En promenad på eftermiddagen också. — »Jag måste spatsera, det är min rättighet att spatsera. Hvad Bernhardine säger bryr jag mig inte om.»

Men därför var mamsell Hahr också kry som en tjuguarig och väderbiten som en gammal sjöman — och inte ett tecken sjäpig — »som Bernhardine, hon som sitter inne hela vintern igenom».

»Men så kan hon inte lefva länge med den regimen, det skall kyrkoherden se.»

Det samma sade svärmor sjelf vid frukostbordet. Hon hade känt sig så matt, när hon vaknade på morgonen, så hon trodde, att hon aldrig skulle ha krafter att stiga upp. Hon frös, det var verkligen bra ruskigt en sådan höstmorgon. Tyckte inte Beate-Sofi att det var ruskigt?

Nej, Beate-Sofi satte upp näsan och låtsades ingenting förstå, och svärmor fick sjelf framställa sin fråga, om inte Gustaf ville ha en liten sup i kylan.

»Säg inte nej, när det bjuds,» tillade hon.

Mamsellen satte fram två glas. Sjelf ville hon visst inte... isch nej! Så tog hon fram ett bränvinschatull från skåpet, svärmor fick upp sin nyckelknippa, slog i åt Gustaf och åt sig sjelf, höll upp glasen mot dagern för att se att hon inte

bestod för mycket, läste ögonblickligen igen schatullet, som Beate-Sofi genast bar bort igen — och skålade med kyrkoherden.

Hon skulle säkert inte lefva länge — hon fick passa på och gona sig.

»Ät, min käre Gustaf! Jag tar en liten smörgås, jag också — för sällskaps skull.»

Hon åt med strykande aptit och var blid, upptinad och skämtsam.

»Du kan ju inte äta, min stackars vän. Anne-Charlotte hade heller ingen aptit — stackare.»

Och efter att ha tagit andra portionen af de små delikata biffarna:

»Jag måste passa på och föda mig — jag har inte så länge att lefva som du.»

»Att kyrkoherden inte tycker om det här, det kan jag inte förstå,» instämde mamsell Beate-Sofi, som äfven hon hade strykande aptit.

De båda damerna förenade sig om att beklaga den stackars kyrkoherden, som inte kunde äta.

»Kanske vi inte få se hvarann någon mer gång,» sade gumman, när Gustaf tog afsked.

»Pytt!» inföll Beate-Sofi utan minsta försyn. »Om Bernhardine ville sköta sig — som jag gör — så skulle hon bli så gammal som gubben Noach.»

»Metusalem,» rättade Gustaf artigt och bugade sig till afsked. —

Till Upsala hade han också rest en gång under dessa år. Men han hade helt få bekanta

der. Han dref omkring på gatorna, åt middag ensam på Gillet, besökte Johannes' graf men kom alls inte i stämning.

Det var med en underligt liknöjd känsla han läste sin gamle kamrats namn på bauta-stenen. Det hade blåst så många vindar, sedan Janne gick bort. De bådas ungdomsverld med dess ideela skimmer hade dött jemte Johannes och var nu så långt aflägsen, att den ensamme, som stod der vid nationens grafsten, ej mera kunde tänka sig in i denna verld. Den föreföll honom så främmande, att han inte ens visste, om han borde sakna den eller önska den tillbaka, såsom han förr ofta gjort.

Han for sedan aldrig mera till Upsala, hade der ingenting att göra, ingen att hälsa på, ingen som väntade honom.

Nu har hästen i skridt nått upp för den långa kyrkbacken. På högra sidan stänger den låga muren om kyrkogården med grafkorsen och om den hvita kyrkan med sin huf på tornet. Till venster ligger prestgården, en ganska stor, hvit-rappad träbyggnad, en våning hög. Verandan förskrifver sig från den nuvarande kyrkoherdens tid. Det är också han som huggit ut i skogs-dungen nedanför så att utsigten blef fri till Storsjön och till Kilsbergen der bakom. Och han har omskapat den stela gårdsplanen framför byggnaden till en vacker trädgård med smakfulla växtgrupper, bersåer, små soffor.

Han har bekostat alltihop sjelf — det var under de första åren han bodde här. Då hade han också reparerat hela huset invändigt.

Der kom ingen och hälsade honom välkommen hem, när hans lilla schäs svängde upp framför verandan.

Endast Trip, Anne-Charlottes hundkräk, kom utgläfsande som alltid, när någon nalkades på gårdsplanen. När hunden såg hvem det var, vände han om, vårdade sig hvarken om att hvifta välkommen åt husbonden eller att fortfara med gläfsandet.

Men inne i den skumma, ekpanelade salen kom husjungfrun i strumpsockorna, ljudlöst som en katt.

»Frun ä' sjuk,» hviskade hon.

»Jaså,» sade husbonden.

»Det består i hufvet i dag. Hon skulle inte få störas.»

Gustaf gick in i sitt rum och stängde dörren efter sig. Han kände sig med ens trött, modlös, gammal, — det hände rätt ofta, när han kom hem till sitt. Och inom hemmets väggar var han nu mera ej den samme som förr, den samme som han ännu var ute ibland folk, i sällskapskretsar, bland sockneborna — intresserad och intressant, förbindlig och värdig, energisk, när det gälde kommunens brännande frågor, ifrig, då han kunde sprida kunskap i dylika ting, enkel och rättfram i utöfvandet af sitt kall.

De andligt sinnade ansågo honom »död» och gingo ej i kyrkan, när han predikade. För öfrigt var han så liberal han kunde mot deras anspråk. Men traktens herrskapsklass — i synnerhet damerna — prisade hans predikaregåfvor och den finkänslighet, hvarmed han behandlade sina ämnen.

För bondfolket blef han noga taget främmande. Han hade inga förutsättningar för att kunna närma sig landtbefolkningen. Men man begärde ej heller något dylikt, ansedd blef han ändå, och hos traktens storbönder var han populär.

Från första början hade han uppträdt magnifikt i socknen och intagit sin plats såsom en af ortens inflytelserike män.

Hans fru blef aldrig omtyckt. Man ansåg henne såsom en högfärdig nolla, men en nolla, som man neg för med ödmjukhet. Hon var lika litet som mannen van att umgås med bönder och hade just ingenting att säga dem. Var heller alls inte road af att tala med dem, hon inte hade några beröringspunkter med. Och det som inte roade henne, det hade hon aldrig lust att underkasta sig.

Hon måste för öfrigt i första rummet sköta sin helsa, hvilket också upptog hela hennes tid.

I föräldrahemmet hade hon haft goda dagar. Anne-Charlotte fick inte ansträngas, Anne-Charlotte tålde inte vid att arbeta. Modern och systrarna passade upp på henne, och hon vande

sig att befalla och att få allt hvad hon pekade på. Hon hade lefvat ett ombonadt lif med det egna jaget till medelpunkt för sin tankeverld. Hur hon mådde, det var det intressantaste hon visste att tänka på. Hvarken läsning eller handarbeten roade henne, men att prata med väninnor om hvad som hände och skedde i staden tyckte hon om. Hon hade varit sådan allt ifrån barndomen.

När hon var på besök hos Grynders och doktor Borg gjorde hennes bekantskap, då var hon på sitt allra bästa. Hon var frisk då och lefde upp på nytt. Och då hon ej hade dem der hemifrån omkring sig att befalla öfver, så lemnade hon hvardagslynnnet och blef nästan älskvärd för en tid.

Så hade hon dessa djupa ögon, denna blick med längtan och saknad i, som kunde gifva hennes fina drag en själfull pregel, då hon teg. Och hon teg oftast, då hon var i sällskap med främmande personer.

Hon tog emot Borgs frieri så som hon skulle upptagit hvarje annans, som hon ej tyckte särskildt illa om. Hon skulle väl gifta sig en gång, hon som andra.

Och när hon väl var gift och tagit i besittning det hem, mannen stält i ordning och gjort så bekvämt han kunde, då flyttade hon dit sitt hvardagslynnne, sina krämpor och sina nycker. Och hennes man kände sig beklämd och håg-

lös, när han vände hem till sig utifrån den yttre världen.

När jungfrun hviskade till honom att frun var sjuk, blef han ej det ringaste hvarken orolig eller nyfiken. Hon, som experimenterade med alla tänkbara krämpor, hade ständigt tillfälle att ha ondt någonstädes. Han hade numera föga medlidande med henne, han bara undrade, hvad hon nu funnit på. Och när han tänkte på det, fingo hans drag ett bittert och hånfullt uttryck, som eljest var helt och hållet främmande för hans öppna ansigte.

Han gick något senare in till henne, der hon låg på sin soffa.

»Hur är det med dig, lilla vän?» sade han helt sakta med den kelande ton, som han blifvit van att använda gent emot hustrun.

Hon såg inte ens upp, när hon temligen sträft svarade:

»Jag är dålig som vanligt.»

Trip låg också i soffan, nedkrupen mellan sin herskarinna och ryggstödet, och småmorrade åt herskarinnans man.

»Fröken Palm passar aldrig på mig,» fortfor hustrun. Fröken Palm var en fattig släkting, som de tagit i huset till sällskap åt frun. »Och jag kan ju inte begära att *du* ska ha en stund öfrig för din hustru.»

»Käraste, jag kommer i minuten hem . . .»

»Ja, så sjelfvisk som du är, tänker du naturligtvis inte på . . .»

»Det var i socknens angelägenheter, jag var borta,» skyndade han att falla in. »Och jag har också för ögonblicket stora ekonomiska bekymmer. Du vet att skulderna från min studietid...»

Nu såg hon upp.

»Jag begriper inte hur du kunde gå och gifta dig under sådana förhållanden.»

Han teg. För första gången lade han nu märke till likheten mellan Anne-Charlotte och hennes moder. Men när den gamla yttrade sig om sina principer eller om skilnaden mellan ärliga människor och oärliga, så talade hon likväl aldrig så der skarpt och knarrigt som hennes dotter.

Utan att säga ett ord klappade hennes man henne pligtskyldigt på handen, steg upp och gick ut. Men i dörren vände han sig om.

»Försök att sofva litet, min vän.»

Han hade återfunnit det smekande tonfallet. Det låg något urskuldande i denna vänlighet, — som hade han något att afbedja, som hade han gjort något orätt emot henne. Om han ginge riktigt obarmhertigt till doms med sig sjelf, så måste han tillstå att han *var* skyldig henne något, och då ringde i hans öron det der förargliga uttrycket »pluskvernas mångfald», som han aldrig i lifvet kunde glömma.

Någon gång, när han var uttröttad, utjagtad, kunde minnena ha en helt annan verkan, reta upp honom, hviska till honom att han i sjelfva

verket blifvit dragen vid näsan, att man hållit honom för narr. Han kom ihåg mamsell Beate-Sofis belåtna utrop på bröllopet: »Hvem kunde ha trott det?» Och han sade till sig sjelf, att han inte var skyldig sin hustru och hennes familj någonting.

Ju varmare Anne-Charlotte blef i sina frukläder, dess tydligare visade hon, hur hon saknade all takt, saknade just de egenskaper, som hennes man satte högsta värde på. Det blygt tillbakadragna hos flickan slog öfver till framfusighet, hon gjorde sig löjlig utan att ha en aning om, hvilken effekt hon åstadkom, och — hvad som för honom var det allra värsta — hon gjorde äfven honom löjlig genom sina yttranden om likt och olik, genom sina obesväradt raska omdömen om saker och ting.

Vid sådana tillfällen kunde han inte annat än småle, litet öfverlägset ringaktande. Men hans fåfänga led för hvarje gång, då han märkte, hur man drog på munnen åt hans hustrus uppträdande eller yttranden.

Det var inte för att slå puder i verdens ögon, som han ville uppträda med elegans, — det var ett behof hos honom. Han var samma oklanderliga verldsman mellan hemmets fyra väggar som der utanför. Men Anne-Charlotte menade att hemma behöfde man inte genera sig, der var det ju ingen som såg henne.

Hemlifvet, deras olika lynnen och olika vanor skilde dem småningom. Det som sysselsatte

hans tankar kunde han sällan meddela åt henne. Hon var med endast när han berättade om sina bekanta från Upsala eller från läraretiden — eller om sockneborna, grannarna. Eller när han talade i religiösa ämnen, men det hände numera mycket sällan.

Men han studerade religionsvetenskap och skaffade sig nya arbeten i ämnet, sökte följa med sin tid, taga kännedom om de olika strömningarna för att derigenom bilda sin egen åsigt. Han sökte taga sin ställning på fullt allvar, sökte taga sitt kall så praktiskt som möjligt.

Men det stannade tyvärr oftast vid tanken. Hans tid ville aldrig räcka till, han hade tusen förslag till kommunala förbättringar, han hade sina eländiga affärer till daglig plåga. Och så tvungo honom brådska och tankspriddhet att egna mindre tid än han önskat åt sina predikningar. Han började att predika efter höga fördömen, med andras uppfattning och andras tankar. Det blef alls inte som han velat, men han kände sig likväl lugnare nu än förr, då han sökte sprida sin egen åsigt.

Lära folket rätt tro och rätt lefva, hade Johannes sagt. Stackars Johannes, han passade egentligen inte på denna jord. Det var kanske bäst som det gick.

Gustaf Borg hade åldrats betydligt på dessa sju år. Han hade förlorat sin friska hy och håret var starkt gråsprängdt vid tinningarna. Sitt behagliga väsende hade han visserligen kvar,

men han var mera maklig än någonsin, hade ej i behåll sin lätta umgängeston, sin slagfärdighet, den gamla lättheten att finna samtalsämnen. I sällskaper sökte han numera ej upp damerna utan slog sig hellre ned vid brädspelsbordet och blef sittande der.

Det var öfver honom en oupphörlig oro, som lefde han i ständig fruktan för något hotande, något oundvikligt, och som kunde han ej ens dölja hvad som numera frätte på hans sinne — hårdare än något annat.

Helt omärkligt hade det börjat. Han hade någon gång vid en kritisk tidpunkt blandat ihop sina enskilda affärer med de af kommunens, som han hade om hand. Det var oordentligt, slarf. Han som aldrig kunnat få någon reda i sina privata affärer, han var nu en hel sockens förtroendemän, gjorde uppbörd och verkstälde utbetalningar, tog upp lån på kyrkorådets vägnar, skötte ensam kassorna och förde ensam bok öfver hela det vidlyftiga maskineriet. Men det blef så omärkligt hoptrassladt, att han knappast visste sjelf af det, så många affärer af skilda slag som han hade att sköta.

Han förnyade det sedan gång på gång. Det låg så nära till hands och någon orätt skedde ingen derigenom. Räkenskaperna hade ständigt åter blifvit klara, och revisionerna hade aldrig visat någon balans. Vid hvarje års »stämma» hade rådet utan minsta tvekan beviljat honom ansvarsfrihet.

Men det var ett pinsamt medvetande, detta att ej stå ren för sitt eget samvetes röst. Det var ju en slags oärlighet. Det var förödmjukande, i sjelfva verket lika förödmjukande som om världen kände hvarje hans tanke, hvarje handling — och dömde honom.

Och denna ensamhet, alltid denna ensamhet!

När han åkte upp för den långa backen utefter kyrkogårdsmuren, var det ej till sitt *hem* han begaf sig, utan till sitt arbetsrum, och der slöt han sig inne med sina kalkyler och sina hetsande, frätande tankar. Der var elegant, lyxfullt, modernt, med målningar i taket och mörka tapeter i mjuka mönster. Der gick han timme efter timme och grubblade, grubblade oupphörligt öfver en möjlighet att komma ur denna olidliga belägenhet. Men utan resultat. Han såg bara att det bar utför och att hans kamp för lifvet icke båtade till någonting.

Och han åldrades, han förlorade sin friska ansigtsfärg och håret grånade.

* * *

Det nya kyrko- och skolrådet hade haft sammankomst, följd af middag på prestgården. Vagnarna rullade nu bort, patron Alvéns, Oskarsons på Torpstad, Lars Erssons och Anders Hanssons. De andra socknemännen hade kort väg hem till sitt, och de gingo till fots.

De säkra gubbarna gingo med allvarsamma miner utför kyrkbacken. De sågo hur patronen och Lars Ersson stannat nedanför skolhusets nybyggnad.

Hvad som sades kunde de inte höra, men nog anade de det litet hvar.

Nybyggnaden hade ännu ej kommit under tak, fast det var så länge sedan man gjorde det stora lånet, som bildade skolbyggnadsfonden, och sedan grunden lades. Och någon redovisning för fonden hade ingen hört talas om på de två senaste åren. Det hade just varit tal om saken der uppe på »stämman».

»Det står aldrig rätt till,» menade den ena bonden med käppkryckan under hakan.

De andra plirade på honom som talat men ville synbarligen ej säga ut hvad de tänkte. Men de skakade på hufvudena. Det stod inte rätt till. —

En aning derom hade länge legat i luften. Och på dagens »stämma» hade den fått ord. Oskarson hade begärt förklaring angående ett lån, som blifvit infordradt men som ej fans upptaget i räkenskaperna. Kyrkoherden hade förklarat *hvar* det fans uppskrifvet. Oskarson fick orätt, men uppträdet verkade emellertid att patron Alvéén yttrade ett tadlande ord om de föregående revisorernas uraktlåtenhet att se igenom kommunens värdehandlingar och kontanta medel. Kyrkoherden bad herrarna utsätta dag — han skulle med nöje stå till tjenst.

Dermed hade den frågan förfallit. Det var inte utan att bönderna skämdes en smula. Det var ju taktlöst att begära något dylikt — det visade misstänksamhet.

Man öfvergick till andra frågor. Och på middagen hos kyrkoherden kunde man ju inte tala om dessa obehagliga affärer. Men frågan var väckt.

I prestgården dukades af. Numera hölls der så godt som öppen taffel för socknemännen, för hvem som ville komma, och ett tillfälle sådant som en sammankomst i kommunala ärenden kunde under nuvarande förhållanden ej gå för sig utan en rik middag efteråt.

Men kyrkoherden sjelf hade genast, då han sagt farväl åt gästerna, gått in i sitt rum.

»Man misstänker — man misstänker...»

Och ändå hade han varit tvungen att tömma de andra kassorna för att kunna fylla skolkassan. När de andra skulle revideras — ja, då måste han göra på samma sätt. Det hade gått derhän, det *hade* gått derhän. Kunde inte döljas i längden.

Han spratt upp, när det gick i dörren. Det var hans hustru.

En mycket viktig sak ville hon tala med honom om. Hon ämnade resa till den berömde doktorn, som gjorde underkurer. Kanske kunde hon hoppas något af honom.

»Hör du inte på hvad jag säger?»

Visst hörde han på. Och hon fortsatte.

Hon hade haft bref från någon — hvem det nu var — den hade blifvit vidunderligen kurerad. Särskilda kurer för hvars och ens onda — man får inackordera sig per månad. Fröken Palm följer naturligtvis med.

Jaså, hon skulle resa bort. Ja, hvad mera? Det hade varit en gång förut, hon skulle till en undergörande herre, men när hon väl satt i vagnen för att åka ner till båten, så ångrade hon sig och instälde hela resan.

»Till om måndag kan jag bli färdig,» förklarade hon. »Jag skall väl inte ohelga hvilodagen.»

Ingen invändning från kyrkoherdens sida. Fru Anne-Charlotte gick, och han blef sittande.

När jungfrun kom för att säga till att middagen var serverad, satt kyrkoherden ännu kvar nedsjunken i sin skrifstol, framlutad, med pannan stödd mot bordet och händerna hopknäppta om hufvudet.

Flickan drog sig genast tillbaka, både förvånad och nyfiken.

När hon en stund senare kom tillbaka, tog hårdt i dörrlåset och steg in, gick husbonden på golvet med händerna på ryggen, som han plägade. Hvad han såg besynnerlig ut, gråblek och glåmig!

Han sade: »Jag kommer». Men för sig sjelf sade han alldeles högt:

»Sista halmstrået!»

Jungfrun kunde inte begripa hvad kyrkoherden menade. —

Det var en lindring att Anne-Charlotte var borta. Nu hade han åtminstone endast sig sjelf att tänka på. Han grubblade dag och natt men utan resultat. Han for omkring till en hvar, han vågade närma sig utan att behöfva frukta misstankar åt rätta hållet. Han var borta och rådförde sig med advokater men utan att det båtade till något.

Halmstrået undvek han ändå. Det var att resa till svärmor eller till Grynder — att bekänna allt.

Nej, den förödmjukelsen skulle han aldrig underkasta sig. Hellre — hellre hvad som helst!

Men han visste att tiden gick honom ur händerna. Den dryge Oskarson hade sagt att han liksom flertalet i kyrkorådet ej ämnade mottaga omval vid nästa års början. Det nyvalda rådet skulle antagligen se till, att alla kassor och handlingar funnos i behörigt skick, att böckerna stämde. Och det var honom knappast möjligt att få arbetet på nya skolhuset i gång för att afvända misstankar — och att kunna betala arbetarne. Detta med skolbyggnadsfonden var hans ständiga mara.

Vid denna tid träffades han sällan hemma. Ute på vägarne syntes han — än här, än der — gå framåtböjd, stirrande i marken och allt emellanåt stannande liksom i djupa tankar. Så stod han väl en timme lutad mot räcket öfver det stora afloppsdiaket och stirrade ned i vattnet,

till dess Lars Ersson kom körande, då han reste sig upp, mumlade något om att han blifvit så trött, han var litet opasslig, han måste hvila sig — och skyndade så derifrån.

Lars Ersson tittade betänksamt efter den bortilande. Det stod aldrig rätt till med honom.

Hemma låg telegram till kyrkoherden. Det var från hustrun, han skulle skicka och hämta henne dagen derpå vid ångbåten.

Det var inte mera än en vecka sedan hon farit.

Gustaf blef alls ej förvånad. Han kände Anne-Charlottes vanor, kände hennes sätt att sköta sin sjuklighet, kände hennes tålmod och uthållighet.

Hon kom hem, mera sjuk än hon varit, då hon reste. Fröken Palm tassade omkring henne med kautschukskuddar och ylleschalar och hade under sin vård en hel arsenal af flaskor och pilleraskar.

Anne-Charlotte hade ej stått ut der borta. Doktorn hade inte begripit sig på hennes onda. De förra läkarne hade misstagit sig på henne, hade han sagt, och *det* hade han förstås haft rätt i, det var heller ingen stor upptäckt. Men det han ordinerade hade bara gjort henne sämre, så att efter tre dagar for hon ifrån allt samman. Dåligt hade hon haft det, ingen meniska att tala med — om också kuren hade blifvit till nytta, så skulle ledsnaden bara mot-

verka den. Nu skulle hon emellertid medicinera och hålla sig inne och vara ytterligt noga om sig.

Medicinera gjorde hon på det sättet, att hon, då medlen ej gjorde verkan, förklarade sig ej vilja se dem. Då man på doktors föreskrift lagade till buljong och stark föda, rörde hon den ej utan bestälde vattsoppa och lefde på den. Och klagade, klagade oupphörligt.

Fröken Palm gick, ständigt lika oberörd, omkring i värdinnans ärenden, besvärade ingen, tog ingen plats, begärde intet för sin egen del och hörde med outslitligt jämnmod Anne-Charlotte beklaga sig öfver hur illa hon blef skött och hur ingen brydde sig om henne.

Oupphörligt måste fröken Palm knacka på kyrkoherdens dörr: »Jag skulle be kyrkoherden vara god och komma in till frun.»

Och under allt detta hans tärande, ensamma strid, som ingen fick ana. —

Det blef en lång, duskig höst med ideligt regn och storm. Vintern skickade sitt förebud, landtmannen spådde tidig och skarp kyla.

Sedan Anne-Charlotte kommit åter, hade Gustaf blifvit mera inbunden och tyst än någonsin. Nu hade hustrun skäl att kalla honom sjelfvisk. Han tyckte rätt ofta att han var hård och kall, hans deltagande för andra, hans lust att hjälpa och lindra var borta. Han som lefvat för »verlden», för sällskapslifvet, han blef folkskygg, otillgänglig, ointresserad. På sockenstämmor och sammankomster kostade det ho-

nom stark viljeansträngning att hålla sinnet vaket och spänstigt. Han måste söka efter uttrycken men fann dem sällan förr, än det var för sent.

När han kom hem från en kommunalsammankomst, kunde han falla ihop som en trasa.

Han såg hur förgäfves allt var, hur hans rastlösa sträfvan ledde till ingenting, huru orubb- ligt följdriktigt hans öde förde honom utför, trappsteg efter trappsteg, ständigt utför.

Ty han märkte allt för väl att socknemännen började draga öronen åt sig.

I hemmet var han slapp, brydde sig inte om någonting. Kunde sitta i timal, medan hustrun berättade om sina krämpor, men då hon sedan med sin hvassa röst frågade »hva' sa' ?», så visste han alls inte, hvad det varit fråga om, utan höll bara med: »Ja, du har mycket rätt, min vän.»

Hans tankar sysslade ofta med det flydda. Framför sig hade han — halmstrået, ingenting annat än halmstrået.

Han hade gått och grubblat länge öfver detta sista försök, men aldrig fortsatte hans tankar vidare framåt i tiden. Det var som om ingenting väntade honom, som hade han ingenting att hoppas på.

Men han *måste* försöka.

* * *

På måndagen skulle han resa.

Söndagen var skum och grå. Det ville aldrig bli ljust. Dimman låg tät och jämn öfver slätten, af sjön och Kilsbergen syntes ej ett spår.

När kyrkoherden i den tidiga morgonen stod och såg ut i halfdunklet framför uthuggningen, in i den hvita dimman der bortom, syntes honom allting kallt, tungt och dödt. Den der uthuggningen hade han gjort för att kunna se ned öfver den fruktbara slätten, bort till Storsjöns blåa band — hvad det kunde blänka friskt i morgonsolen!

Han kände sig så underligt vek till mods. I denna stund ville han gråta öfver det bruk han gjort af sitt lif, af detta lif, som kunde vara så rikt, så stort och herrligt, som kunde föra med sig så mycken lycka, så mycken välsignelse — men som så ofta ödes bort, kastas undan, tanklöst som barnet slänger bort sin leksak, fast det alls inte vill vara den förutan.

Han hörde Trip gläfsa och skälla bakom en dörr. Hunden var honom till en ständig påminnelse om husets inre förhållanden. Han gick och öppnade dörren, men det alltid lika dumma kräket kom inte in, visste inte hvad det ville, kröp rädd under en stol och hoppade sedan, darrande för husbonden, direkte upp i en soffa.

Han gick ut, gick in på kyrkogården, såg på de enkla, väderbitna grafkorsen, läste deras inskrifter om och om igen, gick efter nyckeln till sakristian och stannade sedan kvar der inne,

ända till dess det blef kyrkdags och församlingen infunnit sig.

På sin predikan hade han alls inte tänkt — det var första gången under sin tjenstetid han gjort sig skyldig till en sådan försummelse. Men när han gick af och an i den skumma sakristian, der de svartnade prestporträtten från flydda tider sågo stelt och strängt ned till honom från väggens hvita rappning, då fick han klart för sig, hvad han hade att säga sin menighet i dag.

Han började att tala om lifvet, om dess möjligheter, om dess utsäde, dess drömmar — och om döden, det närmaste målet och utbytet af lifvet. Han talade på ett helt annat sätt än han eljest plägade i sina predikningar. Detta var enkelt allvar, det var taladt ur hjertat, från en skuldfull människosjäl till andra, som felat och irrat sig, som äfven behöfde gå in i sig sjelfva och besinna att dagen är kort, innan skymningen faller på och lifvet nått sitt slut.

Denna söndag var församlingen stolt öfver sin prest. Kvinnorna gräto allmänt, och på manssidan satt ingen och halfsof. Det var en karl att predika så att hvar och en förstod det och så att det gick en till hjerterötterna. Och ingen skämdes, om också grannen skulle märka, att der glittrade en tår i hans öga.

Skarorna skingrades efter högmessans slut och det blef så småningom tomt på kyrkogården.

I prestgården stod middagsbordet dukadt. Klockaren hade just varit der i något ärende, och fröken Palm hade frågat honom, hvar kyrkoherden höll hus.

Det visste han inte. Han antog att kyrkoherden gått från kyrkan för länge sedan. Nu då gudstjensten var öfver hade han ju ingenting vidare der att beställa förr än nästa söndag.

Men så tog gubben hemvägen öfver kyrkogården för att stänga kyrkan. Gick in genom den halföppna dörren. Minsann stod inte kyrkoherden borta vid altaret! Klockaren gick framåt helt stilla, som han plögade, men stannade i skuggan under orgelläktaren.

Det var halfmörkt i den stora, kalla kyrkan. Och det luktade bonde der efter gudstjensten, så att klockaren förnämt rynkade på näsan. Hvad i herrans namn dröjde kyrkoherden här för, när han hade dukadt och färdigt hemma?

Dystert och grått der inne, knappast ljusare utanför. Altartaflan satt alldeles svart mellan de båda klumpiga englarna i koret.

Der hade den svartklädda gestalten stannat. Han såg sig omkring, tog handboken och bläddrade uti den — klockaren ref sig i hufvudet, kunde kyrkoherden inte den tillräckligt? — lade ner boken igen på dess plats, lyfte på timglaset och satte ner det igen.

Skymningen lade sig allt tätare öfver kyrkan, de höga, smala fönsterna sutto som ljusgrå fläckar på de mörkgrå väggarna.

Ändtligen! Nu ämnar han gå sina färde.

Kyrkoherden kom helt stillsamt och tyst ut genom altarringen och framåt gången. Men han stannade framför den svarta anslagstaflan, rörde vid messingssiffrorna, som hängde i rader derunder, såg upp till den lilla vapenskölden, hvars bjertröda fält ännu kunde skönjas uppe på väggen ofvan epitafiet. Så vände han sig om och stod och såg bort åt altaret ännu en gång.

»Du milde fader, det är som han skulle gå och ta afsked af alltihopa,» tänkte gamle klockaren, darrande af förskräckelse. Han tappade den tunga kyrknyckeln, som föll skramlande ned på stengolfvet. Men kyrkoherden hörde ej bullret, lät sig inte störas.

Och i stället för att gå fram och vördsamt påminna om att tiden var långt framliden och att de båda lämpligast borde gå åstad och taga middagssupen, så vände klockaren om och gick, sakta som han kommit och som han var van att röra sig, ut ur kyrkan.

Han skakade betänksamt på sitt gråa hufvud — han förstod inte hvad som gick åt kyrkoherden.

* * *

Hemmet ville han lemna tidigt på morgonen, innan de andra voro uppstigna. Det var två timmars färd ner till båten.

Men långt innan afresans timme var inne, hade han stigit upp, tändt lampan, som alls inte ville lysa, och dragit upp sin gardin men fält ned den igen, ty der var intet annat än svarta, tomma mörkret utanför.

Han kunde inte vara stilla, han måste ha något att göra, något att tänka på. Han ref upp sina byrålådor, han fick fram sin lilla handnattsäck, dit hans fästmö en gång broderat hans initialer, stoppade in kläder dit, drog upp dem igen. Han behöfde ju så litet, nog skulle han reda sig, resan gälde ju endast ett par dagar.

Han ryckte till, då han kom att stöta emot bordkanten, så att ett stort album föll i golvet. Om någon hört, om någon vaknat . . .

Nå, sak samma!

Kläderna måste han i alla fall städa in igen i lådorna. Det fick inte se oordentligt ut, när jungfrun kom in.

Så tankspridd han var! Det var ju ingen flykt. Han skulle resa bort för ett par dagar, det hade han gjort många gånger förut. Alla visste af det, jungfrurna voro ju uppe, han hörde kökselden spraka.

Då allt han dragit fram blifvit inlagdt igen och lådorna inskjutna, satte han sig ned i soffan. Han strök sig med handen öfver pannan. Ja, allt var i ordning nu, han hade bara att samla sin kraft, sin hela kraft — på det berodde nu så mycket.

Han höll ännu albumet i handen. Så slog han upp det och började bläddra deri för att ha någon sysselsättning för tankarna.

Der hade han hela raden af studentkamrater, flickor — minnen från ungdomstiden.

Han fick upp första bladet. Der satt ett snusbrunt porträtt af hans fader — konstlad, elegant på sitt vis, med brända lockar och vida zouavbyxor. Der satt modern, stel och styf med armen på ett bord. Der var han sjelf och hans broder som barn, en löjlig grupp. Han hade lagt armen om Karls hals. Ja, det var länge sedan!

Och Johannes med sitt vänliga småleende och sina pigga bruna ögon. Det var taget i hans lyckligaste ögonblick.

Der satt Nanny Lund med ett »löjligt» allvarsamt uttryck, läpparna fast sammanslutna, blicken en smula stirrande.

Svågrarne . . . svärmor . . .

Han vände intet blad sedan. Svågrarne, svärmor — vid dem stannade han.

»Andersson spanner för nu» — jungfrun stälde in hans stöflar.

»Det är bra,» trodde han sig säga.

Hon kom och stälde kaffebrickan på bordet framför honom.

En stund derefter hördes hästramp utanför. Tiden var inne.

Han steg upp.

»Kyrkoherden har inte druckit kaffe.»

»Nej — nej, det har du så rätt i.»

Kaffet var brännhett. — »Jag hinner inte vänta.»

Jungfrun tog nattsäcken. Han fick pelsen på sig — och mössan.

»Sofver min hustru?»

Det var nästan en missräkning, att hon svarade ja. Och om hon sagt nej? Han ville ju fara bort i tysthet, utan uppseende.

»Malin! — Der har du — det är till dig.»

Och så var han ute. Kall och blek låg den skumma dagern öfver gårdsplanen. Det hade börjat frysa på.

Han satt i vagnen.

»Är det ingen kappsäck?»

»Nej.»

»Ska jag köra nu?»

»Visst ska Andersson köra.»

Det var då en dum fråga. Menade han något särskildt?

»Nej, vänta! Jag har glömt något der inne.»

Kyrkoherden steg ur.

Han gick genom den mörka verandan, hvarifrån blomkrukorna voro bortflyttade, så att den såg tom och ödslig ut, och kom tillbaka in i sitt rum. Lampan stod kvar och brann svagt, kaffebrickan stod der — och albumet låg uppslaget med svågarnes porträtt och svärmors.

Han gick fram och kände efter om han glömt att läsa igen skrifbordslådan, och så kände han på kassaskåpets lås, fast han mycket väl

visste att det var igen. Han visste också, att han ingenting glömt. Och han hade ju känt på låsen en stund förut. Men han *måste* hit in ett ögonblick till.

Och så gick han ut igen. Strax derefter rullade vagnen bort öfver gården, ut genom grinden — bort i den gråkalla vintermorgonens disiga skymning.

Grinden blef stående öppen, i flygeln hade man redan fått upp eld, eljest var allt tillbommadt och ödsligt och mörkt.

Vagnen rullade utefter kyrkogårdsmuren. Träden der innanför stodo kala som upp- och nedvända kvastar, nedsatta i den svarta jorden och svagt gråfärgade af frosten, kyrktornet reste sig bakom som en jättekakelugn med toppmössa på.

Han såg sig ej om till den mörka bygnad, han lemnade.

* * *

Ångbåten låg och rökte vid sin tilläggsplats. Der var som vanligt folk samladt på bryggan och i trappan ned till matsalongen trängdes bondfolket för att köpa sig en sup i morgonkylan. Men hvarken kapten Bergholm eller hans gladlynta fru syntes till. Kyrkoherden banade sig väg förbi kreaturen, som stodo bundna på fördäck, mellan lårar, säckar och korgar — ty ju längre det led fram på vintern, dess mera

last fans det, och därför fortsatte båten sina turer så länge det var någon möjlighet.

I rökhytten var tomt, och kyrkoherden ville också vara ostörd.

Båten satte sig i gång, skakande så att bladväxterna, der de en smula ruggiga stodo i sina runda ställningar, började vaja af och an. Gustaf tänkte på en stormig aprildag med växlande vårväder, då han farit denna samma väg — till sitt bröllop. Och han tänkte på hur litet vi veta hvad vi göra.

Det var just den gången han råkade Nanny Lund, det var här de suttit och pratat. Hvad det var olika nu mot då!

Nu hade tankarne fått sin väg anvisad.

Men *hur* hade han kunnat sjunka derhän?

Han satt ensam i rökhytten och grubblade öfver det gamla, det enda, det som ständigt upptog honom.

Penningen, en så oväsentlig sak som penningen, var det som fört honom derhän. Han hade gjort skulder, kanske mera än som varit strängeligen nödvändigt. Hur mången hade inte gjort det och lefvat ändå, lefvat rätt godt till och med, i fred med verlden och med sig sjelfva.

Det var oresonligt alltihop.

Kanske var det inte endast pengarna, som varit orsaken — utan fastmera hans svaghet, hans vacklande. Han hade ju ändå tänkt sig för och aldrig förhastat sig, han hade ju haft sitt mål — det mål som modern och förmyndaren

satt för honom redan då han var barn — och hans vägar hade varit mer otadliga än de flestes. Han hade rätten på sin sida, det hade han sagt sig många gånger förr, innan tviflen vaknat. Rätt — intill den dag, då han tog prestkappan, ty den tog han för utkomstens skull. Och det var ett fel — fast han inte heller var ensam om det.

Han hade likväl sökt göra sitt bästa i sitt kall.

Han tänkte på ungdomstiden, han tänkte på Johannes, på deras vackra föresatser, på den kamp för ljus och frihet och rätt, de rustade sig till.

Dimmigt, obestämdt var detta ungdomsmål. Han visste mer än väl att lifvet ej infriar dylika fantasier. Men på andra vägar än dem, man drömmer sig i ungdomsåren, kan man nå till utveckling. Lifvet fordrar offer, och utan att böja sig når man ej fram. Och inte ens då — ty många äro kallade men få utvalde.

Man måste ju lefva. Lefva — naturligtvis! Man måste ha mjuka mattor, blommor, fåtöljer, likör på kaffet, supé efter virapartiet. Hvad gör det, om man lismar eller ljuger sig fram, bara man får lefva godt, får vara med i de högre samhällslagren, blott man får som man vill ha?

Som han ville ha, så hade han också fått det.

Han steg upp. Hans panna var brännhet. Han strök med handen öfver den immiga fönster-rutan och fuktade sina tinningar.

Gråkallt låg landskapet utanför, långa gröna vågor rullade fram mot båten, kastande hvitt skum före sig, stränderna utgjordes af kala bergsknallar, der en och annan mager tall hängde i någon skrefva.

Hans lif var just så der töcknigt, ofärgadt. Aldrig något resultat...

Han var inte frisk, deraf kommo alla dessa modlösa tankar, detta egoistiska försjunkande i det intressanta jaget. Huru var andras lif? Måste inte litet hvar foga sig, bestod inte hela lifvet af ständiga eftergifter, kompromisser? Nå, hvarför då klaga?

Maskinens regelbundna stötar upphörde, vågsvallet hördes ej mera. Man lade till vid Nääs för att taga in last. Hela bryggan var full med säckar — och folk som stod och väntade, folk som rusade ombord, så fort landgången lämnat dem vägen fri.

För hvar säck, som kastades i däcket, skakade hela båten, för hvar gång som dörren der nere öppnades, hördes högljudda röster upp till röksalongen — »adjö, adjö... kära söta du... ja, hälsa så mycket...» Så hördes kaptенens »loss» — och skakningen vidtog ånyo och vågsuset kring båten och propellerns ideliga rassel och slamret af porslin nere i matsalongen. Och stränderna började åter att glida fram utanför rutorna, der vattendropparne runnit ned och bildat långa slappt uppritade streck i imman.

Han gick ned för att äta litet, kände sig kraftlös, dåsig, genomtrött.

Fru Bergholm — storleende och språksam — kom fram med matsedeln.

»Nu är det i rappet slut för detta året. En natts frost eller två — och sjöfarten är stoppad. Då lägger vi opp och firar julen i lugn och ro på landbacken. En kan minsann tränga till litet ro. — Behagar kyrkoherden stekt kalffringa?»

* *

»Är der någon?»

Kyrkoherden stod utanför fru Wijks dörr och ringde på.

»Hvem är det?»

»Det är . . . jag . . .»

Dörren öppnades särdeles försigtigt på glänt.

»Mjuka tjenare, mamsell Hahr!»

Nu gick dörren upp helt och hållet.

Mamsell Beate-Sofi sade ingenting i första häpenheten. Kyrkoherden steg in.

»Jag är ute och rör på mig, som ni ser,» sade han.

»Såå?»

»Och jag ville naturligtvis inte försumma att göra ett besök hos min svärmor.»

»Hon är dålig — Bernhardine är dålig. Vi få vara mycket tysta,» sade mamsellen med hög röst.

Det var en viss likhet mellan detta mottagande och det, som plögade möta kyrkoherden, när han kom hem till sig.

»Bernhardine ligger. Tss!»

»Ingenting oroväckande, hoppas jag?»

Mamsell Beate-Sofi nickade liksom bifallande men svarade inte ett ord.

De kommo in i förmaket. Tomma och halfmörka stodo rummen, hvarje möbel på sin gamla plats, ingenting rubbadt, ej ens öfverdragen på kronorna voro borttagna sedan sommaren.

»Och hur mår mamsell Hahr sjelf?» frågade Gustaf, då de slagit sig ner i förmaket, han i samma länstol, der han suttit aftonen före sitt bröllop, då svärmодren talade i affärer med honom, — Beate-Sofi satt rak i ryggen på en taburett. Hon ansåg det opassande att luta ryggen mot ett ryggstöd, — det kunde vara för gamla skröpliga personer men inte för henne.

»Hur jag mår?» svarade gumman förvånad. — »Asch! Jag promenerade ända till Säfveholm i morse.»

»Trots svärmors sjukdom?»

»Jag är väl ingen sjuksköterska heller! För resten ämnar jag ganska snart packa in och fara.»

Hon gick in till den sjuka, lämnade dörren öppen, hördes tala der inne med hög röst som vanligt — »ja, jag ber'en — — jo, oxstek — ja, bry dig inte . . . du är då alltid inquiete».

Så kom hon ut.

»Stannar kyrkoherden kvar till middag? Bernhardine är verkligen inte presentabel . . .»
Hviskande: »Hon är så sjäpig så! När hon inte sköter sig — hur kan hon vara annat än dålig?»

Hon for af ut i köket och hördes lefva om der ute. Kom så in igen, blänkande röd.

Hon hade alls inte åldrats, sedan kyrkoherden såg henne första gången. Hade tvärtom blifvit fet. Sina stora händer hade hon kvar och gick som förr med en liten svart sjalett bunden om halsen. Krage och manschetter föraktade hon och brukade aldrig sådana.

Det blef en ganska sorglustig middag. Mamsell Hahr presiderade, men hvar minut hördes svärmor, som inte var presentabel, ringa inifrån sängkammaren. Hon var inte van att låta andra föra befälet i sitt hus, utan hvarenda småsak skulle hon påminna om. Inte kunde hon lita på Beate-Sofi. Mamsellen upp som en raket och in till henne — »ja, det må jag väl veta» — och så kom hon ut igen.

»Bernhardine är så inquiete. Hon är mycket dåligare än hon tror. Men god aptit har hon, gud ske lof. Åt två frukostar i dag — ja, jag gjorde så jag med för sällskaps skull, men då hade jag promenerat en mil.»

Mamsellen slog sig ned för att i nästa minut fara upp efter något hon glömt.

Gustaf rörde knappast vid maten.

»Det är bra märkvärdigt att kyrkoherden inte äter,» sade mamsellen, liksom svärmor sagt

förra gången. »Doktorn har förbjudit Bernhardine att äta så mycket. Men han är allt litet hvad man kallar *dum* — kan man inte kalla'n för det?»

»Det bör mamsell Hahr bäst kunna afgöra.»

»Si, när man inte har smak för mat, då är det döden. Anne-Charlotte åt heller ingenting förr i verlden, när hon bodde hemma. Hon har alltid varit ohjelpelig.»

»Jaha,» började mamsell Hahr en stund senare, »grosshandlar Stenberg har varit här.»

»Så?»

»Bernhardine är rolig ibland. Hon sa', att hon inte brukar se till de sina annat än när de ha ondt om pengar, sa' hon.»

»Såå? Jaså.»

»Vi skulle kanske ha ljus? Det är bra mörkt här inne så här på vintern. Skymning hela dagen.»

Hon tände ett ljus, gick med den afbrända stickan till kakelugnen och stoppade den innanför luckan, kom sedan tillbaka och tände ett ljus till.

»Kan kyrkoherden tänka sig,» berättade hon med ganska förnöjd uppsyn, »han talade om att ge upp sin stat.»

»Stenberg!?»

»Precis monsieur Stenberg! Bernhardine bad honom göra det. Han skulle bli förståndigare efteråt, sa' hon. Och hon hade mycket rätt. Man ska sköta det man har, det gör jag,

ser kyrkoherden, och därför är jag fri och kan resa min väg, när jag behagar — hvilket jag också ämnar göra. Hon sa' honom midt i ansigtet — för det hörde jag — att man bara blir oredlig, när man har dåliga affärer. Det slutar alltid med vigilans och oredlighet, det är det värsta. Det är alldeles sant, jag har sett det, det var likadant med mina systrars män. Jag tar mig den friheten att undvika sådant folk.»

»Som Stenberg?» sade Gustaf. »Ja, mamsell Hahr föredrar ju Grynder?»

»Jo men,» nu såg gumman så nöjd ut. »Han är så munter och kvick, Grynder. Och han har alltid så roligt åt mig — jaja, jag säger ingenting om det.»

»Ne—ej...»

»Man skall inte lägga sig in med någon, det är min filosofi. Man blir alltid lurad. Det tycker Bernhardine, och det tycker jag med. — Hvarför kan inte Stenberg vara ordentlig? Han får minsann ärfva... mycket pengar. Det är bra bekvämt att ärfva, säg? Man behöfver inte göra en smul — bara ta' emot.»

Gustaf gjorde ingen invändning, och Beate-Sofi ringdes åter in till den sjuka.

»Hon vill, att kyrkoherden skall komma in till henne... men bara för ett litet ögonblick.»

De gingo in i sängkammaren. Der voro gardinerna nedfällda, men två lampor stodo på kakelugnskransen och spredo ett jämt, vänligt ljus öfver det ombonade rummet. Der låg svär-

mor prydlig och fin som alltid i sin hvita mössa och sina gråa lockar.

»Ja, jag lefver än,» var det första hon sade, när hennes måg tagit henne i hand.

Det var, som hade han fått en örfl.

»Nej, sitt en minut, käre Gustaf. Jag är så klen, jag tål vid ingenting. Och jag irriteras hvart ögonblick. Söta Beate-Sofi, *kan* du gå litet tystare?»

»Jag smyger ju på tåspetsarna, vet jag,» uttalade mamsellen sin åsigt.

»Och doktor Hjemplös försummar mig, så det är en skam. Han är inte precis något snille, den gode medicinmannen. Egentligen har jag svårt att tåla den herrn. Han lägger sig i allt, som inte rör honom. Kan man tänka sig, han inledde en gång ett samtal om att jag borde donera till staden af min förmögenhet. Jag svarade inte. — Nej, Beate-Sofi!»

Mamsell Hahr kom framrusande till sängen.

»Hur var det? Är Bernhardine sämre?»

»Nej — jag ville endast säga dig att du är ingen sylfid. — Skall jag inte ha in nu? Jag är bra feberaktig. Känn på min puls.»

»Jag tycker,» sade Gustaf för att lugna, »att den slår mycket lugnt och sakta.»

»Då dör jag väl, om den slår för sakta.»

Så fortfor den gamla:

»Ja, vår herre vet väl, hvad som är bäst för oss. Vi ä' sjelfviska, vi skröpliga menniskor, vi behöfva renas och luttras.»

»Nej, kyrkoherden,» — nu kom Beate-Sofi fram igen, — »säg henne, att hon ligger och inquietterar sig i fåvitsko. Gör hon inte det? Man har att göra rätt för sig här i lifvet — allom rätt, så ingen har att klaga. Då må man väl, ta' mig dalen, få lefva i frid och dö i frid, det tycker jag i min dumhet. Hvad säger kyrkoherden?»

»Hvad säger kyrkoherden?» upprepade Gustaf för sig sjelf, men han hade nu endast *en* tanke, den att ödet piskade honom, skonlöst, raffineradt. Just nu detta tal om tron, denna hänvändning till honom som prest! Aldrig förr hade han känt sig förödmjukad såsom sådan, men det gjorde han nu.

Han hörde inte så noga hvad svärmodern vidare sade. Men det var något om synden, om vår inbilskhet och egenkärlek, om hur det skulle gå med oss, såvida ej olyckor och motgångar finnes. Vi skulle bli så högfärdiga, så att vi skulle ej ens »se vår egen näsa» för bara högmod. Nej, vi måste böjas, vår stolthet, vår egenmäktighet måste kufvas.

Men hvad Beate-Sofi beträffade, så hörde hon till de otrogna, till dem, som förhärdade sitt hjerta . . .

Gustaf stod inte ut längre. Han steg upp.

»Skall du gå?»

»Ja, klockan slog. Jag måste ner till tåget.»

»Klockan? Här är ingen klocka som slår. Bordstudsaren är stannad.»

»Ja — jag hörde den slå. — Och svärmors krafter tillåta inte...»

»Åhnej, kanske inte...»

Ingen fråga om Anne-Charlotte — och inte om någon annan heller. Endast dessa ord om vår inbilskhet, om vår sjelftillit, om hur vi måste böjas...

»Hon är så inquiete, så det hörs hon är sjuk,» upprepade mamsell Beate-Sofi, när hon följt sin gäst ut i tåmburen.

I det samma rycktes farstudörren upp och doktorn klef in helt ogeneradt — »doktor Hjelplös», kolossal så han fylde hela den lilla tåmburen.

»Ne se, go' morron, go' morron, herr doktor och kyrkoherde. Ute och reser? Fägnar mig! Det ställer sig till slaskväder, skall jag tala om. — Sjukligt? Åhnej! Ja, vår nådiga fru Wijk är litet opasslig. Ingenting alls att tala om — på bättringen nu allt hvad det hinner. Är på benen igen i nästa vecka, det vill jag dö på — ha ha ha! Med hennes matsmältning är man odödlig — i sanning odödlig. — Få vi inte se herr doktorn och kyrkoherden på klubben i afton? Inte det?»

Läkaren spatserade in till den sjuka.

»Bernhardine blir alltid upplifvad, när han kommer,» sade mamsell Beate-Sofi, då doktors breda rygg försvunnit genom sängkammardörren;

»fast hon gnäller på'n så fort han väl är utom dörren. Hon är bra kinkig, tycker inte kyrkoherden det? Men jag stannar inte länge här — kan man inte kalla'na för kinkig?»

Kyrkoherden hörde inte på gummans prat. Inte fick han heller fram ett enda ord, en enda höflighetsfras till afsked. Hans farväl fastnade honom i halsen.

Men i trappan vände han sig om. Der stod mamsell Hahr ännu i dörren och såg förvånad efter honom, som hvarken tackat eller sagt adjö. Så smälde hon med sin vanliga kraft igen dörren. Han hörde hur hon läste den med dubbla slag och huru derefter en säkerhetskedja lades på inifrån. Och han stod utanför i mörkret.

Han visste inte rätt, hvad han tänkte på, men han var nära att brista ut i gapskratt. Det föreföll honom så löjligt allt samman, hela besöket, den gamla röda, pjollriga mamsellen, som bullrade omkring i rummen och sade sitt föraktfulla »asch» om andras åsigter, svärmodern med sin fromma undergifvenhet och sitt spetsiga »jag lefver än» — det var ju en karrikatyr på hans hustrus sätt att vara sjuk — och han sjelf var ingenting annat än en välkommen åhörare åt de båda gummorna. Löjligt, löjligt!

Men han kunde likväl inte skratta åt det.

Utan att göra någon krok gick han ned till stationen, fick sin nattsäck, som blifvit dit-

buren, gömde sig i en kupé, der han fick vara ensam, och åkte sin väg.

* * *

Det var redan kväll och mörkt, då tåget rasslade in i hans svågrars stad. Klockan slog sex i kyrktornet, gasen var tänd utefter de förnämligare gatorna.

För att ej träffa någon af sina bekanta bland människorna på perrongen skyndade Gustaf ut genom den lilla grinden vid stationshusets hörn. Här i staden var han hemmastadd.

Genom den lilla planteringen kom han direkt ut på jernvägstorget, helt storstadsaktigt och lifligt nu efter tågets ankomst. Han gick snedt öfver torget och in på jernvägshotellet — hade ännu icke råkat någon af sina gamla bekanta.

Skulle han söka upp Grynder nu genast eller vänta till i morgon? Han gick ut tveksam. Han gick Storgatan fram — samma väg, der han förr vandrat till skolan dag efter dag. Han kom öfver esplanaden och förbi sitt gamla logis, der han bott de tre sista åren af sin vistelse här i staden, men han lade nu inte märke dertill, såg alls ej upp till sina fönster, hade helt annat att tänka på eller tänkte snarare på ingenting, ingenting bestämdt.

I Stenbergs hörn stannade han. Det började duggregna.

Det var mörkt deruppe hos svågern. Stenberg var kanske bortrest — kanhända på affärsresa liksom han sjelf.

Det var i detta hörn, man plägade stanna och språka, innan man skildes åt efter virakväl-larne. Grynder var aldrig hågad att gå hem igen och lägga sig, för honom var ett gladt lag ingenting värddt, om han ej fick gå och drifva kring gatorna i ett par timmars tid efteråt. Cigarren i munnen, en god broder under armen, och så promenera, bara gå och prata skräp, det nöjet nekade han sig aldrig, när han varit borta hos andra eller när han sett några vänner hos sig.

Kyrkoherden stod nu utanför Grynders prydliga tvåvåningshus, nu tillbyggt och försedt med hörntorn med gyllene spira. Han hade utan att alls tänka derpå gått den gamla vanliga vägen. Det väckte ingen öfverraskning hos honom, att hela våningen var upplyst. Ljust i kronorna, det röda skenet från kabinettet, det blåa från taklampan i värdens rum. Der var ena fönstret uppslaget på vid gafvel. Inga gardiner nedfällda . . .

»Hur är det med dig, Kurre?»

En näfve lade sig på hans axel. Han vände sig om.

»Pardon! — Nej se på bror kyrkoherden! Hvad i all min dar, är bror kommen till bys?»

»Jag är just för en stund sedan . . .»

»Ankommen, var det ja. Det är jag med — ankommen, ja. — Nu gå vi upp. Men hvem tog vid Kurre? Nå, han hittar väl efter.»

Kyrkoherden visste inte rätt, om han skulle följa med upp — det var ingen rätt lämplig stund och i hans nuvarande sinnesstämning . . .

»Jo, naturligtvis skall bror gå med. Det är bara en liten herrmiddag uppe hos Grynder. Mycket gaskigt i all sämja och broderlig endragt. Der är Sundberg och Stenberg och Dahl och Essen.»

Gustaf följde och blef högtidligen anmäld af följeslagaren, som slog upp dörren till världens enskilda rum.

»Jag blef så godt som skuffad uppför trappan af den här starka karlen», sade han, väl inkommen inom dörren.

Grynder var strålande — såsom alltid efter sina egna middagar. Han kom emot Borg med öppna armar, omfamnade honom rörd och försäkrade, parole d'honneur, att denne aldrig kunnat vara mera välkommen i det gröna.

Stämningen var hög. Herrarne halflågo i soffor och fåtöljer, divansbordet var täckt med glas och med flaskor af olika välmåga. Matbordet vid Lars Erssons landtliga fester kunde ej vara tätare fullsatt med fat och karotter. Och det var minsann inga kostföraktare, som njöto sitt dolce far niente vid brodern Grynders curaçao och havanna.

Kyrkoherden kom direkte från sin jernvägsfärd och från middagen hos svärmor in i den upprymda kretsen. Han såg den med nyktra ögon, med ett sinne, som var fylldt af helt annat än feststämning, uppdrifven af spirituosa. För honom gälde hans besök framtiden, lifvet, och hans första tanke, då värden storleende och upprymd kom emot honom med öppna armar, var att han måste uppskjuta sitt ärende till morgondagen, hur svårt det än skulle vara att vänta, orolig som han var i yttersta grad.

Herrarna storskrattade bakom honom. Åh, han var gudomlig, Grynder, när han satte till!

»Att kunna berätta dylika intima detaljer med ett så orubbligt godmod! Som vore det fråga om ett ficklån,» menade en hes röst från en fåtölj.

»Ett litet beskedligt ficklån på en half million — bara en half million,» skrattade en bas ifrån soffan.

»Ja, mina herrar, tiden är sådan,» sade Grynder fryntligt.

En af gästerna äskade ljud. Han ville tala — »endast två ord, på min heder inte mer än två ord» — för värden, för honom, hvars goda hjerta aldrig förnekade sig. Ty det är det goda hjertat, som tar sitt utlopp i det goda lynnet. Och om bror Grynders goda lynne behöfde talaren väl ej yttra sig, hoppades han. Eller hvad menade herrarna?

Enstämmigt nej och jubel. Och så skålade man.

Värden tog ordet, tackade för den allt för smickrande skålen och bad att få gripa tillfället — att få hälsa sin sist ankomne ärade gäst välkommen. Han behöfde inte bli mångordig han heller, ty en hvar af de tillstädesvarande herrarna visste, hvilka känslor han hyste för brodern Borg. Han ville endast tacka honom för de behagliga tider, som nu flytt, han ville påminna om, etc. etc.

Man drack unisont Gustaf Borgs skål, den länge saknade sällskapsbroderns. Och så spred sig samtalet igen.

Nå, hvad sade bror kyrkoherden om den stora skandalen?

Hvilken skandal? Han hade inte hört...

»Dagens fina nyhet, vet jag. Bankkrisen... Grosshandlar Schewen, som har förskingrat en half million och kilat afsides. En af de mest anlitade och mest förtrodda af landets penningmän. Jo, det är fina papper — och riksdagsman var han och stadsfullmäktig och medlem af alla möjliga samfund.»

»Ja, det var en sakramenskad otur,» menade Grynder i sin öfverlägsna ton. »Hade han kunnat dölja det i sex månader, så hade han gjort en briljant affär. Vi hade ingenting vetat. Vi hade beundrat honom — ja, ta' mig katten hade vi inte skänkt honom vår allra ödmjukaste hög-

aktning, hvar enda en. Det är hufvud på den mannen.»

»Och han har haft kolossala inkomster,» inföll en annan.

»Ja, det är ju det jag säger: tiden är sådan,» inföll värden. »Det är sorgligt — och det är raffineradt svinaktigt också...»

»Statsbankrutt!» hördes Stenbergs röst från hörnet vid kakelugnen. »Naturligtvis blir det statsbankrutt. Med våra utmärkta nationalekonomer vill jag se, hur det kan bli annat...»

»Nu är *han* i sitt esse,» skrattade Grynder. »Han tycker inte om att vårt kära fosterland sätter sig i skuld öfver öronen, lånar million på million från utlandet, medan våra egna pengar ligga onyttjade. Det är fosterländskt, det är det! Men hvad gör det? Leben und leben lassen, säger jag för min del...»

»Jaa!» hördes en tjock röst från den präktiga hvilstolen i hörnet. »Kan någon säga, hvarför folk anstränger sig, jägtar lifvet ur sig? Hvad är det värdt, hvad vill man vinna?»

»Så, nu börjar den,» hviskade Grynder.

Och mannen i hvilstolen fortfor utan att taga notis om, huruvida någon hörde på honom eller om han talade för väggarna:

»Lifvet kan aldrig tillfredsställa oss — när vi avancerat så långt, att vi inse dess tomhet. Men vi ha ändå ett behag i den kontemplativa tillvaron — i synnerhet så här efter en god middag. — Det är det mest magnifika, det är lifvets

extrafinaste kloral, det är . . . det är . . . läckert — läckert . . .»

Gustaf var den ende som hörde på drömarens stilla hjerteutgjutelse.

Nu såg han en skymt af sin svägerska inne i förmaket. Han gick in och hälsade.

Fru Grynder var liflig och älskvärd som alltid. Hon hade blifvit fetare på sista tiden men såg lika ung och lika strålande ut som förr. Aldrig fans det ett par, mera nöjdt med lifvet än herrskapet Grynder. Han skötte sin affär och hon sitt hushåll, men de möttes i sin gemensamma lust för att roa sig sjelfva och andra. Och roa sig, det kunde de, både mannen och hustrun.

Fru Stenberg var mera liknöjd, mera upptagen af sig sjelf, af sin person och sin ytterst moderna pariserklädning. Hon påminde ej så obetydligt om Anne-Charlotte.

Knapt hade damerna visat sig ute i salen, förr än herrarne också kommo uttågande. Man ämnade göra musik, idka familjelif.

Man bildade grupper der ute. En eldröd assessor och en rund konsul på hvar sin sida om värdinnan i den högryggade renässans-soffan. Den länge, magre häradshöfdingen vid pianot. De öfriga herrarna underhållande de båda öfriga damerna.

Grynder hade för ett ögonblick sjunkit ned i en emma i sitt rum. Musiken verkar befriande från alla värdpligter. Han torkade sin svettiga

panna med näsduken och gnolade häradshöfdingens originella melodi der utifrån.

Det var en arabvisa. En ljum och stilla afton i arablägret, då öknens barn sitta utanför sina tält, man slår på trumma — och trallar melodien — entonig men karaktärsfull.

Stenberg hade också stannat inne i herrarnes rum. Han stod och drog sig mot dörrposten, småleende, gud vet åt hvad, troligen åt arabernas aftonkväde eller kanske åt tanken på statsbankrutten.

Men han såg verkligen ovanligt belåten ut, der han stod och smålog, han som eljest såg ut att lukta på ättika. Kanske delade han den kontemplativa broderns åsigter om livvets finaste kloral. Gustaf började tänka: hvarför inte genast? Hvarför inte gå till dem och säga allt?

Han kände hur han rodnade öfver tanken, hur han blygdes. Det vore i sjelfva verket förnedrande, det vore lågt att begagna sig af deras sinnesstämning nu! Nej, det kunde aldrig ske. Hellre — hellre — hvad? Bli ohulpen, få gå. Och gå — hvart?

Han kallsvettades, der han satt. Intet mer att förlora, tänkte han. Ingenting mer.

Han steg upp och gick raskt in till sina båda svågrar.

»Kom och tag ett glas,» hviskade Stenberg. Grynder gaf sin stol en knuff, så den åkte fram till bordet. Han fick fatt i en mager flaska,

som lyste i guldglans, och slog i en chartreuse. Kände Borgens smak, kände den af gammalt!

»Klang och gutår! Tack för gamla tider, för alla oförgätliga stunder, för — ja, skål och botten i vädret!»

»Bror din är i staden,» sade Stenberg, fortfarande med låg röst för att inte störa de trallande araberna derute. »Jag har haft nöjet göra hans bekantskap. Det var egentligen ett medelmåttigt nöje, — för vi kom' inte öfverens — inte ett tecken.»

Nenej, Gustaf kunde tro det. Men han fick ingen klar uppfattning af hvad Stenberg vidare hade att förmåla. Det var om något som skulle dekoreras — en rätt invecklad fråga.

»Jag måste tala med er,» afbröt honom Gustaf. »Jag har kommit hit för att få tala med er.»

Han såg inte hur Grynders blick fick lif och hur Stenberg drog sin mun till den vanliga sura affärsminen.

»I morgon, i morgon,» menade värden lifligt och sköt sin stol bakåt ifrån bordet.

»Nej, jag har inte ro, jag kan inte vänta.»

Nu eller aldrig, det stod klart för honom.

»Nå, så låt höra då!»

»Ja, ni blir förvånade — ni kommer att döma mig hårdt,» började Gustaf och drog efter andan.

Det blef tyst, en pinsam tystnad. Stämningen der inne hade med ens blifvit en annan,

och festuttrycken voro totalt borta från de båda svågrarnes ansigten.

Grynder gjorde ett sista försök:

»Min, min käre bror, finner du stunden lämplig att...»

»Ja, du måste höra på mig. Jag är — jag är förlorad, det är slut med mig.»

Stenberg fälde helt tyst ned portiären innanför dörrarne till salen. Der inne hade araberna tystnat, och nu anslog fru Grynder månskenssonatens första takter. Hennes åhörare sutto tysta.

Gustaf började tala, lutande sig fram öfver bordet, så att han kom helt nära till de båda svågrarna. Han förklarade helt kort och godt, utan omsvep, att hans affärsställning var hopplös.

»Jag har kunnat reda mig hittills — det går nu inte längre. Omöjligt, om ni inte vill hjälpa mig. Jag behöfver...»

Han nämde summan. De båda åhörarne blefvo sittande orörliga.

»Jag skulle inte kommit hit, om jag inte vore bragt till det yttersta.»

Han tystnade igen och drog djupt efter andan. Musiken klagade och drömde ute i salen.

Stenberg väntade tydligen att Grynder skulle svara i bådads namn. Men Grynder vändades och vred sig under den pinsamma situationens tvång.

»Min käre bror,» sade han till slut. »Jag skulle naturligtvis göra hvad jag kunde för dig. Men nog vet du att vi inte — så här på ögonblicket... Det kom så öfverraskande, hvad vill du jag skall göra?»

Det var då en dum fråga, tänkte Stenberg, men teg visligen.

»Vi få kalkylera och tänka oss för,» fortfor Grynder. »Jag kan inte, det säger jag rent ut, kan inte nu — så obehagligt det än är och så ondt det gör mig. Och... och... ja, vi få tala om saken en annan dag. Du reser ju inte i natt. Jag skall fara, jag också — är alldeles tvungen — men vi få talas vid. Saken kan väl rangeras? Kan du inte tala vid människorna, lemna förskrifningar på en del af din lön, till dess skulderna äro betalda? Ty pengar kan jag nu inte betala ut, min bror, jag säger det uppriktigt.»

»Reser du bort?» hviskade Gustaf, som endast uppfattat de orden.

»En affärstripp, jag blir tvungen. Ja, käre vän, det är bekymmersamt. Man måste hålla modet uppe, hvad fan!»

Grynder svor aldrig annat än »ta' mig katten», undantagandes när han var mycket generad. Då tog han sin tillflykt till eder som till ett nödvärn.

Nu kom någon och lyfte på portièren.

»Hemliga rådslag, hvaba! Skönt, när bröder kunna sämjas, hi, hi! Får man inte mer punsch?»

Grynder skyndade till sina pligter som värd, och Stenberg blandade sig ibland gästerna, angelägen att slippa ifrån sin presterlige broder och på samma gång nöjd att *han* sluppit svara. Grynder *var* en spjufver, — hade han inte funnit på att han måste resa!

»Det var väl inte så nödvändigt i sjelfva verket?» hviskade han till honom.

»Jo visst, efter jag säger det,» svarade Grynder med en kall blick, som lät Stenberg känna sin underlägsenhet.

Månskenssonaten var nu öfverstökad ute i salen. Åhörarne sluppo lösa och drogo sig in till våtvarorna.

Man talade i munnen på hvarann, luften fylldes med prat och cigarrök.

Man skrattade omåttligt och kände sig så hjertinnerligen nöjd. Man kunde verkligen inte ha det bättre i den bästa af verldar.

»Hör du, nykterdansare!» Man ruskade på drömmaren i hvilstolen, han som hållit det vackra talet för sig sjelf. Han hade tagit sig en lur under hela musiktillställningen. — »Upp, nykterdansare, och säg någonting!»

Dörrarne till salen stängdes. Der ute började man duka fram supéen, ett öfverflöd af guds gåfvor för de redan öfvermätta. Nu var

man också fullt ogenerad, man hade fullgjort sällskapspligten emot damerna och nu var man ungtkarl hvar enda en.

Gustaf drog sig undan, försvann ute i tamburen utan att någon märkte det. Han var öfverflödig i sällskapet, bidrog ej till dess nöje, det blef intet tomrum efter honom.

Han tog sin rock och skyndade ned för trappan och bort, utan att vända sig om och se upp till de upplysta fönsterna, till det upprymda, glada, nöjda sällskapet der uppe i den bästa af verldar.

Han gick gata upp och gata ner utan att lägga märke till hur slaskigt det blifvit. Det duggade fortfarande smått men genomträngande. Gatorna voro nästan tomma. Han kom förbi teatern, hvars förstuga var upplyst, och förbi det nya kaféet med dess stora fönster. Han kom ned åt ån, hvars svarta vatten flöt stillsamt fram mellan pråmarna och dit en och annan lykta kastade en bred ljusfläck, som simmande höjde och sänkte sig på den mörka ytan. Han visste inte hvart han ville gå, han tänkte inte mera på ändamålet med sin resa eller på sin ställning. Han dref endast framåt, upphetsad, utpinad, full af oro . . .

Så hade han kommit in i ljusfloden från en hotellförstuga, då han hörde sitt namn ropas. Helst hade han velat draga sig undan, men det

var för sent. En herre, som stått i förstugan, kom emot honom.

Det var hans bror.

* *

»Länge se'n vi såg hvarann, bror Karl,» började kyrkoherden, då brodern fått ljusen tända i sitt lilla hotellrum.

Brodern såg på honom med en forskande blick. Han kände ej rätt igen tonen.

»Jag arbetar, jag,» var det enda han svarade. Men han sade det helt rättframt, utan spår af retlighet eller dold mening i tonen.

Också svarade kyrkoherden ingenting annat än:

»Ja, arbetslust har aldrig fattats dig.»

»Nenej» — Karl stack händerna i fickorna på sin kavaj och började att gå fram och tillbaka — »kan jag inte lära något annat åt dem, som bry sig om att ta' nå'n lärdom af mig, så ska jag åtminstone lära de drölhasarna att arbeta.»

Kyrkoherden hade slagit sig ned i soffhörnet.

Brodern blef gående fram och åter på golfvet. Han hade lagt ut och blifvit grofväxt, höll sina stora händer på ryggen. Ansigtet var magert men hade blifvit skarpt, mellan ögonbrynen funnos ett par djupa veck, och han såg äldre ut än han i sjelfva verket var. Ett drag

af hårdhet eller kärfhet, som ej funnits der förut, beherskade det kantiga ansigtet, och hans blick var skarp som förr.

»För nog fins det folk, som arbetar också här i landet,» fortfor Karl, »det vet jag nog, men det fins ännu flere som skräna och jämra sig öfver att de ha det så dåligt. Tacka för det! Man har'et som man ställer sig. Har man det dåligt, får man maka sig fram. Och hård hud och hårda näfvar ska man ha — eljest skylla sig sjelf.»

Han tystnade. Det var mest till sin egen uppbyggelse han sagt det der, åtminstone tycktes han föga bry sig om, huruvida hans bror hört på eller ej.

»Är du — har du —» sade kyrkoherden, »har du det dåligt?»

»Nej, hur så?»

»Du låter så otillfredsstäld.»

Karl skrattade — ett kort, obehagligt skratt.

»Nej vars, jag är rätt nöjd på det hela taget — nu mera. Men jag har varit djeflig, kan du tro. — Jaså, ja... Ursäkta jag svär.»

»Jag hörde att du var i staden. Du är här i någon affär, kan jag tro?» sade kyrkoherden.

»Ja, inte reser jag just för mitt nöje. Det var fråga om att måla rådhuset, men de ha ju en usling här, som gör'et för tusen kronor, och då ä' de nöjda att få det så, att det måste göras om nästa år. Gerna för mig för resten. Jag har arbete, — kunde ha besparat mig den

här resan. Jag håller till i Bergköping nu för tiden. Det är också en uppbygglig historia. Nya hotellet med festvåning och allt det der. Jag skref dit och erbjöd mig ta' hela arbetet. Fick telegram: 'Bjud fyra tusen kronor. Vi ha två anbud förut för nämnda pris. Du får företräde. Telegramsvar.' Men den som inte hafsade i väg med något telegramsvar, det var Kalle Borg, det. Jag svarade: 'Bref afgår i morgon', och så telegraferade jag till en bekant, Lindberg här: 'Res genast till Bergköping, tag reda på hvad man begärt för det der arbetet. Telegramsvar till mig!' Svar kom: 'De ha begärt 5,500!' Då skref jag svar till herrarne: 'Jag antar arbetet emot 5,500 kronor'. Och jag fick'et utan invändning. Jojo, man ska vara full i fan, när man har att göra med gentilt folk, det har jag lärt mig.»

Det blef tyst. Karl mätte rummet med långa steg. Han såg nöjd ut att ha fått berätta sin uppbyggliga historia. Hans våta stöflar satte fläckar på golvet, det blef en grå väg tvärs öfver rummet, der han gått fram. Det märkte han inte. Kyrkoherden hade stält sina galoscher ordentligt vid dörren, han satt kvar i soffan.

Måne han skulle göra ett försök hos brodern? Men denne frågade om ingenting, han hade alltid varit besynnerlig, ingen familjekänsla, ingen känsla af samhörighet.

»Puh, här är varmt!» Det var kyrkoherden, som började.

»Kan just inte skylla,» sa' målarmästarn.
»Jag har vädrat.»

»Jag kommer från en middag hos svåger Grynder.»

»Jaså, du är också här i affärer,» inföll brodern. Han var då alltid obehaglig. Men denna gång måste man tiga och tåla.

Kyrkoherden log ett mildt leende.

»Ja, det är verkligen inte så utan. I förtroende sagdt, så ha flere ogynsamma omständigheter gjort, att jag råkat i stor förlägenhet — för tillfället. Jag tänkte verkligen — ja, jag talar uppriktigt till dig, min bror, när vi nu råkades en gång, — jag tänkte att Grynder skulle hjälpa mig — det var för helt kort tid, och jag är inte den, som glömmer mina förbindelser. Men jag tror inte jag kan vänta något af honom.»

Karl fortfor att gå på golfvet.

... Nej, det kunde inte hjälpas, han måste försöka.

»Det är alldeles oundgängligt att jag får pengar i veckan.»

»Nå, det är väl inte omöjligt för dig — i din ställning.»

Kyrkoherden skakade på hufvudet.

»Jo — jo — det är omöjligt.»

Tonen sade tydligt nog, att han försökt. Karl sneglade litet på honom. Stod det så till? Men han frågade intet, ville hvarken veta, hur mycket brodern behöfde eller hur han råkat

i trångmål — eller hvarför det var så oundgängligt att han finge pengar.

»Det är omöjligt,» upprepade Gustaf. »Jag har gjort hvad jag kunnat. Jag kan väl inte förödmjuka mig heller.»

Ingen invändning från Karl. Han hade stannat framför fönstret och sökte draga ned gardinen, som för öfrigt på inga villkor *ville* ner.

Då hörde han åter sin brors röst bakom sig, från soffhörnet. Den darrade en smula men hade för öfrigt samma litet sorglösa verldsmannaton som förut — som om saken egentligen ej hade någon vidare betydenhet:

»Det vore — det vore kanske inte — alldeles omöjligt för dig . . .»

Karl rörde sig inte.

Gustaf fortfor med ett litet torrt skratt:

» . . . Ja, du blir förvånad, att jag nu vänder mig till dig, när vi träffas så här oväntadt efter att inte ha sett hvarann på många år . . . Jag vet ju att du inte har några kapital. Men du skulle kanske ändå — ditt namn skulle alltid . . .»

Nu vände sig Karl om.

»Mitt namn! Ja, hörde jag till din klass, skulle du få't — och få pengar med, om jag hade. — Men nu borde du inte nedlåta dig till att be mig om hjälp. Hvem har hjälpt *mig*?»

Kyrkoherden ville hejda honom med en rörelse, men det lyckades inte, ty nu var Karl i farten, och han tycktes inte behöfva leta efter ord.

»Du kan inte förödmjuka dig, du! Nej, naturligtvis. Du har inte behöft förödmjuka dig, det är bara den fattige, som måste göra det — och *det* är ju i sin ordning. Men det har du inte känt på, du vet inte hvad brist och släp och kanske en sträfvan förgäfves år ut och år in kan göra af en menniska. Du vet inte, hur det känns att ha ingenting och att få slå sig fram ändå, om man vill komma fram.»

»Jag hade just inte så mycket, jag,» sade Gustaf.

»Nej, men jag menade inte heller det sättet att maka sig fram, som du användt.»

»Du bör inte vara så storordig, bror Karl,» sade kyrkoherden saktmodigt. »Kanske inte heller så hög af dig,» kunde han inte underlåta att lägga till.

»Hög? Är jag hög?»

Brodern blef allt mera upphetsad. Han körde ner händerna i kavajfickorna och blef stående rätt framför soffan.

»Nej, jag är låg, är jag. Jag hör till det sämre folket. Men ser du, jag har gått i en annan skola än du, och jag har också lärt mig helt andra saker. Och jag blir aldrig så arg, som när jag hör dig och de dina resonnera. — Ni fordrar, att verlden skall ge er allting. Ni ä' som småbarn, som skriker och regerar, om man inte kommer med maten till dem på minuten . . . Om någon af oss är utan pengar, hvar får han

hjälp ifrån? Han blir vräkt på gatan, blir han, med hustru och barn.»

En rörelse af brodern hejdade honom. Han kände att han förifrat sig.

»Döm icke — döm icke!» hviskade presten.

»Nej — åh nej,» sade brodern. »Jag vet väl att som man börjar, får man också fortsätta. Men de som inte *vill* se med sina egna mänskliga ögon, dem har jag intet förbarmande med. Jag är lömsk på er, därför att ni inte *vill* någon förbättring. För då skulle ni få det sämre själfva. Det fins de som vill hjälpa, det fins det visst — men det stora flertalet, hvad vill de? Nej, vi få ta' saken om hand själfva. Och det är det bästa, för det är vår egen sak. Och vi se bäst hvad som fattas oss.

Jaså, du ville ta' hjälp af mig, du. Hvem af oss började med ett litet kapital? Hvem var det som skulle skjutsas fram? Hvem var den utvalde? Jag var sorgbarnet, jag, och fick reda mig själf. Derfor fick jag också hård hud. Men du blef fin du, och skulle bli något stort. För mig var allting stängdt — brydde sig någon om mig kanske? Men jag spottade i näfven jag och gaf mig inte. Jo, jag ville just ha sett dig i mina kläder.»

»Det är inte ädelt af dig att dra fram det der nu. Jag är en slagen man.»

»Ädelt! När har jag lärt mig att vara ädel? Du vet inte du, hur'dan ungdom jag haft. Jag har minsann fått förödmjuka mig, jag —

jag har fått gno med hundgöra, jag har blifvit hunsad och fått svälta, jag. Jag har lärt hvad det vill säga att ingenting ha — och jag har sett ett och hvarje, skall jag säga dig. Jag har sett, hur den som inga pengar har får krypa för den som har slantar — och får tåla hvad som helst — och se glad ut, när han får en styfver till bröd åt sig och ungarne, och vifta svans och gömma på hvad han tänker, för gud nåde'n om han tänkte högt. Och gud nåde den som tänker någonting i allmänhet, om han inte har pengar. Se det är att förödmjuka sig — men det har du inte försökt på . . .»

Kyrkoherden tänkte på sitt besök hos svågern och undrade, om han ej hade en liten aning om hvad det ville säga att förödmjuka sig.

Karl retade upp sig allt mer och mer. Han måste sjunga ut, det kokade i honom, han hade blifvit alldeles blek, och hans ansigte såg ännu magrare och kantigare ut, medan de hvassa ögonen brunno och de tunna läpparna darrade.

»Ja, jag kunde berätta ett och annat för dig. Men det skulle tjena till ingenting. Jag ville skrika ut det — och det skall jag väl göra också, när min dag kommer. — Men jag gick inte och hängde mig, fast jag hade det drygt. Jag knogade, jag. Jag var intresserad af mitt fack, och jag *skulle* fram, ser du. För man kommer fram, om man bara *vill*. Och jag har lärt mig känna Kalle Borg och vet, hvad han duger till. Och jag har inte sagt mitt sista ord än.»

Det var inte lätt för kyrkoherden att nu kasta in sitt ord. Han kände det allt för väl, att brodern och han hörde till helt olika verldar, hade intet gemensamt — mer än ett par obetydliga barndomsminnen, som ingendera af dem brydde sig om att komma i håg.

»Ja,» kunde han slutligen säga, »du bör vara nöjd — du tycks ha funnit din verksamhet.»

Ah nej, det var dumt att komma med sådana talesätt nu.

Brodern tyckte visst sammaledes, för han sade ingenting.

»Men du bör inte förhäfva dig.»

»Förhäfva mig! Jo, det är just det jag vill. Jag är stolt, ser du, öfver att arbeta med mina händer. Och jag har lärt mig att se *ned* på dem som inte arbeta, hvarken på det ena eller det andra sättet. Och du torde tillåta mig att ha mina egna åsigter — det har minsann kostat fläsk, som man säger, att lefva sig till dem. Och jag har lefvat mig till dem. Förhäfva mig! Ja, jag *blir* arg bara jag tänker mig om en smula, tänker på hur mycket som går under, kväfs af brist på näring — och det inte bara i mitt stånd, nej, lika mycket i ert. Hvad lär ni era barn? Hvad duga de till? Sitta i embetsverk eller gå i parad och se ned på oss andra, — fast man förstås skall kurtisera oss för att följa med sin tid. Nej, det är min själ och gud en annan uppfostran ni behöfde. Ser du inte

ner på oss kanske? Vill du byta, rätta mun efter matsäcken, lefva på det du kan förtjena — nej pass! På hvem lefver du då?»

Kyrkoherden hade stigit upp.

»Du är dig lik,» sade han kallt. »Skymfa mig nu också med ditt öfversitteri.»

»Jag fruktar det tjenade föga till. Fast jag eljest hade god lust. Hvad har du uträttat, hvilket mål har du satt för ditt lif? Det behöfs minsann inga storverk — men *något* bör man väl ha gjort ändå, när man lägger sig i lådan och det är slut på historien. Undra på att jag blir arg! Du är naturligtvis inte öfversittare, inte. När har du gifvit ditt lif åt en sak, en enda sak, har du skänkt dig helt och odeladt åt något mål?»

Kyrkoherden hade redan tagit sin hatt för att gå — hvad tjenade det till att byta ord med denne ursinnige fanatiker! Han ville ju endast höra på sin egen svada.

»Det kan vara nog nu,» sade han, darande på rösten. »Jag trodde du kunde ha annat att säga, när vi råkades en gång — en enda gång.»

Karl vände sig om.

»Ja, det tycker jag med,» sade han. »Men du retade mig så förbannadt.»

»Det tycks som vi inte passade för hvarann. Adjöl!»

Kyrkoherden ryckte upp dörren utan att taga brodern i hand. Denne kom ej heller efter

honom. Men när han stod ute i den mörka förstugan, märkte han att han glömt sina galoscher och han vände om.

Karl stod kvar på samma ställe.

»Jag glömde mina galoscher,» mumlade Gustaf och tog dem på sig.

Karl kom litet närmare.

»Det var dumt af mig att bli arg,» sade han med sin sträfvä röst. »Och jag tar tillbaka ett ord. Jag vill inte skrika ut mina åsigter, som jag sa' att jag ville och skulle. Det duger jag inte till — det må vara för andra det. Jag söker studera mig in i saker och ting, söker utveckla mina kunskaper. Och jag kan alltid verka en smula inom min lilla krets, — det är jag nöjd med.»

Kyrkoherden räckte fram sin hand. Karl fattade den.

»Döm intel!» sade kyrkoherden sakta.

Brodern svarade icke.

»Adjö, bror Karl! Tack för . . . längese'n.»

De sista orden hörde han ej, de kommo aldrig fram.

»Farväl,» sade brodern kort.

Och så stängdes dörren.

Men då kyrkoherden gick framåt på den mörka gatan i snöslasket, då var hans förra jäsande oro borta, borta upphetsningen, och der var en liknöjd, tung slöhet i stället. Han sade ej sig sjelf nu hvad han på morgonen tänkt, att detta var det sista kortet, han spelade ut. Han

tänkte ej på sitt hopp, nu dödt för evigt, ej på morgondagen, ej på sitt hem, som väntade hans återkomst. Och lika litet på dessa olika människor, han träffat i dag, på dessa scener, han varit med om. Han hade glömt det alltsammans. I hans utarbetade hjerna surrade endast några enstaka ord, hårda ord, som ej skonade:

»Har du skänkt dig helt åt något mål? Hvad har du uträttat?»

Han sökte ej en enda invändning. Hvad skulle det tjena till? Om att han *velat* stort och högt — eller att det var omständigheterna...

Helt åt *ett* mål...

Nej, nej, flaxat hit och dit, det var hans lif. Som en fjäril kring en ljuslåga. Han hade också lyckats bränna sig. Det var lifvets oryggliga följdriktighet att man bränner sig, när man flyger in i elden.

Ett mål...

Han var ju prest.

»Hvad säger kyrkoherden?» hörde han mam-sell Hahr fråga.

Han stannade och såg sig om. Der lyste ljus från ett par fönster i hotellet. Der inne hade han suttit i broderns soffa. Målarmästarn, radikalen! Det var underligt ändå, så det gick till — herrens vägar, herrens underbara vägar!

Han visste inte hvad han tänkte mera. Det var som en tom rymd öppnade sig framför ho-

nom — svart — och oändlig — och tom. Och han såg in i den och han gick in deri — djupt dit in, djupt.

* * *

Han vaknade sent följande morgon. Han hade sofvit tungt, utmattad som han var, men stärkt kände han sig ej. Hans hufvud värkte, och han var genomtrött.

Han gjorde sig ingen brådska. Klockan var elfva, när han gick ut.

Tövädret hade alldeles upphört. Det hade frusit starkt under natten, hade blifvit vinter och nu snöade det tätt och jämt.

Han hade ingen tanke på, att hans återväg till hemmet kunde stängas af isen. Så långt fram tänkte han ej, endast det närmaste målet var klart för honom.

I Grynders våning stodo alla fönster öppna, man vädrade ut efter festen i går. Men det var inte dit upp kyrkoherden gick, utan han steg in på kontoret på nedra botten.

»Är konsuln inne?»

»Konsuln har rest bort,» svarade bokhållaren.

»Redan . . .»

»Med tiotåget — han blir borta vid pass en vecka.»

Rest! Ja, han sade, att han skulle resa. Men han sade inte *när*.

Något senare trädde kyrkoherden in till Stenberg.

»Är grosshandlarn i staden?»

»Ja, det är han visst.» Det var gamle Pettersson, som svarade. Han gick in och anmälde.

Grosshandlaren var tankspridd och fåordig i dag.

»Sitt ned!» sade han kort, då Gustaf blifvit införd i hans inre kontor. »Pettersson!» ropade han till bokhållaren och skyndade ut med några bref. Kom så in igen.

»Det är om det, du sade i går?» började han.

»Ja, jag står på randen af en afgrund,» mumlade kyrkoherden.

»Hör på, bror Borg.» Stenberg talade i sin torra, kärfva affärston. »Om du kände till min status, så skulle du sist af alla ha vändt dig till mig. Behöfver jag säga dig mer?»

»Jag kommer också till dig sist af alla.»

Stenberg hann ej svara. En ung herre knackade på dörren, tittade in, anmälde någon — »Be' honom vänta!» — och gick.

»Du har varit hos svärmor, kan jag förstå?» sade Stenberg.

»Ja.»

»Hm!» Han tog en pappersknif och trummade häftigt med den på pulpeten. »Jag tillstår att jag helt nyligen var rest till henne i samma ärende. Det ska gå långt, innan man

bekvämar sig till en sådan lustresa, hva? Hon var ovetting på mig. Att tala vid henne om affärer, att söka tala till hennes *hjerta!* Puh! Hvem fanken kunde också ha trott, att man inte skulle få ett kronans öre af sin svärmor? Hvad?»

Det sista ordet kom med en sidoblick på Gustaf. Men han var nu inte tillgänglig för sarkasmer, han var alls inte hågad att taga svågern i hand och medgifva, att de förstodo hvarandra.

Stenberg fortfor att utveckla sina åsichter om det oförsvarliga i att låta sina pengar ligga till ingen nytta i banker, när man hade tillfälle att få dem fördelaktigt placerade, och ännu mera när man kunde göra en god gerning med dem. »Sina egna döttrar — dem uppoffrar hon ogeneradt. Jag gjorde minsann allt, hvad jag anständigvis kunde för att få gumman att taga reson. Tjenade till intet!»

Gustaf hörde inte på. Han steg upp och sade med hes röst, skälvvande af sinnesrörelse:

»Jag måste ha pengar.»

»Men du hör ju...»

»Du *måste* hjälpa mig. Grynder for bort. Du är bättre än han.»

»Jag har sagt dig: gif upp din stat, det är det enda jag kan råda dig till. Det är obehagligt, men det går öfver.»

»Bror Stenberg!» Gustaf lade sin darrande hand på hans arm. »Det är inte bara det. Jag

är moraliskt död, om jag inte får summan inom en vecka.»

Stenberg såg honom i ögonen. Han höll ännu pappersknifven af stål framför sig, liksom afvärjande.

»Jag står i skuld till socknens kassor — jag är en usling. Jag förtjenar inte att dragas upp ur smutsen . . .»

Gustaf kunde inte uthärda längre. Han vacklade till soffan och sjönk ner der med händerna för ansigtet.

»Tänk på min hustru,» mumlade han.

Han visste inte, hur lång tid som förgått, innan han hörde Stenberg svara. Men han hade en förnimmelse af, att hans allra sista ord, helt och hållet oöfverlagdt framkastade, förstörde hans sak. Nog märkte Stenberg, att *det* var komedispel.

»Ett sådant förbannadt elände!» hade grosshandlaren yttrat.

Han slängde bort pappersknifven och satte händerna i byxfickorna.

Åter en olidligt lång tystnad. Man hörde väggklockans pickande, hörde röster utifrån kontoret, hörde folk gå i den yttre dörren.

»Jag kan bara ge dig *ett* råd,» sade Stenberg till slut med sin torra röst. »Tala med dina fordringsegare, tala om allt för dem. Lofva dem förbindelser på din lön. De ska inte låta saken gå vidare, var lugn för det. Det gör man inte. Jag har varit med om dylikt som

fordringsegare — naturligtvis som fordringsegare. Ja, det är allt, hvad jag kan säga dig nu.»

Gustaf steg upp. Jaså, det var allt. Han tog sin hatt.

»Följ mitt råd — du skall se det går.»

Stenberg ledsagade sin gäst till dörren.

»När reser du? Det är hårdt! — Ja, lycka till — adjö!»

Han stängde hastigt dörren efter kyrkoherden. Men innan han gaf företräde åt den näste besökaren, gick han nervöst omkring i rummet, snöt sig häftigt, ref sig i hufvudet, gick så i ett litet väggskåp och serverade sig ett glas portvin.

Han hade kommit totalt ur jemvigten. Men han *kunde* inte... det var inga undanflykter. För Grynder hade det varit lättare, vida lättare — men när *han* inte vågade... Och Grynder var ett skarpt affärshufvud.

Grosshandlaren gick dagen om i en nervös oro. Det pinade honom, det som Gustaf sagt, och han var missnöjd med sig sjelf, därför att han afbrutit honom, undvikit att taga noggrann kännedom om ställningen. Ja, han var missnöjd i sådan grad, att han inte kunde tänka på något annat.

På eftermiddagen gjorde han en promenad ned till stadshotellet. Kyrkoherden fans inte der. Så till jernvägshotellet. Ja, der hade han bott, men han hade rest för ett par timmar sedan. Då gick Stenberg hem, vresig och butter, sade inte ett ord, brummade inte en gång, när

hans fru kom och med sitt mest inställsamma leende lämnade honom en dryg, nyankommen räkning från en modist i Stockholm.

Det hade slutat snöga. Det hvita täcket hade bredd sig jemt och lätt öfver gator och tak. Himlen lyste klargul i vester i Storgatans fond, och bygnaderna på ömse sidor stodo mörka och grå mot denna skimrande solnedgång.

Nu blir det kallt till julen, sade menniskorna. Flickor och ungherrar gingo nere vid ån och tittade efter, om inte isen börjat göra skridskobanorna i ordning, ty nu skulle man roa sig. Barnen hade redan dragit fram sina kälkar, och på skolgården var snöbollskriget i full gång. Vintern var inne, en frisk, nordisk vinter.

* * *

Den lilla staden sof ännu. Endast i hotellet — för detta gästgifvaregården — brann ljus. Det hade lyst hela natten i det rum, der kyrkoherden Borg tagit in. Och brandvakten hade gått der utanför i timal och lurat, ty att man somnat från ljuset der inne var han öfvertygad om, tills han fick se en skugga på gardinen, en skugga, som gled fram och tillbaka, ständigt fram och tillbaka — hela natten, ända tills folket kom på benen och gubben Ramberg sjelf knackade på dörren för att väcka.

»Båten ligger vid Kvarnbo, ska jag ha äran tala om. En half mil härifrån. Här är ån frusen, så hit kan han inte gå fram. Men om vördig prosten vill ha häst, så sätter vi för 'Gumman' och skjutsar dit i draget.»

Gubben Ramberg gick för att säga till att 'Gumman' skulle spännas för. Kyrkoherden ville inte vänta, han måste bort.

Han hade alls inte gått till sin svärmor, då han på eftermiddagen kom tillbaka hit till staden. Han hade hela aftonen hållit sig instängd i sitt lilla rum på hotellet, ensam utan att någon sökt honom.

Han var lugn nu, lugn och liknöjd. Han ville endast resa härifrån, fara bort, hvart som helst, långt bort.

Nu var 'Gumman' framme. Kusken stod bredvid slädan och förde till hälsning sin stora vante upp till sin ludna mössa. Hans skägg var isigt. Hästen andades ut hvita skyar, och snön på gården låg stelfrusen med djupa märken efter fotsteg sedan i går. Det knastrade, när man steg på den.

Den resande steg in i slädan, och denna gled knarrande ut från gården i den kalla vintermorgonens tystnad.

Det var ännu helt tidigt. Borta vid synranden stod en skarp gul strimma, hvass som en knifsegg.

»Båten lär allt ligga infrusen,» sade körsvennen, och det var det enda han hade att säga på hela vägen.

'Gumman' trafvade framåt, rimmig på länderna. En släda kom efter kyrkoherdens, dess bjällror klingade ideligen bakom honom.

Fälten lågo i sin stelnade snödrägt på båda sidor om vägen. Här och der en stuga, drunkande i snön, med isiga små fönster, spiseld som lyste ut och en röksil rätt upp ur skorstenen.

Der man såg sjön, var den endast ett hvitt fält. Men det föll ej kyrkoherden in ett ögonblick, att ångbåten kanske ej skulle kunna komma fram.

Det blef emellertid dager, solen hade kommit upp öfver den svarta skogen och strött ut skimrande små gnistrande paljetter öfver snöfältens stelnade vågor. Det hade blifvit ljust, klart och kallt. Och landskapet låg stelnadt och dödt.

Närmare landningsplatsen blef det något lifligare på vägen. Man körde raskt upp till Kvarnbo och fram öfver gården.

Der stodo två karlar och hängde i en dörr.

»Hvar ligger båten?»

»Kör på bara! Åt höger utmed lagår'n!»

Det bar utför backarna — hala, branta backar — och ned emot sjön.

Nu syntes båten, der den låg. Omkring den stodo flera karlar på isen. Man sökte medelst stakar lösgöra isen från båtens sidor.

Gustaf steg ur. Den efterföljande slädan svängde fram. Det var kommissionären från staden. Hans röda näsa lyste mellan pelskrågarna och pelsmössan.

På däckets var alldeles tomt. I salongen också tomt. Inga res saker, inga ytterplagg, inga paket nedlagda der. Tätt utanför fönsterna syntes karlarna ute på isen. — »Vi kommer ingen vart,» hörde han en säga. Och en annan svor på att de *skulle* fram.

En tanke flög till hans bror. Hvar höll han hus nu? I Bergköping antagligen — i fullt arbete. Han var ju arbetare, det hade han sagt.

Städerskan kom in — med en stor sjal lindad om sig — och neg kokett för kyrkoherden. Han frågade, när de skulle gå.

»Det dröjer allt, för här är tre tums is. Vid tiotiden, trodde kapten. Men vi måste härifrån — här kan vi inte lägga upp.»

»Hå, ni kan bli tvungna.»

»Vi låter inte tvinga oss, vi.»

Hon dök ner i källaren efter några buteljer — »ursäkta!» — skyndade derefter ut med dem.

Kyrkoherden fortfor att gå fram och åter i salongen. Han frös om fötterna. Alltjemt syntes karlarna utanför på isen. Ett par bondsläddar hade hållit på stranden. Solen lyste bländande på snön.

Och bäst det var började isen kring båtens kanter knaka sönder, och maskinen var i gång. Båten rörde sig. Det gick helt långsamt och

med detta ihållande dån, som isen åstadkommer, då den forceras. Men man kom i alla fall ur stället. Bryggan med bondkärrorna och hästar och några karlar i skinnlufvor och stora stöflar passerade förbi.

Kyrkoherden gick ut på mellandäck för att ännu en gång se på dessa stränder, på denna utsigt, som han kände så väl.

Men der ute blef han stående, till dess kommissionären kom fram och språkade.

»Friskt väder — ställer sig till en vacker jul — ja, Anders slaskade mycket riktigt. Behagar kyrkoherden ta' en kopp kaffe i kylan?»

Kyrkoherden följde med.

I matsalongen brunno lamporna, och der var så mycket folk som kunde rymmas.

Kaptenen satt der jemte ett par inspektorer och en tjock landtbrukselev. Man drack konjak och sköljde ner den med öl.

Prestens ankomst dämpade uppsluppenheten för ett ögonblick. Man hälsade och talade allvarsamt om vädret, om isen. Men så kom restauratrisen, kaptens fru, ut ur serveringsrummet och blef inmotad i soffhörnet, och nu blef det lif i sällskapet. Hvar och en var nöjd, det var sista resan, hemmet väntade och snart var det jul. »Skål för detta året och tack skall kapten ha.»

»Tack på dig! Gumman min gör dig sällskap med en konjak.»

Frun fnittrade och räckte fram sitt glas.
»Jag vill bara ha en liten.»

»Hä hä! Blir det i år eller nästa år, hva?»
skrattade kaptenen och dunkade henne vän-
skapligt i ryggen.

Och de andra drucko en särskild skål för
»kaptens fru och etcetera», som landtbrukseleven
uttryckte sig.

Det pinade kyrkoherden att se glada men-
niskor. Han gick upp på däckets och fortsatte
att gå der, medan båten långsamt borrhade sig
framåt genom issörjan.

Framför Nääs, första tilläggsplatsen, låg hela
sjön spegelblank. Flere skridskogångare voro
ute. Ångbåtsrännan snodde sig som en blåsvart
orm bort om holmarna.

Båten lade till, folk strömmade ombord, alla
direkte ner i matsalongen. Urlastningen bör-
jade. Kyrkoherden, som gått tillbaka in i akter-
salongen för att få vara ensam, hörde bullret,
trampet och skriket. Man lade upp hö i en
vålm på stranden och mjölsäckar lastades på
kärror och kördes bort.

Men så blef allt tyst.

Slutligen gick han ut. Ingen människa fans
på däckets. Han tittade in i styrhytten och kap-
tenens hytt. Ingen der heller. Ner i matsalon-
gen. Tomt, restauratrisen och uppasserskorna
borta, tömda glas och flaskor på borden, sprit-
lukt öfver hela rummet men inga människor.
Hela båten var öfvergifven och utdöd.

Men nedanför på isen var lif, gossar och karlar på skridskor. Aha, der såg han den ena uppasserskan sitta på en kälke, skjuten af en rödblommig ungherre. Hon storskrek, då det gick för fort. Och det gick på ett ögonblick öfver hela sjön bort till motsatta landet. Kaptenen och besättningen syntes ej till.

Kyrkoherden gick i land. Det var ju ingenting som fjättrade honom vid båten. Han gick upp för backen ofvanom det skamfilade badhuset, som frusit inne i isen. På andra sidan backen var småskog. Han gick dit. Och der satte han sig ned i snön.

Fruset var allt rundt omkring honom. Och lugnt, ostördt lugnt. Här ville han stanna, denna dödsstillhet var just till för honom. Hans eget lif hade också frusit till döds, hans själs ångest hade stelnat, han var likgiltig, liknöjd.

Och hela lifvet var dödt och tomt. Det förflutna var förgånget. Ingen nutid, ingen framtid. Intet att sträfva till, intet att längta efter, intet mål.

Hvart for han? For han hem? Till sin hustru, som han hade intet gemensamt med — till socknen, som han plundrat? Han såg dem komma, rycka upp hans kassaskåp, rifva fram böckerna, släpa honom bort som en missdådare, taga upp stenar och kasta efter honom. Men han såg det med lugn, som vore det allt samman en dikt, som var det inte honom det gälde och ej heller någon medbroder i olycka och nöd.

Han såg sig stå på predikstolen och tala, tala till folket — såg alla dessa slutna ansigten, vända upp till honom, lyssnande. Han skulle lära dem rätt tro och lefva — han, den ovärdige!

Han tänkte på sin bror, som gick i sin tjocka kavaj och sina våta stöflar, som satte märken efter sig på golvet för hvarje steg han tog. Han såg hans hvassa blick och hörde hans hårda tal. Han hade för öfrigt haft fullkomligt rätt, det var som han sagt, han var skapad att lefva detta lifvet, alldeles sådant det var, ofärdigt af alla drömmar, alla inbillningar.

Han tänkte på Johannes, som nu legat så länge der borta under grafstenen. Det var ju det Janne alltid predikat om — sinnets jemvigt, ärlighet mot sig sjelf, i främsta rummet mot sig sjelf.

Hvad betyder verdens dom, pratet, illviljan? Det är i vårt eget samvete, vi ha vår strängaste domare.

De sutto, de båda, på den stilla kammaren i natten, disputerande. Gustaf var ifrig, han förde de fria tankarnas talan, han blef värtalig, han hade rätt, tusen gånger rätt. Orden kommo kraftiga och djerfva, han skakade sin lejonman, stridslysten. Men Janne förblef likväl öfvermannen och Gustaf måste ge sig.

Han ropade på frihet, och Janne log, log litet hånfullt — ungefär som Karl — med ett

öfverlägset uttryck, som förr var helt och hållet främmande för honom.

»Du, som är grön och som talar frihetens sak, du har rätt att fordra frihet för ditt ord, har rätt att säga verlden allt hvad du har att säga — utom ja, nej, svart och hvitt,» sade han och hans små ögon lyste. — »Ty när du kommer derhän att du får säga de fyra orden också, då säger du dem inte — nej, då säger du dem inte.»

Janne såg fullkomligt allvarsam ut. Men det blef så virrigt, det han sade.

Vi ska utveckla oss, ja, Gustaf hade utvecklat sig. Vi ska taga af lifvet hvad vi kunna, eljest få vi ingenting. Och den som litet hafver, från honom skall det tagas, som han hafver.

Det *var* så, han måste erkänna det, det var så.

Och det var godt, godt att somna och glömma — bli likgiltig för allt.

»Jaså, du är här?»

Han fann ingenting besynnerligt i att Johannes stod bredvid honom i snön — den lille Johannes, tvärsäker som alltid med sitt vänliga småleende, sin goda blick. Hans sjukligt gråbleka ansigtsfärg var mörkare, gråare än förr — kanske därför att han nu omgafs af den hvita snön — och i handen höll han sin gamla käpp med den blankslitna knoppen.

Med honom var hans drömda brud, ung, lycklig, hängifven.

»Du kom inte till oss,» sade Johannes.

»Jag har inte kunnat — jag har haft andra vägar. Men nu kommer jag.»

Gustaf reste sig upp, hvarför i hela världen satt han i snön?

»Vi måste ta' igen den förlorade tiden,» sade Johannes.

Visst skulle han gå med dem, följa med ut till prestgården. Dit hade han alltid längtat. Der var frid, der skulle han finna lugn och oförfalskad glädje — sådan han behöfde, lugn, som skulle hela hans sjuka sinne, taga bort den frätande oron, den ständiga känslan af skuld.

»Jag har lyckats — äntligen,» sade han och tog Johannes under armen med sitt gamla tag. »Jag har nått lugnet, jag har kämpat. Du vet, man når inte lugnet utan strid, strid för en stor sak eller en liten — men strid, der man satt in sin hela kraft, sin hela själ, der man segrar eller faller. Jag har inte lagt mig att dö bort mitt halfva lif, som så mången gör. Och därför har jag *rätt*, hör du, rätt att lefva, lefva med jublande fröjd öfver att det är *mitt*, detta lif, detta härliga, rika lif, mitt eget, som jag har kämpat för och vunnit. Vet du hvad det är, Johannes — att lefva, vet du hvad det är?»

Janne svarade ej ett ord. Han tog fram ett kort, ett stort kort med svarta kanter,

Var det skriftlig inbjudning? Det var ståtligt. Ja, han skulle läsa.

»Tillkännagifves att den öfvervinnelige frihetsmannen Gustaf Borg stilla afled den tredje december . . .»

Jaså, han var död ändå, — den tredje, var det inte i dag? — död just nu, då han kände lifvet så varmt, så brusande friskt? Ja, storklockan ringer ju sin dånande vaggsång ut i rymden, i den klara vinterdagen. Det är för honom. Processionen kommer i backen mellan björkarna. Han går sjelf med i tåget och bär sin kista på ryggen. Stark, stark, du Johannes! Gör det efter!

Han är död, hvad mera? Det är flera än han som skola dö. Men det som grott och växt upp i hans sinne, det som var hans, som han hade att skänka verlden och som ingen annan kunde gifva den, det pund som han satt in i utvecklingens stora rörelse, det lefde, lefde fortfarande. Hvad gjorde det då att han sjelf var borta? En obetydlig menniska mindre, plats för en annan, plats att strida om, att kapplöpa om.

Men hvad var detta?

Hela den samlade skatten rullar ut ur kistan, slant efter slant — utför backen i långa strimor af guld. Måste det så vara? Var det hans lifs skatt, frukten af hans arbete för menskligheten?

Johannes syntes inte vidare. Hade han gått — och hvart?

Nu kommer gubben klockarn med sömnig uppsyn och släpande gång som alltid. Han bär sand och den lilla spaden.

Man är framme. »Natt,» sade han alldeles högt — »natt, natt.»

Nu stämde lilla klockan in, skarp och manande. Prestklockan. Kyrkoherden hade fördröjt sig, han måste skynda.

Då han reste sig upp, måste han gripa tag i en trädgren. Benen ville inte bära honom, han var nära att falla omkull.

Gick solen ned så tidigt? Innan gudstjensten ännu var börjad? Det var svart för hans ögon och mörkröda lågor fladdrade upp och ned i det svarta.

Och kallt, så isande kallt. Hvad var det för sus han hörde, en ihållande susning — som om våren, — då har skogen det der ljudet.

Men det var inte tid att tänka på det. Prestklockan hade ringt, han måste skynda sig.

Mössan...?

Den låg på snön. Hade han suttit med bart hufvud i kölden? Hans panna brände som eld och något tryckte på hans tinningar — olidligt — som om hans hufvud skulle klämmas ihop från båda sidor.

Han satte mössan på sig. Ah, så skönt! Den var sval, lindrande sval.

Han svepte pelsen omkring sig och skyndade, skakande af köld, ned för backen. Der stannade han, — kyrkan var der inte. Der låg en ångbåt nedanför.

Ja visst, ångbåten! Han var ju på resa, han var inte hemma, han skulle inte predika, han var inte död. Det var en elak dröm, allt det der. Men suset omkring honom fortfor och tryckningen på tinningarna blef allt värre.

Ned i salongen måtte han ha kommit på något sätt. Det kändes med ens så besynnerligt tomt i hans hufvud. Men så välgörande — att inte ha en tanke, ingen oro, bara hvila — hvila och lugn.

Och han skulle hem nu, hem till sitt.

Men på båten omkring honom var lif och rörelse. Kaptenen och besättningen hade kommit tillbaka, rödbrusiga, rundligt undfägnade. I yrande fart kommo flickorna sättande på sina kälkar. Skratt och afskedsrop. — »Tack — god jul och godt slut på gamla året — det är bara jul en gång i sender — tack sjelf!»

Man hade legat vid Nääs i fyra timmar, men det betydde ingenting, det var sista resan, tids nog kom man i kvarter.

»Loss!» Och »adjö!» Ett kattrakande i trappan från matsalongen, der sista konjaken slukats. Inspektorn var vänskaplig mot jungfru Riken och gaf henne en hel krona i drickspengar. Det var alldeles för mycket, menade hon, men

han klappade henne på kinden och nickade med beskyddarmin, fast han gaf henne rätt i sitt sinne.

Och patron tog restauratrisen i hand och kramade henne i sidan, medan han tackade för hela året.

»Inget kuckel!» skrek kaptenen med myndig röst, han som eljest var så stillsam och tystlåten. — »Back! Adjö, pojkar, tack och heder allihop!»

Han stod i sin pels på kommandobryggan öfver det tomma, rensopade däcket, der rimmet silfrat pressenningar och rep.

På stranden hurrade man och svängde mösorna, när båten rörde sig. Det dånade i isen och stötte i skrofvat — och sedan följde det jämna brummandet och knittrandet om fören, när båten sökte sig fram i rännen, som lagt sig der under natten, och skärande igenom ishinnan kastade upp massor af små glittrande isbitar åt båda sidor.

Många gossar och flickor följde på skridskor tätt intill båten. Allt som oftast tittade någon utifrån in genom salongsfönstren.

»Nu får ni inte följa med längre,» ropar kaptenen åt dem. »För här är ström.»

De följa ändå — mörka skepnader på den stålblanka isen. En känner sig för med en lång stake. Små flickor i hufvor och röda ansigten i solskenet komma åkande ett stycke efter, pojkarne hålla sig alldeles invid rännans kant, der isen är söndersmulad och der det friska vattnet stänker om deras fötter.

Vid sundet tar isen slut. Der måste följeslagarne stanna — ända invid kanten, så att de spegla sig i vattnet. Der ljuder sista hurraropet. Brummandet och knittrandet upphöra med ens och båten går stilla ut i den ofrusna sjön.

Och stränderna stå med brun skog och snö på bergen, medan himlen hvälfver sig ofvanför, blågrön och kall.

Det är sista resan för året.

* * *

Grosshandlar Stenberg hade just fått sitt morgonkaffe islaget och afprovadt, sina två smörgåsar färdiga med sill på den ena och salt kött på den andra samt den färska stockholmstidningen omviken och lagd till rätta. Han satt ensam vid frukostbordet som vanligt, ty frun hade inte stigit upp, hade ingenting att göra uppe ännu på ett par timmar — knapt då ens.

Kontorsjannen kom upp med ett telegram.

Pojken stod kvar i tamburen och gapade, så förvånad blef han att se grosshandlaren skynda upp från bordet och in i sitt rum, så komma ut igen, taga telegramet, se igenom det ännu en gång, rycka till sig öfverrock och hatt och rusa i väg ut, lemnande både kaffe och smörgåsar.

Kontorsjannen sände en hungrig blick dit in till det prydliga, dukade bordet med all den

goda maten, så såg han sig omkring, om det var någon i farvattnet, och så — vände han om och gick sin väg, slående igen tamburdörren med en suck af undergifvenhet.

När han kom ut genom porten, såg han grosshandlaren svänga in på Storgatan. Då han sjelf nådde om hörnet, kom Stenberg ut från konsul Grynders kontor, och nu bar det af med stora steg snedt öfver torget till telegrafan.

Pojken fann det mycket onödigt af en så förnäm herre som grosshandlaren att göra sig så brådt. Han tänkte fortfarande på all maten, han sprungit ifrån. Han hade blifvit hungrig på det besöket, så han måste in på magasinet och få sig ett franskt bröd.

Utanför telegrafan fick Stenberg syn på målar Borg, som kom marscherande med rocken vidöppen, som vore det sommarvärme ute.

»Följ med in här. God morgon! Förlåt, men det är viktigt.»

Karl följde, fortfarande med händerna i fickorna. Stenberg stannade i förstugan.

»Jag har fått telegram,» sade han ifrigt, »från min svägerska, Gustafs fru. Han är sjuk, hjernfeber, säger doktorn, ingenting att hoppas.»

»Hvad skall man göra? Jag var inne hos Grynder och fick hans adress. Kastar ett telegram till honom. Men — — jag vet rent af inte . . .»

»Jag förstår inte hvad grosshandlarn inte vet,» sade Karl.

»Äh fan, det är ju balans i hans kassor.»

»Hvad säger ni?»

»Han var hos oss,» hviskade Stenberg och såg sig försiktigt om. »Ja, jag ber väl Grynder resa hit ögonblickligen.»

Han gick in på telegrafan. Sedan han kommit ut igen, följdes de båda herrarna åt.

»Det är föga underligt,» sade Stenberg ganska lugnt, sedan han tändt en cigarr. »Trassliga affärer, brist på förmåga, systemet fullkomligt olämpligt. Men det nedtystas alltid — när man är i en så aktad samhällsställning som Borg. Jag kunde emellertid inte hjälpa honom. Man får taga vara på sitt. Och så vore det som att ösa pengar i en brunn. Det kostade verkligen på att säga nej.»

»Men hvad tänker ni nu göra?» frågade Karl.

»Ja, jag får höra hvad Grynder säger. Jag tänker att en af oss får resa till Viksbo och söka reda ut saken. Man kan väl alltid träffa någon uppgörelse. Stannar herr Borg här i dag? Nå, titta då in till mig vid middagstiden, så skall vi höra hvad Grynder säger. Till dess är han nog återkommen.»

Karl gick till sitt hotell. Han hade sina saker packade och skulle resa på morgonen. Men nu måste han ju stanna. Han kände sig nedtryckt, beklämd, nu hade han inga bittra tankar kvar för sin bror.

Bror Gustaf, den exemplariske bror Gustaf! 'Du som har en så exemplarisk bror,' plägade lärarne säga i skolan, när de läste lagen för Kalle Borg. Stackar'n, han hade blifvit straffad!

Men skrupulöst redlig som Karl var, misstänkte han desse penningemän, Stenberg isynnerhet, som alltid såg ut att ha en räf bakom örat, som sköt allting ifrån sig och rättade sig efter Grynder. 'Uppgörelse' hade han sagt. De skulle nog lyckas krångla in saken, dra ut på tiden, lura gubbarna der ute på landet på ett eller annat sätt.

Om han sjelf bara kunde hitta på något.

»Om jag kunde få en förståndig idé ur min idiotskalle,» sade han högt i ett gathörn.

Så gick han och trampade på gatorna halfva förmiddagen.

Bäst det var dök en idé upp hos honom. Bland dem, han haft att göra med i och för rådhusmålningen, var gubben Berglund. Och den gubben hade en stor egendom i broderns församling. Tät man och som hade inte blott ett finger utan hela handen i alla möjliga kommunalangelägenheter. Berglund var en seg och ihärdig gubbe. Hvad han satte sig i sinnet, det dref han också igenom, det hade Karl sett prof på.

Om han skulle gå till honom?

Men det var att draga in utomstående i en så delikat angelägenhet, — kanske göra saken känd.

Berglund var i alla fall den ende här, som hade reda på affärerna . . .

På eftermiddagen trädde Kalle Borg in på Grynders kontor. Konsuln var just återkommen, hemkallad af Stenbergs telegram. Nu gick han på golvet med cigarren i munnen. Stenberg satt vid pulpeten. Kaffe och likörer stod på bordet vid soffan, dylikt kunde ingen affärsbrådska komma Grynder att glömma.

»En kopp kaffe. Var så god, herr Borg. Inte? Ja, det var en sorglig nyhet, det här! En cigarr säger ni väl inte nej till? Det är af min egen sort.»

»Hur ha herrarne tänkt sig...?» började Karl.

»Vi få låta saken utveckla sig,» sade Grynder myndigt. »Jag reser emellertid dit nu genast.»

»Herrarne betäcker således balansen, inte sant?»

»Hm! Någon uppgörelse tänker jag skall kunna komma till stånd. Jag skall se till — göra hvad jag kan.»

»Herr konsul, vet ni hvad jag ämnar göra? Jag har inte haft någon gemenskap med bror min på många år och har inte reda på'n närmare. Men jag är en ärlig karl, och jag har satt mig i sinnet att man ska inte säga något om bror min, när han är död. Fast jag eljest bryr mig föga om hvad folk pratar. Och fast det egentligen inte borde röra mig, för jag hör till en annan kast, jag . . .»

Han började reta upp sig, tonen blef litet skarp och utmanande, och Grynder undrade, hvad i herrans namn karlen stod och bråkade efter.

»Kort och godt,» fortfor Karl, »jag går härifrån till patron Berglund, som väntar mig. Jag har annonserat min ankomst. Och Berglund är, som herrarne vet, en af de styrande der ute i församlingen.»

»Jag vill minnas att Berglund är med i kommunalnämnden,» sade Stenberg. »I skolrådet är han i alla händelser med.»

Karl fortfor:

»Och om herrarne — som ä' min brors närmaste — inte förbinda sig att betäcka balansen, så fordrar Berglund nu genast inventering och då blir det skandal.»

Han tystnade.

»Nånå, herr Borg,» tog Grynder medlande till orda.

»Det är mitt fullkomliga allvar, det jag säger. Jag har lärt känna Berglund och vet hur seg han är. Var säker på, att han låter inte saken tystas ner. Herrarna ha att välja.»

»Det var ett egendomligt sätt, det der,» sade Grynder, som började bli het.

»Ja, jag har inte tid nu att vara gentil. Ska jag gå till Berglund eller inte?»

»För fan, herrn kan väl ge oss tid att tänka ett ögonblick!»

»Jag tycker, vi ha ingen tid att fundera. Det kan konsuln väl göra för sin hustrus skull

— jag är inte vidare slägtkär eljest — och för er egen skull. Ni vill väl inte ha honom stämplad som en bedragare heller.»

»Å—nej, det förstår ni väl,» mumlade Stenberg från sin plats.

»Så slå till då!» Karl sträckte fram sin hand.

»Inte ska vi skvallra för gubben Berglund, om vi kan slippa,» menade Stenberg från sin plats.

»Det blir allt nödvändigt ändå,» sade Grynder, hågad för motsägelser. »Vi kunna inte bryta oss in i socknens kassor. Och det var alls inte dumt att påminna om gubben. Han är ju ett orakel. Och om vi inte behöfva be gubben om pengar, så...»

Väggklockan slog fem. »Då är det tid, att jag ger mig i väg. Jag får gå och tala med Berglund först och be honom komma efter ut till Viksbo, om så behöfs. Ja,» fortfor han vänd till Karl, »hvad jag kan skall jag göra. Bara ni håller er lugn. Förrän det går till skandal, så har jag i alla fall ett ord att säga. Stenberg, gå upp till hustru min och säg henne att jag reser.»

Sedan han fått pelsen på sig, slog han Karl på axeln:

»Det var den värsta tjurskalle, jag har råkat ut för.»

De skildes åt. Stenberg gick upp och ringde på hos sin svägerska, nöjd med att

Grynder åtog sig saken och han sjelf slapp bry sig.

Karl for med aftontåget tillbaka till Bergköping till sitt arbete, som han inte kunde vara ifrån längre tid.

Med samma tåg, fast i första klassen, reste Grynder. Han kom direkt från oraklet Berglund. Nu satt han nedsjunken i ett bekvämt hörn, i resmössa och pels, drog långa bloss ur cigarren — hans egen sort — och tänkte på mensklig dumhet och kortsynthet. Han tänkte på Gustaf Borgs affärstransaktioner. Hur smått, hur tarfligt var det inte alltihop! Riskera sin position — anse sig förlorad, därför att man förskingrat några tusen! Förödmjuka sig, kanske förtvifla — så inskränkt! Den der halfmillionsmannen i Stockholm, han visste åtminstone hvad han gjorde...

* * *

Grynder riktade en frågande blick till läkaren, när denne kom ut i kyrkoherdens rum.

»Fortfarande medvetlös. Han vaknar inte mera,» hviskade doktorn.

Patron Berglund sade ingenting. Med glasögonen skjutna upp i pannan satt han lutad öfver hufvudböcker och papper och räknade och skref.

Det var dödstyst i prestgården. Man smög sig ljudlöst ut och in, ingen talade högt. Oupp-

hörligt hördes regnets jämna sipprande mot taket, ty det töade och hade blifvit slaskväder, grått och töcknigt, efter den strålande klara vintern några dagar förut.

Det hade slagit om samma dag, då kyrkoherden kom hem. Utan att låta hemta sig kom han åkande i handelsmannens släda. Man hade funnit honom afsvimmad på ångbåten. Han var så eländig, att man knapt förstod, hur han kunnat uthärda åkningen de hela två milen. Det var en svår förkylning som slagit åt hufvudet, sade doktorn. Den utvecklades till hjernfeber och tillståndet var allt från början hopplöst.

Först hade han yrat, hade rört ihop de mest omöjliga saker, hade berättat för hustrun, som höll vakt vid hans säng, härresande detaljer ur ett uppjagadt fantasilif.

Anne-Charlotte hade satt sig vid hans hufvudgärd, så snart den sjuke blifvit lagd till sängs, och den platsen bibehöll hon. Sina egna krämpor tycktes hon ha glömt bort, åtminstone glömde hon totalt att sköta sig. Tyst, outtröttlig, var hon den tåligaste sjuksköterska, men hon blef förskräckligt tård under dessa dagar och åldrades märkbart.

Hon ville knappast gå ut ur sjukrummet. Var hon borta derifrån och hon hörde ett ljud inifrån Gustafs rum, så fick hon nervskakningar och darrade en lång stund efteråt.

Man hade sagt henne, att hennes svåger kommit hit. Hon ville inte hälsa på honom, hon

skulle inte stå ut. Dagen derefter mötte hon gamle patron Berglund i salen. Hon undrade ej alls öfver orsaken till deras härvaro. När Grynder genom fröken Palm bad henne att få hennes mans alla nycklar, så lämnade hon dem ifrån sig utan någon tvekan eller reflexion, utan att göra någon fråga om orsaken till hans egenomliga begäran.

Men en gång hade hon kommit in i mannens rum. Hans lådor voro dragna ut ur skrifbordet, några af dem stodo framme på golvet. Kassaskåpet var vidöppet, böckerna framtagna.

Och der satt Berglund och rökte pipa, fördjupad i räkenskaper, medan Grynder dikterade något för en tredje herre, hon såg inte hvem det var.

Hon gjorde ej heller nu någon fråga. Men hon blef blek, stannade alldeles innanför dörren och fick med ansträngning fram orden:

»Du kunde ha valt en lämpligare stund. Det är . . . det är . . . hjertlöst. Låt då honom dö i ro.»

Efter den stunden lämnade hon inte mer den sjuke. Men den pinade henne, den tanken, att de der inne gingo och rotade i hans gömmor — som efter ett dödsfall — medan han låg medvetslös, kraftlös. Hon såg ej mera de tre herrarna, men allt emellanåt ryckte hon till och mumlade:

»Låt honom åtminstone dö i ro . . .»

Hon visste inte, om det var dag eller natt. Hon lefde sjelf inte med längre, hon hade glömt sig sjelf och allt det förflutna, hade ingen tanke på hvad som skulle komma, tänkte noga taget på ingenting alls, liknöjd för allt som ej rörde den sjuke, outtröttlig i att söka lindra, hjälpa, det lilla hon kunde.

Men hon kunde ingenting göra. Han begärde intet, visste inte ens att hon var der, att hon satt hos honom.

Så gick ett par dygn. Prestgården låg fortfarande lika tyst. Bakom nedfällda gardiner räknade och skrefvo de främmande herrarna. I köket kom sockenfolket och hörde sig för, gumorna sutto vid spiselden, snöto sig och snyftade, under det de påminde hvarandra om den eller den gången, prosten varit så gemen och talat vid dem.

Den som ingenting sade, det var gamle klockaren. Men han drog sig till minnes den söndagen, då kyrkoherden predikat om döden — och då han efteråt gått omkring inne i kyrkans skymning och liksom tagit afsked af allting der inne.

Han var märkt af herrens hand redan då, suckade klockaren inom sig. När *han* kommer, då fly vi inte. Men han styr allt till vårt bästa — och vi ha endast att lägga vårt öde i hans hand.

Hvarpå gubben tog sig en pris snus.

Uttröttad, maktlös hade Anne-Charlotte slumrat in i länstolen bredvid sängen. Då väcktes hon af att den sjuke hviskade:

»Nanny!»

Hon for upp, lutade sig öfver honom.

Hans ögon voro vidöppna, han såg fullkomligt lugnt på henne, men det var ändå något i blicken, som ej funnits der förut.

»Vi ska utveckla oss,» sade han helt tyst.

Hans hustru lade sin hand på hans, men ryste till i det samma. Hans hand var kall, kall som is, som döden — och känslolös för hennes smekning.

Men han såg stinnt på henne och fortfor med samma hest hviskande röst:

»Ta' igen den förlorade dagen — — lefva sitt lif . . . Det är stort . . . lefva . . .»

Han låg alldeles stilla, sade en stund senare:

»Han sade så: 'En gång dö — sedan . . . sedan — —'»

Hustrun strök sig med handen öfver pannan. För första gången fann hon det hemskt att vara ensam der inne. Hon intogs af en onämbar ångest, hon tänkte ingenting, kände ingenting i detta ögonblick, annat än att hon måste bort härifrån. Inte längre denna ensamhet — — ropa på någon — hålla någon i handen.

Hon skyndade ut i salen. Der var alldeles mörkt. Hon slog upp dörren till sin mans rum, skyggade till för det starka ljuset, kom nu i håg, hvilka det var som höllo till der inne, gjorde en

rörelse af fasa, sökte något att stödja sig emot — och föll afsvimmad ned på golvet strax innanför dörren.

Grynder drog i klocksträngen. Den föll ned på golvet. Då skyndade han ut. Han och fröken Palm kommo samtidigt in till den sjuke. Båda stannade nära dörren och utbytte en blick.

De visste det ju inte, men de anade, att han var död eller att han skulle dö.

Sedan var Grynder den förste som sade något.

»Jag tror att det är slut,» hviskade han.

Fröken Palm kom också fram till sängen. Hon nickade utan att säga ett ord.

Så gick hon fram och drog upp gardinen samt öppnade fönstret.

Det var helt tidigt på morgonen.

6.

Det nya året hade gått in.

I solskenet började snön att smälta på taken och plaska ned i gatan, men i skuggan var det frisk vinterkyla. Den jämna, vitgrå himlen dallrade af ljus, skiftande i violett bortåt syn-

randen, der skogen stod, ännu hvit af morgonens rimfrost.

Konsul Grynder höll med sin nya ridhäst utanför sin port. Han kom igen från den vanliga morgonturen. Men han gick inte upp till sig utan tog af på Storgatan och gick fram till torget.

I sin ridkostym, den korta pelsbrämade kavajen och de nätta ridstöflarne, var han tio år yngre än när han kom gående i sin långa, förmodna bisampels, som såg ut att omsluta en af stadens äldste.

I rådhuset gick han in, gick genom vestibulen, der rappningen var skrapad från väggarne och der golvet var fullt af bräder och hyfvelspån, gick vidare upp för trappan, som var nylagd, och kom så in i stora salen. Der voro ställningar kring väggarne, hyfvelbänkar och bråte hvart man såg och golvet nedsmordt af färg.

»Är herr Borg här?» frågade konsuln en ung målargesäll, som stod och hvisslade »Min lilla vrå bland bergen», medan han med en bred pensel anlade grundfärgen på väggfältet närmast dörren.

Borg kom i samma ögonblick fram och lyfte på sin buckliga slokhatt för konsuln.

Han var klädd i sin målaremundering, nedsmord med färg, så att hans kläder sågo ut att kunna stå för sig sjelfva. Men i denna drägt och denna omgifning rörde han sig så obe-

sväradt, som man endast gör det i sitt eget element.

»Det var ståtligt, det här!»

Konsuln pekade med ridspöet upp åt taklisten och taket, hvares dekorerings var färdig och frisk.

»Tycker konsuln?» sade målarmästarn.

Det var genom Grynder, Karl fått detta arbete, och de voro båda ganska belåtna.

»Har herr Borg tid ett ögonblick?»

Konsuln drog honom med sig till ett fönster.

»Ja, det är fullkomligt torrt,» sade Karl, då Grynder tittade efter om han skulle våga luta sig mot fönsterbrädet.

»Jag kom utifrån Viksbo i går,» började konsuln. »Det reder sig der ute. Som ni hörde, gick kassarevisionen för sig i behörig ordning efter dödsfallet. Vi kan tacka vår herre för att vi fick patron Berglund med oss — *den* hade reda på sakerna — och att dödsfallet dröjde så pass länge att vi hunno ordna det hela och skaffa det som fattades. Allting var emellertid klart, utom en post på tusen kronor i skolkassan. Det var verkligen inte det lättaste arbetet, skall jag säga, att något så när reda upp i det ohjelp-liga trasslet. Den lilla bristen blef obetäckt i brådskan — och nu upptäcktes den naturligtvis. Nå, det var då ingenting att bråka för — tusen kronor.

För öfrigt var det just snygga affärer — både hans egna och kommunens. Den ene for-

dringsegaren efter den andre kom spatsierande från gårdarne omkring. De hade varit stolta, gud bevars, öfver att få låna pengar åt sin kyrkoherde — och till och med af fattiga bönder hade han lånat det lilla de hade.

Och himlar, hvilket trassel! Det blir för vederbörande att tiga och vara belåtna med att pengarna anskaffades, ty böckerna kunna aldrig redas. Hvad som der var uppfördt som kontant, fans aldrig. Små balanser här och der. Fonden för skolbyggnaden försvunnen — totalt borta. Men revisionen hade gått för sig i fjor vintras i behörig ordning — med festmiddag efteråt och allting. Jo, det är folk, som förstår sin sak!»

»Hvad säger enkan om den der bristen, om de tusen kronorna?» frågade Karl.

Grynder slog sig med ridspöet på benen.

»Pah! Ett lån som Gustaf inte fått in — den saken var lätt arrangerad. För öfrigt så vet hon fortfarande om intet» — han sänkte rösten till en hviskning — »och skall ju heller ingenting få veta?»

Karl nickade.

»Inte hvad på mig ankommer.»

»Hon ämnar bo kvar der ute under nådåren... till samman med fröken Palm. Sedan flyttar hon väl hem till min svärmor igen, om gumman vill ha henne.

Anne-Charlotte är för öfrigt mycket förändrad. Hon tyckes rent af ha glömt sina egna sjukdomar. Och sitt enkestånd bär hon med

en värdighet, som jag aldrig skulle trott henne om. — Men mot mig och Berglund är hon oförsönlig. Jag glömmer aldrig, när hon kom i dörren och fick se oss sitta och rota i mannens papper. Hon förlåter oss inte, att vi inte lät honom dö först.»

»Nå, man antar, att han förkyllt sitt hufvud?»

»Ja, det är ju det troliga. Doktorn påstår det med bestämdhet. Berglund är den ende, som jag har hört säga att det inte var en naturlig död, 'för *den* kommer inte så der i rätta ögonblicket', sa' den förstockade menniskan. För öfrigt — man vet ju aldrig...»

»Nej — man vet aldrig...»

Båda tystnade. Solen lyste med all kraft på stadshotellets hvita vägg midt emot och vattnet sipprade ned från taket, som hade våren kommit i stället för att det var vintersnön, som lät narra sig af ett par timmars sol och som i tunga droppar föll ned på gatan, der den frös till en blank rand af is utefter husraden.

Konsuln sträckte på sig, böjde sitt ridspö i halfcirkel och sade:

»Ja, det var i hög grad sorgligt att det skulle sluta så.»

»När man uppger sig sjelf, händer det att det går på det sättet,» menade Karl.

Grynder invände inte ett ord, men hans godmodiga ansigte måtte ha visat någon skymt af misstroende eller öfverlägsenhet, ty Karl fortfor:

»Konsuln har kanske andra åsigter. Men se, jag kände bror min, medan han var ung och lofvande. För lofvande var han alltid. Han hade den der olycksaliga förmågan att kunna lämpa sig efter andra, att kunna ställa sig behaglig — 'mjuka tjenare' mot alla människor. Ser konsuln, hvad man varnade oss för som barn var först och sist att lita på vår egen kraft, vårt eget mod, vår egen fasthet. Fram skulle han, om han så skulle förneka just det som borde hållit honom uppe i kampen. Tror ni inte det tär på lifskraften, det der ständiga krypandet, vi uppfostras till? Att inte våga bekänna sin tro, därför att det skulle hindra vår karrier — att bygga sitt lif på en grund, som man sjelf inte finner hållbar, tror ni inte att det förkrymper karaktären? Man vill ha frid och ro, bevars, och så glider man in i de färdiga åsigterna, så ger man sig — några tum i sänder — man vet att det är döden, men man gör det ändå — af feghet, slafsinne.»

Konsuln började att bli het, han kände alltid en retning i fingrarne, när målarmästarn talade sitt hjertas mening. Grynder hade mycket fria åsigter, men detta blef honom för starkt, i synnerhet därför att han inte begrep hvarför karlen stod och predikade för *honom*.

»Det är väl det att Gustaf blef prest, som ni egentligen hade emot honom,» sade han sträft, då Karl slutat.

»Nej, alldeles inte,» sade denne lugnare.
»Den saken tycker jag inte rörde andra än honom sjelf. Hvad vi ha för yrke betyder i sjelfva verket bra litet — hufvudsaken är att vi egna oss åt det med all vår kraft. Då och endast då kan man uträtta något. Men Gustaf uträttade platt ingenting, därför att han förrådde sig sjelf.»

»Det är ju fraser, det der,» invände konsuln myndigt och hett. »Gustaf var en både angenäm och talangfull man.»

»Låt gå för det!» blef svaret. »Men hvad som är uppenbart är, att det inte är folk af hans kaliber, som verlden har bruk för. Han skulle ha lärt sig att arbeta, det är hvad som fattades honom. Ty hvad vi behöfver är just medvetande om att vi ha kraft, att vi ha den inom oss sjelfva — vet vi det, så bli vi muntra och modiga. Jag är en simpel karl, som är stolt öfver att gå klädd i arbetsblusen. Men mina åsigter, dem har jag lefvat mig till och därför har jag rätt att tala ut dem.»

Konsuln hörde på. Med ena handen svängde han ridspöet, med den andra kramade han ett papper i kavajfickan. Det var vinlistan till en middag, han förberedde. Han hade ämnat bjuda målarmästar Borg också — för släktskapens skull — men nu uppgaf han den tanken. Det skulle tusan ha en sådan råbarkad underklassist med på sin middag! Den karlen vore i stånd att förstöra hela nöjet — 'jag har rätt att tala ut' — ja bevars, men inte hemma hos undertecknad.

Bror Gustaf var, trots sin ekonomiska kortsynthet och sin olycka, en helt annan slags karl.

När målaren slutat sitt andragande, stod konsuln tyst en stund. Derefter såg han sig omkring, pekade med ridspöet uppåt taket och frågade, om det skulle bli reliefer i hörnen. Så gick han efter ett ganska stramt farväl.

Karl rörde vid sitt buckliga hattbrätte — ganska stramt äfven han. Och konsuln gick utför trappan i sina ridstöflar och sin eleganta ridrock, sjelfmedveten och belåten med sin värld.

»Ser ta' mig fanken ut som en doggegare,» tänkte målarmästarn, der han stod och såg konsulns rygg i trappan. Han klättrade sedan upp på ställningen och återtog sitt arbete.

Men han hvarken gnolade eller hvisslade i dag, som han eljest plögade, medan han svängde penseln.

STEN.

I.

Stens moder var dotter till gamle prosten Cavallius i Broby. Hennes barndomshem var den åldriga, mörkröda bygningen nedanför kyrkan, der backen sluttade åt sjön till. Temligen obetydlig var prestgården att se på, med högt tegeltak och långa, tomma väggytor mellan de vitkantade fönsterna. En landtlig farstukvist med två tjockmagade pelare bar upp den lilla klumpiga balkongen utanför gästrummet. Framför låg gården med en liten, rund gräsplan, med flygelbyggnaden, boden, hundkojan, gungbrädet — och trädgården låg bakom, stor och skuggrik, något igenväxt och förvildad, som far helst ville ha det. Han tyckte om att gå i gräs hellre än på krattade gångar, och hellre än att klippa träden böjde han sig under grenarna, när han spatserade i trädgården, som han utvidgat och der han sjelf var trädgårdsmästare.

På Broby fans trefnad och gästfrihet i öfverflöd. Hvem som än hittade dit, så var

han välkommen. Prostens gammaldags breda soffa rymde ett dussin herrar, på hörnhyllan stodo hederliga gamla porslinspipor i halfcirkel, och toddyvattnet plögade icke låta vänta på sig länge.

Vid middagarna höllos humoristiska tal vid lämplig anledning, och det kunde till och med hända — vid högtidliga tillfällen — att gamla farmor steg upp och med sin späda röst sjöng en strof för skålen.

Och om sommarkvällarna, då man satt i 'grottan', en berså, nedgräfd i en kulle, med utsigt öfver sjön ända bort till tegelbruket, då knäppte far på gitarren och sjöng Franzén eller Crusell.

Han var godmodig och gladlynt. Lifvets sorger komma okallade, det fordras att möta dem med gladt, undergifvet sinne. Derfor tag vara på lifvets solsken för att kunna bära dess tunga.

Han var vänlig och vek. När dottern blef förlofvad — endast aderton år gammal —, kostade det henne också många tårar att hon skulle lemna sin gamle far, den bästa människa i världen.

Josefines fästman var af ett helt annat slag än prosten Cavallius. Häradshöfding Kassel var stel och allvarlig till sitt sätt, en man som ingaf respekt och som var ovan vid motsägelser. Fästmän såg upp till honom från första stunden han uppträdde inom hennes verld, och han behöfde aldrig påminna henne om sin öfverlägsenhet.

Men det var mellan sin fader och honom, hon måste välja.

Hennes bröllop firades en solvarm sommar-
dag. Annandagen var stor bjudning, hela trak-
ten hade samlats på prostgården till den glada
festen. Man spelade som bäst upp en vals ute
i salen. Prosten hade gått in i herr-rummen för
att se om brädspelsborden. Då hör han ett fra-
sande, och in kommer »ungmor», röd om sina
ögon. Som ett hjälplöst barn tar hon den gamle
om halsen.

»Hvad är det, pullan min?»

»Alfred vill inte låta mig dansa.»

»Hvad är det för tokerier? Skall inte flickan
få njuta af en oskyldig glädje, som hör hennes
ålder till?»

Gubben var riktigt förargad, när han yttrade
detta till sin måg.

»Inte som *min* hustru,» svarade denne mycket
lugnt och såg med en puritans blick ned på den
verldslige gamle. Denne ville säga åtskilligt,
men det var så mycket, så att han nöjde sig
med att säga ingenting. Men när Alfred tagit
sin hustru under armen och de båda gått ut för
att representera, mumlade gubben efter honom
ett enda ord: »Plebej!»

Sedermera sågo fader och dotter hvarandra
sällan, men postväskan förde ofta till Broby
små undergifna och barnsligt kärleksfulla bref
från häradshöfdingens fru. Herrskapets hem i
Stockholm undvek prosten efter att ha besökt
det en gång, och att husmodern skulle lemna
sitt hem var stridande mot Alfreds principer
och kom sålunda ej i fråga.

Der lefde de från början tre man högt. Häradshöfdingens äldre ogifta syster — mager och ful och obetydlig — hade nu som förr sitt gifna hem hos brodern, var sjelfskrifven till sällskap och hjälp åt sin svägerska. Hon var med om att sköta hushållet, sydde för öfrigt perlbroderi för egen räkning, var stillsam och oförarglig och sade just aldrig något, som var att fästa sig vid.

Josefine förändrades betydligt, sedan hon blifvit gift. Den barnsliga glädtigheten ströks förundransvärdt hastigt af henne, då den ej längre hade Broby anspråkslösa gammaldags hemtrefnad till omgifning. Hon slutade upp att spela piano, att sjunga faderns visor, ty sång och spel störde Alfred i hans arbete. Och då Alfred arbetade, då smögo husets öfriga medlemmar tyst på tå, dörrarna skötos försigtigt igen och man läste ej upp några lås annat än med klappande hjerta. Alfred fick inte störas, det var första regeln i hemmet. Hans arbete var ju medelpunkten i allas deras lif.

»Hvad du måtte vara lycklig!» hände det att ogifta väninnor hviskade åt unga frun, när hon tog emot dem i sitt hem, der allt var prydligt, gediget, oskadadt.

Hon var på det hela taget nöjd med sin lott, och ibland föreföll det henne, som hon verkligen *vore* lycklig. När hon såg små barn springa och leka i Karl den trettondes torg, hörde deras glada rop och deras joller eller såg små ansigten från något fönster titta ut på

gatan, då drog en varm sky öfver hennes ansigte, och om natten drömde hon, att hon hade invid sig en liten varelse, som var en del af henne sjelf, som var hennes tillhörighet och hennes allt och för hvilken hon var allt — och då lutade hon sitt hufvud intill sin man och lade sin kind helt lätt emot hans axel. Men Alfred sof korrekt och lugnt utan att drömma.

Då hennes lynne blef svårt, då hon blef nyckfull och retlig och ingen förstod sig på hennes idéer, smålog han beskyddande men förströdt, ty han hade just då en boutredning, som upptog honom helt och hållet. Han hade inte tid med henne, hon fick sitta ensam med sitt hopp och sina tankar, ty nu höll sig systemen undan, och det var nästan som om hon börjat skämmas smått för sin svägerska.

Hon tog småningom befälet i huset. Unga frun höll sig stilla, hade svårt att röra sig, brydde sig nu föga om hushåll och allt sådant. För henne fans blott ett att tänka på.

Ju längre det led, dess mera skämdes svägerskan, der hon gick med sin rodnande smala näsa och tog fram ur skafferiet.

Och de dagar, då lille Sten kom till, var hon ovanligt snäsig ute i köket. Inte hjälpte hon den sjuka mer än med det allra nödvändigaste, utan när hon inte ordnade med pigorna, höll hon sig inne på sitt rum med dörren stängd.

2.

Sten växte upp. Han lärde att frukta sin fader och hans rotting, han blef trotsig och trumpen, han kunde tvingas, men det han en gång fått i sitt hufvud, det stannade kvar der. Förmaningar båtade till intet, lika litet som hotelser. Han bet ihop tänderna och sade ej ett ord, teg i tyst trots, som retade fadern och förskräckte modern.

Hon grät förtviflad ibland, ty det hjälpte inte hvad hon än sade åt gossen. Fasthet bet inte på honom lika litet som stränghet, han bad och tiggde, tills hon uttröttad gaf med sig för att få fred för en stund.

Ibland började hon gråta, när han var allt för envis. Då ångrade han sig genast och skulle gerna tagit henne om halsen och bedt henne ej vara ledsen, men det blef aldrig af, ty han var inte van vid sådant — och att be om förlåtelse — nej! Han blef stående, ond på sig sjelf — och så fick han hvad han ville men var inte nöjdare för det.

Men då han någon gång såg modern komma ut från faderns rum, beherskad, lugn, men så fort dörren var stängd brista ut i gråt, ohejdad, barnslig gråt, då blef han blek af vrede och ryckte modern i klädningen:

»Mamma — jag skall aldrig mer kalla pappa för pappa.»

Men modern blef förskräckt och fann att Alfred hade rätt. Gossen *måste* uppfostras med strängt allvar, hans hårda sinne böjas i tid.

Han lefde som under polisuppsigt, alltid rädd att något skulle uppdagas. Ty der fans alltid något att uppdaga. Han gick på svag is och föll i, fick anmärkningar i skolan, var med om alla slagsmål i »torget» och hade en oemotståndlig böjelse att, trots förbud och varningar, sällskapa med sämre folks barn. Ett våldsamt, häftigt, oregerligt lynne.

När han blek af vrede kom hem och berättade om något uppträde från skolan, någon orättvisa, någon våldshandling — han hade alltid ordet färdigt — från magistrarnes sida, då blef modern förtviflad och fadern skakade bekymrad sitt hufvud. Gossen hade ju godt påbrå och var uppfostrad i ett strängt allvarligt hem. Hvar fick han dylika idéer ifrån?

Sjelf ansåg fadern sitt lif i viss mån förfeladt. Pligttrogen var han, outtröttligt arbetsam, utan invändning fogande sig i det bestående. Men han var orygglig i sina principer, var i hvarje tum en karaktär och tvekade ej att öppet tala ut sin åsigt, då han ansåg det vara hans skyldighet.

Derför fick han tidigt ovänner. Hans kamrater gjorde fortare karrier än han sjelf. De som förstodo att sköta sig blefvo hans förmän,

man motarbetade honom, han steg aldrig högre än till byråchef, trots de lysande löften han gifvit, och sedan han en gång vågat motsäga konung Karl sjelf, upplysa honom om att han hade en skef uppfattning i en befordringsfråga, så hade han ej mycket att hoppas på den högre embetsmannabanan.

Då han blef pensionsmessig, tog han afsked.
Sten ärfde hans fasthet.

Men trotset?

Ingen tänkte på att det var det undertryckta i moderns karaktär, det hos henne som ej fått luft, det som kväfdes, att det var detta, som hos barnet blef till ett medfödt hat mot alla bojor, till trots mot allt som ville hämma den enskildes utveckling.

Under låg vekheten, rent af svaghet. Men af moderns håg för orkeslöst drömlif fans ej spår hos sonen. Han behöfde alltid fast mark att stå på.

Någon att trygga sig till hade han aldrig i ungdomen. När han fick egna tankar, voro de alltid af sådant slag, hvarom modern sade, att »så der fick man inte tänka», och visade han någon entusiasm, kom fadern genast med kall dusch. Modern var alltid beredd att tro att han gjort något illa, hon lefde i en oupphörlig misstänksamhet mot hans farliga, dåliga anlag, och fadern retade honom genom sin bitterhet, genom det mistroende, han öppet uttalade mot människorna.

Sten fick tidigt håg att komma ut i världen, »der man tar emot vanartiga barn». Bort ville han från hemmet men visste aldrig hvad han ville bli, och därför gick han den vanliga lunken genom skolan — under hundra konflikter med rektor och lärarekollegium, hvilka alls ej imponerades af hans högstämda frihetsbegär, frihet för tanke och för tal, för den unge i skolan liksom för den gamle ute i lifvet.

Han studerade allt annat än det föreskrifna, som kunde vara af nytta i examen, han blef brådmogen i kunskap om samtidens fria forskning, han kände Buckle, Spencer, Georg Brandes, ifrade för det fornnordiska, för isländska och sagor och kallade latinets ett rövvarspråk. Han höll frihetstal i skolans litterära förening, med påföljd att den blef upphäfd, och så tog han i vederbörlig ordning studentexamen och for, som fadern ville, till Upsala för att gå den lärda vägen.

När han kom tillbaka hem under den första ferien, blef det häftigare sammanstötningar än någonsin. Sten sade sin fader midt i ansigtet, att denne, som lärt honom att alltid tala sanning och att visa karaktärsfasthet, borde vara glad öfver att han följde dessa läror, att han häfdade sanning och frihet, höll på sina rättigheter att tala ut sin tanke, sin egen och ingen annans, att han ville stå för sig sjelf och aldrig stämma in i eftersägarnes kör.

Men fadern, som nu var gammal, blef ond och sade kallt, att den som inte ville uppföra sig som folk, han hade den enda utsigten att bli en odåga.

Sten kom sedan sällan hem.

Han skaffade sig konditioner för somrarna. När han kände sig oberoende och var ute i lifvet, blef han glad och ungdomsfrisk, och då han på landsbygden råkade ihop med Figge och andra sorglösa existenser ur en ung konstnärsvärld, så kom han att taga del i ett lustigt kamratlif utan skuggor, ett sundt och friskt lif, som gjorde honom till en annan människa.

Figge var just den kamrat, han nu behöfde. Alltid sorglös och livvad, full af kvicka infall, pojkkaktig, fullkomligt oberörd af denna världens skuggsidor och vedervärdigheter. Sten följde honom på en månads studieresa, och då de båda sedan råkades i Stockholm höll Sten mest till i Figges sneda och trånga vindskammare, medan Figge målade, filosoferade på sitt eget vis och sjöng skånska visor.

Och efteråt kunde de drifva omkring arm i arm till långt in på nätterna, Figge språkande hit och dit i alla väder, nöjd med hela världen, om han blott fick sin toddy och en bit mat, Sten flammande upp vid hvarje anledning, alltid hetsig men lätt blidkad, mer och mer pojke för hvar dag han tillbragte i Figges sällskap, slutligen — som Figge uttryckte sig — »yngre än de allra flesta».

När han yttrade någon kvickhet, tog Figge med vördnad af sig hatten och bugade sig högtidligt för »skriftställaren» — skriftställaren var Stens vanliga vedernamn. Hvarpå de båda ungdomarna kunde — om det var sent på aftonen — hoppa efter garnhärfvor, som hängde under skylten utanför någon bod — eller gåfvo de sig till att springa på tunnorna, som lågo på Skeppsbron i långa rader.

Allt hvad galet var. Figges sällskap gjorde Sten hejdlöst, våldsamt uppsluppen. Det var så mycket inom honom, som behöfde utlopp. —

I Upsala fortsattes de fria studier, som redan i skolan dragit Sten till sig med helt annan kraft än de föreskrifna kurserna. Han slöt sig utan ringaste tvekan i valet till en liten krets af radikala studenter, lekte nihilist, diskuterade socialismens berättigande och framtid och höll oförskräckta tal om det blifvande samhället. Det blef hos den unga kretsens medlemmar öfverdrifter i lifvet som i åsigterna, och det hände nog att Sten, öfvermodig i ord som han alltid var, fick smälta mer än en öfverlägsen pik för sin stadighet på vissa områden. Ty i sällskap med andra än kamraterna var han blyg och kvinnor undvek han.

Kamraterna förstodo att lefva, bland dem funnos blaserade exemplar och likaledes satiriskt anlagda individer, som mest för att roa sig sjelfva och förarga vederbörande voro så häftigt radikala och äfven så högröstade som möjligt. Verl-

den var för dem gammal och krank, behöfde kraftig medicin, var i sjelfva verket föga att hålla på.

Men Sten hörde till de »ljusgröna», till dem som hvad de än voro, inte voro de färdiga med lifvet, som trodde med naiv tvärsäkerhet på sin uppgift och som med hänförelse kastade sig öfver den.

Sin verldsåskådning hade han läst sig till, hänförd öfver detta nya, hvars dag bröt in, detta för honom nya, som bar så kraftiga frön till det kommande århundradet, den nya världen. Han tog det liksom han i barndomen tagit den åskådning, modern och småskolan gifvit honom, utan invändning. Han blef det ungas kämpe, därför att han kände sig eldas af detta starka kraf på sanning i lifvets alla förhållanden, detta rop på ljus och mera ljus, på tankens obegränsade frihet, hvar menniskas rätt att utveckla sig i möjligaste mån för att gagna det stora, menskligheten, framtiden.

Det var hänförelsens, hoppets, trons tid. Sten var ung, det fattades honom hvarken stridslust eller sjelfkänsla, och kraft hade han att slösa med i hänsynslöst öfvermod. Han hade likaledes alltid ett behof att gifva sig helt åt sin sak.

Det var en jäsningens, brytningens tid, han kommit midt upp uti. Han greps af tidsfloden, valde sin ståndpunkt, kastade sig in i striden.

Han skref en liten samling skizzer, som väckte uppmärksamhet men äfven harm, därför att han inte brytt sig om att dölja, att det var kända samtida personligheter han visat fram. Han var oförsonlig mot allt hvad humbug hette. »Den skall ritas af, komplett ritas af», skrek han och slog näfven i bordet, när man berättade fula historier om folk med socialt anseende. *Då* var han inte blyg. Och på historier af det slaget var det ej heller brist.

Hans föräldrar hade flyttat till en småstad, der de kunde lefva billigare än i Stockholm. Sten skref till fadern om sitt beslut att lemna Upsala, der han redan vistats tillräckligt länge och der han hade ingenting mer att göra efter det beslut han tagit för sin framtid.

Svaret, han fick, var kort och kallt: han skulle inte kunna lefva på det arf, han hade att vänta, när fadern fölle ifrån, utan han var nödsakad att välja ett yrke, som kunde försörja honom. »Akta dig,» slutade brefvet, »att du icke en dag står alldeles utan framtid.»

Han förstod att fadern betraktade honom som ett förloradt subjekt. Han insåg att nu gälde det ett afgörande för lifvet. Brände han sina skepp nu, så finge han reda sig bäst han kunde. Men han finge också gå sin egen väg.

Han afslog tvärt faderns anbud om fullständigt underhåll, till dess han tagit sin akademiska examen och var kompetent att inträda i statens tienst. Han brände sina skepp.

Hans fader lefde ej länge efter denna brytning. Byråchefen Kassel hade varit sjuklig under det sista året, hade blifvit en bräcklig gubbe, som slöt sig inom sig sjelf i bittra tankar på hvad lifvet lofvat honom och hvad det gifvit. Det var utan saknad han sade verlden farväl.

Sten kom till hans begrafning och reste strax efter densamma. Med modern kom han sedan ej i närmare beröring. De båda voro alltid främmande för hvarandra.

Det lilla arf han fick, ville han använda till en omfattande studieresa, som kunde räcka i ett par år. Sedan skulle han återvända, rustad till det stora slaget.

Alldeles af en slump kom han en dag att följa med en kanalbåt ett stycke på dess färd genom Östergötland. Och på båten gjorde han bekantskap med grosshandlar Isak Broms och dennes syster Aimée, som voro på väg till Lysekil, der deras anhöriga, gamle plåtslagarålderman Broms med familj, väntade dem.

Det var en förtjusande färd i den soliga sommardagen.

Sten kom snart efter till Lysekil.

Och när han reste derifrån, var det till Stockholm, han styrde sin färd, och ej söderut. Han skref kort derefter till Aimée, att han ämnade gå in i en frisinnad tidning, som en kamrat höll på att uppsätta. Han hade beslutat bli medborgare i hufvudstaden. Studieresan blef instäld, framtidsplanerna hade tagit en helt ny rikt-

ning, han hade fått andra utsigter, andra mål, annat att tänka på än förr.

Han var förlofvad med Aimée.

3.

Familjen Broms hade bytt ut Särö såsom sommarställe emot Lysekil allt sedan det året, då Aimée råkade grosshandlar Müller och helt oförmodadt blef förlofvad med honom.

Det var tre år sedan dess. Mean var nu fyllda tjugu år.

Hennes ställning i hemmet hade blifvit en helt annan efter den der julaftonen, då hon slog upp sin förlofning. En så oerhörd tilldragelse i det gammaldags borgerliga, alltid korrekta huset hade rört upp så grundligt och så plötsligt, att hela hemmet efter den dagen fick en ny pregel.

Först blef det som hade ett dödsfall timat i huset. För att inte väcka pinsamma tankar och minnen, halfva anklagelser, dolda förebråelser, gick man ur vägen för hvarann, undvek att tala om hvad som händt, kastade sig med ifver in på andra samtalsämnen.

Modern var ännu vänligare och blidare än förr, ingen kunde säga att hon ej fullgjorde sin skyldighet, huru förhållandena än gestaltade sig

omkring henne. Om det innerst grämde henne att hon till den grad kunnat misstaga sig på sin dotter, och att det inte varit *hon* som rådt, så visade hon åtminstone aldrig sina känslor i den riktningen. Hon talade till Aimée lika mildt som alltid, med mindre myndighet än någonsin. I hennes sätt mot dottern var det ett tyst medgifvande, att »barnet» inte längre var något barn och behöfde bli behandladt som sådant. Hon frågade Aimée till råds, — det hade förut aldrig händt — frågade hur hon ville ha det, hvad hon tyckte om det tyget eller den hårklädseln, om hon var hågad följa med på den ena bjudningen eller den andra, med ett ord visade henne hänsyn som aldrig förr.

Men något egentligt närmande kom likväl ej i fråga. Det hade alltid varit så i familjen, barnen växte upp i herrans förmaning och vördnad för sina föräldrar, men der var en gräns, hvaröfver man aldrig gick, helt enkelt därför, att det inte kom i frågan att man skulle öfverskrida den.

Men stelt var visst inte umgänget i hemmet. Man hade en stor umgängeskrets, och den vidlyftiga våningen en trappa upp i det gamla huset var allt som oftast upplyst till fester, stora eller små, för familjen och vännerna.

Fadern, gamle åldermannen, var som alltid fridsam och belåten med sin verld. Han hade nu helt och hållet öfverlåtitt plåtslageriet åt Isak, skötte sin egendom — Skeby, ett par mils jern-

väg från Stockholm — och upptogs mycket af sitt frimureri, der han uppnått nionde graden. Var der någon misshällighet i huset, så inte kom den fram till hans öron. Pappa hade sitt och han behöfde vara i ro, när han kom hem från Skeby eller från »logen».

Means plötsliga brytning den der julaftonen, som man aldrig talade om, hade uppskakad den gamle mer än de andra anade. Han hade tillbragt större delen af julnatten sittande i en soffa i djupa funderingar, och när han äntligen lade sig var det med fast föresats att bli »barnets» verkliga vän, att ständigt hålla ihop med sin lilla pulla.

Han försökte och hon gjorde långt ifrån något motstånd. Men det blef inte stort annorlunda dem emellan än det varit förut. Gubben var aldrig talträngd, och flickan var nu skygg och mera inbunden än förr. Fader och dotter kunde aldrig komma hvarandra in på lifvet.

Han gjorde henne små vänliga öfverraskningar, kom hem med prydnader till hennes rum, skickade upp blommor, presentade henne en ny, modern möbel, och när han var rest öfver till Danmark, skref han till och med ett litet bref till henne — det hände eljest aldrig att gubben Broms skref bref, utom i affärer och knapt ens då. Men Mean fick en hel sida och slutet var till och med på vers, så att hon fick tårar i ögonen, då hon stafvat sig fram genom

de skämtsamt barnsliga raderna, som gamla pappa brytt sin hjerna med.

Means gifta syskon voro som förr 'främmande' i huset. Syster Alma, gift med baron Gyllenhjelm, löjtnant vid gardet, hade sin särskilda umgängeskrets och syntes sällan till. Bror Isak råkade pappa dagligen på kontoret, tittade ibland upp i våningen och skrattade sitt jätteskratt, så det genljöd i de stora rummen — alltid pojkaktig och bullersam, alltid sysselsatt, alltid inne i nya affärer, han var mest grosshandlare, plåtslageriet skötte sig sjelft, gick af gammal vana — och Klara, hans hustru, kom också upp ibland och ståtade i sina eleganta kostymer, pladdrade om sina fina bekantskaper eller visade hur nätta hennes små flickor voro i deras pariserkappor.

Syster Nina, som var mest jämnårig med Mean och som hållit mest ihop med denna, var borta i pension i Schweiz — och lille bror Per gick i skolan och skulle bli sjökadett, om han bara växte först. Ty ännu dugde han till intet annat än till förladdning, som Isak plögade säga för att reta pojken.

Mean hade aldrig haft sin frihet i sådan grad som under dessa år. Hon kom och gick utan att man som förut höll kontroll öfver »barnets» görande och låtande. Men ibland föreföll det henne som om hon stält sig utanför, som brydde man sig inte om henne. Och fast det just var en sjelfständig ställning hon sträfvat till, så var

detta ändå en smula förargligt. Det var alldeles slut med hennes roll af familjens solsken, hon lekte inte mera, väckte inte munterhet som förr genom sina barnsliga påhitt och kunde nu inte vara själen i småsyskonens lekar, deras outhärliga rådgifvare och outtröttlig akamrat.

Hon var stor nu. Hon var ej mera stel och nyckfull som under den korta, påtrugade förlofningens tid, var ännu mindre barnet från fordom. Men nervös och klen var hon, »uppfostrad till bleksot», kunde Isak säga på sitt skämtsamma manér, och när han det sagt, pep han Klara i veka lifvet, så att hon fnittrade till — det var deras sätt, — och hon slog honom på fingrarna och frågade skrattande, om han inte någonsin ämnade bli folk.

Ibland grubblade Mean öfver sättet att kunna uträtta något i lifvet, nu då hon var fri, då ingen satte sig emot hennes önskningar, då hon fick lefva sitt eget lif, som hon ville.

Hon hade börjat med ett och hvarje, läst språk, hade målat litet och skurit i trä, hade spelat mycket och var ofta uttröttad, när aftonen kom, så att hon inte orkade följa de öfriga på deras bjudningar.

Men hon var inte ihärdig. Då hon väl kommit sig in i något ämne, tröttnade hon vid det och upphörde.

Nöjd var hon knappast, hon visste ej rätt hvad det var som fattades henne. Hon fick ju allt hvad hon ville.

Bäst trufdes hon ute på Skeby, der kände hon sig mindre ensam än bland allt folket, som kom och gick hemma i staden, i det stora gamla huset, der det ständigt var främmande.

Ensam var hon och hennes drömmar, hennes längtan, var hennes ständiga sällskap.

Nu hade hon talat om allt detta för Sten. De sutto i gräset, i en liten dal med kry växtlighet mellan klipporna, hon med sina händer i hans knä och med sitt hufvud, befriadt från hatten, lutadt mot hans arm.

Hon hade talat om hur barnsligt hon lefvat fram sitt lif, hur hon knappast gjort annat än lekt. Talat om hur man öfverrumplat henne, om den brytning, förlofningen, den halfårslånga förlofningen medfört, om sitt jäsande trots, om de vaknande tankarna, den ständiga, tysta harmen. Om den julafton, då grosshandlar Müller gick sin väg, förnärmad, om hur tomt hennes lif ändå varit sedan dess, derfor att hon behöfde någon, ej blott att hålla af, ty det hade hon nog, utan att trygga sig till, att förtro sig åt, att dela sitt hela lif med och att lefva för.

Nu var allt annorlunda. Nu var hon så lugn, så lycklig som aldrig förr, nu först var hon sig sjelf, lefde sitt eget lif.

Var det sant, allt detta, var det ej en dröm, som hon snart skulle vakna ur till den gamla verkligheten?

Hon önskade ingenting, hon saknade ingenting. Om *han* blott höll af henne, om hon finge sluta sig till honom, helt och hållet — och alltid.

Eljest — eljest ville hon inte lefva, *kunde* visst inte lefva.

Hon lutade sitt hufvud till hans bröst och han strök sakta öfver hennes burriga hår — med en smeksam rörelse, som sade att han i henne funnit sitt lifs lycka, och att hans tacksamhet för detta rena hjerta, som han fått, för denna hängifvenhet, så tillitsfull och utan gränser, nu var hans enda känsla.

De sutto länge, de två, tysta der borta i dalens frid, långt ifrån verldsvimlet, i den stilla sommarkvällen, då stormarna tystnat och då solnedgången kastade ett skimmer af guld öfver det fattiga landskapet, öfver den kala bergsträckan framför dem, öfver hafsviken och båtarna, som lågo i rader nedanför badhuset, alle samman med de hvita seglen uppe för att torka.

Sten talade om deras framtid, om sina förhoppningar, om allt hvad som väntade, allt han hade att fordra af lifvet. Ja, fordra! Vi veta ej, hvilken rikedom lifvet för med sig — därför att vi inte lärt att trotsa oss till den utan nöja oss med små sträfvanden och äro färdiga att resignera, när första motgång kommer. Man har lärt oss att vi ingenting *kunna* uträtta, och derfor äro vi nöjda med att ingenting göra, derfor har också lifvet så föga värde för oss.

Sten var uppfostrad i dessa läror. Men han *skulle* krossa alla hinder, framtiden var hans och lifvet skulle inte räcka till för allt som grodde och jäste i hans unga sinne. Han var både hoppfull och ärelysten, för honom låg världen öppen att eröfra och han var starkare än någonsin nu, då de voro två att utkämpa striden tillsammans.

4.

»Nu ska vi börja hvardagsläpet.»

Sten och hans unga fru stodo på ångbåtsdäcket, medan båten för sakta maskin närmade sig Stockholm från Mälarsidan.

De återvände från sin bröllopsresa. I två veckor hade den varat, och den hade fört dem hit och dit omkring ute på landet, de visste knappast hvar de hållit hus.

Ett stycke hade de farit på samma kanalbåt, der de första gången sett hvarandra, för ett år sedan — den der oförgätliga dagen. Vid en sluss, hvars namn de glömt eller aldrig haft reda på, hade de till följd af ögonblickets ingifvelse lemnat båten åt sitt öde, hade haft en rolig festmiddag — på tu man hand naturligtvis — i en berså i en småstad, hade fotograferat sig i grupp — »amerikansk fotografi» för femtio öre — på

en marknad, hade blifvit bjudna ut till en egen-
dom på landet men hade rymt hals öfver hufvud
på jernvägen i hopp att inbjudaren ej skulle
komma i håg hvad de hette. Allt samman
hade varit ett enda stort pojkstreck, en lustig
parentes i deras lif.

Men nu skulle hvardagslifvet börja.

»Släp? Fy skam, så du säger!»

Den unga frun såg alls inte ut att vara
hågad för något släp. Hon stod på däckets med
händerna hopknäppta om hans arm, i sin eleganta
resdrägt, åtsittande, bekväm, med den koketta
hatten med skärt flor öfver det ostyriga håret,
resväskan i rem öfver axeln — man var turist
— eld i blicken, smil på läpparne och kin-
derna i rosafärg, näpen som en teateringenuie på
bröllopstripp.

Ångbåten lade till. Der var ingen nere
och tog emot dem, ingen visste att de unga tu
skulle komma just i dag. Det var det allra
roligaste, rent af förtjusande att komma så ovän-
tadt, att få rå sig sjelf, helt och hållet få rå sig
sjelf!

Och att få åka hem, till eget hem, hans och
hennes! Mean lutade sig intill Sten och skäm-
tade öfver att hon for i åkardroska. »Det skulle
mamma se! Mamma åker aldrig annat än i
egen vagn. Det var en gång — vet du —
de hade varit ut på Djurgården en Bellmansdag
och voro rent uppgifna af trötthet. Inte en
stol att få. Men mamma *gick* ändå hem hela

den långa vägen, hellre än att taga en åkare. Det passade sig inte, det hörde inte till hennes vanor.»

Men Mean var sin egen herre och åkte med åkare bredvid sin egen brumbjörn — det namnet hade Sten fått under förlofningstiden som belöning för att han hittat på att kalla henne »pysen».

Kofferten stod framför dem på kuskbocken. *Aimée Kassel* stod der ingraveradt. Hvad var det för en som hette så? Hvad det såg löjligt ut. Hon nöp honom i armen och nickade skälmsk och smått rodnande till *herr Kassel*.

En gång hade hon varit van att åka i hyrvagn, också vid sin fästmans sida — han hette Müller.

Det hade varit så outhärdligt att tänka på att hon varit förlofvad en gång förut. Hon måste blygas för det, mera än någonsin, sedan hon lärt känna Sten. Men nu, sedan hon blifvit gift, hade hon glömt den tiden, helt och hållet strukit bort den ur sitt minne, — det var en annan, var inte hon. —

De ungas hem hade omtänksamma släktingar ställt i ordning. Smått — om man jemförde det med de stora rummen i pappas gamla hus — men bekvämt, modern elegans, en riktigt utsökt liten våning, allt samman brudgäfvä från Means föräldrar. Sten hade ej kunnat hindra detta, fast han gerna velat sjelf gifva Mean hennes nya hem.

Mean hade sett alla sakerna förut, men inte ordnade i rummen. Förtjusande, stilfullt! Hvar enda nödvändig liten sak hade mamma kommit ihåg. Ingenting fattades, allt stod på sin plats, ingenting var glömdt! Hvita, nedhängande gardiner för fönsterna — försök bara att titta in, ärade grannar! Mattor, mjuka draperier för dörrarna, små antika skåp med målade glasrutor, — och den lilla prydliga pendylen i sängkammaren, som slog så tyst och mjukt och diskret, som vore den rädd att störa.

Hon sprang och tittade öfver allt och drog honom skrattande med sig, brumnallen. Hon fick honom uppspelt som hon sjelf var, och de skämtade och nojsades som ett par barn, båda två.

De åto en finare supé och gingo igenom sina pojkestreck och sitt syndaregister från den lyckligt afslutade lustresan. Och den påminte Sten om Figge, — det var det roligaste pysen visste, när hon fick sin man att berätta om hans upptåg och galenskaper från »den tid, då han var ung». Och då kom alltid Figge med. Sten berättade om deras gemensamma studieresa, som knappast gälde studier, om när han kom åkande velociped ned på ångbåtsbryggan och styrde rätt i sjön för att förarga småstadsborna, och om hur Figge stod på badhustaket och hurrade, när de skildes åt, och slutligen hoppade på hufvudet i sjön, fullt påklädd.

»Men så roligt hade ni inte, som vi ha haft?» frågade pysen.

Barnungar förblefvo de nygifta i ett par veckors tid. Sten kände alls ej igen sig, och såväl unga herrn som unga frun skämdes grundligt, när pigan kom in och fann husmodern uppsatt på linneskåpet — eller när de fingo söka henne genom hela våningen för att slutligen hitta henne i herrns garderob, der hon gömt sig, utklädd till tomte i en gammal maskeradkostym, som hon tagit på sig för att skrämmanallen.

Då jungfrun, som för öfrigt hade till vana att alltid komma olägligt, gått sin väg, togo de båda ungarna hvarann i hand och skrattade hejdlöst men dämpadt, så det inte skulle höras ut i köket. Ty opassande buro de sig åt, det var uppenbart, men hvad skulle man göra, det var så förtjusande roligt!

»Se inte så der näpen ut, för då svarar jag inte för att jag inte blir kär i dig,» hviskade han, då han skrattat sig trött.

»Det blir visst ömsesidigt,» sade lilla tomtten, der hon stod med sin röda toppmössa öfver hårets burr.

»Den der nallen var den enda jag ville ha — och just honom fick jag, det är bra lustigt. Han är den bästa som fins i hela verlden och jag är så öfverlycklig. Jag tycker mera om honom för hvar dag, skall jag tala om. Jag känner mig så lugn och trygg, när jag har honom.»

Och då de satt sig att hvila, hviskade hon:

»Det är verkligen märkvärdigt att det inte har gått öfver!»

Och han nickade till rödlufvan, så fullt och helt lycklig, att han inte ens tänkte på hur lycklig han var — först långt efteråt visste han det. Ingendera tänkte på framtiden, på att det kunde bli annorlunda. De togo hvar dag som den kom, lefde för hvarandra, längtade efter hvarandra och hade sitt nöje i att uppoffra sin vilja för den andras — det föll dem aldrig in att det ens var någon uppoffring.

»Får du ångra det här,» säger Sten slutligen allvarsamt och vekt, i det han kysser sin lilla tomtes hand, »då är det mig, du misstagit dig på. Ty jag är säker på dig.»

5.

För första gången efter bröllopet voro de skilda åt. Mean hade följt med Isak och Klara ut till Skeby lördag middag, och på söndagsmorgonen kom Sten för att hemta henne.

Han möttes af all ungdomen uppe på kullen vid de båda granarna, trädgårdens utposter, två åldriga jättar, hvilkas mossklädda grenar bildade ett tätt, rundt och jämt tak öfver trädgårds-

stolarne och kväfde all grönska under sig. Men rundt omkring dem blommade höga hundlokornu på försommaren, och gräset var frodigt och mjukt.

Klara och Alma och de tre kusinerna jämte Per och ett par uppvaktande ungherrar, stodo der på utkik efter Sten. Pysen var också tillstädes i ljus sommardrägt, liflig och munter, viftade med sin näsduk emot honom, som Sten var van att se henne, då han plägade komma dit ut till Skeby under förlofningstiden.

Och hon knäppte sina händer fast om hans arm, som hon brukade. Det skulle bli förtjusande att få rå om honom här hemma på Skeby igen.

Hon var munterheten sjelf. Hon skämtade med Isak, som, trygg och godmodig, aldrig var svarslös och alltid hade roligt åt att munhuggas, hon kastade spjut och sköt med pilbåge med Per, som ute på landet var sportsman, hon fnittrade och pratade tok med de andra flickorna. Ja, hon var och förblef så uppspelt, barnet, att det blef den lifligaste opposition, då hon kom att fälla ett ord om att Sten och hon ämnade resa med första tåget på måndagsmorgonen.

Nog kunde väl Aimée stanna ett par dagar, menade mamma från sin hvilstol.

Det var efter middagen. Man satt på verandan, drack kaffe och njöt af skogsluften.

Sten var ju i alla fall så öfverhopad af göromål, icke sant? Han skulle inte ha en minut att egna åt sin fru.

»Får Mean inte stanna?»

Det var Klara, som stack fram sitt hufvud bredvid Mean och såg så omotståndlig ut som hon kunde, när hon ansträngde sig.

»Får?» sade Sten skämtsamt. »Jag skall tala om att vårt äktenskap är ett mönsteräktenskap. Hvardera parten respekterar den andres fria vilja. Ingen påtryckning, ännu mindre något tecken till tvång.»

»Det var en vacker princip,» sade mamma.

»Ja, det låter styft,» sade Isak och kastade genast till Klara ett ord om, att *henne* ville han då inte ha i huset på sådana vilkor.

Och hon slog honom på armen med parasollskaftet och sade, att han var den elakaste hon visste och att kvinnan uppger sin fria vilja, när hon gifter sig.

»Seså, var nu snäll!» sade Alma.

»Snäll?» Sten vände sig slagfärdig mot henne. »Nej, det är hvad jag sist af allt ämnar bli. Att vara snäll, det är att dölja sitt eget jag och spela papegoja, hålla med snällt hvad andra säger. Nej pass, jag afstår.»

»Nå, men hvad *tycker* Sten den här gången?» frågade modern, som inte tyckte rätt om den sista vändningen i samtalet.

»Det är ju inte fråga om mig utan om Mean,» var det enda man fick ur honom. Han

satte cigarren i munnen och stack händerna i kavajfickorna. Hon hade intet råd att vänta af honom, han tvang Isak att stiga upp från sin bekväma plats, och de gingo till samman med gubben och Per ned till kätgelbanan. Hvarpå mamma afgjorde att Aimée skulle stanna.

»Är du ledsen på mig, om jag stannar?»

Mean kom och tog honom under armen, genast då herrarna vände tillbaka från sin kätgelslagning, gubben pappa upplifvad och skämtsamt, Isak pustande och rödglödgad. Han hade fetmat betydligt och tagit till vana att inte röra sig från sin plats i onödan. Bullersam var han och högljudd, — hemma hos sig talade han från sin skrifstol genom hela våningen.

Han drog gamla pappa med sig till de svalkande medlen, som stodo framdukade i »toddylund». Sten gick med sin fru några steg framåt gången.

»Jag är visst inte ledsen på dig,» sade han.

Han såg ej hur pysens blick bad om ett råd. Om han ville *bedja* henne följa, så skulle hon göra det utan betänkande, utan invändning och utan sorg. Men detta att han skulle skjuta allt på henne . . . jo, det var ett mönsteräktenskap!

»Ser du, jag vet ju inte, hur jag skall göra.»

»Det brukar du nog veta,» menade han.

Men han visste att han ej för allt i världen ville göra sin hustru till ett viljelöst bihang åt

hennes man — ej en gång om hon sjelf velat ha någon som bestämde för henne och om hon äfven passade bäst så.

Han med sitt obändiga lynne var säkert ämne till en despot. Men det var just det han *inte* ville bli, fast han medgaf i sitt sinne att hans dåliga lynne nu slutligen och sist kom sig af medvetandet om att det var *han* som måste ge vika.

Det var inte utan att något af det missnöje, han kände med sig sjelf, föll på henne. Bloden steg honom åt hufvudet och tankarna jagade hvarandra, objudna tankar, som snärjde honom och sköto fram hvarandra.

»Hvad du ser dyster ut, min herr svåger!»

Det var Selma, en af Means kusiner, som sade det litet senare på kvällen, när hela sällskapet var ute och promenerade på vägen åt kvarndammen till. Hon kallade alltid Sten för svåger.

Han svarade i sin vanliga skämtsamma ton, som användes till unga damer:

»När ni ta' Mean ifrån mig . . .»

»Är monsieur svartsjuk? Åh fy, det är riktigt skamligt! — Men allvarsamt taladt, så kan du förstå, hur vi längta att få rå om Mean — nu, när hon är skild ifrån oss.»

»Ja, ni ha bara rådt om henne i tjugu år. Efter ytterligare tjugu ska vi dela på henne. — Men, om också jag skall tala allvarsamt, så vill jag säga, att du skall inte vara rädd för mitt inflytande på henne. Hon väljer det hon tycker

är treffligast. Och var lugn för att hon väljer er. Ni ha ju större rättigheter.»

Selma var förstummad. I den tonen hade hon aldrig hört honom tala. Mot henne hade han alltid varit kamratlik, och var han smått elak för att få krydda på samtalet, så lyste godmodet ändå fram. Men nu — en riktigt bitter ton!

Och de få ord han halft på skämt kastat till henne, ledde hans tankar i nya riktningar.

Han *var* svartsjuk, så löjligt det också var. Han tyckte sig nu ega blott en liten del i henne, han var ett bihang och ingenting annat. Hon hade varit ute på lustresa i hans sällskap, två veckors lustresa, nu behöfde hon hvila ut i sitt eget hem, i sin gamla omgifning — och der passade hon också bäst.

Hade hon inte yttrat en gång i Lysekil, att hon var nära nog lika fastväxt vid Skeby som buskarna och träden hemma?

Och när Sten nu också var der, då hade hon allt, hvad hon kunde önska sig, och då var hon lycklig.

De andra hade lämnat honom bakom sig. Han stannade vid bäcken, som rasslade fram mellan ormbunkarnas täta knippen och lyste af sommarsol då och då under grönskan. Der stod en ung ek, en aln hög men redan trotsig och stark bland ormbunkarna, som sågo ut öfver hans knutna näfvar. —

»Hvarför är du ledsen? Jag ser nog, att min vän är ledsen?»

Det var på aftonen, då de kommit in i sitt lilla gafvelrum på vinden. Då lade pysen armarna om hans hals och hviskade till honom sin fråga.

Han hade kommit på ledsamma tankar, det medgaf han. Men det var just ingenting som han kunde säga henne.

»Du har då intet förtroende för mig?»

Men hans tankar hade redan fört honom så långt, att han inte *kunde* tala om dem för henne, ty sade han allt, skulle hon bli sårad, och sade han en del, skulle han skada sig sjelf utan att uträtta något.

Han nöjde sig därför med att säga:

»Det fattas ännu mycket, innan du lär känna mig så pass, att du kan se motiven för hvad jag gör.»

Han såg, att hon alls inte förstod, och sjelf tyckte han också att det var dumt sagdt.

»Nu tycker jag det är så ledsamt, att du skall fara ensam i morgon,» hviskade hon helt sakta.

Då lösgjorde han hennes armar från sin hals och steg sjelf upp:

»Det är äkta fruntimmersaktigt, det der att först ställa till något och sedan finna det ledsamt att ha fått sin vilja fram. Jag tycker ändå att *du* inte skulle behöfva vara fruntimmersaktig.»

Först tänkte hon säga — lekfullt — att han var stygg, men så sade hon i stället allvarsamt,

att hon inte ville stanna, när han for. Hon skulle ge återbud till föräldrarna.

Då blef Sten häftig.

»Nej, låt bli det! Det skulle bli jag, som tvungit dig. Nu *ber* jag dig stanna.»

»Hvarför är 'brummer' så olik sig i dag?»

Hon satte sig i hans knä. Hon gömde sitt ansigte vid hans bröst, hon strök sakta hans hufvud och kysste ett par gånger hans hår. Men intet svar fick hon på sin fråga.

Så for Sten sin väg på måndagsmorgonen med Isak, som skulle in till affärerna. Och han förklarades vara »riktigt snäll», som lät Mean stanna kvar hos de sina. Men sjelf var han så lagom belåten med sin prisade snällhet.

Det tycktes honom nu, som om han i sjelfva verket aldrig stått Mean särdeles nära, som var hans visshet om obegränsad öfverensstämmelse dem emellan intet annat än en illusion.

Ett par veckors bekantskap hade förlofvat dem, ett par veckors badortslif, spatserturer, hvarunder samspråket gick lätt och lekande om allt och intet, blef svärmande, varmt, fullt af oro, af bäfvan, af visshet, af jubel.

Under vintern, då han som fästman dagligen kom till hennes hem, då talade de nog allvar ibland, när de sutto ostörda och för sig sjelfva i Means lilla rum innanför salen. Men han frågade sig nu, om deras samtal då någon sin kommit till annan slutsats än att de älskade hvarandra oändligt. Hvad de talat om kunde

han aldrig komma ihåg. Det föreföll honom underligt, att de kunnat sällskapa med hvarandra dagligen månad efter månad, utan att i minsta mån ha låtit åsigter och lifsuppfattning inverka på hvarandra. Var det därför att de älskade och hade nog af att tala om det kapitlet, eller var det en instinktlik känsla af att de borde undvika allt, som kunde störa deras rika, fulla lycka, tränga sig emellan dem, skymma deras blick för detta stora, som nu fylde deras tillvaro och gjorde det härligt att lefva?

På allt detta tänkte han nu först, då han blifvit ensam.

Det var ännu en sak.

Han visste hur litet det behöfdes för att gifva honom en ny uppfattning af en person. Ett obetydligt drag, som andra ej ens märkte, kunde leda hans tankar in på nya banor. Sedan sökte han efter nya drag, kompletterande det första, och fick så en ny bild, som tog allt klarare form, blef skarp och sträf men sällan sedd med så sympatisk blick som den förra. Derfor kunde han i tysthet räddas, då han blifvit vän med någon, att denne skulle komma honom allt för nära, så att han skulle *tingas* att se de fula sidorna eller de svaga sidorna i hans skaplynne — och så att vänskapen skulle blekna bort och blifva till intet.

Aldrig hade det fallit honom in, att han skulle söka efter fel hos Mean. Det vore ju

otänkbart, löjligt. Men tanken hade visat det som en möjlighet.

Kärleken till Aimée och hennes inflytande hade gjort honom mindre häftig och rask i sina omdömen och åsikter än han varit. Det hade kommit något lugnt i hans väsende, som egentligen var främmande för honom.

Han hörde aldrig till det slaget människor, som strö omkring sig den glädje, de tankar, den lifslust, de bära på, åt alla håll och för alla, de möta. Utan han knäppte igen rocken, omsorgsfullt, ända upp till halsgropen, och bar han en tanke i sitt hufvud eller en fröjd i sitt hjerta, så aldrig hände det att han lade den fram för någon, som han ej visste skulle förstå honom fullt och helt. Men visste han *det*, så voro alla betänkligheter borta — såsom bland kamraterna till exempel. Och Mean, hon skulle ju i allo vara hans vän, hans förtrogna. Mellan honom och henne skulle det ej finnas någon förbehållsamhet, någon misstänksamhet.

Hvarifrån kommo då dessa tankar, dessa objudna tankar? Han ville skaka dem af sig. Han försökte arbeta liksom alla andra dagar, men det gick inte. Tankarna voro kvar på Skeby. Tog hon tillfället i akt nu, när hon fick roa sig? De hade ju ändå varit så lyckliga tillsammans — och ensamma, de två. Och hade han tänkt sig en skilsmessa, inte hade han föreställt sig den fylld af dylika tankar.

Och när hon nu kom?

Glad skulle han bli öfver att få se pysen igen, frisk och munter och tjufpojksaktig.

»Det *har* varit så roligt,» skulle hon säga med en liten suck och med en tanke på att med allra snaraste få komma till Skeby igen.

»Rekreationsresa,» skulle han säga eller troligen — nej säkert — bara tänka.

Men det skulle eljest vara glömdt allt samman i och med hennes inträde öfver hans tröskel. Allt skulle igen glida in i de gamla, de ännu nya hjulspåren. Han skulle inte mera tänka på dessa dagar, på denna bagatell, onödig att alls komma ihåg.

Den hade likväl öppnat en utsigt, der han var öfvertygad om att ingen fans. Och lämnat efter sig en glimt af tvifvel, som hans brud stängde inne med sina kyssar, men som *kunde* blossa upp, om de båda ej i tid kväfde den.

6.

Hela våningen hos svärföräldrarna var festligt upplyst. Familjen hade helt nyligen flyttat in från Skeby, och nu såg man såsom ofta en liten krets af vänner och bekanta hos sig.

Inne i Means rum, som nu för tiden stod obegagnadt, sedan Nina efter systemens bröllop

återvändt till Schweiz, lekte ungdomen »ryktet går». Man skrattade der inne, så det hördes lång väg. I förmaket tronade de äldre damerna — Klara påstod att äfven de lekte ryktet går — och de gifta herrarna, som i allmänhet ej sökte fruntimmerssällskap, höllo sig församlade i åldermannens rum och ute i salen.

Der inne var man midt uppe i ett politiskt meningsutbyte. Baron Gyllenhjelm, Almas man, satt öfverlägsen i soffan jemte två äldre herrar, diskuterande norska frågan.

»De låta inte tala vid sig,» försäkrade den ena. »Jag har försökt — jag har försökt.»

Den andra påstod att »det stora felet» låg i att man upprättat ett universitet i Kristiania, låtit den studerande ungdomen uppfostras inom landet. Det var derifrån som upprorsandan kom.

Baron stack emellan med ett kraftuttryck: »Hvarför skulle vi inlåta oss med packet!» Det var eljest under hans värdighet att yttra sig i denna fråga. Han hade klart för sig, hur ett upproriskt folk borde behandlas.

Sten hörde på herrarna med ena örat, medan han talade vid en liten, elegant, fetlagd man, som såg ut som en lord från Stockholms horisont — ett nobelt, välvilligt, rundt ansigte, kortklipta, grå polisonger.

Isak hade presenterat Kalle Grönberg. »Stockholmare till själ och sinne,» hade han hviskat till Sten. »Kommissionär för öfrigt, hygglig och angenäm karl — gluntsångare, är med öfver allt,

gera sedd. Fast ingen vet, hur han existerar, har affärer ibland, är ibland utan. Han gifte sig med en fattig flicka — utan att få *någon* ersättning, ha ha ha. Frun är sjuklig, men han är en friskus, aldrig ledsen. Jag skall presentera herrarna.»

Grosshandlar Grönberg bugade sig, smickrad och förbunden. Litteraturen, förklarade han genast, hade han alltid älskat — hade tyvärr så föga tid att följa med — men hade ödet inte fört hans bana åt andra håll, så hvem vet... eller också hade han valt den sköna konsten...

Bakom dem hade samtalet gått öfver till våra egna förhållanden, till riksdagen och den allmänna rösträtten, »proletariatets rösträtt», som alstrar endast politiskt svindleri och rabulism — de gamles uttryck.

Grosshandlarn vände sig älskvärdt småleende till Sten. Herr Kassel hörde till det unga, frisinnade partiet?

Ja, det medgaf herr Kassel.

Men då fick han de andra mot sig.

Som angripa kyrkan, monarkien, äktenskapet, *allt* med ett ord? sade en af herrarna i soffan och såg hög ut.

Sten smålog och sade lätt, att nu som alltid lefver mer än en utdömd institution.

Ja, det var lätt att kritisera. Men bygga nytt? menade den andra herrn i soffan.

Det var just att bygga nytt som tiden ville, menade Sten. Och det arbetet var längesedan

i full gång — om också ej så mycket i vår aflägsna vrå. Men vänta, turen skall nog komma till oss!

En började tala om bristande fosterlandskänsla och från soffan frågade baronen om inte till exempel vårt allestädes ansedda skolväsen finge nåd för svåger Kassel.

Sten blef allvarsam och menade att det inte skulle löna stort att här gå in på det ämnet. »I utlandet är det nu rådande skolväsendet mycket angripet och mycket omskrifvet. Och hvad min personliga åsigt vidkommer så har jag den erfarenhet, att skolan inte gjorde något för att grundlägga en karaktär hos mig — tvärtom — och att den alls inte beredde mig för lifvet.»

»Nå, det var ju vackert att tillstå det.» Baronen drog i sina mustascher, och en af gubbarna frågade öfverlägset, *hur* unga herrn ville ha det — »det skulle vara intressant att veta».

Men kretsen sprängdes. »Herrarna stå och torka», förkunnade grosshandlar Isak med högan röst. Man klingade vänskapligt från flera håll med den röde ynglingen. I sjelfva verket höll man med honom, der fans i det moderna samhället mycket att reformera, men saktligt, tiden var inte inne, och hufvudsaken var i alla fall att hålla de upplösande elementen nere, de farliga idéerna fjerran från den obildade massan.

»Vi vill just bilda den,» sade Sten.

»Och göra den olycklig och mera missnöjd än den redan är?» svarades. »Se bara på folk-

högskolorna, hur de göra folket ohågad för att arbeta med sina händer.»

»Detta är inte bevisadt,» sade Sten, men nu hörde man inte på honom.

Nej, de måste hållas efter. En regering, som håller strama tömmar, det är hvad vi behöfva.

»Allt på sin plats,» kom gubben Broms, stillsam och tystlåten. »Och frihet för arbetet.» »Frihet att lura hvarann,» skämtade Isak. »Öppet och liberalt, ha ha!» — »De som arbeta,» fortfor den gamle utan att höra på sin son, »de vilja lefva i fred och ro och passa sitt yrke. Och de få det bra, om de sköta sig och sitt och inte stoppa sig, der de ingenting ha att göra. Och inte utså tvedrägt och missnöje och uppvigla folket.»

»De ha understöds-kassor och sjuk-kassor,» hördes Isak på sitt håll, »och blir en af mina pigor sjuk, så får jag lof att underhålla henne, om jag har aldrig så svårt att skaffa pengar...»

»Ja, ty du hör till de förtryckande, du,» afbröt baronen.

»Jag sköter mina arbetares kassor sjelf — det var för öfrigt villkoret för deras upprättande — och intresserar mig för dem. Och hjälper dem i sådana fall som det jag nämde. Men samhällsbyggnaden kan jag inte förändra, det är lagstiftarnes uppgift.»

»Det är hvars och ens uppgift,» sade Sten, som började bli het, »hvars och ens, som vill bli räknad till uppviglarne.»

»Du går då alltid till ytterligheter,» menade Isak. »Känner du arbetarklassen så noga. Inte?»

»Nej, hur skulle jag kunna känna den? Den misstror oss och vi frukta den. Det är ju olika världar vi lefva i. Och så länge vi inte ha skolan gemensam . . .»

»Så der ja! Gemensam skola! Skulle jag sätta min pojke — som för resten inte är född ännu — in bland en hop gatungar?»

»Ja, liksom han ställer sig i ledet med dem, när han är beväring.»

»Då hyr han eget tält och äter på restauranten.»

»Det är illa af honom.»

»Men det är bekvämt och han har antagligen råd till det, såvida inte far hans gör kullerbytta strax förut, hvilket vore otur för pojken. Skål, du gamla galosch!»

Man skrattade på alla kanter. Han tog ändå skäl, den unge bråkmakaren. Ett glas punsch, herr Kassel!

Herr Grönberg ville trycka honom à part. Det hade varit honom ett synnerligt nöje . . .

Sten drog sig ur rummet, utan att man lade märke till honom. Han tände en cigarett och gick ut i farstun för att svalka sig.

Han hade ej väl hunnit ut, förr än någon kom efter honom. Det var gamle bokhållaren, hans svärfaders bror, hattstofferaren, som han kallades. Hans affär hade länge sedan gått omkull och sedan dess hade han varit i sin brors tjänst,

suttit vid pulpeten, bott med sin familj i broderns hus och uppgifvit alla försök att ånyo bli sin egen.

»Står man här? Behagar du kanske stiga in till mig ett ögonblick. Der rökes det.»

Sten följde in i gubbens lilla våning innanför kontoret och satt snart i ro i hans breda soffa. Värden tände en lampa, flyttade undan fruns broderier och satte sig.

»Det blef så kvalmigt der uppe,» sade Sten urskuldande.

Hattstofferaren nickade. »Ja men,» sade han. »Jag drar mig gerna undan för en stund. Det är ingen som märker att jag saknas.»

Samtalet ville ej få fart. Gamle bokhållaren yttrade sig aldrig om sin brors familj eller umgänge, undvek också andra mera ingripande ämnen. Han läste sin tidning hvar afton men gjorde sällan några reflexioner om hvad han läst, föreföll något slö, var en fridens man och motsade aldrig den han talade vid.

»Det är mycket lifligt der uppe,» yttrade han och gned sina händer mot hvarandra.

»Ja, herrarna komma så afundsvärdt bra öfverens,» smålog Sten.

»Naturligtvis, naturligtvis.»

Nu märkte Sten, att gubben hade något på hjertat. Och efter många ursäkter och omvägar frågade denne, om han skulle våga uppvakta sin unge vän med ett exemplar — af en bok — en liten anspråkslös samling.

Han sökte fram ett blått häfte ur en låda i chiffonieren. Sten kände igen det, det var gubbens »Dikter och berättelser». Mean hade den förut med samma dedikation »från författaren», som den gamle nu skref sirligt åt sin unge kollega.

»Det var» — gubben stod — smal och böjd af åren — framför honom med häftet i handen — »det var min ungdoms fantasier. Det skulle glädja mig mycket, om jag finge lämna den...»

Sten reste sig upp och tryckte gubbens hand.

»Farbror kunde ändå upphöra att dikta?»

»Jag måste förtjena mitt bröd, det är hela förklaringen. Och min far ville det — han satte mig i bod hos Ullman. Men jag skref vers — om nätterna — under den första tiden, det gjorde jag. Vi skref vers alle samman på den tiden. Och jag ansåg mig inte kunna lefva utan att jag...»

Det knackade på dörren.

»Är du visibel, Ponte?» hördes en basröst, och en liten man steg in. Han hade ingen öfverrock men en ylleduk virad många hvarf om halsen, tog af sig en slokig hatt och kom så fram i lampluset.

»Det är doktor Sievers, min gamle skolkamrat,» presenterade värden, icke utan en smula vresighet.

Ett par skarpa ögon fixerade Sten. Den nykomne var en vacker gubbe med apostlahufvud, rufsigt hår och lockigt, yfvigt skägg. Han var mycket tarfligt klädd, skjortkragar

eller manschetter syntes inte till och rocken var blanksliten. Kall höstluft drog han med sig in och satte våta fläckar på golvet under sina fötter.

»Fägnar mig!» började han, skakande hand med Sten. »Jag har hört mycket om min värderade unge herre — senast i går uppe hos redaktören af den tidning, der min herre är en aktad medarbetare.»

Sten hade också hört talas om doktor Sievers, gubben som sprang uppe på redaktionsbyråerna utan ärende och aldrig lät sig afskräckas. Han hade för några tiotal år tillbaka varit redaktör af en mindre tidning och trodde att redaktionsbyråerna nu liksom då voro ett slags klubbar, der litterärt folk träffades, språkades vid, skämtade, och dit man gick upp, när man hade en ledig stund att slå ihjel. Att man hade brådt nu för tiden och att tjenstemännen sutto orubbligt fastnaglade vid sina skrifbord utan att se eller höra, afskräckte honom ej. Det var först när han kommit utanför dörren, som han skakade sitt grålurfviga hufvud, misslynt, missmodigt. Det var andra tider förr.

Nu roade det honom synbarligen att ha fått en ny åhörare. »Jag skall bara röka en kort pipa, Ponte du, efter jag ser herrarna ha brådt. Så går jag mina färde.»

Värden kom fram med tobakslådan. Och medan doktorn med darrande fingrar stoppade sin svartbrända pipsnugga, som han fått upp ur

sin bröstficka, sköt Ponte det blå häftet med en suck in i skuggan. Han hade just ämnat läsa upp ett par poem ur samlingen för sin unge vän. Men nu var det inte att tänka på.

Doktor Sievers började genast att tala.

»Min unge vän har rest, förmodar jag? Inte det?»

Gubben Sievers berättade om sina resor, medan Sten tänkte på sin resa som ej blifvit af.

Längesedan, längesedan skulle han ha farit, i denna stund skulle han ha suttit långt härifrån, i en helt annan omgifning.

Han strök sig öfver pannan. Hvad var det för tankar — objudna, ovälkomna? Han hade ju valt sjelf, valt hemlifvets lycka och lugn . . .

Men doktorn talade — långsamt, omständligt.

»Jo, jag har flackat — till fots, i postdeligens och på jernväg har jag flackat. Jag har vandrat i Schweiz och Italien, har gästat vid hofven i Sachsen och i München, har studerat vid universitet derute, blifvit promovrad i Jena och sökt professorat i samma stad. Guld har jag aldrig eftertraktat och aldrig ernått, men så fort jag kom ut i lifvet, blef jag sorglös och lycklig, som om jag egt millioner. Skulle man gräma sig för att man saknade pengar? Nej, mina vänner, ställ lefnaden efter matsäcken och lef som ni sjelf vill — det är vägen till förnöjsamhet och frid. Missnöje, olycka, det är bara dumhet.»

Han berättade så länge, att bokhållaren, som kunde allt det der förut och som stod på nålar,

måste be honom sluta. De saknades der uppe, det gick inte an . . .

»Hvad ha vi egentligen att göra bland dem der uppe?» sade Sten, medan doktorn helt lugnt knackade ur sin svarta pipa och beredde sig att gå.

Bokhållarn skrattade något tvunget och sökte ta' det sagda som ett skämt. Hvarpå han nickade åt doktorn och bjöd Sten att gå före uppför trappan.

»Det är ett öfverlägset hufvud på karl,» hviskade han, då doktorn försvunnit i mörkret. »Har ständigt haft lätt för att prata,» tillade han litet vresigt.

Sten hade funnit trefnad till samman med de båda gubbarne, desse båda förlorade existenser, som ålderdomen och en viss öfverensstämmelse i deras öden fört till samman.

Der uppe var supén framdukad. Mean och flickorna hade skämtat sig hungriga, herrarna fått nog af politik och små historier, fruarna mer än nog af leken om hur ryktet går.

Strax efter supén kom herr Grönberg och tryckte Stens hand. Han måste skynda hem till sin hustru: »Herr Kassel har antagligen hört att min stackars Mia är sjuk och klen, kommer aldrig utom dörren — det smärtar mig djupt för hvar gång jag blir nödsakad lämna henne ensam i det tomma hemmet.»

Han uttalade till Sten sin hjertliga tack för den angenäma aftonen, det hade varit synnerligen

kärt att få göra bekantskap med en så eminent person som herr Kassel — och särskildt ville han tacka för de varma, frisinnade orden om samhällets vanlottade, det var sådant, som gick till hjertat — och han hoppades få tillfälle att råka herr Kassel igen.

Men gamle bokhållaren smög under tiden sitt blåa dikthäfte i Stens öfverrocksficka. Sten hade glömt att taga det med sig der nerifrån, och det var storprataren Sievers' fel.

7.

Ett par leende sommarmånader efter bröllopet, korta som endast några dagar. Så hade en stor förändring yppats i Stens och Means ställning till hvarandra.

Den unga makan skulle bli moder.

Det blef slut med leken, med upptågen, barnsligheterna, pojkstrecken. Nyheten kom egentligen öfverraskande för dem, ingendera hade just tänkt sig det, under denna första tid af deras samlif tänkte de inte på stort annat än på sin kärlek och på lyckan att ega hvarandra, att ha sitt lilla hem gemensamt.

Men nu förändrades allt — och så hastigt, att det ofta föreföll dem, som hade det varit endast en solljus dröm, denna korta sommarresa utan mål, dessa veckor sida vid sida i det prydliga dockskåp, som var deras eget bo.

Ja, allt blef hädanefter annorlunda.

Mean var anbefald försigtighet. Hon fick inte vara med på bjudningar, fick inte anstränga sig med att ha främmande hemma, skulle endast sköta sig, tänka på intet annat än sitt eget välbefinnande.

Hon låg på chaiselonguen i sängkammaren, klädd i sin morgonrock, sin förtjusande, mörka morgonrock med spetsar och rosetter. Blommor och böcker hade hon på bordet framför sig och i knäet höll hon bården till salsgardinerna.

Men hon sydde inte, hon låg och tittade på sina nätta skor och berättade skrattande om hur ond hon varit på Alma en gång, därför att Alma hade ännu mindre fötter än hon. »Men det berodde på kängorna, jag försäkrar dig, Nalle, att det berodde på kängorna. Men jag ville bränna upp Almas kängor, så ond var jag på dem.»

Sten satt tyst och förströdd i länstolen med ett par tidningar i knäet.

Vid tiden för sitt giftermål hade Sten haft en märkvärdig tur i allt han företog sig. Hans plats i den lilla framtidstidningen gaf honom en ej särdeles stor men fast inkomst, och ett och annat han skref dessutom blef omtaladt såsom

godt, en gång till och med som det mest »lysande framtidslöfte någon ung kraft gifvit på senaste åren». Han hade hundra planer.

Nu senast hade han tagit sig för att skriva en liten teaterpjäs, en akt, en obetydlighet och som ej vållat någon ansträngning. Han hade der kommit in på frågorna om uppfostran och skolor — och nu var stycket redan dödt efter ett par representationer, fåtaligt besökta.

Sjelfva arbetet var föga värddt, det visste han bättre än någon. Men åsigterna ville och skulle han förfäkta, och det var dem, man slagit ner i och med det lilla stycket.

Han hade just framför sig det mildaste och vänligaste, som blifvit skrivet om det. Der stod: 'Man har sagt att stycket ej motsvarade de löften den unge författaren gifvit, men »vi» ha aldrig väntat några storverk af herr Kassel och ha därför kunnat se det ungdomligt kritiklöst hopkomna alstret icke utan nöje.'

Det var onekligen fyndigt sagdt. Om man blott vederlagt de i stycket uttalade åsigterna eller åtminstone upptagit dem till behandling! Men deraf blef intet, absolut intet. Domen uttalades kort och godt, utan appel — och nu var stycket dödt.

»Nu ser han bös ut,» sade Mean med sitt lekfulla tonfall. »Han hörde inte på hvad pysen berättade. Hur är det med honom? Nalle — titt ut!»

Hon nickade åt honom mellan en aralias breda blad.

»Han ser ut som en altartafla, så lång i synen. Så här ser han ut.»

»Usch pysen, att du *kan* bli så full!»

»Ja, när jag härmar den store dramaturgen Nalle. Hur är det med 'en — är han dysterkvist?»

Det var inte godt att fortsätta med det, om han så var.

»Otäck är han — han *vill* inte vara snäll, har han sagt.»

»Ja, det var allvar. Godhet är ofta undfallenhet för andras meningar, som man kanske föraktar.»

Hon teg en minut, synade sitt mönster med stort intresse.

»Pysen funderar, så hon funderar det lilla förstånd hon har ur sitt hufvud,» sade hon deretter.

»Hvad då om?»

»Jo, jag kan inte begripa, hvad jag skall hitta på till tants födelsedag.»

Sten hade ingen idé att gifva henne.

»Jag funderar också,» sade han allvarsamt, »hvar jag skall få inkomster ifrån. Det kan behövas, när . . .»

Nu teg hon igen, och så sade hon till hälften för sig sjelf:

»Jag tycker att när pappa vill ge oss . . .»

»Tala inte om det. Jag tar ingenting af dina föräldrar, det har jag sagt förut och det borde du förstå.»

»Men Alma och Isak...»

»Ja, hvad hör det hit?»

»Pappa och mamma tycker det är alldeles i sin ordning...»

»Men det var inte därför jag gifte mig med dig.»

»Hvarför var det då?» Hon tittade skälmskt fram bakom aralian.

»För att ha någon att gräla med. Men allvarsamt taladt» — han såg också helt allvarsam ut nu — »så mins du hvad du lofvat. Att ingenting ta' emot — vi behöfva intet underhåll och jag vill inte ta' emot det.»

»Men jag har tagit ur hushållskassan till det här» — hon lyfte gardinbroderiet. »Så ja, nu ser han ut, som han ville slå pysen i hufvudet med något hårdt.»

Han steg upp, denna gång utan att skratta.

»Är du ond på mig?»

»Jag är visst inte ond. Men förstår du inte hur tanklöst och barnsligt du handlar? Tror du att du kan slå dig genom lifvet på det sättet?»

»Jo, han är bös — för att pysen bär sig dumt åt,» blef det enda hon svarade.

Sten gick in till sig för att hämta pengar åt henne. När han kom tillbaka, stod hon på lur bakom salsdörren för att skrämma honom,

men blef sjelf så skrämnd af hans öfverraskning att hon nära nog svimmade i hans armar, nervös och svag som hon var. Och oförsigtig, alltid oförsigtig, alltid »pysen».

8.

Fram på nyåret föddes deras lille gosse och ungefär samtidigt stupade den lilla radikala tidning, der Sten hade sin verksamhet. För honom började ett lif af rastlös och resultatlös sökan efter arbete, ett lif af tärande oro och ideligt jägtande. Han befann sig med ens stäld utanför och han fick småningom lära sig hvad det betydde.

För Mean började också ett nytt lif. Hon var fullt upptagen af den lille — natt och dag — hade inte tankar för annat än honom, var tacksam och lycklig och blef småningom munter och glad som förr, ju mer hon återvann sina krafter.

Men detta gick långsamt.

»Jag har en nyhet att berätta för dig, Aimée,» sade hennes moder en dag fram i maj, då hon kommit på besök för att se till lille Axel — gossen hette Axel efter morfar. »Vi fara till Särö igen i sommar».

»Nej?»

»Och nu ha vi undrat, pappa och jag, om vi inte gjorde rättast i att fråga din man, om han vill ge dig permission, så följer du med, du och gossen. Du måste ju komma från staden under den vackra årstiden — och att vara ensam på Skeby, när vi inte ä' der...»

Mean var genast hågad. Visst ville hon komma ut, hon hade ju varit instängd så länge. Men det var sant, Sten hade talat om att hyra en stuga någonstädes ute i skärgården.

»Det är inte det samma. Du behöfver bada och sköta din helsa. Och inte passar det sig för dig att bo hvar som helst.»

Allt samman berodde för öfrigt naturligtvis på Sten. Han var den bestämmande. Men man kunde inte få honom att säga annat än att han ej ämnade sätta sig emot Means önskningsar.

Och mamma gick. Hennes vagn väntade utanför.

Nu, när pysen och Brummer voro ensamma, skulle han *riktigt* tänka på saken och säga hur han ville ha det.

Han gjorde inga försök att dölja det, men Mean menade att hon inte kunde göra sina föräldrar emot. När de nu ville bekosta hennes resa. *Det* var intet »understöd», det kunde hon ändå ta' emot, behöfde inte alls skämmas för det. Men hvad hon behöfde, så var det förströelse — — »ofvanpå allt det här», hon pekade inåt sängkammaren.

Sten förstod att resan var afgjord.

Men så kom tanken på stackars Nallen, som hon skulle lämna. Det ville hon *aldrig* göra, aldrig. Skulle han bo ensam der ute i skärgården, i den der stugan, de talat om?

Åhnej, det brydde han sig visst inte om. I så fall skulle han stanna i staden och arbeta ihop litet pengar till hösten. Ty det behöfdes också — »ofvanpå allt det här».

»Men säg, om du tycker det vore illa af mig att fara ifrån dig?»

Nej, det ville han precis inte säga.

Pysen försäkrade, att det inte *var* illa, ty hon höll mest af allt af sin Brummer och ville visst inte lämna honom en enda dag.

»Jag märker det,» sade han.

Hon hade emellertid fått klart för sig att en badresa var nödvändig, en aldrig så kort tripp till vestkusten. Bara att komma ombord på en ångbåt — och få sjöluft — och segla ett hvarf mellan holmarne der borta — och lära lille Axel att »andas luft», saltsjöluft. Men så fort, så fort skulle de komma igen, han skulle inte hinna sakna dem, nej, inte alls nästan. Bara litet — det borde han ändå göra, litet skulle han längta efter båda.

Hon var så upplifvad af tanken på resan och på friheten från allt hushållsbråk, att hon först knapt märkte, hur tyst och nedslagen Sten blifvit. Det var till följd af de motigheter han haft på sista tiden. Stackars vännen! Men han

skulle snart få en god plats med stor lön och allting bra — och mycket litet att göra.

Hon smekte honom, såg in i hans ögon och önskade innerligt, att hon skulle kunna vara honom till någon hjälp eller åtminstone kunna göra honom glad och lycklig. Alltid, alltid skulle hennes vän vara glad och nöjd.

Och att fara ifrån honom, nej, det ville hon visst inte.

»Du kan ju inte göra dina föräldrar emot,» sade han. »Och du har din frihet naturligtvis.»

Mean för, och Sten upptog de tankar, han drifvit ifrån sig under det dygn, då han var ensam sommaren förut. Var det så hon menat, då hon medgifvit att dela hans lif? Det var ej hennes tankar och åsigter, han velat herska öfver, ej i minsta mån tvinga henne. Om han uppträdt med anspråk, sagt sin vilja i tid och otid, hållit på sin myndighet, då skulle hon kanske funnit sig bättre. Ty inte var hon mogen att bestämma sjelf öfver sitt lif. Ögonblicket, nycken ledde henne. Och aldrig en tanke på följderna af hvad hon gjorde. Han var bra dum, som behandlat henne som fullväxt kvinna, som hyst aktning för hennes åsigt, — medan hon tog intryck af alla.

Hon var pysen, elfvan, lilla trollet. Hon var den samma nu som hon varit före bröllopet, hon *ville* vara densamma. Inte blir en flicka utan erfarenhet och karaktär fullväxt och kvinna för det hon blir gift, får sitt eget att styra öfver.

I språng går utvecklingen aldrig, ibland går den inte alls.

Men han såg hur det gick, när han sökte inverka på henne, hur behändigt hon kringgick svårigheterna och hoppade öfver inkasten, så hon kom på jämn väg, och väl kommen dit gick hon med säkra steg, smågnolande och frimodig och var det glada barnet igen.

Men alls ej det tanklösa, det själlösa. Fast det hon tänkte på var så främmande för honom, fast deras tänkesätt hade så få beröringspunkter.

Han gaf henne böcker att läsa, moderna arbeten i tidens frågor. Inte hade hon mycken tid öfrig till dylikt, men blef hon intresserad slukade hon boken i ett drag, allt emellanåt ropande att *det* tyckte hon var bra men *det* gick hon inte in på. Men när boken var slutläst, var det som ogjordt allt ihop, inte som bortblåst, men som gälde det ej henne och hennes likar. Aldrig någon frukt, någon behållning.

Han gick och tänkte sig ledsen och trött, medan hon var borta. Och aldrig kunde han komma till annan slutföljd än att det skulle gå med dem som med flertalet andra äkta par — bli ljumhet, sammanlefnad af vana, kringgåenden, ömsesidig trötthet, det hela ej precis olyckligt men knappast lyckligt heller.

Han skref öppenhjertiga, varma bref till henne men ref sönder dem i tid. Sände andra, mera neutrala i stället och fick till svar ideliga

försäkringar om kärlek och om saknad, så länge hon var skild från honom.

Han arbetade ifrigt. Då tidningarna ej hade användning för honom — det förekom honom rätt ofta, som var det hans sjelfständiga författarskap, som lade sig emot honom på publicistbanan, äfven inom det parti han närmast slöt sig till — så fick han taga hvad som bjöds. Han läste korrektur, satt natten igenom vid det slappande arbetet för ett par kronor, skref notiser, lämnade uppsatser, hopskrifna i sjudande fart, som ibland antogos men oftare lämnades igen och som han ref sönder efter att ha läst igenom skräpet en gång till.

För öfrigt hörde han till dem, som gingo utan arbete, fast de båda kunde och ville verka. Det fans ingen plats för honom, han tycktes endast duga till handtlangare — som kastades undan när han ej längre behöfdes.

Han skulle hålla några föreläsningar i en nybildad arbetarförening och gjorde nu förstudier. Han kom i beröring med nya människor, med folk, som talade om annat än litteratur och estetik, som ej läste verser och ej gick på teatern.

Ibland stötte han på gubben Sievers, alltid rufsig som en pudel i motvind och trådsliten, men värdig och språksam. Han förde sin unge vän in på ett enkelt kafé, der koppen kostade tio öre, och der berättade han om sin dag, som mest upptogs af besök hos fattiga och sjuka. Pengar hade han inga att ge dem, men han höll

dem sällskap, talade med dem, gaf tröst på sitt sätt. Den gamle lärde hade sin filosofi och märkligt nog slog den an på fattigt folk.

»Sedan jag upphört att intressera mig för mig sjelf,» sade han en gång, då de sutto vid en kaffekopp, »har jag kunnat bli något för andra.»

Och han fortfor:

»När jag stod der du nu står, min gosse, se då kunde man inte ha mig. Lejon i bur» — han log i sitt stora skägg.

»Jag var nämligen alltid avancerad. Jag skref om statens ombildning, angaf hela följden af reformer som skola komma. Jag var opatriotisk — det är och blir ett excellent slagord — och omoralisk — som är dito dito. Jag skref om äktenskapet — jag yttrade min förvåning öfver att den kvinliga stoltheten ville låta sig underhållas af en man, utan att känna sig förödmjukad, yttrade min åsigt att det är familjen och hemmet, som ännu så länge fördröja utvecklingen här i den germanska verlden. Familjen, som blir en stat i staten, den man först af allt skall taga hänsyn till och som gör sitt för att slipa af all sjelfständighet hos individen, sätta black om hans fot, tvinga honom att nöja sig för att inte göra lifvet obehagligt. Hemmet, der de egna tankarna flaxat sig trötta, bräckt sina vingar, der vanan satt sin stämpel på hela lifvet, der man arbetar för att hålla skenet uppe, der högra handen ej vet hvad den venstra gör. Jag har

intet hem, bara en vindskupa och en gammal madam, som städar och puttrar. Men jag har sett hem, der två goda kamrater arbetat för ett enda mål — och det är ju meningen — men skall det lyckas, så måste kvinnan bli uppfostrad till människa. Nu gifta de sig med barn, de flesta män.

Ja, jag passade inte i bur jag, och släpte man mig ut på bete, så ville jag inte ens då mjölka smaklig mjölk. Och gud nåde den, som inte går publikums ärenden i ett trångt samhälle som vårt. Han är såld — och det blef jag också mycket riktigt. Men jag gaf mig inte, jag gaf endast min samtid en god dag. För applåder har jag aldrig arbetat.»

Den gamles lugna tal med eld på botten verkade alltid tändande. I Stens nuvarande ständiga oro — undanskjuten, öfverflödigt som han kände sig — sköto de jäsande tankarna rot och växte, växte oupphörligt.

Sin hustrus hemmavarande anhöriga och dessas umgänge såg han aldrig till. Utom Isak, som en gång frågade om han »studerade» den gamle narren Sievers.

Skulle han nu gå i dennes spår? Med hustru och barn och familjepligter? frågade han sig själf.

När Sten var »ute», råkade han ofta herr Grönberg, alltid lika fryntlig och språksam. »Stockholm är mycket angenämt äfven på sommaren — längtar aldrig härifrån. Och min stackars hustru kan ju inte komma utom dörren

— har just varit och fått ett par blommor åt henne.»

Herrarna följdes åt och Kalle Grönberg fick Sten med sig in på Lagerlunden, der han sjelf fick nöjet nicka åt gamla bröder, som alltid klarnade upp, när de sågo hans frodiga ansigte.

»Jag har samvetsqual,» kunde han hviska på hemvägen. »Lilla Mia, hustru min, som sitter der hemma! Jag är egentligen ett kräk. Men man måste elda på, eljest går det inte, blir så tråkigt eljest. Se jag gifte mig — en smula förhastadt så att säga. Hvad skulle jag göra? Mia hade haft en svår barndom, aldrig någon glädje, hushållat för fadern från det hon var så här liten. Och när gubben dog — afskedad skollärare, sjuklig — ja, hvad skulle jag göra? Men tro inte jag beklagar mig — aldrig, herr Kassel, aldrig! Hade mina affärer blott en något fastare basis — nå, man får lefva tills man dör, jag håller styft på lifvets trefnad!...» —

Ibland — rätt ofta — uppsöktes Sten af andra fördettingar, i synnerhet af afsigkomna litteratörer, som började med förfrågningar om renskrifning och slutade med begäran om en krona.

Der var i synnerhet en liten torr gubbe med en brännande blick i de hvassa ögonen. Alltid fulladdad med manuskript, med historier om förtryck, öfversitteri, öfvergrepp. Han talade gemytligt och skämtsamt till sin unge kollega men

blef darrande och blek, när han kom in på hur man behandlat honom sjelf, hur man bragt honom till hans nuvarande belägenhet.

»Jag kunde sitta på gullstol jag, i stället för att gå och falbjuda mina manuskript, om jag blott kunnat böja min stolta nacke. Jag vill inte säga *hvem* det är jag syftar till. Men jag skall säga i förtroende, det är jag som skrifvit de der djefliga artiklarna i —s tidning, ni vet. Åhjo, visst känner ni dem. Peppar, hva? Och jag har mycket på hjertat ännu. Jag skall skildra mitt lif, mitt förbannadt roliga lif, — såvida jag bara får mat, så jag kan öfverlefva morgondagen. Jag kunde skrifva bref till mina barn. Men de veta af intet, de tro jag har det bra. Veta inte hvem som har skrifvit de der artiklarna. Talar om det i förtroende för herrn, ty herrn är en karaktär, och det är till uppbyggelse man samtalar med herrn — lika bra som att gå i kyrkan, ta' mig fanken. Se, jag är litet märkvärdig jag, men ärlig, herre, ärlig.

Så ro hit med en krischa af ert öfverflöd för denna enda gången! Ni är inte utsparkad som jag och ni har lifvet för er.» —

Sten hade sällskapat med Sievers, druckit ett glas punsch med Grönberg och sedan utanför sin port stött på denna torra gubben Black, — som pratade oafbrutet och hade sådan uppbyggelse deraf — då han i sin breflåda fann bref från Mean.

Då han läst att hon och lille Axel skulle komma dagen derpå, blef han så röd i ansigtet som en liten flicka, öfverraskad i sina lönlige tankar.

Hon kunde inte ha roligt, när Sten ej var med, och hon hade ständiga samvetskval öfver att ha lämnat sin brunnalle ensam.

Der lågo manuskript framme, dem slängde han undan allihop. Hvad rörde dumheterna honom, nu kom pysen hem.

Han hvisslade och sjöng och bar sig åt som en förälskad ungherre. Allt hvad han gått och inbillat sig under dessa veckor, utsigterna till ljumhet och trötthet och allt det der var totalt bortsopadt — ty nu skulle Mean komma hem

Hon kom, strålande glad, burrig och elegant, klarögd och rosig. Hon åkte än en gång upp med honom från båten — hon hade farit sjöledes för lille Axels skull — och när de stängt dörrarne bakom sig, var det nära nog lika förtjusande, som då de voro nygifta och befunno sig för första gången bakom egna husknutar.

Nu tänkte Sten på inga missförstånd dem emellan, nu kom han ingenting ihåg af hvad han rufvat öfver under de kvalmiga, ensamma sommardagarna. Nu var det endast den kvinna, han höll kär, höll riktigt hjertligt kär, som kommit till honom och som han tryckte till sitt hjerta.

9.

I fyra år hade Sten varit gift.

Han gick och dref utom staden på samma vägar, der han i ungdomens vår spatserat med Figge. Men nu var han ensam och nu var han ej mera densamma som då.

Och Figge var borta, var parisare sedan flera år tillbaka.

Mean och lille Axel voro hos Isaks. Sjelf hade han också varit der, men hade gått efter middagen. Han hade inte ro att sitta och höra på de andra, hade för öfrigt ingenting der att göra, intet gemensamt med dem. Hans personlighet gaf ingen insats i deras tankeutbyte. Han höll sig indifferent, ansågs derfor ha tråkigt och saknades ej, då han var frånvarande.

På förmiddagen hade det åter varit en liten scen hemma. En bagatell, ett obetydligt ord — det behöfdes ej mera — ett ord i något af de många brännbara ämnen, som lågo mellan honom och hans hustru.

Han var ju så dum, så att han nödvändigt *skulle* säga henne sin mening om allt i stället för att låta fem vara jämnt, hålla med och se glad ut. Att tiga och samtycka hade han aldrig kunnat, han måste lära sig det nu, han höll som bäst på att studera den konsten, lära sig att

vara oärlig mot sig sjelf, som han kallade det, naiv som alltid.

Han hade gått ifrån sällskapet utan att säga henne ett ord, annat än »adjö» i de öfrigas närvaro.

När de råkades igen hemma hos sig — han visste det så väl — skulle ingendera låtsas om hvad som passerat. Man kunde ju inte lefva oense tillsammans.

Mycket hade förändrat sig på dessa år.

Numera hände det sällan att Mean smekande frågade, hvarför Sten inte var glad som förr, och ville tvinga honom att säga henne det. När hon det gjorde, blef det endast obehagliga förklaringar å ömse sidor — bättre att undvika allt som kunde stöta på patrull.

Deras olika sätt att se och tänka gjorde att der funnos flera ämnen, som de alls ej vågade vidröra men som helt omärkligt hade makat undan det otvunget förtroliga i deras sätt mot hvarandra.

Hon kunde ej anse det som annat än envishet af honom, att han inte ville vara som andra, att han förblef främmande för hennes umgängeskrets, att han aldrig kom rätt in i hennes familj.

Det befann sig att hon med lif och själ slutit sig till denna stat i staten, upptagit dess traditioner. Nu som förr kunde hon hysa ganska frisinnade åsigter, men i grunden uppgaf hon ingen af de i släkten herskande meningarna.

I dylikt visade hon en fasthet, som Sten skulle aktat högt, om hon blott haft annan grund för sin mening än att hon växt upp i densamma.

Hennes lyckliga förlofningstid och det första året af äktenskapet hade också närmast henne särskildt till modern. Det var som hade hon något att försona, att godtgöra. Och lilla Axel närmade dotter och moder ytterligare till hvarandra, men mellan Sten och hans hustru var barnet knappast något föreningsband.

Lifvet inom den stora släkten fortgick som förr och bjudningarna gingo sin gång. Vännerna och de uppvaktande — mest halfgamla damer — delade sig mellan det gamla herrskapet och det unga, och som Mean alltid blef glad öfver att de voro så snälla och sågo till henne — ensam som hon var — så gjorde de henne ofta den glädjen.

Och Mean hade ständigt fullt upp att göra. Tog lektioner när hon så kunde, fuskade med träsnideri, handarbeten, spelade och sjöng, skötte lilla Axel exemplariskt, var aldrig sysslolös.

Någon gång kunde hon vara fullt ut lika barnslig och gladlynt som förr i tiden. När hon lekte med gossen och Sten händelsevis kom in, kunde hon på sitt gamla skämtsamma sätt fråga honom om det inte var besvärligt att hålla den der bösa minen så lång som dagen var, eller kunde hon dansa med Axel och sjunga »jag är den bistre Nallen — bistre Nallen». Då narrade hon honom att skratta och de skämtade

som förr i världen, till dess en bagatell ånyo kom emellan och påminde om att det förflutna var dödt och borta. De hade byggt sitt äktenskap på kärlek, men hvarken på gemensamhet i åsikter eller ens på aktning för hvarandras synpunkter. De upphörde därför snart nog att tala om dylika brännbara ämnen, en hvar hade sin värld för sig liksom sin verksamhet, och Sten undrade ofta, om en ungdomlig känslöstämning vore nog som grund att derpå bygga ett samlif för hela lifvet.

Det kunde ju inte döljas att de med full afsigt drogo sig ifrån hvarandra, att de rent af sökte efter tillfällen att visa hvarandra hur föga gemensamhet det fans i deras lif — och att detta och just detta var innehållet i deras äktenskap.

Var *detta* samarbetet mellan två fria själar, arbetet till framsteg, till utveckling? Det var i alla fall det verkliga lifvet — det andra, det han hoppats och väntat på, det var en dröm. Det der om hur de skulle lefva *ett* lif på tu man hand, ha för sig ensamma en värld, stark, lugn, lycklig. Stod han mindre ensam nu än någonsin förr? När hade deras arbete varit gemensamt? Så snart det gälde hans behof af utveckling, hans lefnadsmål och hans arbete för detta mål, då stod han bunden mer än någonsin och dertill ständigt tyngd af sina fordringar på sig sjelf. Och hur skulle det sluta annat än att han en dag skulle finna sig utbränd och måste böja sig, uppgå i de andras intressen, glida in

ibland dem som förstodo att värna sitt eget och njuta af lifvet?

Den pojkaktiga uppsluppenheten, lynnets förra våldsamt var borta. Det hade kommit något slappt i hans person, ibland fann han sig sjelf loj och liknöjd. Han lefde ej mera i elden, hade dragit sig ifrån kamraterna eller hade de dragit sig från honom, som kände de å ömse sidor att de inte passade rätt ihop.

En stark partigruppering med alla dess följder af bitterhet, orättvisor, öfverilningar hade uppkommit under dessa år. Sten slöt sig till ingen meningsflock och kom därför att ses med misstro från båda partierna. Han hade alltid ett slags behof att ställa sig på de underlägsnes sida, en medfödd lust för opposition, men nu på sista tiden äfven litet misstro till sig sjelf. Han var ojämn till lynnet, skref i sjudande fart, fann sedan att han förifrat sig, kanske skadat i stället för gagnat, just till följd af uppbrusningen. Med den första ungdomens käckhet förlorade han sin sjelftillit, och den ständiga sinnesoron hindrade honom att arbeta med jämvigt och tillförsigt. Det var år af jäsning, starkare än upsalatiden, då de moderna idéerna slagit rot. Då hade han med fröjd tagit emot detta nya. Nu fann han att det var inte detta ensamt som kunde bära hans lif. Han måste lefva sig till sin tro. Men huru, huru — under denna dåsiga tillvaro?

Han hade tvingat sig till att taga emot en liten plats i en stor tidning, der det gälde att

inte kasta fram sina egna, hetsiga åsigter utan skrifva med sans och måtta. Hvad han sjelf hade att säga, det måste han skaffa plats på andra håll.

Något i diktväg skref han ej. Han hade totalt förlorat hågen därför. Var det nu tid att gifva bort sitt lif till att dikta om sina egna intressanta egenskaper eller om hur Paul blef kär i Virginie och hvilket himmelrike som väntade det äkta paret till döddagar? Sätta sin egen obetydliga diktning som utgångspunkt, fordra att alla skola tänka som han sjelf gör och följa honom med deltagande, gräma bort sitt lif kanske därför att folk inte brydde sig vidare om hans »sträfvän»? Kanske bli poet-lakej och få både klingande och glittrande belöningar?

Nej, sjunga upp massorna ur deras dåsighet, säga dem att alla hade rätt att lefva, ej blott att tråla fram sin tillvaro och stupa som tröttkörda åkarkampar, att allas lif hade ett mål, att hvars och ens individualitet kunde finna en plats för sig i den stora affärsrörelsen, att ingen behöfde gå förlorad, ingen frisk kraft behöfde tyna bort, ingen energi kvävas af brist på luft.

Men inte behöfdes *diktaren* för att säga detta, det skulle nog bli sagdt ändå. Om det ens båtade något till att säga det i vårt luftstreck, der missnöjet alstrar hån och orkeslösa sarkasmer, sedan vilja, hopp och handlingslust blifvit kvädda.

Att de funnos som kallade honom affälling, opålitlig, reaktionär, det brydde han sig föga om.

Men han hade sjelf kallat sig affälling mer än en gång, då han kände sin kraft förlamas, sina muskler slappas, då han fann att det var en gagnlös strid han kommit in uti, en kamp mot dimman.

Och år gick efter år, medan han slet ut sig i tvifvel och oro, förslöades i det tomma slappande sällskapslivet, gräfde ned sig i sina små förhållanden, gled utför det sluttande planet, på den gemensamma banan för alla, som ej gå framåt.

När han tänkte på framtiden, var det utan hopp. Han skulle småningom bli ljum, liknöjd, förlora aktningen för sig sjelf. Och då han en gång kommit derhän...?

När han gick och lade sig om aftonen, fann han det skönt att sofva — sofva så länge som möjligt. När han vaknade om morgonen, var det utan glädje, utan arbetshåg.

Och ute i verlden pågick det stora arbetet för stora mål. *Der* var ingen öfverflödig, der fans bruk för ungdom och hänförelse och der blef missnöjet till kraftfull, spänstig verkningslust.

Men han var utom och tiden rullade ifrån honom.

Han blef hård och hänsynslös. Hyckla lugn brydde han sig inte om längre. Mean uppgaf alla försök att få honom åtminstone nödortfigt sällskaplig. Hans dörr öppnades inte, när der kom främmande. Hvad han skref och hvad han tänkte, hade hon ingen vetskap om.

10.

En eftermiddag kom gamle pappa upp till Mean.

»Jag ville tala ett par ord vid din man.»

En stund senare satt åldermannen i Stens soffa, väntande på honom. Der låg på skrifbordet manuskript, tidningsurklipp och ett par korrekturark. Gubben Broms läste något af det tryckta, rodnade, strök sig öfver pannan, snusade betänksamt med darrande hand. —

Det hade varit oro i det litterära lägret till följd af en rad uppsatser, som en man offentliggjort om den moderna litteraturens dåliga inflytande på det allmänna tänkesättet och sederna. Der förekommo de häftigaste utfall mot allt hvad realistiska författare hette, de skuros allesamman öfver en kam, kallades socialister och sedeförderfvare och ansågos solidariska om hvarje åsigt, någon af de skrivande framstält.

Sten, som ej räknade sig till de anfallne, ansåg som sin pligt att svara, och han gjorde det skarpt — med sitt namn utsatt, emedan han hatade anonymiteten såsom sköld för ett angrepp, och med öppet medgifvande att han skref »med krigarens lofliga uppsåt att såra och döda» — hvilket också varit motståndarens mål.

När åldermannen hörde sin måg komma, sköt han undan papperen.

»Du vet,» började han, »att jag inte blandar mig i ditt görande och låtande. Men nu kommer jag med anledning af det här du skrifvit. Jag har haft ett besök af — en kollega till den angripne . . .»

»Den angripne? Det var väl *han* som anföll!»

»Han kom på dennes vägnar. Saken är högeligen ledsam.»

»För honom bör den vara mer än så.»

»Nej, för oss.»

»Men *han* är väl åtminstone inte släkt i huset?»

»Jag har länge känt honom som en redbar och högt aktad man,» svarade svärfar allvarsamt. »Om han nu var på det högsta upprörd öfver ditt häftiga uppträdande, så är det inte att undra på.»

»Smärtsamt berörd, kan jag tro,» inföll Sten retligt.

Men åldermannen hörde inte på honom.

»Du kan tänka dig,» fortfor han, »hur behaglig den visiten var för mig, som aldrig behöft sänka mitt hufvud för någon människa. Nå, *det* lär inte bekomma dig något.»

»Men så se då saken sådan den *är!*» utbrast Sten häftigt. »Är det inte tillåtet att försvara den som blir anfallen? Att det var oklokt af mig, det vet jag, att uppträda mot en man

som har sin position. Oklokt, därför att det som är taktlöst af den ena är tillåtet för den andra. Oklokt, därför att *han* stälde sig på fosterlandskärlekens, moralens, sedlighetens grund, och när jag svarar på hans förlöpningsar, anfäller jag naturligtvis allt det der, det är ju klart. Men *han* förlorar ingen medborgares aktning, den som är högt aktad får ju pådikta mig och andra lösdrifvare hvilka infamier som helst. Oklokt att försvara folk utan socialt anseende mot folk *med* anseende, att försvara en sak, som inte har öfvertaget, inte har konjunkturerna för sig och som dertill har brister, dem en hvar — och jag med — kan inse. Oklokt allt igenom! Ty lägg märke till det: jag talade om *saken*.»

»Du var hänsynslös aggressiv.»

»Mot de *medel* han använde, ja —»

»Saken kan också ses från en annan sida.» Svärfadern talade fortfarande lugnt. »Jag ber dig endast att du skall tänka på följderna af hvad du gör, akta dig för att ställa dig i led med rabulister och folkuppviglare. Tänk på svaret, tänk på att det blir en eld af gnistan. Man vet aldrig hvar det slutar. Jag ber dig för Means skull att vara en smula försiktig. Du har haft motigheter och blifvit öfverspänd, jag vet ju det. Du behöfver samla dig och komma till ro för att din talang skall kunna komma samhället till godo på ett annat sätt än nu...»

Nu kunde Sten inte tuga längre.

»Ja, min talang liksom så många andras! Sverige är rikt, det har råd att kasta bort så mycken kraft, så mycken god vilja. Entusiasmen, lusten att verka, att uträtta någonting — bort med allt det der! Man skall lära sig att dölja sina egna tankar, undvika att säga just det man vill ha sagdt, just det som behöfves och måste sägas, som ligger en på hjertat, som är kärnan i ens tanke. Man får ju vara frihetsälskande ändå och hur frisinnad man vill. Ingen småaktighet, ingen brist på liberalitet! Men *uttala* sina fria åsigter, strida öppet för dem, offra något för dem, se det skall man akta sig för.

Derför går det också som det går. Derför blir det dubbelhet, ständiga kompromisser för egen fördel, en idelig halhet, som ni förstås kalla verldsvana — det att man håller med den man har fördel af att hålla med. Men den dubbelheten förstör människorna, undergräfvor hela samhället och kommer att störta det.

Ja, vänta, jag skall väl bli lugn, jag också. Bara jag lär mig behålla mitt hjerteblood för mig sjelf och inte ge bort det — man behöfver det verkligen sjelf.

Var lugn, farbror, jag är på god väg. Min dag kommer väl också, då jag kryper beskedligt in i hundkojan, nöjd att få en brödbit, och viftar åt dem jag skulle bita, om jag hade min kraft och min rättskänsla kvar.

Då får jag kanske också jämvigt till sist — när jag blifvit en lump och inte mer är värd att lefva . . . »

Han hade stannat vid fönstret och stod med ryggen inåt rummet, medan han sade detta.

Svärfar teg en stund. Han förstod sig inte på ett dylikt lynne.

»Jag tillhör en annan tid än du,» sade han slutligen. »Jag har lefvat inom helt andra råmärken.»

»Farbror har lefvat i och för sitt arbete. Det är just hvad jag också vill göra.»

»Men du gör dig omöjlig genom ditt trots, ditt kritiserande, din ofördragsamhet.

Hvad jag egentligen ville säga dig — hvarför jag kom hit nu i dag — var detta: du har inte velat ta' några pengar af mig till ditt hus-håll — och det var vackert af dig, fast det är en malplacerad stolthet gent emot din hustrus föräldrar. Men hvarför du inte nu skulle kunna ta' en summa af mig till dina studier, för att kunna lefva mera oberoende, det inser jag inte.»

»Tack, farbror! Men jag kan inte, jag måste stå fri.

Nej, tala inte om det. Tack för välviljan!»

»Behöfde du inte lugn och ro?»

»Nej, jag vill slåss!»

»Jag märker det.» Äldermannen tog korrekturarken på bordet. »Du börjar med att upprepa ditt anfall — det var inte nog, det som stått i tidningen.»

»Långt ifrån nog. Det är min pligt som ärlig karl att säga mitt ord gent emot dylikt. Hade jag inte skrivit detta, så skulle jag göra det.»

»Jag säger dig: du ger *inte* ut det här!»

Sten vände sig om, han såg helt blek och förstörd ut. Och han kände knapt igen den lugne, beskedlige svärfadern i denna man, som stod röd af harm framför honom.

»Kära farbror» . . . började han.

»Jag har sagt mitt sista ord,» återtog den gamle. »Du ger *inte* ut det! Vill du smutsa ditt eget namn — så skall du . . . åtminstone inte dra ner mitt.»

Sten teg och lät gubben gå. Han visste ej rätt hvad han kände i detta ögonblick. Rätt hade han handlat, tusen gånger rätt — och så detta! Den hederlige gamle! Han hörde hur Mean stängde tamburdörren efter honom. Hon kom inte hit in. Hvad hade hon också att göra inne hos honom!

Men senare, då han satt lutad öfver korrekturen till sin broschyr »Svar på tal», då hörde han, hur dörren öppnades. Små barnfötter tassade öfver mattan, »pappa» ropade lilla Axel bakom hans stol.

Han vände sig om och lyfte barnet upp i sitt knä. Pojken började att rifva ibland papperen på bordet, och Sten satt och såg utan att säga ett ord på det lilla hufvudet med det stridiga, mörka håret, på det friska ansigtet med den breda, kraftfulla pannan och det bestämda draget öfver munnen. Och han tänkte på det arf, han skulle gifva sin son, tänkte att det likväl var efter *honom*, gossen skulle taga anlag, att det

var närmast efter honom lilla Axel skulle bygga sitt lifs grund.

Eller efter sin moder. —

Då lade sig en hand på Stens skuldra.

»Sten,» hörde han Means röst.

»Ja?»

Han såg icke upp.

»Om du hade någon känsla för ditt hem —»

Hvad skulle han svara? Han kom ihåg en gång, när Klara köpt en ny möbel, som Isak inte hade stor lust att betala, hur hon hållit ett litet tal om hemtrefnad och deri sagt just dessa ord, som Mean sade nu.

»Om jag ber dig» . . . Hon talade så sakta, han kunde knapt höra henne.

Nu såg han upp, stälde ned gossen på golfvet. Hans blick frågade, om det var möjligt. Hans hustru ville . . .

»Du ser ju — du ser ju, hur det går.»

Ja, han såg, hur det gick. Tydligt såg han det, allt för tydligt.

»Du gör det sjelf så svårt för dig. Om du bara ville försöka!»

»Ah, tala inte om det. Har jag inte sagt det till mig sjelf hundra gånger? Det är dumt naturligtvis att spränga sitt hufvud för en fix idé, att bereda sig obehag, då man kunde lefva godt och ha det bra. En lifsuppgift, ett mål, dit all ens sträfvan går, det är ju fraser! Nej, mat och fina viner och medborgerlig aktning — och en skock vänner — och ett lif som förslöar

viljan och förtar kraften — du har så rätt, så rätt!»

»Du har ett angenämt lynne,» var det enda Mean svarade.

»Ja, jag bär mig konradsbergsmessigt åt, tror du inte jag vet det? Hvarför gifte du dig inte med Müller? Då skulle du kommit på din rätta plats. Skulle ha fått det som du vill ha — som Klara har, som du har rättighet att fordra af din man. Du skulle ha gift dig med Müller!»

Aimée blef både blek och röd. Hvarför hon inte gift sig med Müller? Hon kunde ju inte säga: därför att hon inte älskat honom. Ty hon älskade ju Sten — och se, hur det gått!

»Angenämt lynne!» fortfor han utom sig. »Nycker tror du det är, det som är mitt lifs innehåll. För mig gäller det att slå mig fram eller slås ner, ge mig förlorad. Men hvad bryr du dig om det? För dig är det sjelfviskhet, när jag söker hålla mig uppe. Sjelfviskheten är det ju som bestämmer mannens alla handlingar, det vet' vi. *Jag* skall ge bort allt jag anser värdt att lefva för, det är ju inte lönt att hålla på det, det är för resten min skyldighet mot dig, kan jag tro. Och det skall du löna genom att göra det odrägligt för mig att lefva. Det är rätt — gå på, gå på med det!»

Hon hade stått orörlig med ett uttryck af sorgsen slapphet öfver hela sin person. Hvad tjenar det till — hvad tjenar det till att sträfva — det ramlar ändå, sade hennes trötta blick.

Men han kom inte nu som han förr pläгат, då han öfverilat sig, och tog hennes hand och sökte slå bort hennes sorg. Han såg inte åt henne utan gick sin väg.

Hon gick också till sitt, tyst, blek, också hon. Nu kände hon, hvad hon mången gång sagt honom utan att tro det fullt ut: att han inte mera älskade henne, lika litet som han älskade sitt hem. Nu var det fullt allvar i denna hennes känsla. Nu var det slut, allting slut — allting tomt, färglöst.

Då hade han redan ånkrat sina hårda ord. Ty aldrig hade han i sina tankar gifvit henne skulden.

II.

Broschyren »*Svar på tal*» väckte intet vidare uppseende, såldes föga och omtalades alls inte. Publiken hade ledsnat på frågan och brydde sig inte vidare om den. Författaren var dessutom ung, och han var partisk, hans ord trängde ej igenom. Men den lilla skriftens närmaste följd var att Sten fick sitt afsked ur tidningen.

Det blef ingen scen och det gick å ömse sidor till, som om detta varit längesedan väntadt. Han gick.

I trappan mötte han Black, den lilla besynnerliga gubben med det fryntliga sättet och de hvassa ögonen.

»Seså, hjälp mig nu, ska jag aldrig komma igen mer, det tror jag åtminstone.» Gubben vände och följde Sten utför trapporna. »En tjugufemöring, hvad fan! Jag är ute med mina förbannadt roliga manuskript.»

»Vi ä likställda nu,» sade Sten kort. »Jag är inte kvar här uppe.»

Gubben smålog och spärrade upp sina ögon.

»Hä? Inte? — Åsigterna, hva?»

Känner till 'et,» fortfor han, då han intet svar fick. »Man bör inte ha åsigter, det är opraktiskt. Hvert kommer man med åsigter? Se på mig! Jag har åsigter jag ännu i denna dag. Mig har man hållit som en neger — böjde inte min styfva nacke ändå. Aldrig, herre, aldrig! Har fått anbud i går från frälsningsarméen. Lyckades inte, om jag så blef general. Står hellre solo på Niagaras topp och sjunger en hymn till den evige — — Jaså, herrn med! Ja, det är så.»

Lilla Black tog af sig hatten och ref sig i månskenet, rätade på sig, satte sin stora knöl-påk framför näsan och fick rätt på sitt humoristiska tonfall:

»Men tjugufemöringen få vi inte glömma för det, hä? — Tack och heder, herre! Ersättning på den yttersta dagen och en julgåfva i form af en krokan, när jag blifvit rik. En gammal mans välsignelse på köpet — som har varit en fähund,

men ärlig, ärlig! Hvar fanken skall man söka herrn härnäst? — Ja, frid!»

Den lilla gubben traskade af med sin påk och sin aldrig böjda nacke.

Men Sten gick ut och gick, flanerade midt på blanka förmiddagen, såg paraden marschera öfver Norrbro och officerarne stå och språka utanför Rydberg. Vid denna tid på dygnet var det bara fint folk ute, mest herrar, som luftade sig efter gårdagen, feta och välmående herrar i borstade blanka hattar och förmögna öfverrockar. Och solen sken frid och glädje öfver dem alla.

»Åh, mjuka tjenare!»

Sten hade stött på Kalle Grönberg i hörnet vid operakällaren, der denne stod, pelsbrämad och leende, och tände en cigarr.

Innan Sten visste hur det gått till, hade Grönberg dragit honom med sig in på operakällaren. »Var just på väg att gå in och få en bit mat . . . Skulle göra mig ett synnerligt nöje, om herr Kassel ville göra mig den äran . . . Kypare, matsedeln!»

Sten kunde inte undgå att tala om hvad som händt honom i dag. Herr Grönberg fick genast på sig sin beklagande min.

»Ja, han hade just inte haft så lätt, han heller. Underklass, he, he, ja det fins en underklass och den förblir underklass i all sin dar. Om den också går klädd i pelsbrämad öfverrock, så är fodret af ylle — ganska simpelt ylle — i alla fall. Underklass, som har till sitt enda mål i

lifvet att hålla skenet uppe — för världen liksom för sig sjelf.

Men hvad tusan, man får skaffa sig så roligt man kan, inte sant? Och för att jag hyser dessa sunda åsigter, trifs man i mitt sällskap, om jag vågar säga det sjelf. Jag har min filosofi och den är praktisk.

En liten halfva? Inte? Då ursäktar herr Kassel att jag tar en? Har den äran!

Jo, jag har kryssat, skall min herre tro. Är ut och är in, utan rast . . . Ständigt på luff efter pengar — och vaxlar och omsättningar och lagsökningar och hela den der apparaten. Men humöret har jag hållit uppe i alla väder. Alltid morgonfrisk. Måste se glad ut för Mians skull, stackarn, som inte fick oroas — och så blef det en vana, en god vana.

Pilsner?

Att söka platser, det var det svåraste. Känner till det också. Få vänta i tamburer, supplicera och bli affärdad, ibland snäft, så man gick, rätt nöjd att slippa vidare umgänge med den herrn, — ibland med artiga beklaganden . . . skulle se till . . . hoppades — så att man slapp hoppas sjelf. Nej, man ska vara om sig, när man är ung. Och grundlägga sin ställning.

Herr Kassel är ju ofvanpå för öfrigt. Lierad med en ansedd och aktad och behållen familj? Och med en så vacker talang. Jag grät, ta' mig tusan, på teatern, när jag såg er pjes, grät så jag måste gå ut. Och våra tidningar skynda

sig naturligtvis att fästa denna lofvande talang vid sig. Vår litteratur kan inte undvara denna unga kraft. Var lugn, var lugn!»

Sten ville betala. »Omöjligt, det är min rättighet, min herre, att när jag bjudit er, så är jag er värd, herr Kassel.»

Grosshandlarn tände en ny cigarr, drog handskarne på sig, stack en tioöring åt vaktmästarn, som höll fram öfverrocken, och gnolade en operettrefräng för dagen.

Efter kaffet så skildes de båda herrarna utanför på gatan. Herr Grönberg tryckte med sin vanliga värme Stens hand och tackade för det angenäma sällskapet. »All möjlig framgång, herr Kassel, det kan vi ju för öfrigt önska hvarann, inte sant? Mjuka tjenare! Min komplimang för frun.»

Mean var just hemkommen. Hon hade varit ute med mamma i det granna solskenet. De hade druckit chocolad hos Isaks. Klara hade varit så rolig, »de ha det bra trefligt — och alltid muntra och glada».

Sten kände ingen lust att berätta sin nyhet. Mean talade deremot om ett och annat — man kunde ju inte sitta och tiga.

»I nästa vecka har Alma en liten supé. Du har kanske hört att Gyllenhjelm ämnar ta' afsked — han har en plats vid jernvägen i perspektiv. De flytta till Norrköping. Kanske du för denna gången gör den uppoffringen och går dit...?»

Hon talade kallt och liknöjdt, hon såg att Stens tankar voro på helt andra håll.

12.

I den stilla söndagsmorgonen höras kyrkklockorna tydligt ända fram till Skeby. Flera vagnar köra från jernvägsstationen upp på gården, herrar i svarta byxor komma genvägen förbi de båda granarna.

Allt är stilla på Skeby, vårdadt och putsadt som vanligt, allt sig likt men ändå olikt. Gästerna äro mycket tystlåtna och svartklädde äro de allesamman, som komma de till fest.

De samlas i salen och förmaket, stå i grupper, smutta på rhenskt vin, synas ej vidare hågade att talas vid.

Ibland öppnas dörren från tamburen in till åldermannens rum och någon bär dit in stora kransar med hvita, svartkantade, hängande sidenband. Inifrån rummet tränger ljussken ut, väggarna äro hvitdraperade och midt på golvet höjer sig en grön kulle med blommor i hela massor. Allt är tyst der, ingen talar, de, som komma dit in, gå så sakta, som rädas de att väcka en sofvande.

Men det yttre rummet står i sitt vanliga skick, med bokhyllan, piporna, fotografier af alla bar-

nen på väggen, gungstolen med sina slitna armstöd, papperen ordnade på skrifbordet, vägg-almanackan med dagarna öfverstrukna — intill sista tisdagen.

Gamle ålderman Broms hade rest ut till sitt kära Skeby för att gräma sig i tysthet öfver skandalen med mågen. Der ute återvann han snart sitt lugn. Han sysslade med jordbruket, med nybygget vid ladugården, gick omkring i sin sidenmössa och med sin landtkäpp på ryggen och talade med sina underhafvande eller satt i ro på sitt observatorium, iskällartaket, som bildade en liten rund kulle, satt der och såg ut öfver egorna.

Upplifvad blef han särskildt då Götberg kom ut, apotekaren, en ungdomsvän. Gubbarna tömde en butelj rödvin till middagen, uppväckte minnet om gamla tider — och när bror Götberg skulle bryta upp fram på aftonen, måste de båda gubbarna titta på hvarandra en stund, innan de fingo fullt klart för sig, i hvilket stadium af lifvet de stodo i den dag som var.

»Tack skall du ha, bror Götberg! Du kommer säkert igen om söndag?»

»Tvärsäkert — om söndag.»

»Tack för din gamla vänskap, bror!»

»Tack, hedersbror!»

Åldermannen vaknade tidigt på onsdagsmorgonen och kände sig så egendomligt tung i hufvudet. Han hade drömt om att han var på Lampas bal på Djurgårdsbrunn och skulle komma

för sent hem — och principalen stängde sin port och han skulle bli bortkörd.

Han ville ringa på Johanna men famlade förgäfves efter klocksträngen. Då steg han upp. Han måste hålla sig fast i sängkarmen, det svindlade för hans ögon . . .

En timme senare gick bud in till staden att gamle äldermannen var död af slag. —

Och nu hördes klockorna tydligt ända fram till Skeby i den stilla söndagsmorgonen. Gubben Götberg är kommen som han lofvat, baronens supé har blifvit instäld och släkten har i stället mangrant samlats här, och många stockholmare ha äfven rest hit ut, frimurare, affärsvänner, köpmän.

Bärrarne komma uppmarscherande, trädgårdsmästaren, rättaren, åtta torpare i svarta kläder, stora skrynkliga handskar, gamla lustiga hattar med sorgflor öfver. Kistan bäres ut, höljd af blommor och grönt, sättes upp på den enkla likvagnen — och så åker patron i skridt bort från sitt gods, dit han kom för att få fred och ro. De underhafvandes barn stå vid grinden och titta, fåren i klunga vända sina nosar mot vägen och unghästarna i hagen komma framspringande till gärdet och titta med stora, förvånade ögon efter vagnarnas rad.

Långsamt rulla dessa fram utefter den granrisströdda vägen, öfver slätten, till kyrkan, hvars tornspira ser upp öfver lindarna. Det är en stilla vårdag med grå himmel, tung och tryckande

men med sol bakom molnslöjan. Ängarna ligga sankta, öfversvämmade, förvandlade till orörliga sjöar, och vassen står mustigt brungul och bildar stora öar här och hvar. Men lundarna ha blifvit lätt öfverstänkta med en fin, lätt, ljusgrön skiftning, förebud till sommargrönskan.

Och klockorna ljuda allt starkare och klarare. Nu åker man fram mellan grupper af väntande, det är kyrkfolket som stannat för att skåda, mest kvinnor, med simpla ansigten och brokiga sjalar, och barn, nyfikna på grannlåten, hållande modern i klädningen för all säkerhets skull. Der vänta också de underhafvande, alla dessa som slitit och sträfvat under arrendatorns tid men nu haft det så bra, sedan »patron» sjelf öfvertagit egendomen, — dessa som varit vana att se den gamle gå omkring med sitt vänliga leende, tillgänglig för en hvar, alltid villig att råda, att hjälpa, att förbättra sitt folks ställning, der han så kunde.

Presten med kappan under armen och öfverrocken öfver axlarna tar emot tåget. Och det blir en hel folkmassa som följer processionen in genom kyrkans låga port. En gammal kyrka med få och små fönster, brokigt målade hvalf och grant utsirad predikstol med dufvor, englahufvuden och löjliga evangelistbilder. På väggen, flankerad af två adliga vapensköldar, hänger ett stort krucifix, många århundraden gammalt, Kristusbildens drypande af blod, med smärftfullt förvridet ansigte och stelt blickande ned på folkmassan.

Koret är prydt med cypresser och granar. Tre skoflar mull uppe bland blommorna. Pastorns klangfulla röst läser de vanliga bönerna, intet ord derutöfver — så var den dödes vilja.

Nu är den korta ceremonien öfver, nu hvilar gamle åldermannen i sin graf, folket viker åt båda sidor, då enkan i sitt hvita förkläde stiger dit upp på kullen för att lägga ner sin bukett. Grafven börjar skottas igen, kransarna läggas som en girland rundt om kullen.

Sedan i frysprång tillbaka till Skeby, dit man nu kommer frusen och hungrig, utan värden. Nu stå hans fönster uppslagna på vid gäffel, den hvita väggklädnaden är borta, ljusen släckta och bortflyttade, och solen, som brutit sig genom molnväggen, skiner nu fritt dit in.

Dukadt står middagsbordet, rikt, med vin-
karaffer och stora tårtor med hvita kors af socker, med palmer, ankare och hjertan. Enkan och barnen äro värdar. De äro något bleka men mycket lugna, och ingen af dem glömmer ett ögonblick att de ha pligter mot sina gäster. Då de tala, kommer det gerna fram uttryck som »så ville pappa» eller »det tyckte Axel så mycket om».

Bland gästerna blir stämningen snart lättare. Man börjar språka om sitt hvardagliga, finner att pastorn är en gemytlig och älskvärd herre, får efter desertten en pris snus ur gubben klockarns dosa, läser dess inskrift »af tacksamma församlingsbor efter 40-årig tjenst», profvar husets

förträffliga konjak på kaffet och finner Skeby vara ett mönsterställe nu såsom alltid.

Herrarna gingo ut i trädgården att röka en cigarr. Sten slöt sig till gubben Göteborg, som talade om hur hans samtid dött ifrån honom — åtta bröder hade han förlorat, nu var han ensam kvar — och till gamle bokhållaren.

»Nu skingras familjen,» menade denne. »Axel höll ihop oss, men nu är det slut. Han gjorde intet väsen af sig, men han hör till dem, som saknas, då de ä borta.

Och Alma flyttar till Norrköping, som du vet. Gyllenhjelm har blifvit trafikchef och tar afsked från gardet.»

Baronens röst hördes i detsamma, hög och öfverlägsen, från verandan, der han stod röstekt af Ladugårdsgärdets vårsol.

»Jag är trött på dagdrifvarlifvet — gått i tjugu år som subaltern. Nu är det sista exercisen jag gör.

Hva falls? Reforme?» hördes han strax efteråt. »Det är öfverflöd på sökande till jernvägen, det tycks visa att platserna inte ä' så värst dåliga. För öfrigt ämnar jag hålla reda på gossarna. De missnöjde må gå sin väg, allt för gerna — sedan sätter jag dit *mitt* folk.»

Sten gick undan. Han var inte hågad hvarken att höra eller att svara.

Då han stod vid svärfaderns graf, hade han kommit att tänka på sin egen fader, som han aldrig känt närmare. Han tänkte på hur ensam

fadern alltid gick, sluten inom sig sjelf men lugn, alltid lugn.

»Tror du jag har någon glädje af lifvet?» hade han yttrat en gång under sonens sista besök hemma, — det var den enda gången Sten hört ett ord af missmod från faderns läppar.

»Var fast, var halsstarrig, blott du vet hvad du vill,» det var också faderns ord. »Din efterlåtenhet blir svaghet,» hade Sten hört honom säga till sin hustru, »den som blir hjälpt sparkar vid första tillfälle omkull hjälparen, — svenskarna ä' otacksamma.»

Det var från fadern han fått detta lynne, som gaf hela känslor, mera intensiv glädje och sorg än hos andra, ett lif för full maskin, men som ej gaf lycka. Men fadern hade stilla dragit sig undan, då hans förhoppningar krossats, och det var endast genom sin tystnad han lät märka, hur han ansåg det hela föga värdt.

Ensam hade han lefvat. De finnas, som måste bli ensamma.

Sten bad Aimée gå ett slag med honom. Och nu gingo de framåt vägen till de båda granjättarna, som ej tålde någon växtlighet under sitt oföränderligt gröna barrtak.

»Jag har fattat mitt beslut,» började Sten med låg, lugn röst. »Jag säger det utan någon inledning, ty jag tar för gifvet, att du inser orsakerna till mitt handlingssätt. Jag måste bort, jag går under här.

Jag *kan* komma längre än der jag nu står,» fortfor han, då hon ingenting sade. »Men här har jag ingenting att hoppas. När man aldrig har någon sinnesro, någon frid med sig sjelf, kan man tänka, arbeta då, utvecklas? Det blir endast halfva ansträngningar. Och nu är det i elfte timman.»

»Du tänker bara på dig sjelf,» var det första, hon svarade.

»Vill jag nå ett mål, bli frisk och lefnadslustig igen, så *måste* jag tänka på mig sjelf.

Jag ber dig att göra sammaledes. Det är ju här du trifs, det är ju på Skeby du växt fast en gång för alla. Och nu när det blir arfskifte, så blir du ju oberoende. Jag gör inga anspråk — naturligtvis.»

»Kanske ska vi inte gå längre,» sade Mean. De vände.

»Men ingen bitterhet,» sade Sten, då de kommit tillbaka upp på gården. »Vi ä nu så olika hvarann. Gräma sig öfver att det gått som det gått tjenar till ingenting. Vi få dra upp lasset och börja om igen — inte låta det ligga, när det stjelpt.

Vill du nämna om mitt beslut för din mor? Det vore bäst att *du* gjorde det.»

Hon böjde sitt hufvud till svar. —

Så rulla vagnarna bort med gästerna. Herrarna gå genvägen ner till stationen, förbi den hvita kyrkan, förbi den mörka kyrkogården. Der

i jorden sofver han nu, han som kom hit ut för att få ro.

Månen stiger upp mellan träden, och en genomträngande kall vind stryker öfver slätten norr ifrån. Ännu är ej våren kommen, ännu är kvällen mörk och luften blir rå, så fort solen gått ned.

13.

»Sten vill resa bort,» sade Aimée dagen derpå efter frukosten, medan familjen ännu var samlad.

Inser det mycket väl, sade moderns tystnad. Aimée förstod henne och sade helt kort, att han ämnade fara med första möjliga.

»Han behöfver hvila, behöfver komma in i andra förhållanden, få nya intryck, få se och studera.»

Moderns blick hvilade forskande på henne. Och då de båda blefvo ensamma ett ögonblick, sade modern till dottern:

»Tänk på hvad du gör, Aimée. Du har fått det som du ville. Nu får du bära följderna, förhasta dig därför inte.» —

Sten var inte hemma, då hans hustru kom till staden. Det var tomt och otrefligt i rum-

men, gardiner och taflor nedtagna, fönsterna kritade och lakan bredda öfver möblerna.

Endast Stens rum stod som förr. Hon lade böckerna och papperen i ordning, läste några rader af hvad han skrivit — det var strödda anteckningar om Sveriges beskattningsgrunder — »beskattning efter gehör», lydde öfverskriften.

Hon dammade litet här och der — det kunde behövas — och fylde fotogen på lampan, hvilket portvakterskan glömt, hon som städade här uppe.

Så kom han hem. Han såg trött och af-tärd ut, hade blifvit blek och mager. Och för-vånad blef han att träffa Mean här.

Hon satte sig i hvilstolen bredvid hans skrif-bord, på sin gamla plats. Men då stod lilla sy-bordet i hörnet bredvid. Hennes tankar gingo nu som oftast tillbaka till det förflutna, medan hon kände att han såg framåt.

»Jag har tänkt så mycket på hvad du sade i går,» började hon. »När vill du att vi resa? Ty jag följer med dig naturligtvis.

Vi ha råd nu — utan att ta' emot af någon annan,» tillade hon.

»Jag väntade,» sade Sten efter ett ögonblicks tystnad, »att du skulle föreslå detta. Verldens dom bör ju först och sist bestämma öfver våra handlingar.»

Hon svarade mycket lugnt:

»Och om det inte vore verldens dom jag nu tänkte på?»

»Nej, Mean» — han steg upp som alltid, då han hade något att tala — »du skall inte följa med mig.»

»Nekar du mig . . .»

»Ja, jag *vill* det inte.»

»Derför att du inte alls bryr dig om mig!»

Han svarade lugnt och fast:

»Derför att vårt lif inte *får* upplösas i den vanliga ljumheten. Hellre detta, då taga vi allt det vackra förflutna med oss och det skymms inte undan af något . . .»

»Och vårt hem?»

»I ditt hem har jag varit både onödig och öfverflödig.»

»Det är din fixa idé. Du skulle ha sagt hur du ville ha det.»

»Ja, det skulle jag ha gjort.»

»Och lilla Axel — tänker du icke ens på honom?»

»Tänk om det vore just det jag gjorde! Vi skulle lefva för vårt barn, han skulle förena våra skilda intressen. Har han gjort det? Han skall komma att göra det, menar du, i allt högre grad ju äldre han blir.

Men har jag rättighet att ge *mitt* lif förspildt? Jag har kraft och kan uträtta något på eget konto, innan jag börjar att endast och allenast arbeta för min son. *Jag* har inte slutat ännu, jag vill inte ge honom i arf minnet af en mes, som slog sig till ro med tanken att *han* skall uträtta hvad jag inte kunnat, det vill säga inte

orkat med. Nej, först har jag att fullgöra både hvad jag kan och hvad jag tror mig *inte* rå med. Sedan blir det hans tur. Just genom att spänna min kraft till det yttersta gagnar jag honom, genom att hålla mig uppe och inte förslöas — bättre än genom att lära honom se ner på mig.»

Mean satt orörlig kvar i hans hvilstol. Hon hade ingenting att invända, just därför att hennes utgångspunkter voro så skiljaktiga från hans.

Efter ganska lång tystnad sade hon såsom följd af sina tankar:

»Inte omskapar du människorna.»

»Nej, det vet jag väl,» svarade Sten genast. »Men så låt mig då försöka, *om* jag inte kan uträtta något, om det inte fins plats för mig. Utan att sätta in hela sin personlighet i sitt värf blir man en stympare. Jag *vill* och *skall* försöka. Jag kan inte annat, jag måste — om jag skall lefva —»

Så stannade han framför henne:

»Lifvet kan inte vara endast arbete, vill du säga» — på den tanken hade hon för öfrigt alls icke kommit — »det behöfs också litet glädje, litet sol — äfven om man uppger luftslotten och allt det der. Men glädjen ligger just i arbetet, i medvetandet om utveckling — att jag tror det, tyder på att jag är ung ännu. Det är den glädjen som ger lifvet sin näring — det är ju lifsmålet.» —

De skildes som vänner hemma i sin våning, dit hon kommit med lilla Axel. Till bangården for Sten ensam efter att ha gjort en tur till

gubben Sievers. Samtidigt åkte Mean och barnet ut till Skeby.

På aftonen gick hon ut ensam. Det var redan skumt och dimman hade bredd sig öfver sjön och vassen. Hon gick framåt vägen, der hon och Sten spatserat på begrafningsdagen, då han talat om sin resplan, och der de ofta gått som förlofvade.

Der bröto så många tankar fram, gamla minnen från uppväxtåren vaknade på nytt, tankar och känslor, som varit starka och unga en gång, stego upp i minnet och smektes af det, och hoppet, det jordade hoppet, ville ej ligga dödt och vissnadt. Der kom hon sjelf med flätan på ryggen, med sin frimodiga flickkäckhet, sitt sorglösa sinne med vindkast men vårsol. Barnet kom, som ej visste af något allvar, som med godt samvete lämnade allt dylikt åt andra, som trufdes så väl i ledband och kvittrade, jublande frisk, i guldbur. Barnet, som vaknade en kväll, en julkväll, vaknade som hon trodde och för en gång bestämde sjelf öfver sitt öde.

Åh, hon hade inte dragit stor fördel af hvad hon då vann. En nyck — så växte hon in igen i de gamla spåren. Af barnet blef pysen. Lek, lek efteråt liksom förut.

Och så — så hade han *kunnat* tänka på att lämna henne — utan saknad — hade kunnat resa ensam. Måste det gå så långt? Hvad hade hon varit för honom, hvad hade han väntat af henne och hvad hade hon gifvit?

Hans skuld hade hon nu ingen tanke på, den hade hon förut rufvat öfver och förargat sig åt tillräckligt.

Det var så stilla, fridsamt omkring henne. Prassel i löfven och skogens suckar inifrån mörkret mellan träden. Men himlen stod klar och ljus och glödde ännu fastän svagt efter solen i vester.

Mean stannade vid den unga eken, som stark stred om hvarje tum ljus med buskarna omkring, liksom han förr kämpade med ormbunkarna. Hon vände om och gick hem. Der sof lilla Axel med röda kinder i sin lilla bädd. Hans mor satte sig bredvid sängen. Och friden gjöt sig in i hennes sinne, frid, sådan hon ej känt den på länge.

Medan Sten fördes med ilande fart bort — bort.

14.

Nu bröt man ned det gamla hemmet, äldermannens gamla hus. För hvarje stöt af jernspetten hvirflade dammet upp i tjocka moln och gruset rasslade ned i gatan. Men murarna voro fast och stadigt bygda och det kostade ansträngning att få sönder dem.

Ytterväggen var nästan helt och hållet rifven, så man kunde se in i de gamla rummen nerifrån

gatan. Isak och Mean hade stannat der utanför arm i arm. Hon hade velat dit ännu en gång för att säga farväl åt sina minnen, åt sitt barn-domshem, åt allt hon hade gemensamt med detta, som nu refs ned.

Der uppe voro dörrar och dörrposter borttagna och taket till vinden genombrutet, så att himlen lyste fram mellan bjelkarna. Tapeterna hängde i trasor, det lilla som fans kvar af dem, och i Means lilla jungfrubur hade man lagt upp bräder från upprifna golf och knackat hål på väggen till salen. Men skylten alldeles nedanför hennes fönster satt fortfarande kvar i väggen, — den hade mamma aldrig velat taga bort — och der stod ännu, fastän halft utplånadt af tiden, den gamla inskriften: *»Här bor åldermannen Axel Broms»*.

Så många gånger de som barn stafvat på den — der kunde alla människor läsa att de bodde — de andra, de hade ju inte skyltar, de!

Mean hade dragit ned floret för sina ögon. Hon sade ingenting. Isak strök med sin feta hand öfver sin röda panna. Han var så het i dag, mädde inte bra. Var också orolig för en litet vansklig affärs skull och tänkte på hur gubben far hade haft den fixa idén att Isak — och Klara — skulle underminera familjens välstånd. Han smålog, när han tänkte på gubbens farhågor, när han tänkte på hvilken annan fart det var i affärerna nu mot på gubbens tid. Men han gick som i en ständig feber.

»Se der ha vi Klara. Hon har fått Kalle Grönberg till kavaljer.»

»Jag fångade din älskvärda hustru på Drottninggatan,» började Grönberg. »Alltid strålande.»

»Man har ingenting för att man håller sig ledsen,» smålog Klara. Hon hade blifvit fet och var vackrare än någonsin. Hon tittade upp till våningen. »Se, nu går det undan!»

Der rök halfva väggen mellan salen och Means rum, just der hennes toilett haft sin plats. Der hade hon suttit den der julaftonen, när pappa kom in och tröstade henne . . .

»Syster är inte med om det här,» sade Isak.

»Då är det bra att någon har hand om förståndet,» skrattade Klara. »Hvad förmulnadt är skall ramla. Ingen skada på den gamla kåken — ja, ursäkta, herr Grönberg, men hvar fågel sjunger efter sin näbb, och jag är ohjelpig, det vet vi af gammalt.»

»Tyst, unge,» sade Isak.

»Ja, vi kommer alltid öfverens, fast han låter så der öfverlägsen,» skrattade hon och tog hans arm. »Men Isak, hostar du?»

»Jag har visst förkyllt mig. Hvad tror bror Grönberg, ska vi in och ha oss en munfull porter?»

»Se bara efter honom, herr Grönberg!» ropade Klara. Mean sade adjö, och det var det första hon sagt. Hon skulle fara ut till Skeby, der barnen väntade på henne.

»Det är hennes skola,» berättade Isak, sedan hon gått. »Hon har öppnat en arbetsskola för bondbarnen och för sin egen pojke. Modernt, så'nt der, men fan så tråkigt — isynnerhet för mutter, som får sitta ensam. Nå, ensam är hon då inte. Emellertid lefver Mean bara för pojken sin och för sin skola. Uppfostrar sig sjelf, plär hon säga. Nina är också af samma ull, går och ger sig till lärarinna — alldeles i onödan, jag förstår inte hvad det går åt ungarna.

Fan, jag fryser! Och jag skulle göra opp om ett husköp i middag. Ja, skål, bror Grönberg!»

Grönberg kom in på sina husliga förhållanden. Hans hustru var nu utdömd af läkarne. Isak märkte först nu, hur gammal och tyst han blifvit, den eljest liflige och språksamme sällskapsmannen och goddagspilten.

»Ja, det är slut,» fortfor Kalle. »Jag kan inte hålla god min längre. Ser bror, min hustru har aldrig vetat af, hur svårt jag haft att dra oss fram. Jag har aldrig velat oroa henne, klen och skräpig som hon varit till hälsan. Hon har också ett svårt lynne, som bror vet. Jag har alltid varit gladlynt och skämtsam, när jag kom hem till henne utifrån verldsvimlet. Men hon surade, hon var sjuk — då blir man så der.» Grönberg torkade sig i ögonen. »Ja, nu får jag samla mitt curage — och hålla ut, så godt det går.»

Han drack ur sitt porterglas och satte hatten på sig.

»Kunde ha det värre, — att klaga är alltid dumt. Och det hör just inte till mina vanor.»

Det var pinsamt för Isak att höra en friskus som Kalle tala i den tonarten. För att förströ honom sade Isak något om sin nybyggnad, och den var Grönberg intresserad att höra om. Verkstaden skulle fortfarande förblifva i sitt gamla skick, men ett nytt hus af prima slag skulle byggas, der det gamla stått. Det var andra tider nu och man hade andra fordringar. Konjunkturerna måste man också begagna sig af, och när man hade stora utgifter — dem har Klara öfvertagit, ha ha ha — så fick man lof att skaffa sig stora inkomster också.

Om det varit några underrättelser från Schweiz — från den afvikne svågern?

»Nej, han sitter antagligen och reformerar verlden der nere. Tycks för resten haft bättre väderkorn än vi trodde. Skall man skrifva och vill man lefva också och lefva som folk, då bör man vara rödrasande, då höstar man in slantar. Och *det* är ju vår uppgift här i lifvet, ha ha ha!»

Innan herrarna skildes hade Kalle fått sitt lilla ficklån. Synd om prissen, han var inte just skapad till sjukvaktare. Nå, det är de starka som ha rätt att lefva!

»Au revoir, min ärade broder!»

Grönberg tryckte med sin vanliga förbindlighet Isaks hand, viftade med handsken till afsked och gick, fastän ej med sin förra lätt elastiska gång. Han hade verkligen blifvit gammal.

Det blef heller intet återseende, ty blott en vecka efteråt, då städerskan burit upp »Nyheterna» till Grönberg, som inte mera kunde lämna sin hustru ensam, fick han der läsa en dödsannons, som gaf tillkänna att »min outhärligt älskade make, grosshandlaren Isak Broms» stilla aflidit efter endast ett par dagars sjukdom.

Det var en häftig lunginflammation. Och det hjälpte alls inte att han hörde till de starka, till dem som ha rätt att lefva.

Men Klara tog hand om affären. Verk-mästaren skötte plåtslageriet för hennes räkning, husbyggnaderna fortsattes utan afbrott, och den unga enkan, som befans duktig och driftig som en hel karl, hade så fullt upp att göra, att hon aldrig hade tid att se ledsen ut, der hon gick i sin eleganta sorgdrägt.

Det dröjde ej heller länge, innan hon förlofvade sig med en af husets gamle vänner, byråchefen Örne, riksdagsman i första kammaren och statsrådsämne. I oktober skall bröllopet stå, byråchefen flyttar in i hennes våning, som står orubbad från Isaks tid, men som skall repareras grundligt i sommar, och sedan ämnar Klara åter visa sig ute i världen.

Men gamle bokhållaren, som fått afsked med pension och fått en liten våning i mammas hus, har helt och hållet dragit sig undan. Han visar sig icke mera på kontoret, der han blifvit ersatt af ungt folk, och han undviker sin gamla

gata, der broderns hus legat. Han ville inte se det nya femvåningspalatset med hörntorn och grannlåter, som nu reser sig i bror Axels hörn. Allt som han varit van vid, allt som var från hans tid, det är ju bortsopadt nu.

15.

»Lauzanne den

Käre farbror Sievers!

Tack för din vänlighet mot min hustru! Jag har haft bref. Och jag vågar nu hoppas och tro, att Aimée och jag en gång skola kunna börja ett samlif på nytt och på fastare grund, då vi båda få egen mark under fötterna. Det är ju endast ett lösligt hopp, det jag här yttrar. Då vi se saker och ting på afstånd, äro vi alltid optimister, — verkligheten skall kanske krossa denna förhoppning liksom så många andra. Men jag har nu lärt mig att tro på framtiden och jag ämnar tro på den, till dess jag blir öfverbevisad om att jag bedragit mig.

Jag tror att lifvet skall lära både henne och mig att stödja hvarandra, att undvika missför-

stånd, att ej låta lifvets mål skymmas undan af sådant som är ingenting värddt, — men att känna sin kamrat och sig sjelf tillräckligt för att inse hvad det betyder att två äro starkare än en.

Pröfvoår behöfs det, innan man kommer derhän. Ty det är inte så säkert, det som presten läser upp, att de två äro ett, och det går inte i lifvet som på teatern, der framtids-perspektivet klareras i en handvändning och der vi sedan endast ha att tro på orubblig sällhet intill döden. —

Ja, jag har »satt mig», som det heter, på denna tid. Jag hvarken förtviflar eller dåsar eller förbannar mitt öde, som gjorde mig till en af desse utpekade syndabockar för det stora flertalets missnöje, till en af dessa, som få ungälla hvad litet hvar tänker, i löndom, sedan han försigtigtvis fält ned gardinerna mellan sig och verlden.

Jag hade inte råd att kasta bort mig. Sedan jag väl fått detta klart för mig, har jag kommit i jämvigt. Jag har att börja om, jag vet det — med ödmjukhet, med att uppfostra mig på nytt för att kunna uppfostra andra, ingifva dem — framför allt — mod att vara sanna mot sig sjelfva, att inte fuska bort sina krafter, att aldrig bli hundar för bröd.

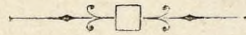
Det är inte mera fråga om att eröfra verlden, endast att uträtta något der, att spänna sina krafter till det yttersta, att se *något* spira upp

ur sitt lifsarbete, att åtminstone kunna hoppas på något som frukt deraf.

Ja, jag kommer tillbaka hem. Hur stort skäl vi än ha att längta bort från Sverige, så är det ändå alltid dit, vi längta tillbaka igen. Jag vet dock inte när, jag har så mycket att lära. Men jag arbetar med lust. Vissheten om att man egnat sig åt en sak, som står i utveckling, som är framtidens, ger både krafter och mod. Det är med brinnande arbetshåg jag stiger upp hvar morgon, nyfiken på hvad dagen skall lära mig...

Men när jag kommer hem, då skall ingen slå omkull mig, var säker på det! Och då skall jag utan att behöfva sänka mitt hufvud kunna hoppas, att min son skall nå längre än jag nått.

Sten.»

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

400875371